

Załącznik Nr 1 do Uchwały
Nr 310/4517/2018
Zarządu Województwa Podlaskiego
z dnia 31 lipca 2018 r.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

CCI 2014PL16M2OP010

Lipiec 2018

Spis treści

WSTĘP	3
SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	4
SEKCJA 2. OPIS UKŁADU OSI PRIORYTETOWYCH	44
OŚ PRIORYTETOWA I: WZMOCNIENIE POTENCJAŁU I KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI REGIONU	44
OŚ PRIORYTETOWA II: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	65
OŚ PRIORYTETOWA III: KOMPETENCJE I KWALIFIKACJE	83
OŚ PRIORYTETOWA IV: POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ	97
OŚ PRIORYTETOWA V: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	104
OŚ PRIORYTETOWA VI: OCHRONA ŚRODOWISKA I RACJONALNE GOSPODAROWANIE JEGO ZASOBAMI	119
OŚ PRIORYTETOWA VII: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	130
OŚ PRIORYTETOWA VIII: INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	143
OŚ PRIORYTETOWA IX: ROZWÓJ LOKALNY	167
OŚ PRIORYTETOWA X: POMOC TECHNICZNA	172
SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY PROGRAMU OPERACYJNEGO	177
SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO	180
SEKCJA 5. UKIERUNKOWANIE WSPARCIA NA ZJAWISKA UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	185
SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW DOTKNIĘTYCH POWAŻNYMI I TRWALE NIEKORZYSTNYMI WARUNKAMI NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI	193
SEKCJA 7. SYSTEM INSTYTUCJONALNY	194
SEKCJA 8. SYSTEM KOORDYNACJI	206
SEKCJA 9. WARUNKOWOŚĆ <i>EX ANTE</i>	209
SEKCJA 10. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW	209
SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE	212
SEKCJA 12. ELEMENTY DODATKOWE	217
ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014	221
WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW	221

WSTĘP

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (RPOWP 2014-2020) jest jednym z narzędzi realizacji *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* (SRWP 2020), przyjętej 9 września 2013 r. przez Sejmik Województwa Podlaskiego.

Stanowi jednocześnie instrument realizacji *Umowy Partnerstwa*, która określa strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych, tj. polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020. Tym samym RPOWP 2014-2020 przyczynia się do realizacji celów *Strategii Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* oraz krajowych dokumentów strategicznych.

Pakiet legislacyjny dla polityki spójności na lata 2014-2020 określił ramy prawne i strategiczne oraz 11 celów tematycznych, na których ma się koncentrować wsparcie z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych w nowej perspektywie, tj.:

1. wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji;
2. zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK;
3. wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR);
4. wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach;
5. promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
6. zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami;
7. promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej;
8. promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników;
9. promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją;
10. inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie;
11. wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 jest programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Zakres interwencji Programu został określony w oparciu o przepisy i wytyczne wspólnotowe i krajowe, a także uwagi z konsultacji i rekomendacje z ewaluacji *ex ante*. Obejmuje 32 priorytety inwestycyjne w ramach 9 celów tematycznych, które zostały ujęte w 10 osiach priorytetowych. Jednocześnie należy zaznaczyć, że struktura dokumentu, układ informacji w nim zawartych, w tym sposób prezentacji logiki interwencji, są zdeterminowane wzorem programu operacyjnego dla polityki spójności 2014-2020 w Polsce, określonym przez Komisję Europejską oraz wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju dotyczącymi szablonu programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce.

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ ¹

Sekcja 1.1. Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Strategia *Europa 2020* jest nowym, długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE), który zastąpił realizowaną od 2000 r., zmodyfikowaną pięć lat później, Strategię Lizbońską. W opublikowanym 3 marca 2010 r. Komunikacie *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* podkreślona została potrzeba wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. W celu osiągnięcia powyższych założeń zaproponowano trzy podstawowe, wzajemnie wzmocniające się priorytety:

- wzrost inteligentny (ang. *smart growth*), czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony (ang. *sustainable growth*), czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (ang. *inclusive growth*), czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Europa 2020

Rozwój inteligentny

Wiedza i innowacje

Rozwój zrównoważony

Efektywne wykorzystanie zasobów

Gospodarka przyjazna środowisku

Konkurencyjność

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu

Zatrudnienie

Spójność gospodarcza

Spójność społeczna

Spójność terytorialna

¹ Art. 96.2.a rozporządzenia ramowego

Strategia *Europa 2020* ustala pięć celów, które określają, gdzie Unia Europejska powinna się znaleźć w 2020 roku:

- wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75% – w Polsce w 2013 roku wskaźnik ten wynosił 64,9%, zaś cel określony w *Krajowym Programie Reform* to wskaźnik na poziomie 71% w 2020 roku;
- na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii – w Polsce w 2012 roku wskaźnik ten wynosił 0,9%, zaś cel określony w *Krajowym Programie Reform* to wskaźnik na poziomie 1,7% w 2020 roku;
- należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki) – w przypadku Polski:
 - ✓ zużycie energii pierwotnej w 2012 roku wynosiło 92,67 Mtoe, w *Umowie Partnerstwa* zakłada się osiągnięcie wartości 96 Mtoe w roku 2020 oraz docelowo 96 Mtoe w roku 2023;
 - ✓ udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2012 roku wynosił 10,88%, w *Umowie Partnerstwa* zakłada się osiągnięcie wartości wskaźnika na poziomie 15,5% w roku 2020, a docelowo 16,0% w roku 2023;
 - ✓ emisja gazów cieplarnianych w 2012 roku wynosiła 83,93% wartości z roku 1990, w *Umowie Partnerstwa* zakłada się osiągnięcie tego wskaźnika na poziomie 80,7% w roku 2020, a docelowo 79,68% w roku 2023;
- liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie – w Polsce w 2013 roku odsetek osób przedwcześnie kończących naukę szkolną wynosił 5,6%, zaś 40,5% osób w wieku 30-34 lat posiadało wykształcenie wyższe lub równoważne; *Krajowy Program Reform* zakłada zmniejszenie do 2020 roku odsetka osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do poziomu 4,5% oraz zwiększenie odsetka osób w wieku 30-34 lat z wyższym wykształceniem do poziomu 45,68%;
- liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln – zgodnie z zapisami *Umowy Partnerstwa* Polska zobowiązała się do obniżenia o około 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w stosunku do poziomu z 2010 roku.

Realizacja celów Strategii *Europa 2020* oznacza wyzwanie przede wszystkim dla słabszych regionów, takich jak między innymi województwo podlaskie.

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20 – 64 lat w województwie podlaskim wynosił w 2013 roku 66,9% i wartość ta była wyższa od wartości krajowej wynoszącej 64,9%. Na podstawie analiz społeczno – gospodarczych szacuje się, iż w latach realizacji RPO wskaźnik ten będzie systematycznie wzrastał osiągając wartość 68,4, 68,6, 68,9% odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023. Cel krajowy ustalony dla Polski w obszarze redukcji liczby osób pozostających w ubóstwie jako 1,5 mln osób został osiągnięty w 2012 r. Należy jednak kontynuować działania mające na celu dalsze ograniczanie skali ubóstwa oraz utrwalenie osiągniętego dotychczas efektu w tym zakresie. Dla określenia pozycji województwa względem wartości krajowych stosowany jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym. W przypadku województwa podlaskiego wynosił on w 2013 r. 22,7% i wartość ta była znacznie wyższa od wartości krajowej 16,2%. Przewiduje się jednak spadek wartości tego wskaźnika w województwie podlaskim w latach realizacji RPO oraz jego wartości 21,3, 20,9 i 20,5% odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023. Należy podkreślić, iż oba ww. wskaźniki służą jedynie wskazywaniu ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie i ewentualnym decyzjom w zakresie wdrażania RPOWP 2014-2020. Nie są one wskaźnikami rezultatu interwencji Programu i nie mogą być przedmiotem odpowiedzialności RPO. UP wskazuje, iż wpływ interwencji EFSI na ich osiągnięcie jest bardzo ograniczony (do rzędu 4-8%), a ich zmienność zależna jest od ogólnych czynników natury społeczno-gospodarczej oraz zmian legislacyjnych pozostających zasadniczo poza sferą oddziaływania RPOWP 2014-2020.

Podlaskie jest bowiem jednym z najbiedniejszych regionów typu NUTS 2 w Unii Europejskiej, jest położone peryferyjnie nie tylko w Polsce, ale także w UE oraz ma do nadrobienia szereg

cywilizacyjnych deficytów, będących dziedzictwem gospodarki centralnie planowanej. Istotną rolę odgrywa położenie geograficzne wzdłuż wschodniej granicy zewnętrznej Unii Europejskiej, postrzegane jako bariera współpracy oraz ekspansji procesów rozwojowych, a także relatywnie duże znaczenie rolnictwa w strukturze gospodarczej regionu. Pomimo niekorzystnych uwarunkowań należy odnotować fakt lokalizacji w województwie kilku konkurencyjnych branż gospodarki, wiodących wśród 280 regionów typu NUTS 2 Unii Europejskiej.

W *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* wskazano siedem najważniejszych wyzwań, przed jakimi stoi województwo w najbliższych latach:

1. Podstawą przewagi konkurencyjnej województwa podlaskiego będą **zielone przemysły**, obejmujące dynamiczne sektory produkcji przemysłowej i usług rynkowych, w których już dziś region osiąga sukcesy, ale również te nie zidentyfikowane dzisiaj, a które mogą stanowić podstawy rozwoju przyszłych specjalizacji regionalnej gospodarki. Ważne jest przy tym konsekwentne wzmacnianie potencjału badawczo-rozwojowego i naukowego regionu, w szczególności w obszarach, w których województwo osiągnęło wystarczającą masę krytyczną niezbędną do generowania wysoce innowacyjnych rozwiązań.
2. Zewnętrzna granica Unii Europejskiej stwarza liczne możliwości dla województwa podlaskiego, ale **Wschód** to przede wszystkim wyzwanie. Przygraniczne położenie w najbliższych latach powinno zostać wykorzystane jako jeden z głównych czynników rozwoju regionu.
3. W najbliższych latach Podlaskie będzie dysponowało relatywnie dużą liczbą młodych ludzi, którzy powinni być jak najlepiej przygotowani do konkurowania na rynkach pracy. Odpowiednie **kompetencje do pracy** mieszkańców to większa konkurencyjność istniejących przedsiębiorstw, możliwość tworzenia małych przedsiębiorstw oraz atrakcyjność inwestycyjna województwa.
4. Wykorzystanie polityk prowadzonych przez UE oraz rząd Polski do przeprowadzenia **rewolucji energetycznej**, która doprowadzi nie tylko do wzrostu udziału energii odnawialnej w jej konsumpcji, ale również sprawi, że właścicielami zdecentralizowanych źródeł energii będą podlascy mieszkańcy i przedsiębiorcy.
5. Wdrożenie idei **e-podlaskie** służące z jednej strony poprawie konkurencyjności przedsiębiorstw, z drugiej strony mające na celu zwiększenie dostępności mieszkańców do usług publicznych. Sprostanie temu wyzwaniu wymagać będzie jak najszybszych działań w zakresie rozwoju infrastruktury i systemów teleinformatycznych w całym regionie, rozwoju kompetencji cyfrowych oraz usług świadczonych drogą elektroniczną (*hardware* i *software*).
6. Różnorodność regionu sprawia, że należy poszukiwać indywidualnych ścieżek rozwojowych dedykowanych dla każdego obszaru strategicznej interwencji (OSI), jak i jednostek terytorialnych (poszczególnych powiatów i gmin). **Lokalne strategie rozwoju** powinny być budowane w oparciu o endogeniczne potencjały danego obszaru.
7. Zasadnicza poprawa **dostępności terytorialnej** województwa podlaskiego, zarówno w układzie wewnętrznym, jak też zewnętrznym jest warunkiem skutecznego konkurowania o inwestorów, mieszkańców, turystów i środki finansowe na rozwój. Wysokiej jakości powiązania zewnętrzne powinny być priorytetem polityki UE i rządu, pozwalającym zwiększyć dostępność komunikacyjną regionu.

Powyższe wyzwania wpisują się w cele Strategii *Europa 2020*, priorytety określone przez Komisję Europejską w *Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020* (zwane dalej *Position Paper*) oraz w cele określone w krajowych dokumentach strategicznych. Kluczowe znaczenie dla ich realizacji, a tym samym rozwoju społeczno-gospodarczego regionu ma zakres i charakter interwencji publicznej Unii Europejskiej, podejmowanej przede wszystkim w ramach europejskiej polityki spójności, w tym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020. **Głównym celem RPOWP 2014-2020 jest wzrost konkurencyjności gospodarki kształtowanej w oparciu o regionalne specjalizacje.**

Pierwsze ze sformułowanych w SRWP 2020 wyzwań w pełni koresponduje z ideą inteligentnego rozwoju wskazaną w Strategii *Europa 2020*, która polega m.in. na zwiększaniu roli wiedzy i innowacji jako sił napędowych rozwoju, poprawie wyników działalności badawczej,

wspieraniu transferu innowacji i wiedzy, dbaniu o rozwój przedsiębiorczości oraz o to, by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które przyczyniałyby się do zwiększenia wzrostu, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwiązywania problemów społecznych. Wyzwanie rozwoju **zielonych przemysłów** oznacza także *de facto* dążenie do zapewnienia wzrostu zrównoważonego poprzez budowanie zrównoważonej i konkurencyjnej gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, wykorzystującej nowe technologie, w tym technologie przyjazne środowisku. Wpisuje się tym samym w priorytety określone w *Position Paper* dla Polski takie jak: *Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom* oraz *Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna*. Jak wynika z analizy SWOT zawartej w SRWP 2020, problemem z jakim boryka się podlaska gospodarka jest niska konkurencyjność i innowacyjność. Jednocześnie, województwo cechuje czyste, różnorodne oraz mało zmienione działalnością człowieka środowisko przyrodnicze, korzystne warunki do rozwoju rolnictwa i przetwórstwa ekologicznego oraz wizerunek województwa jako regionu ekologicznego. Powyższe czynniki stwarzają warunki do rozwijania zielonych (ekologicznych) specjalizacji w oparciu o endogeniczne potencjały regionu. Z jednej strony konkurencyjność regionalnej gospodarki powinna być budowana na wiedzy i innowacjach wdrażanych w zakorzenionych sektorach tradycyjnych poprzez łączenie tradycji gospodarczych regionu z najnowszą wiedzą i technologiami. Z drugiej strony nie można też zaniedbywać nowych rodzących się sektorów gospodarczych, w których region także może znaleźć swoje szanse. Podejmowane w ramach celu tematycznego 1 działania na rzecz wsparcia gospodarki opartej na wiedzy mają przyczynić się do wzmocnienia sektora nauki na rzecz podniesienia konkurencyjności regionu poprzez rozwój specjalizacji regionalnych, w tym opartych na przewagach endogenicznych. W efekcie wspierania działalności B+R w przedsiębiorstwach oraz transferu wiedzy i komercjalizacji wyników B+R oczekiwany jest natomiast wzrost udziału przedsiębiorstw w nakładach B+R. Pobudzenie aktywności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej przedsiębiorstw ma szansę przełożyć się na zwiększenie zaangażowania sektora prywatnego w dziedzinie finansowania B+R w kraju. Większe możliwości w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej we wszystkich sektorach gospodarki oraz efektywniejsze korzystanie z zasobów poprawią konkurencyjność i będą sprzyjać tworzeniu nowych miejsc pracy.

Planowana interwencja w celu tematycznym 3 w zakresie wspierania inwestycji w przedsiębiorstwach ma służyć m.in. zapewnieniu dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i wspieraniu innowacji. Jednocześnie chodzi o promowanie inwestycji prowadzących do efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych oraz ograniczania energo- i materiałochłonności. Realizacji tego celu będą służyć komplementarne działania na rzecz efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, podejmowane w ramach celu tematycznego 4.

W związku z tym, że w województwie podlaskim wyraźnie mniej osób niż w innych regionach decyduje się na prowadzenie działalności gospodarczej, co negatywnie przekłada się na konkurencyjność regionu oraz tworzenie miejsc pracy, niezbędna jest promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa, co będzie służyło zwiększeniu przedsiębiorczości i wzrostowi zatrudnienia. Z uwagi na wyjątkowe walory przyrodnicze regionu, którego znaczna część objęta jest różnymi formami ochrony przyrody, co niejednokrotnie powoduje ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej, szczególnie ważne jest wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój warunkowany jest siecią Natura 2000. Działania podejmowane w tym zakresie przy wsparciu priorytetu inwestycyjnego 8b będą stwarzały szansę na zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla mieszkańców tych gmin.

Działaniom, będącym odpowiedzią na wyzwania związane z podnoszeniem konkurencyjności poprzez rozwój zielonych przemysłów, towarzyszyć będzie interwencja na rzecz ochrony środowiska naturalnego i wspierania efektywności wykorzystania zasobów w celu tematycznym 6. Obok działań służących poprawie stanu wód, gleb, powietrza, zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu czy też ich ochronie, obejmie ona także działania niezbędne do zapewnienia efektywnego systemu gospodarowania odpadami oraz inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

Skuteczna i kompleksowa realizacja działań na rzecz podniesienia konkurencyjności gospodarki i rozwoju przedsiębiorczości nie będzie możliwa bez wsparcia działań miękkich. Dlatego niezwykle istotne jest zaprogramowanie uzupełniającej interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w szczególności w zakresie edukacji (cel tematyczny 10), zwiększania aktywności zawodowej oraz adaptacyjności zasobów pracy czy tworzenia zielonych miejsc pracy (cel tematyczny 8).

W *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* podkreślono, że zewnętrzna granica Unii Europejskiej stwarza liczne możliwości dla rozwoju regionu, jednak **Wschód** to także wyzwanie. Aby móc rozwijać współpracę z partnerami zza wschodniej granicy w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego, potrzebne jest przede wszystkim dobre skomunikowanie z przejściami granicznymi, w tym poprawa jakości połączeń kolejowych z Białorusią i Litwą. Obserwowany wzrost popytu na rynkach wschodnich jest przesłanką do tego, aby peryferyjne położenie regionu w Unii Europejskiej wykorzystać jako walor rozwojowy. Bliskość geograficzna i kulturowa sprawiają, że wschodni sąsiedzi Polski są relatywnie łatwiejszymi rynkami do prowadzenia działalności gospodarczej dla podlaskich firm niż kraje odległe, o czym świadczą dane dotyczące struktury eksportu w 2011 r., którego 10,3% trafiło na Białoruś, do Rosji 9,5%, na Litwę 7,8% i były to trzy największe rynki po głównym odbiorcy podlaskich produktów jakim są Niemcy z udziałem 20,1%. Rozwój partnerskiej współpracy z sąsiadami ze Wschodu powinien opierać się także na potencjale oraz istniejących już doświadczeniach ośrodków naukowych, instytucji kultury czy podmiotów trzeciego sektora z regionu.

Pomimo obserwowanego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców, w województwie podlaskim występuje niedostosowanie kompetencyjno-kwalifikacyjne zasobów pracy. Problemem jest także słabe powiązanie szkolnictwa (w tym wyższego) ze sferą gospodarczą oraz zmniejszający się udział kształcenia zawodowego w systemie edukacyjnym województwa. W związku z tym jako jedno z wyzwań w rozwoju województwa wskazano **budowanie kompetencji do pracy**. Wpisuje się ono w pełni w priorytet *Strategii Europa 2020*, jakim jest wzrost inteligentny. Jego realizacja wymaga przede wszystkim podniesienia jakości edukacji i to od jej najwcześniejszych etapów, gdyż lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy. Dlatego celem interwencji programu w obszarze kompetencji i kwalifikacji jest zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego, szczególnie na obszarach o ograniczonej dostępności do usług edukacyjnych. Działania te mają przyczynić się jednocześnie do zmniejszenia liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną. Potrzeby regionalnego i lokalnych rynków pracy wymagają podniesienia atrakcyjności i jakości zarówno kształcenia zawodowego, jak i oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanego na rozwój kompetencji kluczowych oraz wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. Jest to szczególnie ważne ze względu na powstrzymanie odpływu wykwalifikowanej kadry z regionu.

Z uwagi na rosnące znaczenie kapitału ludzkiego w budowaniu przewagi konkurencyjnej gospodarki, działania w ramach celu tematycznego 10 będą ukierunkowane także na zwiększenie udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym. Najważniejsze jest jednak podniesienie atrakcyjności i jakości oferty kształcenia ustawicznego dostosowanego do potrzeb pracodawców, gdyż odpowiednie kompetencje do pracy mieszkańców regionu to większa konkurencyjność istniejących przedsiębiorstw. W dobie społeczeństwa informacyjnego na szczególną uwagę zasługuje podnoszenie kompetencji cyfrowych.

Skuteczne inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie będzie wymagało uzupełnienia deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej przy wsparciu EFRR. Inwestycje te będą służyły poprawie dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy.

Podstawowym celem interwencji w zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji jest pobudzanie aktywności zawodowej mieszkańców oraz podniesienie zdolności do zatrudnienia (w tym samozatrudnienia) osób pozostających bez pracy poprzez zaprogramowanie w regionie

wsparcia w ramach celu tematycznego 8. Ma ono przyczynić się do osiągnięcia zakładanego w Strategii *Europa 2020* wskaźnika wzrostu zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat. Dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb regionalnej gospodarki to także działania w zakresie reorientacji zawodowej osób odchodzących z rolnictwa i podnoszenia mobilności zasobów pracy. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników wymaga zapewnienia warunków do godzenia życia zawodowego i prywatnego, czemu sprzyja upowszechnianie opieki nad osobami zależnymi czy elastycznych form zatrudnienia. Działania ukierunkowane na poprawę warunków do tworzenia miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości, w szczególności dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, przyczynią się do powstawania nowych przedsiębiorstw, nowych miejsc pracy, a w konsekwencji do zwiększenia liczby osób zatrudnionych oraz zmniejszania ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Zgodnie z *Position Paper*, Polska powinna przeznaczyć odpowiednie fundusze na wsparcie działań na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia się, mających na celu zwiększanie wskaźnika zatrudnienia starszych pracowników i poprawianie ich zdolności do zatrudnienia. W związku z powyższym należy zapewnić warunki do poprawy jakości kapitału ludzkiego, m.in. poprzez działania profilaktyczne, zapobiegające przerywaniu aktywności zawodowej oraz wspierające powrót do pracy. Uzupełnienie powyższych kierunków interwencji powinny stanowić inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych. Ich celem jest przede wszystkim poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej w województwie oraz kształtowanie prozdrowotnego stylu życia, czemu służyć będzie realizacja priorytetu inwestycyjnego 9a.

Z punktu widzenia rozwoju województwa podlaskiego jednym z ważniejszych wyzwań w sferze przedsiębiorczości będzie zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu, co znalazło swój wyraz w *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*. W chwili obecnej bowiem województwo jest uzależnione od importu energii elektrycznej przez przestarzałe sieci, które z jednej strony grożą przerwami w dostępie do energii, a z drugiej powodują jej straty w trakcie przesyłu. W związku z powyższym niezwykle ważna jest realizacja działań w ramach celu tematycznego 4, które umożliwią przeprowadzenie **rewolucji energetycznej** w regionie. Ma ona doprowadzić m.in. do zmniejszenia uzależnienia energetycznego województwa poprzez zmianę struktury wytwarzania energii i zwiększenia lokalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Należy wykorzystać w tym celu potencjał w postaci dobrych warunków do produkcji energii cieplnej i elektrycznej z biogazu oraz relatywnie dobre warunki do rozwoju energetyki wiatrowej i słonecznej. Szansą regionu jest w tym zakresie wykorzystanie przyjaznego środowiska modelu zdecentralizowanego wytwarzania energii, w którym właścicielami zdecentralizowanych źródeł energii będą podlascy mieszkańcy i przedsiębiorcy. Z uwagi na rolę jaką w gospodarce regionu odgrywa rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze rozwój energetyki odnawialnej powinien w pierwszej kolejności wiązać się z zagospodarowywaniem powstających w nich produktów ubocznych i nie może zagrażać tradycyjnym branżom gospodarki regionu.

Ponadto, w kontekście dążenia do zrównoważonego rozwoju i podnoszenia wydajności gospodarki, jednym z priorytetów interwencji jest promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE poprzez wdrażanie programów oszczędnego gospodarowania energią (w tym działań termomodernizacyjnych), zarówno w przedsiębiorstwach, jak i sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej. Skutkiem tych działań powinno być mniejsze zużycie energii, surowców i materiałów w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi oraz redukcja kosztów utrzymania budynków.

Wspieraniu przejścia na gospodarkę niskoemisyjną oraz realizacji celów Strategii *Europa 2020* w zakresie klimatu i energii będzie służyć promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich. Działania te są istotne także z uwagi na potrzebę ochrony wyjątkowych walorów przyrodniczych województwa.

Zgodnie ze Strategią *Europa 2020*, inteligentny rozwój wymaga m.in. pełnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Rola TIK w osiągnięciu celów Europy do roku 2020 została szczegółowo określona w Europejskiej agendzie cyfrowej. Również w *Position Paper* dla Polski KE zwraca uwagę, że nie można rozwijać gospodarki opartej na innowacjach bez infrastruktury technologii informacyjnych i komunikacyjnych. W powyższe wnioski wpisuje się wyzwanie określone w SRWP 2020 jako „wdrożenie idei **e-podlaskie**”. Jego realizacja zakłada podjęcie jak najszybszych działań w zakresie rozwoju infrastruktury i systemów teleinformatycznych w całym regionie, rozwoju kompetencji cyfrowych oraz usług świadczonych drogą elektroniczną, które mają przyczynić się z jednej strony do poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw, z drugiej zaś do zwiększenia dostępności mieszkańców do usług publicznych. Zuwagi na peryferyjne położenie regionu, rozwój technologii TIK i możliwość wykorzystania tego narzędzia w wielu dziedzinach został wskazany jako jedna z szans na poprawę konkurencyjności gospodarki. Nie jest on celem samym w sobie, ale ma służyć inteligentnemu rozwojowi we wszystkich sferach życia i dziedzinach gospodarki. Wykorzystanie TIK stanowi jednocześnie instrument sprzyjający zwiększaniu spójności społecznej i terytorialnej. Daje bowiem możliwość szerszego włączenia w procesy gospodarcze społeczności marginalizowanych. Celem działań zaprogramowanych w ramach celu tematycznego 3 jest rozwój sektora e-biznesu w województwie oraz podniesienie poziomu wykorzystania TIK w przedsiębiorstwach na rzecz wzrostu ich konkurencyjności, co powinno znaleźć swoje wymierne odzwierciedlenie we wzroście zyskowności sprzedaży brutto. W sferze społecznej celowe jest upowszechnianie technik informatyczno-komunikacyjnych w opiece zdrowotnej, administracji, kulturze, edukacji, integracji społecznej. Działania planowane w ramach PI 2c mają przyczynić się do zwiększenia poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, co ma przynieść efekt w postaci wzrostu odsetka spraw załatwianych drogą elektroniczną. Skuteczność proponowanych kierunków interwencji wymaga uświadomienia potrzeby, a następnie budowania w społeczeństwie kompetencji w tym zakresie, które ciągle są niewystarczające. Braki w zakresie profesjonalnych umiejętności informacyjno-komunikacyjnych oraz wykorzystywania technologii cyfrowych powodują, że wielu obywateli nie ma dostępu do cyfrowego społeczeństwa i gospodarki, a także wstrzymują znaczny wkład, jaki TIK mogłyby wnieść we wzrost produktywności. Należy zwiększyć liczbę osób z wykształceniem w zakresie TIK i e-biznesu, tj. umiejętności informatycznych niezbędnych dla innowacji i wzrostu gospodarczego, i poprawić jakość tego wykształcenia. Należy uświadomić obywatelom potencjał technologii informacyjno-komunikacyjnych w odniesieniu do wszystkich rodzajów zawodów. Dlatego niezbędne jest podjęcie komplementarnych działań w obszarze edukacji na wszystkich jej poziomach, podnoszenia umiejętności i uczenia się przez całe życie w celu tematycznym 10, ukierunkowanych na budowanie i podnoszenie kompetencji cyfrowych, a tym samym rozwój społeczeństwa informacyjnego. Zgodnie z Europejską agendą cyfrową, wykorzystanie pełnego potencjału TIK pozwoli na lepsze rozwiązanie niektórych z najważniejszych wyzwań społecznych: zmiany klimatu i innych zagrożeń dla środowiska, starzejącego się społeczeństwa i rosnących kosztów opieki zdrowotnej, opracowania skuteczniejszych usług użyteczności publicznej, integracji osób z niepełnosprawnościami, cyfryzacji europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz udostępnienia go przyszłym pokoleniom itd.

Jedną z głównych zasad programowania interwencji wspieranej środkami Wspólnych Ram Strategicznych w latach 2014-2020 jest wymiar terytorialny, który może zapewnić zwiększenie efektywności wykorzystania środków Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI) poprzez m.in. lepsze dostosowanie do potrzeb i potencjałów określonych typów terytoriów oraz wsparcie rozwoju lokalnego. Takie podejście znajduje swoje odzwierciedlenie również w SRWP 2020, w której wskazano, że z uwagi na różnorodność regionu należy poszukiwać indywidualnych ścieżek rozwojowych właściwych dla każdego obszaru strategicznej interwencji (OSI), jak i poszczególnych jednostek terytorialnych (powiatów i gmin). W oparciu o endogeniczne potencjały danego obszaru powinny być budowane **lokalne strategie rozwoju**. W SRWP 2020 wyróżniono sześć typów obszarów strategicznej interwencji.

Są to: Białystok i jego obszar funkcjonalny, subregionalne ośrodki wzrostu, miasta powiatowe, obszary wiejskie, obszar przygraniczny oraz gminy, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000. Każdy z nich pełni inne funkcje w rozwoju lokalnym i regionalnym. Efektywność polityki rozwoju jest warunkowana analizą barier i potencjałów oraz właściwego dostosowania interwencji do specyfiki poszczególnych obszarów.

Szczególnie ważne jest rozwiązywanie na najniższym poziomie problemów społecznych. Spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, presja migracyjna, dysproporcje w rozmieszczeniu siły roboczej, wskazywane są jako kluczowe wyzwania polityki społeczno-gospodarczej. Jednym z głównych celów Strategii *Europa 2020* jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, który oznacza wzmocnienie pozycji obywateli poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje, zwalczanie ubóstwa oraz modernizowanie rynków pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej, aby pomóc ludziom przewidywać zmiany i radzić sobie z nimi oraz móc budować spójne społeczeństwo. W odniesieniu do województwa podlaskiego niewątpliwie jednym z głównych problemów jest ujemne saldo migracji oraz prognozowany dalszy spadek liczby ludności. W świetle powyższych zagrożeń nieuniknione jest podjęcie działań mających na celu neutralizowanie efektów zmian demograficznych, w tym podtrzymanie aktywności zawodowej i społecznej, w szczególności osób starszych, rozwój usług opiekuńczych i opieki długookresowej nad osobami zależnymi, rozwój infrastruktury związanej z czasem wolnym z uwzględnieniem potrzeb osób starszych. Istotnym obszarem działania będzie tworzenie warunków sprzyjających godzeniu ról rodzinnych i zawodowych, w tym poprzez rozwój systemu opieki nad dziećmi. Poprawa spójności społecznej w regionie jest możliwa poprzez wsparcie grup najbiedniejszych, odniesienie do solidarności pokoleń – niwelowanie ubóstwa, wspieranie młodzieży, dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, osób z niepełnosprawnością i imigrantów. Istotnym elementem będzie zwiększenie dostępu do różnego rodzaju usług społecznych, co sprzyjać będzie ograniczaniu pogłębiania się sfery ubóstwa i wykluczenia. Na terenie województwa występują znaczne dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych, w tym koncentracja usług społecznych w ośrodkach miejskich. Z tego względu w ramach celu tematycznego 9 podejmowane będą działania prowadzące do ułatwienia dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług społecznych osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym rodzinom z dziećmi. Z uwagi na niedostateczną ofertę wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, usług na rzecz osób starszych oraz z niepełnosprawnością celem interwencji jest także poprawa skuteczności funkcjonowania instytucji wsparcia rodziny w regionie.

Wykluczenie społeczne i ubóstwo dotyczy przede wszystkim osób i rodzin, znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy i borykających się z problemem bezrobocia. Dlatego też niezbędne są działania ukierunkowane na zwiększenie szans w znalezieniu zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych kwalifikacji czy też z innych czynników powodujących ograniczenie szans określonych grup społecznych na równoprawny udział w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym. Celem interwencji jest zatem rozwój instrumentów aktywnej integracji i umożliwianie dostępu do nich osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym członkom społeczności marginalizowanych. Wszelkie działania z zakresu aktywnej integracji kierowane do indywidualnych osób mają na celu poprawę zatrudnialności.

Przewaga konkurencyjna gospodarki w coraz większym stopniu determinowana jest poziomem kapitału ludzkiego. Także inwestycje w kapitał społeczny zostały uznane w Strategii *Europa 2020* za jeden z kluczowych czynników przyczyniających się do osiągnięcia większej spójności społecznej i budowy społeczeństwa opartego na wiedzy. Do działań sprzyjających poprawie spójności społecznej należy zatem zaliczyć wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego. Rozwijanie sektora ekonomii społecznej ma szansę przyczynić się do generowania nowych miejsc pracy.

Ze względu na najlepszą znajomość lokalnego rynku przez lokalną społeczność należy wspierać jej zaangażowanie w rozwój lokalny. Celem rewitalizacji społecznej, działań aktywizujących oraz tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi lokalnemu kierowanemu przez społeczność jest przede wszystkim wzmocnienie kapitału społecznego. Interwencja powinna dotyczyć całego

województwa, jednakże ze względu na specyfikę problemów na poszczególnych obszarach, wskazane jest zaadresowanie odpowiednich instrumentów do różnych typów terytoriów.

Działania na rzecz poprawy spójności społecznej na terenie Miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego będą wdrażane przede wszystkim za pomocą zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT). Zintegrowane podejście może być także wykorzystane w odniesieniu do ośrodków subregionalnych. Na pozostałych obszarach najbardziej efektywne i dopasowane do potrzeb mieszkańców wydaje się wykorzystanie narzędzia, jakim jest rozwój kierowany przez lokalną społeczność (RLKS). Podstawowym walorem podejścia oddolnego, opartego na mobilizacji lokalnych społeczności jest jego rola w budowaniu kapitału społecznego. We współczesnej gospodarce, ale i w sferze społecznej niezbędna jest umiejętność działania w strukturach sieciowych. Pojedyncze firmy, instytucje, organizacje nie są już w stanie samodzielnie sprostać stojącym przed nimi wyzwaniom. Muszą nauczyć się działać wspólnie w dynamicznych układach sieciowych.

Oprócz działań miękkich, interwencję w obszarze spójności społecznej powinny uzupełniać inwestycje w infrastrukturę usług użyteczności publicznej. Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9b. umożliwi rozwój i wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną terytoriów zmarginalizowanych. Kompleksowe działania, wspierane z dwóch funduszy będą sprzyjały rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich. Podjęcie działań rewitalizacyjnych jest szczególnie uzasadnione na terenie Miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego oraz – z uwagi na specyficzne problemy społeczno-gospodarcze – w ośrodkach subregionalnych i powiatowych.

Ze względu na unikalne walory przyrodnicze i wielokulturowość regionu, wpływ na jego rozwój powinny mieć także inwestycje na rzecz ochrony, promocji i rozwoju dziedzictwa kulturowego i naturalnego, realizowane z udziałem priorytetu inwestycyjnego 6c. Województwo podlaskie posiada walory przyrodnicze, do których można zaliczyć naturalne kompleksy puszczańskie, wody powierzchniowe oraz czyste środowisko, a także walory kulturowe, wynikające przede wszystkim z odrębności kulturowej, religijnej i narodowościowej. Wzmacnianie więzi opartych na wspólnej tożsamości, a także otwartość na inne wzorce kulturowe, umiejętność współdziałania i współżycia osób reprezentujących różne wartości i tradycje jest podstawą budowania silnego kapitału społecznego. Kluczowe jest w tym aspekcie wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu. Kultura może być istotnym czynnikiem dynamizującym rozwój społeczno-gospodarczy województwa. Dlatego celem interwencji w tym obszarze jest efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego. Obszarem realizacji powyższych działań powinno być całe województwo.

Dostępność transportowa jest jedną z najważniejszych determinant rozwoju regionalnego. Analiza SWOT zawarta w SRWP 2020 wskazuje na problem bardzo słabej dostępności komunikacyjnej województwa podlaskiego, której utrzymywanie się może doprowadzić do marginalizacji regionu. W związku z tym do głównych wyzwań w rozwoju województwa zaliczono zasadniczą poprawę **dostępności terytorialnej**, zarówno w układzie wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Wyzwanie to wpisuje się w priorytet określony przez Komisję Europejską w WRS, jakim jest rozwój nowoczesnej infrastruktury sieciowej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, w tym zwiększanie dostępności regionów peryferyjnych. Nie można mówić o zapewnieniu rozwoju konkurencyjnej gospodarki oraz powiązań krajowych i międzynarodowych, a także wysokiej jakości życia bez zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej. Dobra infrastruktura jest koniecznością i warunkiem, ale nie istotą planowanego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego. Radykalnej poprawy dostępności regionu, która w chwili obecnej jest kluczową barierą rozwoju, region nie osiągnie bez wsparcia ze strony programów krajowych, których interwencja dotycząca sieci TEN-T warunkuje istotnie skuteczność interwencji programu regionalnego wyrażoną we wskaźniku międzygałęziowej dostępności transportowej.

Inwestycje realizowane w ramach celu tematycznego 7 mają przede wszystkim na celu poprawę obecnie bardzo niskiej atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Interwencja w zakresie usuwania

niedoborów przepustowości ma bowiem istotne znaczenie gospodarcze, gdyż jest warunkiem skutecznego konkutowania o inwestorów, mieszkańców, turystów i środki na rozwój. W tym kontekście ważne jest również skomunikowanie z terenami inwestycyjnymi, tworzenie platform intermodalnych czy terminali przeładunkowych. Działania zwiększające mobilność będą prowadziły do poprawy spójności przestrzennej, co jest szczególnie ważne ze względu na bardzo niską gęstość zaludnienia oraz znaczne rozproszenie sieci osadniczej w wielu częściach regionu. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz województwa warunkuje dodatkowo mieszkańcom, szczególnie obszarów wiejskich i oddalonych, dostęp do usług publicznych i zatrudnienia, które zlokalizowane są głównie w ośrodkach miejskich (wojewódzkim i subregionalnych). W tym kontekście istotne są również inwestycje prowadzące do stworzenia efektywnego niskoemisyjnego systemu transportu publicznego, ułatwiającego dojazd do pracy, szkoły i innych usług. Powyższe działania powinny przełożyć się na poprawę międzygałęziowej dostępności transportowej.

Położenie województwa na wschodniej granicy UE stwarza szansę na to, aby Podlaskie stało się ważnym szlakiem komunikacyjnym o znaczeniu europejskim. Jednocześnie nasilony ruch towarowy (tranzytowy), który odbywa się przez terytorium województwa, powoduje znaczne obciążenia dla mieszkańców i środowiska oraz pogarszanie się stanu istniejących dróg. Interwencja programu powinna zatem prowadzić do optymalizacji i integracji systemów transportowych, zwiększenia ich efektywności, zmniejszenia obciążeń środowiskowych i poprawy bezpieczeństwa ich użytkowania, z uwzględnieniem walorów przyrodniczych województwa. Działania związane ze zwiększeniem dostępności transportowej oraz z promocją proekologicznych rozwiązań transportowych, są ściśle powiązane z interwencjami na rzecz gospodarki niskoemisyjnej (cel tematyczny 4) oraz ochrony środowiska (cel tematyczny 6). W szczególności dotyczy to wspierania modernizacji linii kolejowych oraz wyprowadzania ruchu z miast, a także poprawy skuteczności zarządzania ruchem drogowym. Będą stanowiły zatem wkład w realizację celów Strategii *Europa 2020* w zakresie wzrostu zrównoważonego.

Wiele wyzwań społecznych i środowiskowych, przed którymi stoją regiony UE przekracza granice administracyjne i granice krajowe. Jedną z nich jest kwestia adaptacyjności do zmian klimatu. Dlatego też kwestie klimatyczne są traktowane w RPOWP 2014-2020 jako horyzontalne, a działania realizujące cele klimatyczne będą adresowane do poszczególnych rodzajów inwestycji wspieranych w ramach poszczególnych celów tematycznych. Przykładem może być zastosowanie kryteriów środowiskowych podczas zakupów urządzeń, technologii, wykorzystanie technologii oszczędzających w eksploatacji energię, wodę, surowce. Działania podejmowane w poszczególnych osiach programu będą bezpośrednio lub pośrednio przyczyniały się do przejścia na niskoemisyjną/niskowęglową i odporną na zmianę klimatu gospodarkę oraz wspierały lepsze zarządzanie w zakresie klimatu i środowiska.

Wkład RPOWP 2014-2020 w realizację celów *Umowy Partnerstwa*

Wskaźniki rezultatu strategicznego na poziomie <i>Umowy Partnerstwa</i>	Oś Priorytetowa RPOWP 2014-2020 stanowiąca bezpośredni wkład w realizację wskaźnika z UP	Cel Osi Priorytetowej RPOWP 2014-2020	Stosowny wskaźnik w RPOWP 2014-2020
Nakłady na B+R w relacji do PKB (GERD)	Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	Podniesienie konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wsparcie inwestycji oraz kształtowanie otoczenia biznesowego przyjaznego innowacyjności	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w województwie podlaskim
Nakłady na B+R ponoszone przez sektor przedsiębiorstw w relacji do PKB			Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD)
Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)			Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w sektorze rolnictwa w relacji do poziomu w roku 2012			Nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym
			Zyskowność sprzedaży brutto w województwie podlaskim
			Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych

Wskaźniki rezultatu strategicznego na poziomie Umowy Partnerstwa	Oś Priorytetowa RPOWP 2014-2020 stanowiąca bezpośredni wkład w realizację wskaźnika z UP	Cel Osi Priorytetowej RPOWP 2014-2020	Stosowny wskaźnik w RPOWP 2014-2020
			<p>w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług</p> <p>Wskaźnik zatrudnienia w gminach, których rozwój warunkowany jest Naturą 2000</p>
Odsetek osób korzystających z internetu w kontaktach z administracją publiczną	Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej i zmniejszenie nierówności w dostępie do usług publicznych	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji
Zużycie energii pierwotnej	Oś V Gospodarka niskoemisyjna	Upowszechnienie gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach na rzecz poprawy bilansu energetycznego	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto
Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto			Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB
Emisja gazów cieplarnianych			Sprzedż energii cieplnej w ciągu roku – budynki mieszkalne
			Sprzedż energii cieplnej w ciągu roku – urzędy i instytucje
			Średnie roczne stężenia pyłu PM10 na stanowiskach pomiarowych (średnia dla: Białegostoku, Suwałk i Łomży)
Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	Ochrona potencjału endogenicznego regionu jakim jest duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów
Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych			Udział ludności korzystający z oczyszczalni ścieków
			Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem
Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej	Oś IV Poprawa dostępności transportowej	Poprawa atrakcyjności regionu poprzez podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej	<p>WDDT II Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej (syntetyczny)</p> <p>WKDT II Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej (syntetyczny)</p>
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 K/M (a), w wieku 55-64 K/M (b), na obszarach wiejskich (c)	Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	Wzrost przedsiębiorczości oraz wzrost poziomu aktywności zawodowej mieszkańców regionu	<p>Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego</p> <p>Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie</p>
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Oś VII Poprawa spójności społecznej	Zwiększenie spójności społecznej w regionie poprzez walkę z ubóstwem i politykę włączenia społecznego	<p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p> <p>Liczba wspartych w programie miejsc</p>

Wskaźniki rezultatu strategicznego na poziomie Umowy Partnerstwa	Oś Priorytetowa RPOWP 2014-2020 stanowiąca bezpośredni wkład w realizację wskaźnika z UP	Cel Osi Priorytetowej RPOWP 2014-2020	Stosowny wskaźnik w RPOWP 2014-2020
			<p><i>świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu</i></p> <p><i>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu</i></p> <p><i>Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych</i></p>
	Oś IX Rozwój lokalny	Wzmocnienie kapitału społecznego i wysokie zaangażowanie społeczności w rozwój lokalny	<p><i>Liczba zrealizowanych Lokalnych Strategii Rozwoju do 2023 roku</i></p> <p><i>Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, sześć miesięcy po opuszczeniu programu</i></p> <p><i>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu</i></p>
Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	Oś III Kompetencje i kwalifikacje	Podniesienie kompetencji na rzecz poprawy konkurencyjności gospodarki	<p><i>Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu</i></p> <p><i>Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu</i></p>
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną			<p><i>Udział dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)</i></p> <p><i>Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS</i></p>

Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Tabela nr 1. Syntetyczny przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 1: Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1a Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Na obszarze województwa podlaskiego zaplecze badawczo-rozwojowe nie jest wystarczające dla potrzeb budowania nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy. Potencjał naukowo-badawczy regionu nie jest wyraźnie ukierunkowany na cele gospodarcze, co przekłada się na niski poziom transferu i komercjalizacji wiedzy w gospodarce regionu. Struktura nakładów na badania w regionie jest niekorzystna, dominują badania podstawowe. SRWP wskazuje na konieczność zapewnienia wysokiej jakości infrastruktury naukowo-badawczej przez wsparcie wybranych inwestycji w infrastrukturę B+R jednostek naukowych, wpisujących się w regionalną strategię specjalizacji, w wyniku czego nastąpi wzmacnianie wzrostu nakładów na działalność B+R.
Cel tematyczny 1: Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1b Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii (...) oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii (...)	Przyczynami niskiej konkurencyjności województwa podlaskiego jest niski poziom nakładów przedsiębiorstw na działalność B+R oraz słaba współpraca pomiędzy sferą naukową, w tym B+R, a przedsiębiorstwami. W świetle wyzwań stawianych przez globalną gospodarkę w najbliższych latach konieczne jest zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki poprzez zwiększenie nakładów prywatnych na B+R, podniesienie jakości i interdyscyplinarności badań naukowych, zwiększenie stopnia ich komercjalizacji oraz umiędzynarodowienia.
Cel tematyczny 2: Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2c Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Wykorzystanie TIK we wszystkich sferach życia i dziedzinach gospodarki jest jednym z założeń realizacji SRWP 2020. W województwie podlaskim barierą stanowi niedostatecznie rozwinięty zakres usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną w obszarze administracji, zdrowia, szczególnie istotny w kontekście małej gęstości zaludnienia i rozproszonej sieci osadniczej regionu, stanowiącej przeszkodę w dostępie do usług publicznych. Wykorzystanie TIK powinno jednocześnie prowadzić do redukcji kosztów administracji. Niezbędne jest również udostępnianie informacji sektora publicznego wraz z możliwością ich ponownego wykorzystania, zgodnie z Dyrektywą Parlamentu i Rady 2003/98/WE z 17.11 2003, z uwzględnieniem zmiany z 2013 r. rozszerzającej zakres dyrektywy.

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 3: Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3a Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Województwo podlaskie jest regionem najmniej atrakcyjnym pod kątem lokalizacji inwestycji w kraju (16 miejsce). Czynniki, które zdecydowały o tak niskiej ocenie to: dostępność transportowa, zasoby i koszty pracy, rynek zbytu (wielkość rynku wewnętrznego), infrastruktura gospodarcza, infrastruktura społeczna oraz aktywność wobec inwestorów. Głównymi potrzebami rozwojowymi w obszarze promowania przedsiębiorczości są: pobudzanie przedsiębiorczości w społeczeństwie, wsparcie inkubacji przedsiębiorstw oraz potrzeba budowania oferty inwestycyjnej sprzyjającej wzrostowi inwestycji gospodarczych, dostosowanie ofert usług IOB do potrzeb przedsiębiorstw, zwłaszcza w zakresie usług specjalistycznych i innowacyjnych.
Cel tematyczny 3: Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3c Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Niski poziom innowacyjności i konkurencyjności to problemy podlaskich firm. Wielkość przychodów podlaskich przedsiębiorstw w 2010 r. w przeliczeniu na 1 przedsiębiorstwo stanowiła 72,4% średniej krajowej, a łączna wartość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca oscyluje w okolicach 50% średniej krajowej. Podlaskie przedsiębiorstwo sprzedaje o ponad 25% mniej wyrobów i usług. Jednocześnie jedną z barier rozwoju jest dostęp do kapitału, dlatego konieczne jest stymulowanie inwestycji w przedsiębiorstwach, przyczyniających się do wprowadzania na rynek nowych produktów i usług. Szczególnego podejścia wymagają MŚP nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności, w ich przypadku najpierw należy wygenerować popyt na innowacje. Konieczne jest też podjęcie działań odpowiadających na potrzebę pogodzenia wzrostu gospodarczego i poprawy wyników ekonomicznych przy jednoczesnym ograniczeniu wykorzystania zasobów i zmniejszeniu presji na środowisko.
Cel tematyczny 4: Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Województwo podlaskie posiada istotny potencjał w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Niemal połowa wyprodukowanej na terenie województwa energii elektrycznej powstaje w instalacjach wykorzystujących OZE. Nie zmienia to jednak faktu, że udział regionu w krajowym rynku produkcji elektryczności z OZE nie jest znaczący, a jednocześnie konsumpcja energii w województwie podlaskim kilkakrotnie przewyższa produkcję. Zły stan sieci energetycznych negatywnie wpływa na bezpieczeństwo województwa. Niezbędne jest wykorzystanie potencjałów w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych (zwłaszcza z biogazu, energii słonecznej) i produkcji energii w modelu rozproszonym.
Cel tematyczny 4: Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4b Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	W świetle dyrektywy 2006/32/WE do 2016 roku w skali kraju należy osiągnąć oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001-2005 (tj. o 53 452 GWh). Efektywność energetyczna polskiej gospodarki jest ok. 3 razy niższa niż w najbardziej rozwiniętych krajach europejskich i ok. 2 razy niższa niż średnia w krajach UE. Przewidywany wzrost zapotrzebowania na energię w sektorze MŚP, a także fakt, że sektor przedsiębiorstw cechuje niewykorzystany potencjał w zakresie oszczędzania energii przy znacznym udziale kosztów energii w kosztach bieżących warunkuje podjęcie działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w tym zakresie.

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 4: Wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4c Wsparcie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Sektor budownictwa odpowiada za 40% końcowego zużycia energii w UE i stanowi jeden z obszarów posiadających największy potencjał uzyskania poprawy efektywności energetycznej. Dodatkowo sektor publiczny zobowiązany jest do pełnienia wzorcowej roli w oszczędnym gospodarowaniu energią. Umożliwienie dokonywania działań proefektywnościowych, w szczególności przez spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe oraz wspieranie budownictwa efektywnego energetycznie będzie uzupełnieniem interwencji z poziomu krajowego, która przyczynić się ma do kształtowania zachowań sprzyjających oszczędzaniu energii.
Cel tematyczny 4: Wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Realizacja celów gospodarki niskoemisyjnej na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych i poprawy jakości życia w miastach wymaga podjęcia przez samorządy zintegrowanych działań. Będą one odpowiedzią m.in. na potrzeby wynikające z większej dostępności transportu miejskiego. Sektor transportu publicznego jest obszarem, który wykazuje duży potencjał w zakresie ograniczenia emisji CO ₂ . Transport w obrębie miast generuje zarówno znaczące emisje CO ₂ , jak i inne uciążliwości dla środowiska i jakości życia człowieka (zanieczyszczenia powietrza, hałas, kongestia). Niezbędne jest podnoszenie świadomości mieszkańców regionu na temat lokalnych korzyści wynikających z efektywności energetycznej.
Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6a Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Problemem w województwie są odpady komunalne. Choć w 2011 r. pod względem wytwarzanych odpadów komunalnych region zajmuje 10 miejsce w kraju, to wskaźnik zebranych odpadów jest najniższy w Polsce. Na ten wynik wpływa przede wszystkim jeden z najniższych w kraju odsetek osób objętych zorganizowanym systemem zbierania odpadów komunalnych – 69,6% wobec średniej 81%. Większość wyprodukowanych w 2012 r. odpadów trafiło na składowiska (81% zebranych odpadów) i tylko 5,3% zbieranych było selektywnie (najmniej w kraju, średnio z selektywnego zbierania pochodzi 10,5% odpadów komunalnych), dlatego gospodarkę odpadami w regionie można określić jako nieefektywną i przestarzałą. Do podwyższenia przytoczonych poziomów wskaźników nie dojdzie tylko za sprawą nowotworzonych i modernizowanych zakładów zagospodarowujących odpady, ale również na skutek prowadzenia efektywnej edukacji ekologicznej społeczeństwa.
Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Głównym źródłem zanieczyszczenia wód i gleb w regionie jest nieprawidłowa gospodarka ściekowa wynikająca z niewystarczającego stopnia skanalizowania oraz niezadowolającego stanu wód W 2012 r. w województwie podlaskim 88,05% ludności korzystało z sieci wodociągowej, co daje regionowi 11. miejsce w kraju. Pod względem długości sieci wodociągowej na 100 km ² podlaskie zajęło dopiero 13 miejsce w Polsce ze wskaźnikiem 63,5 km/100 km ² , podczas gdy średnia krajowa wyniosła 90,5 km/100 km ² . Tylko 17% ludności wiejskiej było podłączonych do sieci kanalizacyjnej (14 miejsce w kraju). Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku oczyszczalni ścieków, gdzie w 2012 r. tylko 19% wszystkich mieszkańców terenów wiejskich korzysta z oczyszczalni ścieków (kraj 33,1%). Problematyczna jest nadal dostępność wody pitnej na obszarach najdłużej zaludnionych oraz kwestia poprawy jakości wody.

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Zgodnie z kierunkami interwencji <i>Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i> należy efektywnie wykorzystać potencjał kulturowy województwa oraz chronić wspólne dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe obszaru pogranicza. W województwie występują liczne zabytki kultury i architektury materialnej, w tym ludowej, które wymagają jednak modernizacji, a także podwyższania standardów istniejących obiektów kulturowych i zabytkowych.
Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	Województwo podlaskie cechuje duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego. Na przestrzeni lat obserwuje się zmniejszenie przestrzeni życiowej roślin i zwierząt. Fragmentaryzacja siedlisk i populacji poszczególnych gatunków jest wynikiem nadmiernej eksploatacji gospodarczej, turystycznej i rekreacyjnej obszarów wyjątkowo atrakcyjnych. Postępuje fragmentacja przestrzeni przyrodniczej, dewastacja kompleksów przyrodniczych i zmniejszenie się drożności korytarzy ekologicznych. Jednocześnie obserwuje się ekspansję gatunków obcych, wypierających gatunki rodzime. Nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych np. poprzez wydobycie kopalin może spowodować niekorzystny wpływ na środowisko, w szczególności na wody podziemne oraz degradację terenu. Obserwuje się problem złęgo planowania przestrzennego. Przeciwdziałać niniejszym zjawiskom można jedynie poprzez racjonalizację prowadzonej gospodarki oraz działania edukacyjne.
Cel tematyczny 7: Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi	Województwo należy do regionów o najslabiej rozwiniętej infrastrukturze transportowej w kraju. Z uwagi na peryferyjne położenie, znaczne zróżnicowanie przestrzenne w poziomie rozwoju i dostępie do usług, wynikające najczęściej z barier w zakresie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności infrastrukturalnej, wyzwaniem jest jej zwiększenie oraz włączenie regionu do europejskiego zintegrowanego systemu transportowego, umożliwiającego sprawne przewozy towarów i ludności.
Cel tematyczny 7: Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7d Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Bardzo zły stan techniczny sieci kolejowej powoduje spadek prędkości maksymalnych na znacznej części sieci oraz wydłużenie czasu przejazdu. Spada konkurencyjność kolei na rynku przewozowym, a rośnie energochłonność. Dodatkowo brakuje pełnej sieci połączeń pomiędzy wszystkimi największymi ośrodkami regionu oraz jego stolicą i stolicami sąsiednich województw. Biorąc pod uwagę powyższe należy podjąć działania zmierzające do modernizacji linii kolejowych głównie z przeznaczeniem przewozów towarowych.
Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8b Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	Województwo podlaskie jest regionem o najwyższym wskaźniku udziału parków narodowych i drugim pod względem powierzchni obszarów NATURA 2000 w ogólnej powierzchni województwa (powierzchnia parków narodowych w województwie podlaskim stanowi niemal 30% wszystkich terenów parków narodowych w Polsce). Specyfika regionu wymaga koncentracji uwagi na obszarach objętych ochroną prawną, co znalazło wyraz w <i>Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i> , w której wyodrębniono szczególnie obszar strategicznej interwencji (OSI), jakim są gminy, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000. Na obszarze tego OSI kluczowe jest wsparcie inwestycji mających na celu zapewnienie alternatywnych

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
		źródeł dochodów dla ludności, przy jednoczesnym poszanowaniu wymogów ochrony środowiska oraz utrzymaniu jego dobrego stanu.
Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	W województwie podlaskim występuje niedostosowanie kompetencyjno-kwalifikacyjne zasobów pracy. Skutkuje to stałym wzrostem stopy bezrobocia. Ponadto, w ostatnich latach liczba pracujących w regionie miała tendencję spadkową w przeciwieństwie do wzrostu liczby pracujących w skali kraju. Jednym z głównych wyzwań jest podniesienie aktywności zawodowej, w szczególności kobiet, osób młodych i starszych. Pomimo obserwowanych niekorzystnych procesów demograficznych, w regionie istnieją niezagospodarowane zasoby pracy. Jednocześnie następuje znaczny odpływ wysoko wykwalifikowanych kadr z regionu („drenaż mózgów”), co znacznie osłabia zasoby pracy regionu. Dlatego należy położyć nacisk na wykorzystanie aktualnych rezerw i zapobieganie ich utracie zwłaszcza wskutek migracji osób w wieku najwyższej mobilności zawodowej, co może w przyszłości zaowocować, jeśli nie odwróceniem to przynajmniej złagodzeniem niekorzystnych tendencji demograficznych.
Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	Rynek pracy województwa podlaskiego jest słabo rozwinięty, co wynika z wysokiego udziału osób zatrudnionych w rolnictwie oraz niskiego poziomu przedsiębiorczości. Pracujący w rolnictwie stanowią ponad 30% ogółu pracujących w województwie. Stan ten nie ulega znaczącym zmianom. Problem potęguje niedostosowanie strukturalne podaży i popytu na pracę. Niska skłonność do podejmowania ryzyka i samoorganizacji w tym zakresie owocuje nie tylko odbiegającą od skali kraju liczbą inicjatyw gospodarczych, ale również wpływa na niskie oceny zasobów ludzkich przez przedsiębiorców. Województwo podlaskie charakteryzuje się niskim poziomem przedsiębiorczości. W 2012 r. na 10 tys. mieszkańców województwa przypadało 790 podmiotów gospodarczych, co stanowiło 76,6% średniej dla Polski (14 miejsce). Sytuacja ta jest niezmienna od 2004 r. Tempo wzrostu omawianego wskaźnika w latach 2005-2010 średniorocznie w województwie podlaskim wynosiło 0,2%, podczas gdy w Polsce 1,4%.
Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Na regionalnym rynku pracy widoczne są dysproporcje w sytuacji kobiet i mężczyzn. Współczynnik aktywności zawodowej kobiet w województwie w 2012 r. wyniósł 48,3%, podczas gdy współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn 63,7%. Częstoą przyczyną bierności zawodowej są obowiązki rodzinne i opieka nad osobą zależną. Integrację zawodową znacznie utrudnia niewystarczający dostęp do usług społecznych, zwłaszcza związanych z opieką nad małym dzieckiem (do lat 3). Konieczne są inwestycje mające na celu poprawę jakości i dostępu do przystępnych cenowo placówek opieki nad najmłodszymi dziećmi i placówek przedszkolnych. Jednym z głównych problemów w regionie, wskazanych w <i>Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i> , jest ujemne saldo migracji oraz prognozowany dalszy spadek liczby ludności. W świetle powyższych zagrożeń istotnym obszarem

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
		działania powinno być tworzenie warunków sprzyjających godzeniu ról rodzinnych i zawodowych.
Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8v Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	W celu przeciwdziałania wzrostowi bezrobocia wywołanego procesami adaptacyjnymi i modernizacyjnymi należy w zarządzaniu tymi procesami wspomóc przedsiębiorstwa, przedsiębiorców i ich pracowników. Konieczne jest zwiększenie kompetencji kadr przedsiębiorstw w zakresie zarządzania zmianami organizacyjnymi oraz przechodzenia przez procesy zmian. Procesy modernizacyjne i adaptacyjne wymuszają także ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz umiejętności pracowników. Świadomość w zakresie potrzeby i celowości podnoszenia kwalifikacji pracowników wśród podlaskich przedsiębiorców jest niedostateczna, co przekłada się na brak efektywnych działań w tym zakresie. Przedsiębiorcy i pracownicy z województwa podlaskiego w niedostatecznym stopniu potrafią posługiwać się narzędziami teleinformatycznymi w pracy zawodowej. Regionalne przedsiębiorstwa, stosunkowo słabo z informatyzowane, nie oferują swoim pracownikom środowiska pracy, w którym mogliby takie kompetencje nabyć i rozwijać.
Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8vi Aktywne i zdrowe starzenie się	O procesie starzenia się społeczności regionu świadczy wskaźnik obciążenia demograficznego, który notuje wartości wyższe od poziomu krajowego. O niekorzystnych tendencjach demograficznych świadczy także przyrost naturalny pod względem którego Podlaskie zajmuje 10 miejsce w kraju, jak i saldo migracji – 12 miejsce w kraju. Można na tej podstawie stwierdzić, że zjawisko starzenia się społeczeństwa postępuje i rozprzestrzenia się. Wschodnie powiaty województwa wykazują się największą dynamiką starzenia się spośród wszystkich województw Polski Wschodniej. Konsekwencją podniesienia wieku emerytalnego jest konieczność wydłużenia okresu aktywności zawodowej, której warunkiem niezbędnym jest odpowiedni stan zdrowia. W świetle chorób cywilizacyjnych dotyczących coraz większą i młodszą populację konieczne jest podejmowanie działań zaradczych (w tym profilaktyki i wczesnego diagnozowania) oraz promowanie i utrwalanie w społeczeństwie zdrowego stylu życia.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	Słabo zaludniona i rozproszona sieć osadnicza regionu skutkuje ograniczoną dostępnością mieszkańców do wielu usług publicznych. Prognoza ludności do 2035 r. przewiduje pogłębianie szeregu niekorzystnych zmian demograficznych, tj.: starzenia się społeczeństwa, starzenia się zasobów siły roboczej, zmniejszanie się liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji ludności, wzrost współczynnika obciążenia demograficznego. W związku z powyższym już dzisiaj potrzebne są działania mające na celu poprawę stanu życia i zdrowia społeczeństwa, w tym dostępu do usług publicznych. Niezbędne jest stworzenie warunków do zaspokojenia potrzeb bytowych, zdrowotnych i społecznych mieszkańców regionu, z jednej strony młodych, by mieli szansę jak najdłużej być aktywni na rynku pracy, a z drugiej strony, osób chorych, starszych i z niepełnosprawnością mających trudności w zaspokajaniu ich we własnym zakresie.

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Województwo podlaskie charakteryzuje niska gęstość zaludnienia, rozproszona sieć osadnicza, zróżnicowanie przestrzenne, np. biorąc pod uwagę poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, szczególnie pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi. Towarzyszy temu utrata funkcji społeczno-gospodarczych małych i średnich miast w wyniku silnej konkurencji zewnętrznej czy procesu ich wyludnienia oraz następuje koncentracja ludności w większych ośrodkach, w tym w szczególności w obszarze funkcjonalnym Białegostoku. W kontekście rozwoju oraz wzmacniania spójności społecznej i przestrzennej istotne jest podejmowanie kompleksowych działań, zarówno w miastach, jak i znajdujących się wokół nich obszarach wiejskich, mających na celu dokonanie przemian fizycznych, gospodarczych i społecznych. Mają one prowadzić do nadania tym obszarom nowej jakości funkcjonalnej i stworzenia warunków do ich rozwoju w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne i przy zaangażowaniu lokalnych społeczności.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Dwa główne czynniki wykluczenia społecznego to bezrobocie i ubóstwo. Wysoki odsetek osób bezrobotnych w województwie podlaskim utrwała wykluczenie społeczne i potęguje ubóstwo. W roku 2012 poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa żyło 11,3% mieszkańców województwa (w kraju – 7,4%). Również procent osób w gospodarstwach domowych, które przekroczyły granicę ubóstwa skrajnego w województwie podlaskim jest wyższy niż w kraju (odpowiednio: 10,7% i 6,8%). W regionie grupą szczególnie zagrożoną wykluczeniem społecznym są osoby długotrwale bezrobotne, które posiadają jednocześnie niskie wykształcenie i kwalifikacje zawodowe. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy gospodarstw domowych, w których występuje kumulacja bezrobocia, oznaczająca, iż więcej niż jedna osoba mogąca podjąć zatrudnienie, pozostaje poza rynkiem pracy. Problemem jest dodatkowo dziedziczenie wykluczenia społecznego. Do istotnych przyczyn wykluczenia społecznego w Podlaskim należą także niepełnosprawność czy uzależnienia.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	Rozproszona sieć osadnicza i niska gęstość zaludnienia przy relatywnie niskich dochodach na mieszkańca potęgują nasilenie negatywnych efektów nierówności w zakresie dostępu do usług. Obserwowane są dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych i zdrowotnych, które koncentrują się w ośrodkach miejskich. W świetle wyzwań demograficznych problematyczna jest mała dostępność usług dla osób starszych i z niepełnosprawnością. Usługi społeczne, w tym opiekuńczo-zdrowotne, wymagają deinstytucjonalizacji. W województwie słabiej niż średnio w kraju dzieci i młodzież objęte są opieką zastępczą. Z diagnozy wynika potrzeba rozwijania usług na rzecz rodzin, w tym dostosowanie liczby asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej do potrzeb. Istotne jest również zapewnienie kompleksowego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu ról opiekuńczo-wychowawczych i promowanie idei rodzicielstwa zastępczego oraz wspieranie opieki w rodzinach zastępczych.

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia	W 2010 r. w Podlaskim działało 2 300 aktywnych organizacji społecznych, stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji, co stanowi jedynie 3,1% tego typu organizacji zanotowanych w całej Polsce i jest to jedna z najniższych liczb w kraju (14 miejsce). Skala działających instytucji integracji społeczno-zawodowej jest nieadekwatna do ogromnych potrzeb w regionie. Podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne nie mają dogodnych warunków do rozwoju w regionie, na co wpływa m.in. niedostateczna wiedza na ten temat, brak zaufania społecznego i ugruntowanej pozycji na lokalnym rynku. Jednocześnie ekonomia społeczna odgrywa znaczącą rolę w tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi adaptacyjnych form zatrudnienia, w tym właśnie w sektorze ekonomii społecznej, która łącząc cele społeczne z ekonomicznymi, stanowi skuteczny instrument aktywizacji osób doświadczających trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9vi Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność	Zgodnie ze <i>Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i> , szczególnie obszarem zainteresowania polityki regionalnej na obszarach wiejskich powinny stać się inicjatywy lokalne, których celem będzie rozwój kapitału społecznego oraz kształtowanie więzi lokalnych. Różnorodność regionu sprawia, iż jednym z wyzwań określonych w Strategii jest poszukiwanie indywidualnych ścieżek rozwojowych dedykowanych dla każdego obszaru strategicznej interwencji (OSI), jak i jednostek terytorialnych (poszczególnych powiatów i gmin). Lokalne strategie rozwoju powinny być budowane w oparciu o endogeniczne potencjały danego obszaru.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9d Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	KE oczekuje dostarczenia nowych bodźców do rozwoju lokalnego tak aby ułatwić ożywienie gospodarcze i tworzenie miejsc pracy w strefach szczególnie dotkniętych kryzysem gospodarczym i finansowym, tracących swoje dotychczasowe funkcje. Istotne korzyści mogą wynikać w tym aspekcie z umożliwienia zastosowania podejścia oddolnego oraz realizacji zintegrowanych, wielosektorowych strategii rozwoju lokalnego, zaprojektowanych z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjałów.
Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	W obszarze edukacji problemem jest dostępność oraz jakość edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach wiejskich. W 2012 r. województwo podlaskie w stosunku do innych województw znalazło się na 9 miejscu pod względem odsetka dzieci w wieku 3-4 lata objętych edukacją przedszkolną (podlaskie 56,7%, kraj 59,2%). Występują także dysproporcje w jakości kształcenia w szkołach na poszczególnych poziomach edukacji, w szczególności pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi, co ma swoje odzwierciedlenie w wynikach egzaminów i sprawdzianów. Niedostateczna jest infrastruktura TIK w szkołach kształcenia ogólnego oraz niewystarczające kompetencje nauczycieli w zakresie wykorzystania TIK w procesie nauczania. Udoskonalenia i rozwoju wymaga system poradnictwa edukacyjno-zawodowego w ramach struktury szkół, zapewniający wybór właściwej ścieżki dalszego rozwoju uczniów kończących określony poziom edukacji.
Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz	10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i	Podlaskie zmagają się z niedopasowaniem między potrzebami rynku pracy a umiejętnościami zawodowymi, czego powodem jest niewystarczająca jakość i

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	adekwatność oferty edukacyjnej. Obserwowany jest zbyt niski udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym powodujący braki w dostosowaniu ich kompetencji do faktycznych potrzeb rynku pracy. Badanie Kapitału Ludzkiego potwierdziło, że ponad ¾ pracodawców miało trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników. Pracodawcy zauważają, że duży problem leży w braku kompetencji, takich jak samodzielność w działaniu, umiejętności podejmowania decyzji czy umiejętność pracy w zespole, komunikatywność, kreatywność. Poza powyższymi kompetencjami na uwagę zasługują również kompetencje w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych.
Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Szkolnictwo zawodowe w województwie podlaskim boryka się z licznymi problemami, są to m.in. niska zdawalność egzaminów zawodowych, nadal niedostateczna świadomość społeczeństwa odnośnie znaczenia szkolnictwa zawodowego, niedostateczne dostosowanie warunków panujących w szkołach do rzeczywistych środowisk pracy zawodowej oraz niewystarczający zakres współpracy szkół zawodowych z pracodawcami co wpływa na niedostosowanie kształcenia zawodowego do rzeczywistych potrzeb lokalnych i regionalnego rynku pracy. Problemem jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura i niski poziom wyposażenia techniczno-dydaktycznego placówek kształcenia zawodowego, nieodpowiadające potrzebom kształcenia i nieustannego dostosowywania oferty i szkoleń do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy.
Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Zgodnie z SRWP 2020 w regionie oferta kształcenia niedostosowana jest do potrzeb rynku pracy, w szczególności kształcenia i szkolenia zawodowego. Wyposażenie techniczno-dydaktyczne przesądza nie tylko o ofercie edukacyjnej, ale również determinuje sposób nauczania i wpływa na jakość kształcenia. Dlatego też konieczne jest podjęcie kompleksowych i komplementarnych działań, które doprowadzą do znacznego zwiększenia jakości edukacji, w szczególności w szkołach zawodowych. Efektem tych działań będzie lepsze dostosowanie procesu kształcenia do potrzeb lokalnej gospodarki. Jednocześnie region charakteryzuje niedobór miejsc w przedszkolach w stosunku do rzeczywistych potrzeb, w szczególności na obszarach wiejskich.

Tabela 1 a. Zakres powiązań między celami RPOWP 2014-2020 a priorytetami Europa 2020, obszarami wskazanymi w Position Paper i Zaleceniami Rady z 2013 r. oraz celami Umowy Partnerstwa

PI	Cele szczegółowe RPOWP 2014-2020	Priorytet Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2014 r.	Position Paper –priorytety finansowe	Cele Szczegółowe Umowy Partnerstwa
----	----------------------------------	---------------------------------	---	--------------------------------------	------------------------------------

1a	Zwiększone urynkowanie działalności badawczo-rozwojowej	Wzrost inteligentny	Zalecenie Rady nr 4 na 2014r: Poprawę skuteczności bodźców podatkowych we wspieraniu badań i rozwoju w sektorze prywatnym w ramach dążenia do zacieśnienia powiązań między polityką w obszarach badań, innowacji i przemysłu, a także lepsze dostosowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.	Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom	Podnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce
1b	Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw				
2c	Zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną	Wzrost Inteligentny Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 5 na 2014r: (...) Przyspieszenie starań na rzecz zwiększenia zasięgu stacjonarnej łączności szerokopasmowej (...)	Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie
3a	Lepsze warunki do rozwoju MŚP	Wzrost Inteligentny	Zalecenie Rady nr 4 na 2014r: (...) lepsze dostosowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.	Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw
3c	Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP				Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie
4a	Zwiększony udział rozproszonej produkcji energii ze źródeł odnawialnych	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 5 na 2014r: Odnowienie i rozbudowę mocy wytwórczych oraz poprawę efektywności w całym łańcuchu energetycznym. Przyspieszenie i rozszerzenie rozbudowy sieci elektroenergetycznej, w tym transgranicznych połączeń międzysystemowych z sąsiadującymi państwami członkowskimi, oraz budowę gazociągu międzysystemowego z Litwą.	Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna	Zmniejszenie emisyjności gospodarki
4b	Zwiększony udział rozproszonej produkcji energii ze źródeł odnawialnych				Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw Zmniejszenie emisyjności gospodarki
4c	Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i			Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia	Zmniejszenie emisyjności gospodarki

	<i>mieszkaniowym</i>				
4e	<i>Ograniczenie zanieczyszczenia powietrza poprzez realizację planów gospodarki niskoemisyjnej</i>				
6a	<i>Wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie</i>	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 5 na 2014r: (...) Poprawę gospodarowania odpadami	Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna	Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie
6b	<i>Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych</i>				Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie
6c	<i>Efektywne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury</i>	Wzrost zrównoważony			Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie
6d	<i>Zachowanie cennych zasobów przyrodniczych regionu</i>				
7b	<i>Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu drogowym</i>	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 5 na 2014r: (...)zapewnienie skutecznej projektów inwestycyjnych w dziedzinie kolejnictwa bez dalszych opóźnień i poprawa zdolności administracyjnych w tym sektorze. (...)	Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia	Zmniejszenie emisyjności gospodarki Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie krajowym
7d	<i>Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu kolejowym</i>				Poprawa jakości i funkcjonowania oferty

					<p>systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim</p> <p>Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie krajowym</p>
8b	<p><i>Wzrost poziomu zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000</i></p>	<p>Wzrost zrównoważony</p> <p>Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu</p>	<p>Zalecenie Rady nr 2 na 2014r: Zwiększenie wysiłków na rzecz zmniejszenia bezrobocia osób młodych (...) Zwalczanie segmentacji rynku pracy (...)</p> <p>Zalecenie Rady nr 3 na 2014r: Kontynuowanie starań w celu podniesienia współczynnika aktywności zawodowej kobiet, w szczególności przez dążenie do zwiększenia dostępności wysokiej jakości, przystępną cenowo opieki i edukacji przedszkolnej, oraz zapewnienie stabilnego finansowania. (...) Poparcie ogólnej reformy emerytalnej nasileniem działań na rzecz zwiększenia szans starszych pracowników na zatrudnieniu, tak aby podnieść wiek dezaktywacji zawodowej.</p>	<p>Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji</p>	<p>Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw</p> <p>Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie</p> <p>Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy</p>
8i	<p><i>Zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz innych grup, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.</i></p>	<p>Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu</p>	<p>Zalecenie Rady nr 1 na 2014r: (...)lepszego ukierunkowanie polityki społecznej oraz poprawę efektywności kosztowej wydatków i ogólnej wydajności sektora opieki zdrowotnej (...)</p>		<p>Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy</p> <p>Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym</p> <p>Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług</p> <p>Włączenie społeczności zamieszkujących obszary</p>

8iii	<i>Wzrost samozatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców</i>				peryferyjne i zdegradowane
8iv	<i>Zwiększenie aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 lub nad osobami z niepełnosprawnościami</i>				Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy
8v	<i>Dostosowanie kompetencji i kwalifikacji pracowników na rzecz podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw z sektora MŚP</i> <i>Poprawa sytuacji na rynku pracy osób zwolnionych lub zagrożonych zwolnieniem z przyczyn zakładu pracy</i>	Wzrost Inteligentny			Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Lepsze kompetencje kadr gospodarki
8vi	<i>Przedłużenie wieku aktywności zawodowej</i>	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu			Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Lepsze kompetencje kadr gospodarki
9a	<i>Poprawa dostępności i wystandaryzowanie usług społecznych obszarze ochrony zdrowia i usług socjalnych</i>	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 2 na 2014r: Zwiększenie wysiłków na rzecz zmniejszenia bezrobocia osób młodych (...) Zwalczanie segmentacji rynku pracy (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji	Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym
9b	<i>Rewitalizacja fizyczna, gospodarcza i społeczna obszarów zmarginalizowanych</i>		Zalecenie Rady nr 1 na 2014r: (...)lepsze ukierunkowanie polityki społecznej oraz poprawę efektywności kosztowej wydatków i ogólnej wydajności opieki zdrowotnej (...)		Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane

9i	Zwiększenie aktywizacji społecznej i zawodowej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rzecz poprawy i wzmocnienia ich zdolności do zatrudnienia				Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym
9iv	Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych		Zalecenie Rady nr 1 na 2014r: (...) poprawa ogólnej wydajności sektora opieki zdrowotnej (...)		Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług
9v	Tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych		Zalecenie Rady nr 2 na 2014r: Zwiększenie wysiłków na rzecz zmniejszenia bezrobocia osób młodych (...) Zwalczanie segmentacji rynku pracy (...) Zalecenie Rady nr 1 na 2014rr: (...)lepsze ukierunkowanie polityki społecznej (...)		Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane
9vi	Wzrost partycypacji społecznej w realizacji lokalnych strategii rozwoju				
9d	Niwelowanie różnic w dostępie do usług społecznych i zatrudnienia poprzez realizację Lokalnych Strategii Działania				
10i	Wzrost upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku przedszkolnym Podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności	Wzrost Inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 2 na 2014r: Zwiększenie wysiłków na rzecz zmniejszenia bezrobocia osób młodych, w szczególności przez lepsze dostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy, zwiększenie dostępności do programów przyuczania do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, (...)oraz zacieśnienie	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji	Lepsze kompetencje kadr gospodarki

	<p><i>uniwersalnych oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi</i></p> <p><i>Uzupełnienie kompetencji kadry pedagogicznej na rzecz poprawy jakości kształcenia ogólnego</i></p>		<p>współpracy między szkołami a pracodawcami zgodnie z celami gwarancji dla młodzieży. Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie w celu dostosowania podaży umiejętności do popytu na nie.</p>		
10iii	<p><i>Podniesienie kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych poprzez wzrost uczestnictwa w kształceniu ustawicznym</i></p>		<p>Zalecenie Rady nr 3 na 2014r: Kontynuowanie starań w celu podniesienia współczynnika aktywności zawodowej kobiet, w szczególności przez dążenie do zwiększenia dostępności wysokiej jakości, przystępnej cenowo opieki i edukacji przedszkolnej, oraz zapewnienie stabilnego finansowania. (...)</p>		
10iv	<p><i>Podniesienie kompetencji uczniów szkół zawodowych zwiększających szanse na regionalnym rynku pracy</i></p>				
10a	<p><i>Zwiększona dostępność do edukacji przedszkolnej</i> <i>Lepsze warunki kształcenia zawodowego i ustawicznego</i></p> <p><i>Upowszechnienie wiedzy o nauce</i></p>				

Sekcja 1.2. Uzasadnienie alokacji finansowej

Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne²

Rozkład środków finansowych pomiędzy poszczególne cele tematyczne i osie priorytetowe określone w RPOWP 2014-2020 jest determinowany przez minimalne poziomy koncentracji wsparcia z Polityki Spójności określone przez Komisję Europejską oraz założenia co do alokacji tych środków przyjęte w *Umowie Partnerstwa*. Poziomy koncentracji środków RPOWP 2014-2020 na poszczególne cele tematyczne przedstawiają się następująco:

- na cele tematyczne 1, 2, 3, 4 przeznaczona się 442,90 mln euro, co stanowi 50,78% alokacji EFRR przeznaczonej na Program, podczas gdy minimalny poziom koncentracji na poziomie krajowym wg rozporządzeń unijnych wynosi 50%, zaś poziom koncentracji przyjęty w UP 60,3%;
- na cel tematyczny 4 przeznaczona się 190,53 mln euro, co stanowi 21,84% alokacji EFRR przeznaczonej na Program, podczas gdy minimalny poziom koncentracji na poziomie krajowym wg rozporządzeń unijnych wynosi 15%, zaś poziom koncentracji przyjęty w UP 23,1%;
- na cel tematyczny 9 (EFS) przeznaczona się 85,88 mln euro, co stanowi 25,16% alokacji EFS przeznaczonej na Program, podczas gdy minimalny poziom koncentracji na poziomie krajowym wg rozporządzeń unijnych wynosi 20%, zaś poziom koncentracji przyjęty w UP 21,9%

Niezależnie od wskazanych powyżej minimalnych poziomów koncentracji środków, na kraje członkowskie został nałożony obowiązek przeznaczenia co najmniej 60% środków EFS w każdym programie operacyjnym finansowanym z tego funduszu na maksymalnie pięć priorytetów inwestycyjnych. W przypadku RPOWP 2014-2020 są to odpowiednio:

- ✓ PI 8i *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników* (alokacja 37 mln euro);
- ✓ PI 9i *Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie* (alokacja 40 mln euro);
- ✓ PI 10i *Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia* (alokacja 40 mln euro, przy czym na wsparcie edukacji przedszkolnej przeznaczone zostanie ok 50% alokacji w ramach PI);
- ✓ PI 10iii *Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji* (alokacja 30 mln euro)
- ✓ PI 10iv *Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami* (alokacja 59,83 mln euro).

² Art. 96.2.a rozporządzenia ramowego

Dodatkowo, na podstawie art. 7 rozporządzenia dotyczącego EFRR w przyszłej perspektywie finansowej, kraje członkowskie są zobligowane przeznaczyć minimum 5% krajowej alokacji EFRR na realizację zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego, które w przypadku Polski będą realizowane przy pomocy instrumentu – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). W przypadku RPOWP 2014-2020 na realizację ZIT dla obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego (M. Białystok) przeznaczone zostały środki w wysokości 76 mln euro, co stanowi 6,26% alokacji na program.

Ponadto szacuje się, że w ramach RPOWP 2014-2020 ok. 230 mln EUR może zostać przeznaczonych na działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Wydatki na obszary wiejskie będą monitorowane i sprawozdawane w raportach rocznych z uwzględnieniem - zgodnie z zakresem i logiką interwencji programu - takich obszarów jak: 1) rozwój przedsiębiorczości i lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego, w tym reorientacji zawodowej rolników 2) rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna 3) infrastruktura wodno-kanalizacyjna i przeciwpowodziowa). Planowana kwota alokacji na sektor kolejowy wynosi 48 mln euro. Inwestycje związane z bezpieczeństwem podejmowane w ramach programu nie mogą przekroczyć wartości 2 mln euro łącznie.

Struktura programu w podziale na cele tematyczne przedstawia się następująco:

- CT 1. *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji* (EFRR) – alokacja 85,57 mln euro, co stanowi 7,1% alokacji na Program;
- CT 2. *Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK* (EFRR) – alokacja 34,00 mln euro, co stanowi 2,8% alokacji na Program;
- CT 3. *Wzmacnianie konkurencyjności MŚP* (EFRR) – alokacja 132,80 mln euro, co stanowi 10,9% alokacji na Program;
- CT 4. *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* (EFRR) – alokacja 190,53 mln euro, co stanowi 15,7% alokacji na Program;
- CT 6. *Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami* (EFRR) – alokacja 57,00 mln euro, co stanowi 4,7% alokacji na Program;
- CT 7. *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej* (EFRR) – alokacja 223,00 mln euro, co stanowi 18,4% alokacji na Program;
- CT 8. *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* (EFRR+EFS) – alokacja 98,09 mln euro, co stanowi 8,1% alokacji na Program;
- CT 9. *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* (EFRR+EFS) – alokacja 184,80 mln euro, co stanowi 15,2% alokacji na Program;
- CT 10. *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie* (EFRR+EFS) – alokacja 166,23 mln euro, co stanowi 13,7% alokacji na Program.

Ponieważ województwo podlaskie jest obszarem interwencji krajowego programu dedykowanego OSI wskazanemu w UP, jakim jest Polska Wschodnia, na decyzję o alokacji na poszczególne cele tematyczne wpływ miała zakładana struktura Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020 (PO PW).

Przedstawiona powyżej propozycja zakłada łączny wzrost alokowanych środków w relacji do perspektywy 2007-2013 na cele związane z podnoszeniem innowacyjności gospodarki oraz konkurencyjnością przedsiębiorstw (1, 2 i 3) oraz na cele związane z gospodarką niskoemisyjną (CT 4). Jednocześnie największy spadek w strukturze alokacji zauważyć można w odniesieniu do celu dotyczącego rozwoju infrastruktury transportowej (CT 7). Należy dodać, że spadek ten będzie najbardziej zauważalny w odniesieniu do interwencji w lokalną infrastrukturę transportową. Finansowanie infrastruktury społecznej w dużej mierze będzie podporządkowane realizacji celów tematycznych 8, 9, 10, a więc celom związanym z europejską strategią zatrudnienia, edukacją i przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu. W ramach EFS wyraźnie więcej środków zostało skierowane na działania związane z włączeniem społecznym.

Wydatki związane z realizacją projektów w ramach RPOWP 2014-2020 mogą być współfinansowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego bądź Europejski Fundusz Społeczny, co przyczynia się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji Programu. Ponadto, zgodnie z art. 98 rozporządzenia ramowego, EFRR i EFS mogą finansować działania objęte zakresem pomocy z innego funduszu (w komplementarny sposób i z zastrzeżeniem ograniczenia do poziomu 10% finansowania wspólnotowego w odniesieniu do każdej osi priorytetowej), pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią powiązane. Na poziomie projektów, w uzasadnionych przypadkach, istnieje zatem możliwość poszerzenia katalogu wydatków współfinansowanych z jednego funduszu o koszty kwalifikowalne w ramach innego funduszu (wymienne EFS z EFRR i EFRR z EFS). Poziom łączonego wsparcia (tzw. *cross-financingu*) będzie weryfikowany na dwóch etapach wdrażania:

- a) ubiegania się o dofinansowanie – wnioskodawca ubiegający się o wsparcie w ramach jednego funduszu (np. EFRR) będzie zobowiązany do oszacowania w budżecie projektu kosztów kwalifikujących się do wsparcia ze środków drugiego funduszu (EFS), które jego zdaniem są niezbędne do odpowiedniej realizacji tego projektu; koszty te będą weryfikowane podczas oceny wniosku o dofinansowanie;
- b) rozliczania projektu – beneficjent będzie zobowiązany do wykazania poziomu wydatków poniesionych w ramach *cross-financingu* we wniosku o płatność składanym w trakcie realizacji projektu; rozwiązanie to pozwoli na monitorowanie poziomu łączonego wsparcia zarówno w ramach pojedynczego projektu, jak i całej osi priorytetowej.

Cross-financing będzie możliwy do zastosowania w projektach realizowanych we wszystkich osiach priorytetowych RPOWP 2014-2020 (wszystkie osie są monofunduszowe).

W ramach RPOWP 2014-2020 nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych lub pomocy zwrotnej, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

Tabela nr 2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Oś priorytetowa	Fundusz	Wsparcie – UE (w mln euro)	Udział łącznego wsparcia UE w całość środków programu (w podziale na fundusze)	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu, dla których wyznaczono wartość docelową
Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	EFRR	30,00	3,44%	1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1a Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Zwiększone urynkowanie działalności badawczo-rozwojowej	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w województwie podlaskim
	EFRR	55,57	6,37%		1b Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii (...)	Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD)
	EFRR	37,50	4,30%	3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3a Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Lepsze warunki do rozwoju MŚP	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB Nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym
	EFRR	95,30	10,93%		3c Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP	Zyskowność sprzedaży brutto w województwie podlaskim Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora

	EFRR	14,00	1,61%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8b Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	Wzrost poziomu zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000.	usług Wskaźnik zatrudnienia w gminach, których rozwój warunkowany jest Naturą 2000
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	EFS	37,00	10,84%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz innych grup, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, sześć miesięcy po opuszczeniu programu (CI) Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu (CI) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CI)
	EFS	10,00	2,93%		8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i	Wzrost samozatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia

					średnich przedsiębiorstw		finansowego
	EFS	17,52	5,13%		8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Zwiększenie aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 lub nad osobami z niepełnosprawnościami	<p>Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej</p> <p>Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS</p> <p>Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu</p>
	EFS	10,00	2,93%		8v Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	<ul style="list-style-type: none"> Dostosowanie kompetencji i kwalifikacji pracowników na rzecz podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw z sektora MŚP Poprawa sytuacji na rynku pracy osób zwolnionych lub zagrożonych zwolnieniem z przyczyn zakładu pracy 	<p>Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie</p> <p>Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie</p>
	EFS	9,57	2,80%		8vi Aktywne i zdrowe starzenie się	Przedłużenie wieku aktywności zawodowej	<p>Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne</p> <p>Liczba osób, które po</p>

							opuszczeniu programu podjęty pracę lub kontynuowały zatrudnienie
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	EFS	40,00	11,72%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku przedszkolnym 2. Podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi 3. Uzupełnienie kompetencji kadry pedagogicznej na rzecz poprawy jakości kształcenia ogólnego 	<p>Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS</p> <p>Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych</p> <p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych</p> <p>Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS (long term)</p> <p>Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu</p>
	EFS	30,00	8,79%		10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe	Podniesienie kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych poprzez wzrost uczestnictwa w kształceniu ustawicznym	<p>Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu</p>

					i potwierdzanie nabytych kompetencji		programu Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu
	EFS	59,83	17,53%		10iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Podniesienie kompetencji uczniów szkół zawodowych zwiększających szanse na regionalnym rynku pracy	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje lub uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu [własny] Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki (long term) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	EFRR	160,00	18,34%	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów	7b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami	Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu drogowym	WDDT II Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej (syntetyczny)

	EFRR	63,00	7,22%	przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	multimodalnymi 7d Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu kolejowym	WKDT II Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej (syntetyczny)
Oś V Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	70,00	8,03%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Zwiększony udział rozproszonej produkcji energii ze źródeł odnawialnych	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto
	EFRR	15,53	1,78%		4b Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	Poprawiona efektywność gospodarowania energią w sektorze MŚP	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB
	EFRR	52,25	5,99%		4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Poprawiona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Sprzedaż energii ciepłej w ciągu roku – budynki mieszkalne Sprzedaż energii ciepłej w ciągu roku – urzędy i instytucje
	EFRR	52,75	6,05%		4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Ograniczenie zanieczyszczenia powietrza poprzez realizację planów gospodarki niskoemisyjnej	Średnie roczne stężenia pyłu PM10 na stanowiskach pomiarowych (średnia dla: Białegostoku, Suwałk i Łomży)
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	EFRR	15,00	1,72%	6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6a Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów

	EFRR	22,00	2,52%		6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych	Udział ludności korzystający z oczyszczalni ścieków
	EFRR	10,00	1,15%		6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	Zachowanie cennych zasobów przyrodniczych regionu	Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem
Oś VII Poprawa spójności społecznej	EFS	40,00	11,72%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Zwiększenie aktywizacji społecznej i zawodowej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rzecz poprawy i wzmocnienia ich zdolności do zatrudnienia	<p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (long term)</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem</p>

							społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu
	EFS	11,00	3,22%		9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	1. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym 2. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu
	EFS	8,00	2,34%		9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia	Tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (long term)
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	EFRR	34,00	3,90%	2. Zwiększanie dostępności, stopnia	2c Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury	Zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji

				wykorzystania i jakości TIK	i e-zdrowia	drogą elektroniczną	
	EFRR	10,00	1,15%	6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Efektywne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury	Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności
	EFRR	46,00	5,27%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	Poprawa dostępności i wystandaryzowanie usług społecznych w obszarze ochrony zdrowia i usług socjalnych	Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem
	EFRR	22,92	2,63%		9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Rewitalizacja fizyczna, gospodarcza i społeczna obszarów zmarginalizowanych	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych
	EFRR	30,00	3,44%		9d Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Niwelowanie różnic w dostępie do usług społecznych i zatrudnienia poprzez realizację Lokalnych Strategii Działania	Zróżnicowanie LHDI
	EFRR	36,40	4,17%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	1. Zwiększona dostępność do edukacji przedszkolnej 2. Lepsze warunki kształcenia zawodowego i ustawicznego 3. Upowszechnienie wiedzy o nauce	Udział dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola – punkty i zespoły przedszkolne) Zdawalność egzaminów zawodowych – zasadnicze szkoły zawodowe Zdawalność egzaminów

							zawodowych – technika Odsetek studiujących na kierunkach technicznych i przyrodniczych (bez cudzoziemców)
Oś IX Rozwój lokalny	EFS	26,88	7,87%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9vi Strategii rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność	Wzrost partycypacji społecznej w realizacji lokalnych strategii rozwoju	Liczba zrealizowanych Lokalnych Strategii Rozwoju do 2023 roku Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) [C] Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu [C]
Oś X Pomoc techniczna	EFS	41,58	12,18%	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy

SEKCJA 2. OPIS UKŁADU OSI PRIORYTETOWYCH

Sekcja 2.A. Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna

OŚ PRIORYTETOWA I: WZMOCNIENIE POTENCJAŁU I KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI REGIONU

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

Uzasadnienie zastosowania osi wielofunduszowej, wielotematycznej i/lub obejmującej kilka kategorii regionów³

Przy konstrukcji I Osi wzięto pod uwagę analizę potencjału regionu, szczególnie w odniesieniu do głównych wyzwań określonych w Strategii *Europa 2020* i krajowych programach reform. Drugim elementem była ocena głównych wyzwań, którym należy sprostać w województwie podlaskim. Wyzwania stojące przed regionem w zakresie wzmocnienia jego potencjału i konkurencyjności przełożyły się na zakres interwencji osi I.

Struktura osi obejmuje wybrane, komplementarne PI w obszarze: CT1, CT3 oraz CT8. Głównym nurtem planowanej interwencji w ramach osi I są kompleksowe działania prorozwojowe, proinnowacyjne i prozatrudnieniowe, wpływające bezpośrednio na wzmocnienie potencjału i konkurencyjności regionu. Głównym adresatem działań podejmowanych w tej osi są przedsiębiorcy.

Problemem regionalnej gospodarki są niskie nakłady inwestycyjne i niska innowacyjność oraz słaba współpraca świata nauki i przedsiębiorstw. W strukturze gospodarki relatywnie dużą rolę nadal odgrywa rolnictwo, jednocześnie obserwowane jest utrzymywanie się niskich dochodów, a także spadku zatrudnienia w regionie. Sytuacja ta wymaga radykalnego wzrostu przedsiębiorczości i konkurencyjności podlaskiej gospodarki. Wzrost przedsiębiorczości stać się może mechanizmem zapewniającym istotne zmiany w strukturze zatrudnienia w kierunku wzrostu roli produkcji przemysłowej i usług, które zapewniają wyższą niż rolnictwo wartość dodaną. Niezbędne jest oparcie konkurencyjności regionalnej gospodarki na wiedzy i innowacjach wdrażanych także w zakorzenionych tradycyjnych sektorach. Należy zwiększyć wykorzystanie koncepcji inteligentnych specjalizacji, łącząc tradycje gospodarcze regionu z najnowszą wiedzą i technologiami. Nie można też zaniedbywać nowych rodzących się sektorów gospodarczych, w których region może znaleźć swoje szanse. Podejmowana interwencja musi odpowiadać na specyficzne potrzeby terytoriów i bazować na ich wewnętrznym potencjale rozwojowym. Zakłada się więc wykorzystanie endogenicznego potencjału obszarów Natura 2000 w ramach CT8 dla wzmocnienia rozwoju gospodarczego regionu.

³ Art. 96.1 rozporządzenia ramowego

Oś I programu zbudowana w powyższy sposób może najskuteczniej przyczynić się do osiągnięcia wzrostu potencjału i konkurencyjności regionu. Na układ celów tematycznych należy patrzeć jako na system elementów wzajemnie powiązanych i warunkujący się, a w szczególności wzmacniających swoje oddziaływanie. Działania i postępy w ramach jednego celu tematycznego będą wzmacniały możliwości osiągnięcia lepszych wyników w ramach pozostałych celów. EFRR wniesie wkład do wszystkich powyższych celów tematycznych i będzie koncentrować się na obszarach inwestycji związanych z otoczeniem, w którym działają przedsiębiorstwa a które wpływa na potencjał i konkurencyjność gospodarki. Niewątpliwie podstawą rozwoju regionu musi być konkurencyjna gospodarka. To ona tworzy miejsca pracy i w konsekwencji prowadzi do wzrostu zatrudnienia i dochodów. Działania podjęte w ramach CT1, ukierunkowane na rozwój inteligentnych specjalizacji regionu, przyczynią się do osiągnięcia CT3 przez rozwijanie nowych przewag konkurencyjnych opartych na innowacjach i budowaniu gospodarki opartej na wiedzy. Ponadto, wyniki prac badawczych i rozwojowych w obszarze TIK w ramach CT1 przyczynią się do realizacji CT3, natomiast zwiększenie wykorzystania TIK ułatwi prowadzenie prac B+R. Z kolei aktywne i konkurencyjne przedsiębiorstwa (CT3 oraz CT8) umocnią związki sfery nauki i biznesu (CT1).

DZIAŁANIE 1.1 WSPARCIE NA RZECZ GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

PRIORYTET INWESTYCYJNY 1a

UDOSKONALANIE INFRASTRUKTURY BADAŃ I INNOWACJI I ZWIĘKSZANIE ZDOLNOŚCI DO OSIĄGNIĘCIA DOSKONAŁOŚCI W ZAKRESIE BADAŃ I INNOWACJI ORAZ WSPIERANIE OŚRODKÓW KOMPETENCJI, W SZCZEGÓLNOŚCI TYCH, KTÓRE LEŻĄ W INTERESIE EUROPY

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu⁴

Cel szczegółowy: Zwiększone urynkowanie działalności badawczo-rozwojowej

Kluczowe polskie dokumenty strategiczne zakładają, że innowacyjność powinna stać się jednym z głównych źródeł silnej pozycji konkurencyjnej Polski. Niestety w Podlaskim, podobnie jak w całym kraju, nadal na niskim poziomie utrzymują się nakłady na działalność badawczo-rozwojową (B+R) w relacji do PKB. Finansowanie sfery B+R odbywa się głównie ze środków publicznych. Towarzyszy temu słaba, na tle innych krajów europejskich, aktywność wynalazcza oraz niski odsetek przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie. Przyczyną niskiego poziomu finansowania sfery B+R jest słabość powiązań nauki ze sferą przedsiębiorczości, będąca wynikiem niskiego kapitału społecznego i niskiej skłonności do współpracy oraz niewielkie zainteresowanie przedsiębiorstw prowadzeniem prac badawczych i wykorzystaniem ich efektów.

Wskaźnik wartości nakładów na B+R w relacji do PKB w województwie podlaskim wynosi 0,41%, co stanowi wartość ponad dwukrotnie niższą niż średnia dla kraju oraz pięciokrotnie niższą niż średnia dla UE za 2011 r. (2,03%). W odniesieniu do nakładów ponoszonych w regionie na działalność badawczo-rozwojową w oparciu o potencjał ludnościowy, stanowią one zaledwie 40% średniej krajowej. Poza ogólnym, niskim poziomem tych wartości, zwraca uwagę znacząco (prawie 3-krotnie) wyższa wartość nakładów w sektorze szkolnictwa wyższego w porównaniu do przedsiębiorstw. W 2012 r. w Podlaskim nakłady w sektorze przedsiębiorstw wyniosły 32,4 mln zł, zaś w sektorze szkolnictwa wyższego – 92,8 mln zł. Specyfiką województwa podlaskiego jest to, że ciężar współpracy sfery B+R z gospodarką spoczywa na uczelniach wyższych, gdzie zadanie to konkuruje z dydaktyką oraz badaniami podstawowymi (dominują nakłady z sektora uczelni wyższych – aż 73%, z kolei przedsiębiorstwa ponoszą jedynie 17% wydatków). Podlaski potencjał badawczy nie jest znacząco

⁴ Art. 96.2.b.i-ii rozporządzenia ramowego

województwa w 2010 r. zlokalizowanych było jedynie 41 jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową, z czego 53% w sektorze przedsiębiorstw. Dodatkowo potencjał naukowo-badawczy podlaskich uczelni nie jest dostatecznie ukierunkowany na praktyczne stosowanie w gospodarce, co przekłada się na niski poziom transferu i komercjalizacji wiedzy w gospodarce regionu. Profil aktywności B+R często jest zbyt wąski w stosunku do oczekiwań podlaskich przedsiębiorstw, a same jednostki zbyt mało elastyczne w dostosowaniu oferty do lokalnych czy regionalnych potrzeb. Stanowi to jedną z przyczyn niskiego popytu przedsiębiorstw na usługi jednostek naukowych.

Interwencja w ramach programu prowadzona będzie w celu zapewnienia najlepszych warunków infrastrukturalnych do prowadzenia badań naukowych, przy czym wsparcie to będzie skierowane na realizację projektów zgodnych z dokumentem RIS3. Efekty powinny być rozpatrywane nie tylko przez pryzmat stworzenia warunków dla lepszego funkcjonowania sektora nauki, ale przede wszystkim jako wkład w proces budowy w województwie podlaskim gospodarki opartej na wiedzy. Dostosowanie profilu działalności badawczo-rozwojowej do potrzeb regionalnej gospodarki, skutkować będzie zwiększeniem stopnia komercjalizacji badań oraz wzrostem popytu przedsiębiorstw na usługi jednostek naukowych i wysokokwalifikowanej kadry.

Realizacja planowanych działań będzie prowadzić do wzmocnienia potencjału jednostek B+R w zakresie zdolności do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej oraz zwiększenia transferu wiedzy i skali komercjalizacji wyników B+R.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu⁵

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w woj. podlaskim	%	Region słabiej rozwinięty	0,41	2011	0,97	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego⁶

Zarówno SRWP 2020, jak i prace nad RIS3, potwierdzają, że rozwój inteligentnych specjalizacji będzie wymagał dalszego wsparcia jednostek B+R. Dlatego też celem PI 1a będzie dostosowanie infrastruktury technicznej jednostek realizujących prace B+R do potrzeb regionalnej gospodarki poprzez inwestycje w kluczową infrastrukturę B+R instytucji nauki, wykorzystywaną we wspólnych projektach badawczych z przedsiębiorstwami w odpowiedzi na zapotrzebowanie ze strony gospodarki. Przedsięwzięcia te przyczynią się do zacieśnienia współpracy pomiędzy sferą B+R i przedsiębiorstwami, a tym samym oczekiwane będzie zwiększenie transferu technologii.

Zakres wsparcia w CT1, zarówno w PI 1a jak i PI 1b, będzie ograniczony do obszarów zgodnych z dokumentem RIS3. Zgodnie z koncepcją przedsiębiorczego odkrywania, proces identyfikacji inteligentnych specjalizacji jest ciągły, otwarty, angażuje partnerów gospodarczych i naukowych, a także społeczeństwo obywatelskie. W ramach tego procesu będą uszczegóławiane oczekiwania związane z IS wobec polityki publicznej, a także skonkretyzowane instrumenty i kierunki wsparcia. Mechanizm monitoringu i ewaluacji RIS3 umożliwiać będzie odkrywanie tych dziedzin, w których region ma szansę wyróżnić się na rynku krajowym/międzynarodowym, a które będą mogły uzyskać wsparcie w ramach RPOWP. Zakres interwencji będzie kształtowany przez popyt rynkowy, nie zaś odwrotnie. Bazą dla identyfikacji obszarów inteligentnej specjalizacji są nie tylko pogłębione analizy w zakresie endogenicznych potencjałów w nauce i gospodarce (podaż), ale przede wszystkim potrzeby rozwoju branż i dziedzin zgłaszanych przez środowisko gospodarcze (popyt), weryfikowane

⁵ Art. 96.2.b.ii rozporządzenia ramowego0

⁶ Art. 96.2.b.iii rozporządzenia ramowego

z udziałem partnerów gospodarczych i naukowych oraz społeczeństwa obywatelskiego. Proces wyłaniania inteligentnej specjalizacji umożliwi oddolne identyfikowanie najbardziej rozwojowych obszarów, które stanowią będą priorytety w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej do 2020 r. Oprócz spełnienia warunków wynikających z Umowy Partnerstwa, jakiegokolwiek wsparcie publicznej infrastruktury B+R będzie uwarunkowane oceną biznes planu, który będzie obejmował przyszłe wykorzystanie infrastruktury i wykazywał, jak będzie ona wykorzystywana przez i na rzecz przedsiębiorstw. Monitorowaniu na poziomie projektu oraz corocznemu raportowaniu KE podlegać będzie wielkość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne oraz wielkość przychodów wygenerowanych dzięki wsparciu publicznej infrastruktury B+R. Wsparcie przyznane na realizację projektu z zakresu publicznej infrastruktury badawczej podlega proporcjonalnemu zmniejszeniu w przypadku, gdy założony przez beneficjenta wskaźnik poziomu przychodów z działalności komercyjnej prowadzonej na wspartej infrastrukturze badawczej nie zostanie osiągnięty w określonym terminie, nie później jednak niż na moment złożenia dokumentów zamknięcia danego programu.

Potencjalnymi beneficjentami wsparcia będą mogły być przede wszystkim instytucje naukowe, w tym uczelnie/szkoły wyższe, jednostki naukowe, jednostki naukowo-badawcze, spółki celowe tworzone przez powyższe instytucje, konsorcja naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, sieci naukowe, centra naukowe, centra naukowo-przemysłowe. Dofinansowanie, co do zasady, będą mogły uzyskać przedsięwzięcia o regionalnym znaczeniu, uzgodnione w Kontrakcie Terytorialnym i zgodne ze strategią regionalnej specjalizacji, polegające na wsparciu infrastruktury B+R w instytucjach naukowych, służące rozwijaniu współpracy z przedsiębiorstwami, uwarunkowane komercjalizacją wyników badań.

Rozwój regionalnych specjalizacji naukowych związanych z gospodarką nie jest możliwy bez odpowiedniego zaplecza kadrowego, dlatego w ramach finansowania krzyżowego planowane jest wsparcie rozwoju kadry B+R w powiązaniu ze specjalizacjami regionalnymi (wydatki związane z rozwojem kadr B+R będą mogły stanowić jedynie element wsparcia realizowanego projektu B+R). Szkolenia personelu w ramach cross-financingu będą dotyczyły wyłącznie zakresu związanego z realizacją projektu i nie będą kolidować z interwencją przewidzianą w CT10 w POWER.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów⁷

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkurencyjnej. Dofinansowanie będą mogły uzyskać uzgodnione w Kontrakcie Terytorialnym inwestycje strategiczne dla rozwoju specjalizacji regionalnych, zgodne z dokumentem RIS3. W ocenie propozycji zgłoszonych do KT przez zarząd województwa uczestniczą przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz ministra właściwego ds. nauki.

Mając na względzie nadrzędny cel, jakim jest pobudzenie nakładów prywatnych na B+R, warunkiem koniecznym jest aby projekty dotyczące infrastruktury publicznej zakładały generowanie dodatkowych inwestycji prywatnych w przyszłości. Przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R powinno przewidywać aktywne działania, mające na celu przyciągnięcie nowych klientów z sektora przedsiębiorstw - zarówno z regionu jak i z zewnątrz - oraz zakładać wzrost udziału przychodów z sektora przedsiębiorstw w ogólnych przychodach jednostki naukowej, będącej beneficjentem projektu. Przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R służyć musi realizacji wskazanych w projekcie badań (konieczne jest przedstawienie opisu prac B+R, których realizacji będzie służyła dofinansowywana infrastruktura oraz opisu ich zastosowania w gospodarce). Finansowanie infrastruktury TIK w jednostkach naukowych jest możliwe w ramach CT1 tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędną do realizacji projektu badawczo-rozwojowego.

Realizowane projekty nie będą mogły powielać istniejących zasobów oraz powinny uzupełniać wcześniej wytworzoną infrastrukturę naukowo-badawczą. Preferowane będą przedsięwzięcia,

⁷ Art. 96.2.b.iii rozporządzenia ramowego

które charakteryzuje możliwie wysoki stopień współfinansowania ze źródeł prywatnych. Uwzględniając zapisy SRWP, w ramach podejmowanej interwencji promowane będzie wykorzystanie technologii pozwalających dodatkowo na oszczędności w zużyciu energii, wody, surowców i materiałów.

Układ wskaźników produktu⁸

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	21	SL 2014	Roczna
2	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	SL 2014	Roczna
3	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej (CI)	EPC	EFRR	Region słabiej rozwinięty	33	SL 2014	Roczna
4	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju (CI)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	3 000 000	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 1.2 WSPIERANIE TRANSFERU WIEDZY, INNOWACJI, TECHNOLOGII I KOMERCJALIZACJI WYNIKÓW B+R ORAZ ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI B+R W PRZEDSIĘBIORSTWACH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 1b

PROMOWANIE INWESTYCJI PRZEDSIĘBIORSTW W BADANIA I INNOWACJE, ROZWIJANIE POWIĄZAŃ I SYNERGII MIĘDZY PRZEDSIĘBIORSTWAMI, OŚRODKAMI BADAWCZO-ROZWOJOWYMI I SEKTOREM SZKOLNICTWA WYŻSZEGO (...) ORAZ WSPIERANIE BADAŃ TECHNOLOGICZNYCH I STOSOWANYCH, LINII PILOTAŻOWYCH, DZIAŁAŃ W ZAKRESIE WCZESNEJ WALIDACJI PRODUKTÓW (...)

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw

Przyczynami małej innowacyjności województwa podlaskiego są m. in.: niski udział wydatków na badania i rozwój w strukturze nakładów na działalność innowacyjną w sektorze przemyśle, jeden z najniższych w Polsce wskaźników intensywności B+R oraz niski udział nakładów na prace rozwojowe; niski udział produktów nowych lub istotnie ulepszonych w sprzedaży ogółem; słabe oceny regionalnego zaplecza badawczego przy jednoczesnym częstszym niż w kraju docenianiu współpracy z dostawcami wyposażenia, materiałów, komponentów i oprogramowania. W 2012 r. w Podlaskim w przedsiębiorstwach przemysłowych udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem wyniósł 5,3%, co dawało 13 miejsce w kraju (w 2007 r. – 8,2% i odpowiednio 9 miejsce w Polsce). Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych w prywatnych przedsiębiorstwach przemysłowych w wartości sprzedaży wyrobów ogółem osiągnął w tym samym roku wartość 6,2%, tj. 13 miejsce w kraju (w 2007 r. – 9% i 11 miejsce), a zatrudnienie w B+R w sektorze przemyśle sięgało 268 osób. W 2012 r. udzielono podlaskim

⁸ Art. 96.2.b.iv rozporządzenia ramowego

przedsiębiorstwom 21 patentów oraz 16 praw ochronnych dla wzorów użytkowych (14 miejsce w kraju).

Sprostanie wyzwaniom stawianym w strategii EU2020 wymaga zdecydowanego wzrostu nakładów przedsiębiorstw na działalność B+R. Celem interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b jest wsparcie działalności badawczo-rozwojowej w samych przedsiębiorstwach w obszarach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji, wyznaczonych w RIS3, ale również w tych, które w wyniku monitoringu i oceny RIS3 zostaną zaliczone do obszarów o dużym potencjale wzrostu innowacyjności. Zostanie zastosowany w ograniczonym zakresie mechanizm elastyczności, który będzie umożliwiał wsparcie wysoce innowacyjnych przedsięwzięć niezidentyfikowanych wcześniej w procesie przedsiębiorczego odkrywania. W rezultacie oczekiwany jest wzrost udziału przedsiębiorstw w nakładach B+R w województwie podlaskim.

Na szczególną uwagę zasługuje stymulowanie prac badawczo-rozwojowych prowadzonych przez przedsiębiorstwa, w szczególności związanych z innowacjami produktowymi, a także wprowadzenia wyników tych prac na rynek. Należy wspierać przede wszystkim przedsięwzięcia podnoszące konkurencyjność w wymiarze krajowym i międzynarodowym.

Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R jest w znacznym stopniu stymulowane poprzez rozwój powiązań sieciowych, które mogą przebiegać w płaszczyźnie geograficznej, sektorowej czy branżowej. System powiązań sieciowych wzmacnia potencjał rozwojowy organizacji i pozwala obniżyć koszty jej działalności przez np. prowadzenie wspólnych badań czy promocji. To właśnie ograniczona współpraca między sektorem przedsiębiorstw i naukowo-badawczym jest jedną z przyczyn małej innowacyjności województwa podlaskiego. Biorąc pod uwagę powyższe niezmiernie istotne jest wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników w sektorze B+R, co będzie wpływać na rozwój i podniesienie konkurencyjności regionu. Na bazie kluczowych branż regionu, w których działają innowacyjne przedsiębiorstwa, powinny być tworzone platformy współpracy środowiska naukowego, instytucji otoczenia biznesu oraz sektora przedsiębiorstw.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD)	%	Region słabiej rozwinięty	0,09	2012	0,28	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Większość przedsiębiorstw nie prowadzi własnej działalności B+R, ponieważ nie jest w stanie samodzielnie sfinansować wydatków związanych z utworzeniem odpowiedniej infrastruktury oraz prowadzeniem prac badawczo-rozwojowych. Wsparcie projektów dotyczących z jednej strony wyposażenia działów B+R, z drugiej realizacji samych badań w dłuższym okresie czasu przyczyni się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, a także do dalszego wzrostu nakładów prywatnych na działalność B+R.

Zakres interwencji będzie kształtowany przez popyt rynkowy, nie zaś odwrotnie. Wsparcie w PI 1b odnosić się będzie do obszarów zgodnych z regionalnymi inteligentnym specjalizacjami, wyłonionymi w procesie przedsiębiorczego odkrywania. Bazą dla identyfikacji obszarów inteligentnych specjalizacji są nie tylko pogłębione analizy w zakresie endogenicznych potencjałów w nauce i gospodarce (podaż), ale przede wszystkim potrzeby rozwoju branż i dziedzin zgłaszanych przez środowisko gospodarcze (popyt), weryfikowane z udziałem partnerów gospodarczych i naukowych oraz społeczeństwa obywatelskiego. Proces wyłaniania inteligentnych specjalizacji umożliwia oddolne kreowanie najbardziej rozwojowych obszarów,

które stanowią będą priorytety w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej do 2020 r.

Szczególnego podejścia będą wymagały małe i średnie przedsiębiorstwa nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności. Konieczne będzie zastosowanie instrumentarium, które pozwoliłoby wygenerować w nich popyt na innowacje i związane z nimi prace rozwojowe.

W ramach priorytetu 1b przedsiębiorstwa uzyskają wsparcie w zakresie tworzenia lub rozwoju zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności innowacyjnej. Przykładem są inwestycje w aparaturę, sprzęt, technologie i inną niezbędną infrastrukturę B+R, która służy tworzeniu innowacyjnych produktów i usług. Wsparcie tego typu projektów będzie prowadzić do wzmocnienia potencjału badawczo-rozwojowego przedsiębiorstw poprzez powstawanie działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach, a tym samym do budowania ich trwałej przewagi konkurencyjnej. Tego typu operacje przyczynią się do zwiększenia nakładów ponoszonych przez przedsiębiorstwa na działalność B+R.

Wsparcie będzie dotyczyło również prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa we własnym zakresie lub poprzez nabycie usług od innych jednostek, w tym także spoza regionu/kraju. Wspierane będą te prace B+R, których wyniki są ukierunkowane na wdrożenie.

W ramach CT1 możliwe jest finansowanie prac B+R związanych z przygotowaniem do pierwszej produkcji. Wsparcie obejmować będzie fazę badań przemysłowych oraz prac rozwojowych, w tym opracowanie prototypów, demonstracje, opracowanie projektów pilotażowych, testowanie i walidację nowych lub ulepszonych produktów, procesów lub usług w otoczeniu stanowiącym model warunków rzeczywistego funkcjonowania, których głównym celem jest dalsze udoskonalenie techniczne produktów, procesów lub usług, a ostateczny kształt zasadniczo nie jest jeszcze określony.

Kolejnym typem operacji będą działania związane z wdrożeniem własnych lub zakupionych wyników prac B+R lub technologii, a także praw własności intelektualnej, w tym patentów, licencji, *know-how* lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej związanej z wdrażanym produktem lub usługą, z wyjątkiem finansowania kosztów procesowych/sądowych. Wsparcie w tym zakresie będzie stanowiło zachętę dla przedsiębiorstw do wdrażania własnych lub zakupionych wyników badań naukowych i technologii, a w rezultacie wzrosną nakłady na działalność B+R. Wdrożenie zakupionych wyników prac B+R jest możliwe tylko w przypadku konieczności przeprowadzenia prac rozwojowych uzupełniających/dostosowujących technologie do specyfiki przedsiębiorstwa. Wyłącznie w przypadku MŚP (nie dotyczy dużych przedsiębiorstw) obok prac badawczo-rozwojowych elementem projektu realizowanego ze środków CT1 może być wdrożenie wyników tych prac, przy czym komponent wdrożeniowy musi stanowić mniejszość całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu.

Możliwe będzie zastosowanie instrumentu „bon na innowacje” w odniesieniu do projektów o małej skali, z przeznaczeniem w szczególności na zakup usług badawczych, nabycie licencji, wsparcie w zakresie przejścia procedury ochrony patentowej itp. (realizowane w koordynacji z PO IR).

Kolejnym typem operacji będzie także wsparcie doradczo-szkoleniowe dla MŚP niezbędne do rozwoju działalności B+R (audyty technologiczne, dotyczące praw własności intelektualnej, *vouchery* na innowacje, konsulting technologiczny itd.).

Głównym beneficjentem tego działania będą przedsiębiorstwa, zaś udział innych podmiotów nie będących przedsiębiorstwami, powinien odbywać się na zasadzie współpracy z przedsiębiorstwem/-ami (odbiorcą efektu badań). Potencjalnymi beneficjentami współpracującymi z przedsiębiorstwem mogą być m.in. jednostki naukowe, jednostki naukowo-badawcze, spółki celowe tworzone przez uczelnie, IOB itp. W przypadku, gdy pomoc przyznawana jest dużemu przedsiębiorstwu, Instytucja Zarządzająca zapewni, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących

lokalizacjach na terytorium UE. Beneficjentem będą również podmioty wdrażające instrumenty finansowe (o ile zostanie to potwierdzone wynikami analizy *ex ante* w tym zakresie).

Obszarem realizacji działań w zakresie wsparcia działalności badawczo-rozwojowej będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. W przypadku wyboru projektów wdrażanych w ramach IF zastosowanie znajdą odpowiednie przepisy prawa unijnego i krajowego. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie.

W przypadku priorytetu 1b kluczowym kryterium selekcji będzie zgodność projektów z dokumentem RIS3. Priorytetowo będą traktowane MŚP. Premiowane będą projekty realizowane przez konsorcja przedsiębiorstw czy konsorcja przemysłowo-naukowe. Warunkiem wsparcia inwestycji dużych przedsiębiorstw będzie zapewnienie efektów dyfuzji działalności B+R+I do gospodarki lub współpraca z MŚP lub organizacjami pozarządowymi. Warunkiem wsparcia inwestycji infrastrukturalnych przedsiębiorstw będzie przedstawienie informacji dotyczących planowanych prac B+R. Proces wyboru projektów będzie zaprojektowany w sposób uwzględniający specyfikę działalności B+R+I i dostosowany do identyfikacji firm podejmujących ryzyko. Kluczowe będzie skonstruowanie instrumentów finansowania działalności B+R w taki sposób, aby właściwie uwzględniały towarzyszące jej ryzyko (np. poprzez częściowe rozliczenie projektów w sytuacji gdy prace badawcze nie prowadzą do sukcesu, a ich komercjalizacja jest niezasadna). Poziom finansowania będzie natomiast ściśle dostosowany do poziomu ryzyka związanego z projektem. Uwzględniając zapisy SRWP w ramach podejmowanej interwencji promowane będzie ekoprojektowanie oraz wykorzystanie technologii pozwalających dodatkowo na oszczędności w zużyciu energii, surowców i materiałów. Kryteria wyboru będą również premiować projekty przynoszące wyraźną korzyść dla środowiska.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W niniejszym PI nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy *ex-ante*.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	8	SL 2014	Roczna
2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej	30	SL 2014	Roczna

				rozwinięty			
3	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	30	SL 2014	Roczna
4	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	23 848 590	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 1.3 WSPIERANIE INWESTYCJI W PRZEDSIĘBIORSTWACH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 3c

WSPIERANIE TWORZENIA I POSZERZANIA ZAAWANSOWANYCH ZDOLNOŚCI W ZAKRESIE ROZWOJU PRODUKTÓW I USŁUG

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP

Podstawową miarą konkurencyjności przedsiębiorstwa jest jego udział w rynku. Wielkość przychodów podlaskich przedsiębiorstw w 2012 r. wyniosła 63,86 mld zł, co w przeliczeniu na 1 przedsiębiorstwo stanowiło 71,4% średniej krajowej. Województwo podlaskie w roku 2011 zajęło piętnastą lokatę w kraju pod względem nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (2,3% jego wartości we wszystkich województwach). Jest to zbyt mało z uwagi na fakt, że udział regionu w zaludnieniu kraju wynosi 3,1%. Łączna wartość nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw (przemysłowych, budowlanych i usługowych) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ostatnich latach oscyluje w okolicach 50% średniej krajowej.

Nakłady inwestycyjne są silnie związane ze strukturą gospodarki regionu zdominowaną przez rolnictwo. Sektory przemysłu i usług województwa na tle gospodarki kraju wyglądają wyjątkowo niekorzystnie. Dodatkowo w regionie jest zdecydowanie mniej przedsiębiorstw (w stosunku do liczby mieszkańców) niż średnio w kraju, a przeciętne podlaskie przedsiębiorstwo sprzedaje o ponad 25% mniej wyrobów i usług. Podlaska gospodarka charakteryzuje się również bardzo niską wartością eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz ogromną dysproporcją wartości tego wskaźnika w stosunku do najlepiej rozwiniętych polskich regionów. Niewielka interakcja regionu z rynkami zewnętrznymi jest prawdopodobną przyczyną ograniczonej motywacji podlaskich przedsiębiorstw do tworzenia nowych i rozwijania posiadanych przewag konkurencyjnych. SRWP 2020 wskazuje konieczność wspierania przede wszystkim przedsięwzięć podnoszących konkurencyjność w wymiarze krajowym i międzynarodowym, dlatego przewidywane wsparcie będzie ukierunkowane na wzmocnienie potencjału innowacyjnego sektora MŚP przyczyniającego się do wprowadzania na rynek nowych produktów i usług oraz podejmowania działalności eksportowej. Realizowane będą działania wspierające rozwój MŚP, przede wszystkim koncentrujące się na pozyskaniu i wdrożeniu innowacji, w tym także tych wypracowanych w ramach projektów B+R w CT1. Podniesienie poziomu innowacyjności w działalności podlaskich przedsiębiorstw powinno przyczynić się do wzrostu ich konkurencyjności na rynkach zewnętrznych, a przez to do istotnego wzrostu sprzedaży produktów i usług wytworzonych w regionie. Wzrost konkurencyjności możliwy jest także poprzez oddziaływanie w kierunku obniżenia kosztów działalności gospodarczej, czemu mają służyć działania związane ze wzrostem efektywności korzystania z zasobów naturalnych. Interwencja podejmowana w ramach priorytetu inwestycyjnego będzie przyczyniać się do wzrostu wydajności pracy i efektywności produkcji.

Rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu wymaga zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej, w tym teleinformatycznej i wykorzystania TIK. W regionie występuje niski poziom informatyzacji przedsiębiorstw. Podlaskie firmy w niewystarczającym stopniu adaptują nowoczesne rozwiązania teleinformatyczne we wszystkich obszarach funkcjonowania, wewnątrz przedsiębiorstwa (zarządzanie, projektowanie wyrobów, produkcja, badania i rozwój), jak i w relacjach z otoczeniem (sprzedaż, dystrybucja, marketing, obsługa posprzedażowa, zaopatrzenie, kooperacja). Efektywne wykorzystanie TIK powinno podnieść wydajność pracy, co zmniejsza koszty przedsiębiorstw i czyni je bardziej konkurencyjnymi, a tym samym przekłada się na wzrost zyskowności sprzedaży brutto.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zyskowność sprzedaży brutto w województwie podlaskim	%	Region słabiej rozwinięty	2,7	2012	3,91	GUS	Roczna
2	Sredni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych	%	Region słabiej rozwinięty	23,37	2013	23,37	GUS	Roczna
3	Sredni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z sektora usług	%	Region słabiej rozwinięty	12,03	2013	12,03	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Wzrostowi konkurencyjności sektora MŚP ma służyć wsparcie w ramach PI 3c szeroko rozumianych innowacji, obejmujących wdrożenie nowych produktów, procesów, sposobów organizacji i marketingu. Interwencja będzie dotyczyć wszystkich przedsiębiorstw wprowadzających rozwiązania innowacyjne, bez względu na to czy będą to rozwiązania własne, czy pozyskane. Podobnie jak w PI 1b szczególnego podejścia wymagać będą małe i średnie przedsiębiorstwa nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności, wobec których konieczne będzie zastosowanie instrumentarium pozwalającego przede wszystkim wygenerować w nich popyt na innowacje.

Wsparcie zostanie ukierunkowane na wdrażanie innowacji technicznych (produktowych i technologicznych), marketingowych i organizacyjnych (ukierunkowanie na innowacje otwarte, innowacje związane ze specjalizacjami regionalnymi). W każdym przypadku zastosowana innowacja powinna przynosić wymierne efekty rynkowe. Współcześnie coraz częściej współautorami innowacji są klienci i użytkownicy produktu czy usługi, dlatego potrzebna jest reorientacja na innowacje otwarte. Przykładowe działania obejmą rozbudowę przedsiębiorstwa prowadzącą do wprowadzenia na rynek nowych produktów/usług. Kolejnym typem operacji będą działania mające na celu dokonanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmianę w sposobie świadczenia usług, skutkujące wprowadzeniem na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług. Przewiduje się również inwestycje w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny. Efektem udzielonego wsparcia będzie wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, uwidoczniiony m.in. przez wzrost zyskowności sprzedaży brutto przedsiębiorstw.

Priorytetowym obszarem oddziaływania będą przedsiębiorstwa wykazujące najwyższą konkurencyjność i innowacyjność. Wspierane będą przedsięwzięcia innowacyjne prowadzące do wzrostu eksportu i podnoszące konkurencyjność w wymiarze międzynarodowym.

Interwencji w ramach RPOWP będzie towarzyszyło wsparcie dotyczące internacjonalizacji działalności MŚP w ramach programu krajowego PO PW 2014-2020. Działania w ramach RPOWP w PI 3c będą komplementarne względem przewidzianych w PO PW w dwóch uzupełniających się wymiarach. Po pierwsze, wsparcie inwestycyjne (infrastruktura, maszyny i urządzenia, itp.) w RPOWP w PI 3c zwiększać będzie potencjał produkcyjny (i usługowy) firm, poprawiać konkurencyjność ich produktów i usług, co jest warunkiem ekspansji na rynkach zagranicznych. Po drugie, rozwój działalności na rynkach zagranicznych zwiększać będzie przychody operacyjne, co powinno przekładać się na zwiększenie rentowności i efektywności wsparcia inwestycyjnego.

Realizując zapisy SRWP, w ramach niniejszego priorytetu przewidziano rozwiązania służące zintegrowanemu podejściu do kwestii efektywnego wykorzystania zasobów, w tym energii i surowców. Wsparcie dotyczyć będzie inwestycji ograniczających materiało- i energochłonność oraz związanych z odzyskiem surowców wtórnych. Skutkiem tego powinno być mniejsze zużycie energii, surowców i materiałów w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi. Efektywnemu korzystaniu z zasobów naturalnych mają służyć ekoinnowacje wdrażane w przedsiębiorstwach. Implementacja ekoinnowacji oparta jest na logice uzyskania trwałych efektów gospodarczych i środowiskowych. Istnieje również potrzeba rozwoju wszelkich przedsięwzięć związanych z „zieloną gospodarką”. Wzmocnienie zdolności przedsiębiorstw do tworzenia ekoinnowacji powinno przyczyniać się do powstawania innowacyjnych, „zielonych” produktów i usług, a tym samym zwiększać szanse zdobywania nowych rynków. Wsparcie uzyskają działania na rzecz rozwoju ekoinnowacyjnych MŚP działających m.in. w takich branżach jak recykling odpadów, oczyszczanie zużytej wody i ścieków, filtracja i kontrola emisji. Interwencja będzie dotyczyć inwestycji mających na celu poprawę jakości powietrza w sektorze MŚP poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych ze źródeł punktowych oraz wsparcie działalności monitoringowej i pomiarowej. Dofinansowaniem będą objęte projekty przedsiębiorstw polegające na wprowadzaniu, modernizacji instalacji i urządzeń (filtry, reduktory), a także systemów monitoringu powietrza. Uzupełniający charakter mogą mieć także działania w zakresie dostosowania istniejących instalacji produkcyjnych do standardów najlepszych dostępnych technik (*best available technology* – BAT), wsparcia inwestycji dostosowujących do wymogów ochrony środowiska. Możliwe będą również działania związane z wdrażaniem systemów zarządzania środowiskowego oraz uzyskania certyfikowanych ekoznaków, proekologicznym zarządzaniem i proekologicznym marketingiem. Wspierane będą rozwiązania informatyczne sprzyjające oszczędności energii i wspierające wdrożenie zielonej rachunkowości w przedsiębiorstwie.

Tego typu interwencje przełożą się na efekty środowiskowe (efektywność wykorzystania energii, surowców, materiałów oraz emisyjność) oraz efekty społeczno-gospodarcze (obniżenie kosztów działalności, a tym samym wzrost zyskowności sprzedaży brutto).

Wsparcie w ramach PI 3c, zgodnie z przedstawionym opisem planowanych przedsięwzięć, dotyczyć będzie wydatków stricte inwestycyjnych realizowanych przez sektor MŚP, z ukierunkowaniem bezpośrednio na rozwój potencjału i innowacyjności funkcjonujących przedsiębiorstw. Tworzenie mikroprzedsiębiorstw o niskim poziomie specjalizacji nie jest celem interwencji w CT3, w którym nacisk położony jest na przedsiębiorstwa już funkcjonujące.

Zapewniona zostanie komplementarność interwencji podejmowanych w CT3 - wsparcie dla istniejących podmiotów gospodarczych, w tym także młodych firm działających krócej niż 24 miesiące - z działaniami podejmowanymi w CT8, w ramach którego środki EFS wykorzystywane będą na rzecz rozpoczynania działalności gospodarczej osób fizycznych, a także na rzecz budowy adaptacyjności przedsiębiorstw i ich kadr. Z kolei wsparcie finansowe udzielane w ramach CT3 zostanie ukierunkowane głównie na rozwój potencjału i innowacyjności funkcjonujących przedsiębiorstw.

W przypadku wykazania zasadności podjęcia interwencji w formie instrumentów finansowych na podstawie oceny *ex ante*, potencjalnymi beneficjentami będą mogły być również fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, jednak wyłącznie jako operatorzy.

Usługi doradczo-szkoleniowe będą mogły być jedynie elementem (uzupełnieniem) projektów inwestycyjnych realizowanych przez przedsiębiorstwa, w ramach finansowania krzyżowego, jednak to przedsiębiorstwo będzie dokonywało wyboru podmiotu, który będzie świadczył usługi na jego rzecz.

Interwencja w ramach PI 3c będzie ukierunkowana na zwiększenie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w sektorze MŚP. Wsparcie dotyczyć będzie zwiększenia wykorzystania TIK wewnątrz przedsiębiorstwa poprzez wdrażanie, rozbudowę i unowocześnienie systemów informatycznych. Przykładowe projekty to wdrożenie wirtualnego systemu obsługi działalności, wdrożenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w organizacji i zarządzaniu, stworzenie portalu pracowniczego do zarządzania zasobami personalnymi. Wspierane procesy informatyzacji wewnętrznej przedsiębiorstw oraz wykorzystania najnowszych osiągnięć technologicznych i organizacyjnych dla wprowadzania procesów modernizacyjnych, wspomagać będą bieżącą działalność firm (B2E).

Zaplanowano również operacje przyczyniające się do rozwoju produktów i usług opartych na TIK (e-biznes) – przez zakup sprzętu, oprogramowania, usług doradczych umożliwiających wprowadzenie nowej e-usługi. Dofinansowanie przeznaczone zostanie na wykorzystanie TIK w relacjach pomiędzy przedsiębiorcą a klientem końcowym (B2C). Wsparciem objęta zostanie sprzedaż produktów i usług w internecie – przykładem działań jest rozwój działalności on-line poprzez wdrożenie systemu zarządzania sprzedażą i usługami, zakup licencji na oprogramowanie. Wykorzystanie TIK przyczyni się do rozwoju e-handlu, zwiększając możliwości konkurencyjności przedsiębiorców na rynkach międzynarodowych.

Interwencja dotyczyć będzie upowszechniania zastosowania TIK dla rozwoju i poprawy efektywności działalności m.in. poprzez wsparcie rozwoju współpracy między przedsiębiorstwami w oparciu o nowoczesne rozwiązania teleinformatyczne (B2B). Wzrost konkurencyjności będzie stymulowany poprzez dofinansowanie zastosowania nowoczesnych kanałów współpracy, automatyzację procesów biznesowych i wymiany danych.

Rozwijanie umiejętności w dziedzinie TIK jest niezbędne w celu uwolnienia potencjału usług elektronicznych w zakresie wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy, dlatego podnoszenie kompetencji cyfrowych będzie uwzględniane możliwie szeroko w PI 10i, PI 10iii oraz PI 8v. Niemniej jednak w ramach finansowania krzyżowego w PI 3c niezbędne jest uzupełnienie wsparcia inwestycyjnego o komponent doradczo-edukacyjny, bezpośrednio związany z wdrażanymi projektami inwestycyjnymi.

Potencjalnymi beneficjentami w przypadku przedsięwzięć dotyczących TIK będą mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym m.in. producenci rolno-spożywczy, podmioty prowadzące działalność gospodarczą na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze oraz porozumienia przedsiębiorstw.

Terytorialnym obszarem realizacji PI 3c będzie obszar całego województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. W przypadku wyboru projektów wdrażanych w ramach IF zastosowanie znajdą odpowiednie przepisy prawa unijnego i krajowego. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi

priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie.

W przypadku priorytetu 3c preferowane będą projekty zgodne z RIS3. Preferowane będą działania o największym potencjale rozwojowym, dzięki którym osiągnięta będzie możliwie największa wartość dodana inwestycji. Poziom i formy wsparcia będą dostosowane do rodzaju działalności przedsiębiorstw w ramach projektu i związanego z nią poziomu ryzyka.

Priorytetowym obszarem oddziaływania będą przedsiębiorstwa wykazujące najwyższą konkurencyjność i innowacyjność. Szczególnie preferowane będą przedsięwzięcia przyczyniające się do podjęcia lub zwiększenia eksportu wytwarzanych dóbr czy usług oraz podnoszące konkurencyjność w wymiarze międzyregionalnym i międzynarodowym.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W niniejszym PI nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	77	SL 2014	Roczna
2	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	153	SL 2014	Roczna
3	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie ekoinnowacji	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	77	SL 2014	Roczna
4	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	153	SL 2014	Roczna
5	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	75	SL 2014	Roczna
6	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	78	SL 2014	Roczna
7	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje) (CI)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1 875 000	SL 2014	Roczna
8	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	70 300 000	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 1.4 PROMOCJA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ORAZ PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ WOJEWÓDZTWA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 3a

PROMOWANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, W SZCZEGÓLNOŚCI POPRZEZ UŁATWIENIE GOSPODARCZEGO WYKORZYSTYWANIA NOWYCH POMYSŁÓW ORAZ SPRZYJANIE TWORZENIU NOWYCH FIRM, W TYM RÓWNIEŻ POPRZEZ INKUBATORY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Lepsze warunki do rozwoju MŚP

Warunkiem wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw sektora MŚP i zwiększenia ich partycypacji w procesach innowacyjnych jest kształtowanie otoczenia biznesowego przyjaznego innowacyjności. W podejmowaniu skutecznych działań przedsiębiorców powinny wspomagać wyspecjalizowane instytucje otoczenia biznesu, gwarantujące najwyższą jakość usług. Konieczne jest stałe dostosowywanie oferty usług IOB do potrzeb przedsiębiorstw, podnoszenie ich jakości oraz wzrost skali świadczonych usług. Podstawowym wyzwaniem stojącym w tym obszarze jest profesjonalizacja usług istniejących już podmiotów, tak aby mogły nie tylko nadążać za wyzwaniami stawianymi przez rozwijającą się gospodarkę, ale je wyprzedzać i stymulować działania innowacyjne. Profesjonalizacja IOB powinna przekładać się na zwiększenie zdolności przedsiębiorstw sektora MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji, a tym samym na wzrost transferu wiedzy, innowacji i technologii. W regionie słabo rozwiniętym, o niskim poziomie przedsiębiorczości, takim jak podlaskie (ostatnie miejsce pod tym względem w kraju), konieczne jest dalsze rozwijanie IOB prowadzących działalność, oraz w uzasadnionych przypadkach tworzenie nowej infrastruktury biznesowej, w zakresie wsparcia początkowego i inkubacji oraz wzmocnianie istniejących już przedsiębiorstw przez dostarczanie kapitału we wczesnym okresie funkcjonowania.

W województwie podlaskim jako regionie peryferyjnym, o niskim poziomie rozwoju gospodarczego i niskiej atrakcyjności inwestycyjnej niezbędne są nadal inwestycje w zakresie szeroko pojętej infrastruktury biznesowej. Istotnym elementem jest poprawa dostępności terenów inwestycyjnych poprzez stworzenie nowej lub rozwój istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego wraz z promocją regionu uwzględniającą potencjał regionalnej gospodarki. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej województwa powinno przyczynić się do wzrostu poziomu nakładów inwestycyjnych ze strony firm regionalnych, jak i inwestorów zewnętrznych. Ta ostatnia kategoria inwestorów, oprócz kapitału i wiedzy, zazwyczaj „wnosi” do regionu także swój udział w sprzedaży na rynkach zewnętrznych. Konieczna jest także promocja gospodarcza (inwestycyjna) województwa, która będzie w długim horyzoncie czasowym przekładała się na poprawę wizerunku regionu oraz lepszą ocenę w oczach inwestorów jako potencjalnego miejsca lokowania kapitału. Dotychczasowe analizy IBnGR wskazują, iż województwo podlaskie jest najmniej atrakcyjnym regionem w kraju (od 2005 r. ośmiokrotnie zajęło 16 miejsce w rankingu). Czynniki, które zdecydowały o tak niskiej ocenie to: dostępność transportowa, zasoby i koszty pracy, rynek zbytu (wielkość rynku wewnętrznego), infrastruktura gospodarcza, infrastruktura społeczna oraz aktywność wobec inwestorów. Podkreślić należy, że niska atrakcyjność inwestycyjna regionu nie odnosi się tylko do inwestorów zewnętrznych. Niekorzystne czynniki utrudniają także rozwój rodzimych firm. Położenie województwa na wschodniej granicy UE sprawia, że przez jego terytorium odbywa się znaczny tranzytowy ruch towarowy. Tymczasem w regionie nie funkcjonuje żadne kompleksowe centrum logistyczne. Brak jest również większych terminali kontenerowych oraz nowoczesnych obiektów magazynowych.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB	%	Region słabiej rozwinięty	5,28	2012	11,10	GUS	Roczna
2	Nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym	mln PLN	Region słabiej rozwinięty	2 369,6	2011	4 130,76	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W ramach PI 3a wsparcie będzie ukierunkowane na podniesienie poziomu świadczonych usług funkcjonujących w regionie instytucji otoczenia biznesu (takich jak inkubatory technologiczne, parki naukowo-technologiczne, parki przemysłowe, centra transferu technologii itp.). Będzie ono obejmowało z jednej strony usługi doradcze i szkoleniowe dla kadr podmiotów zarządzających IOB, z drugiej zaś będzie dotyczyło wsparcia samych usług świadczonych przez te podmioty. Działania ukierunkowane będą na specjalizację instytucji w celu pełnej profesjonalizacji działań. Preferowane będą usługi specjalistyczne, służące podniesieniu innowacyjności przedsiębiorstw, dla których w uzasadnionych przypadkach możliwe będzie dodatkowo wsparcie infrastruktury IOB (każdorazowo poparte szczegółową analizą pod kątem zasadności i zapewnienia efektywności wsparcia). Wsparciem objęte zostaną również usługi świadczone drogą elektroniczną. Oferowane będzie także specjalistyczne doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych i cyfrowych modeli zarządzania przedsiębiorstwem. Uzupełnieniem interwencji będą działania mające na celu poprawę dostępności informacyjnej usług IOB wśród przedsiębiorców (działania upowszechniające).

Jednym z typów przedsięwzięć w ramach PI 3a będzie profesjonalizacja istniejących IOB oraz w uzasadnionych przypadkach działania budujące potencjał infrastruktury w celu wsparcia promocji przedsiębiorczości, preinkubacji i inkubacji. W ramach priorytetu wspierane będą projekty związane z tworzeniem⁹ oraz rozwojem infrastruktury biznesowej, w tym inkubatorów przedsiębiorczości, ośrodków wspierających przedsiębiorczość akademicką oraz oferowaniem przez inkubatory wystandaryzowanych usług (np. księgowo, doradztwo prawne). W wyniku realizacji działania oczekiwana jest skuteczna oferta wsparcia początkowej fazy rozwoju przedsiębiorstwa oraz profesjonalizacja czyli podniesienie jakości i rozszerzenie usług inkubatorów. Wsparcie w tym zakresie dotyczyć będzie szeroko pojętych inicjatyw edukacyjnych, informacyjnych i upowszechniających ideę przedsiębiorczości, co będzie uzupełnieniem planowanych w zakresie EFS działań związanych z rozwojem kreatywności, inicjatywności, przedsiębiorczości na wszystkich etapach edukacji.

Wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości oraz podniesienie jakości i rozszerzenie w ramach działań RPOWP ich usług, stanowić będzie uzupełnienie systemu wspierania innowacyjnych start-upów w PO PW, poprzez możliwość wykorzystania inkubatorów przedsiębiorczości i ich usług w ramach udziału partnerskiego w realizacji Platform startowych. Uzupełnieniem interwencji dotyczącej fazy inkubacji będzie wsparcie realizowane w Programie w zakresie PI 3c, a dotyczące już działalności inwestycyjnej przedsiębiorstwa. Inkubatory wspierane w ramach Programu nie będą tworzyć indywidualnych systemów wsparcia, ale z jednej strony oferować wystandaryzowane usługi (np. księgowo, doradztwo prawne), z drugiej zaś podejmować działania dotyczące pobudzania i promowania przedsiębiorczości. Słabością regionu jest ciągle za niski poziom przedsiębiorczości w społeczeństwie, niska akumulacja wewnętrzna, niewystarczający poziom kapitału.

Projekty wspierane w ramach PI 3a będą prowadziły do poszerzenia, w wymiarze jakościowym jak i ilościowym, oferty świadczonych przedsiębiorcom usług, w tym wprowadzenie nowych lub znacząco ulepszonych usług. Beneficjentami w ramach PI będą instytucje otoczenia biznesu. W związku z potrzebą przejścia IOB do prowadzenia działalności na zasadach rynkowych, wsparcie dla MŚP za pośrednictwem IOB udzielane będzie za pomocą mechanizmów popytowych.

Na wczesnym etapie rozwoju, szczególnie w przypadku przedsięwzięć wysoce innowacyjnych, obserwowane jest duże zapotrzebowanie na kapitał, któremu towarzyszy ryzyko nieakceptowalne z perspektywy klasycznych instrumentów rynku kapitałowego. Odpowiedzią na te potrzeby jest planowane wsparcie inwestycyjne dedykowane firmom we wczesnej fazie rozwoju w szczególności w formie funduszy typu *seed capital*. Przygotowanie oferty zaspokajającej potrzeby inwestycyjne nowopowstałych innowacyjnych firm jest jednym

⁹ Zakres wsparcia w zakresie finansowania nowej infrastruktury dla inkubacji zostanie określony na podstawie wyników ekspertyzy przeprowadzonej na zlecenie Komisji Europejskiej.

z istotnych wyzwań w zakresie wsparcia przedsiębiorczości w regionie. Przedsięwzięcia te – wpisując się w szerszy kontekst wsparcia innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie – mają przełożyć się w dłuższym horyzoncie czasowym na wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie województwa. Głównymi beneficjentami będą instytucje otoczenia biznesu prowadzące działalność w zakresie wsparcia początkowego i inkubacji oraz fundusze kapitałowe. Beneficjentem będą również podmioty wdrażające instrumenty finansowe (o ile zostanie to potwierdzone wynikami analizy *ex ante* w tym zakresie).

Niezbędnym zakresem interwencji w ramach PI 3a będzie stworzenie nowej oraz rozwój istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego. W województwie podlaskim nadal obserwowany jest deficyt terenów inwestycyjnych przygotowanych pod potrzeby działalności gospodarczej. Wsparciem objęte zostaną projekty obejmujące uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, w szczególności prace studyjno-koncepcyjne, badania geotechniczne, uzbrojenie terenów inwestycyjnych w media, budowa lub modernizacja wewnętrznego układu komunikacyjnego terenu inwestycyjnego. W ramach inwestycji w zakresie terenów inwestycyjnych wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną – jako uzupełniający element projektu dotyczącego kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego - stanowiąc mogą jedynie mniejszą część budżetu projektu.

Realizując zasadę zrównoważonego rozwoju, stosowane będą preferencje dla wykorzystania pod inwestycje terenów zdegradowanych, miejskich nieużytków (inwestycje typu *brownfield*). W 2012 r. na terenie województwa podlaskiego znajdowało się 2698 ha terenów zdewastowanych oraz 109 ha obszarów zdegradowanych. Ich rekultywacja i przygotowanie pod tereny inwestycyjne jest ważnym przedsięwzięciem na styku gospodarki (promowanie przedsiębiorczości) i ochrony środowiska (ochrona gleb). Dzięki wsparciu wzrośnie liczba terenów kompleksowo przygotowanych pod inwestycje, co przyczyni się do wzrostu inwestycji w regionie, w tym inwestycji zagranicznych.

W celu uniknięcia finansowania uzbrojenia terenów inwestycyjnych/ parków biznesowych, które nie mają potencjału do udostępnienia dla potencjalnych inwestorów, IZ opracuje szczegółowe warunki realizacji projektów, takie jak obowiązek uwzględnienia w umowie o dofinansowanie wskaźnika powierzchni wykorzystanych przez przedsiębiorców terenów w stosunku do powierzchni uzbrojonych terenów przemysłowych oraz zasady pomniejszenia wkładu EFRR w przypadku jego nieosiągnięcia. Z uwagi na fakt, iż środki finansowe w ramach CT3 mają służyć podnoszeniu konkurencyjności mikro, małych i średnich firm, wkład EFRR będzie proporcjonalnie pomniejszony w sytuacji wykorzystania uzbrojonej infrastruktury przez duże przedsiębiorstwa.

Dopełnieniem działań mających na celu podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu będzie realizacja kompleksowych i skoordynowanych działań obejmujących promocję inwestycyjną regionu, obsługę inwestorów, w tym zagranicznych. Promocja gospodarcza województwa będzie oparta na opracowanej wspólnie z partnerami gospodarczymi spójnej polityce inwestycyjnej regionu (długofalowej strategii promocyjnej). Interwencja w tym obszarze będzie miała wyłącznie charakter uzupełniający w stosunku do wskazanych powyżej działań oraz będzie komplementarna do wsparcia w ramach PO PW 2014-2020 dotyczącego internacjonalizacji działalności przedsiębiorstw.

Potencjalnymi beneficjentami tego typu przedsięwzięć będą w szczególności przedsiębiorstwa, JST i jednostki organizacyjne JST, ich związki i stowarzyszenia oraz podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

Jako uzupełniający rodzaj interwencji, planowane są również inwestycje w zakresie innej infrastruktury biznesowej, w tym realizacja projektów polegających na budowie, przebudowie i modernizacji infrastruktury centrów logistycznych. Rola tego typu infrastruktury to nie tylko obsługa transportu, ale przede wszystkim pobudzanie i ułatwienie wymiany towarowej, a zatem

stymulowanie konkurencyjności podmiotów funkcjonujących w otoczeniu tej infrastruktury oraz z niej korzystających. Beneficjentem w powyższym zakresie będą przedsiębiorstwa.

Terytorialnym obszarem realizacji działań w ramach PI 3a jest obszar województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dopuszczana jest w przypadku projektów zidentyfikowanych w Strategii ZIT, jak również projektów obejmujących kompleksowe działania promocyjne dedykowane przedsiębiorstwom oraz projektów wspomagających proces świadczenia usług przez istniejące IOB za pomocą mechanizmów popytowych. W przypadku wyboru projektów wdrażanych w ramach IF zastosowanie znajdują odpowiednie przepisy prawa unijnego i krajowego.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie.

Wsparcie IOB lub usług przez nie świadczonych będzie możliwe przy spełnieniu następujących warunków:

- IOB posiada strategię biznesową, która wyraźnie wskazuje różne źródła jej przychodów i potwierdza jej zdolność do działania w warunkach rynkowych;
- tworzenie nowej infrastruktury IOB powinno być uzasadnione wynikami analizy finansowo-ekonomicznej inwestycji obejmującej także jej funkcjonowanie po okresie realizacji projektu;
- IOB posiada roczny plan działalności zawierający: indykatywną listę projektów/usług, które planuje udzielić/dostarczyć, dostępne zasoby, niezbędne szkolenia, wymagany budżet oraz źródła finansowania. Projekty planowane do wsparcia z EFRR, powinny być wyraźnie przedstawione w planie prac;
- IOB może wykazać, że będzie stosować istniejące standardy w zakresie dostarczania usług;
- w ocenie projektu uwzględnione zostaną wyniki osiągnięte w przeszłości przez daną IOB w zakresie doradztwa/wsparcia przedsiębiorców w rozwoju działalności (jak np. badania zadowolenia klientów, liczba świadczonych usług, follow-up itp);
- IOB monitoruje świadczenie różnych usług i przeprowadza badania satysfakcji klientów w celu oceny swoich wyników oraz przygotowania lepszych opartych o dane statystyczne prognoz ich skuteczności i zapewnienia lepszych prognoz opartych na statystyce.

Projekty mające na celu przygotowanie terenów inwestycyjnych będą realizowane pod warunkiem niepowielania dostępnej infrastruktury, chyba że limit dostępnej powierzchni został wyczerpany. Projekty uwarunkowane będą zapewnieniem właściwego dostępu do terenów inwestycyjnych finansowanego ze środków własnych beneficjenta lub w ramach projektu komplementarnego ze środków EFSI w ramach CT7.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Z uwagi na potencjał do przyciągania inwestorów w przypadku przedsięwzięć związanych z terenami inwestycyjnymi, preferowane będą projekty zlokalizowane w ośrodku wojewódzkim i jego obszarze funkcjonalnym, ośrodkach subregionalnych i ich obszarach funkcjonalnych oraz w dalszej kolejności w ośrodkach powiatowych. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, preferowane będą inwestycje typu *brownfield*, związane z wykorzystaniem pod inwestycje terenów zdegradowanych, miejskich nieużytków wymagających rewitalizacji. Premiowane będą projekty realizowane w pobliżu inwestycji transportowych (drogi szybkiego ruchu, linie kolejowe) oraz poparte analizą zapotrzebowania firm poszukujących lokalizacji dla prowadzenia działalności w regionie. Poziom i formy wsparcia będą dostosowane do rodzaju działalności przedsiębiorstw i związanej z nią poziomem ryzyka.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W niniejszym PI nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wspieranych nowych przedsiębiorstw (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	122	SL 2014	Roczna
2	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	78	SL 2014	Roczna
3	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	813	SL 2014	Roczna
4	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	8	SL 2014	Roczna
5	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	805	SL 2014	Roczna
6	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje) (CI)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	750 000	SL 2014	Roczna
7	Liczba zaawansowanych usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	31	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 1.5 WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I ZATRUDNIENIA W GMINACH, KTÓRYCH ROZWÓJ UWARUNKOWANY JEST SIECIĄ NATURA 2000

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8b

WSPIERANIE WZROSTU GOSPODARCZEGO SPRZYJAJĄCEGO ZATRUDNIENIU POPRZEZ ROZWÓJ POTENCJAŁU ENDOGENICZNEGO JAKO ELEMENTU STRATEGII TERYTORIALNEJ DLA OKREŚLONYCH OBSZARÓW, W TYM

**POPRAZ PRZEKSZTAŁCANIE UPADAJĄCYCH REGIONÓW PRZEMYSŁOWYCH I ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO
OKREŚLONYCH ZASOBÓW NATURALNYCH I KULTURALNYCH ORAZ ICH ROZWÓJ**

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wzrost poziomu zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000.

Strategiczny cel polityki regionalnej określony w KSRR to *Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym*. Potencjały rozwojowe występują w każdym regionie i stanowią zasoby endogeniczne, jednak wiele z nich wymaga wzmocnienia. Z tego powodu jednym z wyzwań jest stymulowanie rozwoju obszarów o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. Osiągnięcie ww. celu strategicznego powinno się odbywać, m.in. z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska, przy racjonalnym wykorzystywaniu zasobów środowiska oraz utrzymaniu wysokiego poziomu różnorodności biologicznej. Jednocześnie, zgodnie z założeniami *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (Polska 2030)*, celem polityki rynku pracy nie powinno być tylko zachowanie już istniejących miejsc pracy, lecz utrzymanie wysokiego tempa powstawania nowych.

Specyfika regionu wymaga koncentracji uwagi na obszarach objętych ochroną prawną, co znalazło wyraz w *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, w której wyodrębniono szczególnie obszar strategicznej interwencji (OSI), jakim są gminy, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000. Gminy oferujące miejsca atrakcyjne dla różnych rodzajów turystyki nie zawsze mogą liczyć na adekwatne dochody z tego tytułu. Ponadto przegrywają konkurencję z ośrodkami, w których realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych przebiega w sposób uproszczony w stosunku do obszarów chronionych. Na obszarze tego OSI kluczowe jest wsparcie inwestycji mających na celu zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności, przy jednoczesnym poszanowaniu wymogów ochrony środowiska oraz utrzymaniu jego dobrego stanu. Interwencja we wskazanym obszarze przyczyni się do zwiększenia liczby nowych miejsc pracy, które będą stanowić źródło dochodu dla miejscowej ludności.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Wskaźnik zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000	%	Region słabiej rozwinięty	9,1	2013	11,0	Obliczenia własne na podstawie GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Interwencja w ramach priorytetu będzie dotyczyła tworzenia miejsc pracy stanowiących podstawę dochodów miejscowej ludności. Podwyższony reżim inwestycyjny oraz trudniejsze warunki prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach Natura 2000 powodują konieczność specjalnego potraktowania podmiotów, które zdecydują się tam podjąć działalność. Na tych obszarach wspierana powinna być każda działalność gospodarcza wpisująca się w koncepcję „zielonej gospodarki”, która będzie tworzyć miejsca pracy i powiększać dochód lokalnej społeczności. W ten sposób region ma szansę wykorzystać właściwie swoją „zieloność” i potencjał, m.in. w dziedzinie turystyki kwalifikowanej, rozproszoną energetykę opartą na źródłach odnawialnych oraz *business & biodiversity*. Wsparcie bezzwrotne będzie dotyczyło przede wszystkim działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw. Potencjalnymi beneficjentami przedsięwzięć będą mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym przedsiębiorstwa społeczne.

W wymiarze terytorialnym działania będą realizowane w ramach OSI określonego w SRWP, jakim są gminy, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000, rozumiane jako gminy, w których udział powierzchni obszarów Natura 2000 w powierzchni całkowitej jest wyższy od średniej dla EU27.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiowały będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględnią będą zasady horyzontalne określone w programie.

Projekty będą realizowane tylko i wyłącznie na obszarze gmin należących do OSI Natura 2000. Realizowane będą przedsięwzięcia przedsiębiorstw wpisujące się w lokalne strategie rozwoju (LSR) lub inne programy opracowane lokalnie, celem wyeliminowania wspierania projektów jednorazowych i odosobnionych. Projekty otrzymujące wsparcie w PI 8b powinny zapewniać zrównoważone korzyści społeczno-ekonomiczne i charakteryzować się efektywnością zatrudnieniową. Wszystkie projekty muszą być zrównoważone finansowo, obok elementów takich jak analiza ekonomiczna, analiza finansowa czy analiza ryzyka muszą wykazać zapotrzebowanie na dany projekt. W przypadku projektów realizowanych przez firmy z sektora turystycznego promowana będzie współpraca w zakresie rozwoju istniejących wspólnych produktów turystycznych. Wartość projektów z zakresu turystyki i kultury nie może przekraczać 2 mln euro kosztów kwalifikowalnych.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	6 000 000	SL 2014	Roczna
2	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (CI)	EPC	EFRR	Region słabiej rozwinięty	477	SL 2014	Roczna
3	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	60	SL 2014	Roczna
4	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	60	SL 2014	Roczna

Ramy wykonania osi priorytetowej¹⁰

Tabela nr 6. Ramy wykonania dla każdej osi priorytetowej

¹⁰ Art. 96.2.b.v rozporządzenia ramowego

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych
I	Wskaźnik finansowy	12	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	37 729 439	273 373 193	SL 2014
I	Wskaźnik produktu	CO01	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	158	1 056	SL 2014

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategorie interwencji osi priorytetowej¹¹

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	001 Ogólne inwestycje produkcyjne w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP)	44 110 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	002 Procesy badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach	5 400 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	056 Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	23 810 493
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	057 Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w dużych przedsiębiorstwach, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	5 400 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	058 Infrastruktura na rzecz badań naukowych i innowacji (publiczna)	30 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	062 Transfer technologii i współpraca między uczelniami a przedsiębiorstwami, z korzyścią głównie dla MŚP	5 400 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	064 Procesy badawcze i innowacyjne w MŚP (w tym systemy bonów, innowacje procesowe, projektowe, innowacje w obszarze usług i innowacje społeczne)	10 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	066 Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	10 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	067 Rozwój działalności MŚP, wsparcie przedsiębiorczości i tworzenia przedsiębiorstw (w tym wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out)	10 250 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	068 Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w MŚP oraz środki wsparcia	4 860 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	069 Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w MŚP	21 600 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	072 Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki przemysłowe i obiekty)	23 250 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	073 Wsparcie na rzecz przedsiębiorstw społecznych (MŚP)	2 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	074 Rozwój i promowanie komercyjnych walorów turystycznych w MŚP	6 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	076 Rozwój i promowanie komercyjnych dóbr kultury i dóbr kreatywnych w MŚP	2 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	082 Usługi i aplikacje TIK dla MŚP (w tym handel elektroniczny, e-biznes i sieciowe procesy biznesowe), żywych laboratoriów, przedsiębiorstw internetowych i nowych przedsiębiorstw TIK	10 800 000

¹¹ Art. 96.2.b.vi rozporządzenia ramowego

I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	101 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla przedsięwzięć typowych dla EFS, koniecznych dla zadowalającego wdrożenia części przedsięwzięć związanej bezpośrednio z EFRR)	17 486 721
--	--	------------

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	01 Dotacja bezzwrotna	232 367 214
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne	0
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	06 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: dotacje na spłatę odsetek, dotacje na opłaty gwarancyjne, wsparcie techniczne lub środki równoważne	0

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	120 684 108
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	73 841 553
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	37 841 553

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	15 500 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	07 Nie dotyczy	216 867 214

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych¹²

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OSŃ PRIORYTETOWA II: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 2.1 ZWIĘKSZANIE ZDOLNOŚCI ZATRUDNIENIOWEJ OSÓB POZOSTAJĄCYCH BEZ ZATRUDNIENIA ORAZ OSÓB POSZUKUJĄCYCH PRACY PRZY WYKORZYSTANIU AKTYWNEJ POLITYKI RYNKU PRACY ORAZ WSPIERANIE MOBILNOŚCI ZASOBÓW PRACY

¹² Art. 96.2.b.vii rozporządzenia ramowego

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8i

DOSTĘP DO ZATRUDNIENIA DLA OSÓB POSZUKUJĄCYCH PRACY I OSÓB BIERNYCH ZAWODOWO, W TYM DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH ORAZ ODDALONYCH OD RYNKU PRACY, TAKŻE POPRZECZ LOKALNE INICJATYWY NA RZECZ ZATRUDNIENIA ORAZ WSPIERANIE MOBILNOŚCI PRACOWNIKÓW

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz innych grup, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy

Jednym z celów Strategii *Europa 2020* jest wzrost zatrudnienia z wyznaczonym do osiągnięcia wskaźnikiem zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat na poziomie 75%, a dla Polski na poziomie 71%. Wzrost ten powinien nastąpić, m.in. wskutek zagospodarowania regionalnych rezerw zasobów pracy. Determinantą działań zmierzających do integracji z rynkiem pracy jest wyższa w regionie (ok. 15%) niż średnia dla Polski (13,4%) stopa bezrobocia. Pomimo, iż wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym w województwie jest wyższy niż średnia dla kraju (odpowiednio 67,5% i 65,6%, w tym kobiet – 62,5% i 58,6% na koniec 2013 r.) konieczne jest podjęcie działań zmierzających do osiągnięcia celu wyznaczonego w EU2020 dla kraju (71%). Zasoby pracy nie są wykorzystane m.in. wskutek niedostosowania struktury zawodowo-kompetencyjnej osób pozostających bez zatrudnienia do potrzeb regionalnej gospodarki. W województwie podlaskim występuje duża nierównowaga pomiędzy popytem na pracę a podażą pracy, a posiadane kwalifikacje i umiejętności zasobów pracy często nie spełniają oczekiwań pracodawców. Chcąc rozwiązać niniejszy problem należy zadbać o podniesienie zdolności zatrudnieniowej tak, aby wykorzystać istniejące i tworzone miejsca pracy. Reakcją na zdefiniowane potrzeby jest objęcie przede wszystkim osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy instrumentami aktywizacji zawodowej uwzględniającymi potrzeby pracodawców. Wyzwaniem dla regionu jest przejście od bezrobocia do zatrudnienia zwłaszcza: kobiet, osób w wieku 50 lat i więcej, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach. Ponadto, mając na uwadze zmiany zachodzące na rynku pracy oraz w strukturze demograficznej, wsparcia na rynku pracy wymagają również inne grupy, takie jak osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny, tzw. ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych, pracujący w ramach umów cywilno-prawnych oraz imigranci i reemigranci. Dlatego tak ważne jest zapewnienie kompleksowego wsparcia aktywizacji zawodowej i mobilności dostosowanego do indywidualnych potrzeb jednostki. W wyniku podejmowanych działań nastąpi wzrost efektywności zatrudnieniowej w regionie.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu¹³

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, sześć miesięcy po opuszczeniu	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie (CI)	46	%	2013	46	badanie ewaluacyjne	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie

¹³ Art. 96.2.b.ii rozporządzenia ramowego

2	programu [CI]			Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CI)	24	%	2013	24		
2	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Region słabiej rozwinięty	szt.		5 946	szt.	2013	7 546	SL 2014	Roczna
3	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Region słabiej rozwinięty	szt.		40	%	2013	40	badanie ewaluacyjne	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie
4	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu (CI)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie (CI)	5 946	osoby	2013	7 546	SL2014	Roczna
5	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CI)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie (CI)	31	%	2013	31	SL2014	Roczna
6	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób pracujących znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy objętych wsparciem w programie	0	%	2013	42	SL2014	co 2 lata

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Wsparcie w obszarze aktywizacji zawodowej będzie skierowane głównie do osób bezrobotnych, biernych zawodowo, od 30 roku życia zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób starszych w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach. Działania będą adresowane również do takich grup jak osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny, tzw. ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych, pracujący w ramach umów cywilno-prawnych oraz imigranci (w tym osoby polskiego pochodzenia) i reemigranci. Będą one odpowiadały na zidentyfikowane u tych osób trudności i bariery oraz będzie się charakteryzowało zindywidualizowanym i kompleksowym podejściem do ich przezwyciężania. Przedsięwzięcia podejmowane w tym zakresie będą obejmowały m.in. instrumenty i usługi rynku pracy. Ich odpowiedni dobór oparty na indywidualnej diagnozie potrzeb wspieranej osoby, umożliwi udzielenie wysokiej jakości wsparcia, które będzie prowadzić do poprawy sytuacji uczestnika projektu na rynku pracy. Rezultatem podejmowanych działań będzie uzyskanie możliwie wysokiej efektywności zatrudnieniowej.

W celu trwałego zwiększenia zdolności zatrudnieniowej realizowane będą działania takie jak: poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, wsparcie psychologiczno-doradcze osób wchodzących i powracających na rynek pracy oraz na początkowym etapie zatrudnienia, warsztaty oraz szkolenia z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania. Ponadto wsparcie obejmie pomoc w zdobywaniu doświadczenia zawodowego oraz nabyciu umiejętności adaptacji w miejscu pracy, m.in. poprzez subsydiowanie zatrudnienia, staże, praktyki zawodowe.

Do poprawy dostępu do zatrudnienia niezbędne jest wspieranie mobilności zawodowej, poprzez działania ułatwiające podjęcie zatrudnienia poza miejscem zamieszkania, stworzenie warunków rozwoju zawodowego oraz zwiększenie dostępności do informacji o ofertach pracy. Wspieranie zatrudnienia i mobilności zasobów pracy, upowszechnianie wiedzy o formach mobilności zawodowej przyczyni się do wielowymiarowego rozwoju zawodowego poprawiając zdolność zatrudnieniową, aby poszukiwanie pracy poza regionem nie było jednak konieczne.

Wsparcie osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z obowiązkami opiekuńczymi, polegające na udostępnieniu usługi opieki nad dzieckiem do lat trzech, jest przewidziane w ramach PI 8iv, natomiast w zakresie działań aktywizacyjnych - w ramach niniejszego priorytetu, przy czym działania z zakresu aktywizacji zawodowej opiekunów osób z niepełnosprawnościami realizowane są w ramach PI 8iv. Wsparcie w ramach CT 8 będzie kierowane przede wszystkim do osób bezrobotnych i biernych zawodowo, którym do aktywizacji zawodowej i powrotu na rynek pracy wystarczy pomoc obejmująca głównie usługi i instrumenty rynku pracy. Z kolei wsparcie w ramach CT 9 będzie kierowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym które przed zastosowaniem instrumentów i usług rynku pracy wymagają wsparcia usługami aktywnej integracji o charakterze społecznym. Tym osobom do aktywizacji zawodowej niezbędne jest w pierwszej kolejności udzielenie wsparcia w zakresie integracji społecznej.

Powyższe działania mogą być realizowane przez szeroki, otwarty katalog beneficjentów, do którego należą, m.in. organizacje pozarządowe, Lokalne Grupy Działania (LGD), pracodawcy, związki zawodowe, związki pracodawców, podmioty działające na rzecz osób pozostających bez pracy i poszukujących pracy, mobilności zawodowej, zasobów ludzkich. Działania będą podejmowane na całym terytorium województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej lub pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej.

Tryb pozakonkursowy będzie miał zastosowanie w przypadku występowania prawnego obowiązku realizacji określonych zadań przez podmiot lub grupę podmiotów, wynikającego z przepisów prawa. W ramach priorytetu przewiduje się zastosowanie trybu pozakonkursowego dla projektów, których beneficjentem jest podmiot prawnie wskazany jako odpowiedzialny za realizację i/lub koordynację polityki w obszarze rynku pracy. W zakresie działań aktywizacyjnych dla osób pozostających bez zatrudnienia przewiduje się realizację projektów pozakonkursowych Urzędów Pracy finansowanych ze środków Funduszu Pracy. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Zgodnie z kryteriami wyboru projektów priorytetowo będą traktowane projekty zapewniające integrację z rynkiem pracy i gwarantujące efektywność zatrudnieniową wśród odbiorców wsparcia. Projekty dotyczące osób pozostających bez zatrudnienia będą realizowane w oparciu o kryteria minimalnej efektywności zatrudnieniowej

mierzone według metodologii nieuwzględniającej umów cywilno-prawnych. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie.

Osoby zaliczające się do grup takich jak: osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny, tzw. ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych, pracujący w ramach umów cywilno-prawnych oraz imigranci (w tym osoby polskiego pochodzenia) i reemigranci, nie będą stanowiły więcej niż 40% ogółu uczestników objętych wsparciem w ramach tego działania. Osoby bezrobotne nie mieszczące się w w/w grupach nie mogą stanowić więcej niż 20% ogółu bezrobotnych objętych wsparciem w ramach PI 8i.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CI)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	308	SL 2014	Roczna
2	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CI)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	3 212	3 213	6 425	SL 2014	Roczna
3	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	3 212	SL 2014	Roczna
4	Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	1 600	SL 2014	Roczna
5	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie (CI)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	6 167	6 168	12 335	SL 2014	Roczna
6	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CI)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	325	326	651	SL2014	Roczna
7	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	2 718	SL2014	Roczna
8	Liczba osób pracujących znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	471	SL2014	Roczna

DZIAŁANIE 2.2 DZIAŁANIA NA RZECZ RÓWNOWAGI PRACA – ŻYCIE

PRIORYTETY INWESTYCYJNY 8iv

RÓWNOŚĆ MĘŻCZYZN I KOBIEŃ WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH, W TYM DOSTĘP DO ZATRUDNIENIA, ROZWÓJ KARIERY, GODZENIE ŻYCIA ZAWODOWEGO I PRYWATNEGO ORAZ PROMOWANIE RÓWNOŚCI WYNAGRODZEŃ ZA TAKĄ SAMĄ PRACĘ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększenie aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 lub nad osobami z niepełnosprawnościami

Wysoki odsetek osób biernych zawodowo i topniejąca liczba pracujących w regionie wymaga podjęcia kroków w kierunku podniesienia aktywności zawodowej, zwłaszcza osób powracających na rynek pracy poprzez ułatwienie godzenia życia zawodowego i prywatnego. Często przyczyną bierności zawodowej (zwłaszcza kobiet) są obowiązki rodzinne i opieka nad osobą zależną. Konieczność sprawowania opieki nad osobami zależnymi stanowi poważną barierę w udziale w rynku pracy, czego w 2012 r. w województwie podlaskim doświadczyło 36 tys. osób. O potrzebie interwencji świadczy także wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku produkcyjnym, który jest w województwie podlaskim znacznie niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn (odpowiednio 62,5% i 72,6% na koniec 2013 r.). Integrację zawodową znacznie utrudnia niewystarczający w województwie podlaskim dostęp do usług społecznych zwłaszcza związanych z opieką nad małym dzieckiem (do lat 3). Dodatkową barierą w odnalezieniu się na rynku pracy dla osób zaangażowanych w opiekę nad osobą zależną jest szybka dezaktualizacja ich kompetencji zawodowych i tylko zagwarantowanie dostępności do usług opiekuńczych odciążających je z obowiązków opiekuńczych umożliwia uczestnictwo w procesie kształcenia i szkolenia, co realnie przekłada się na zwiększenie szans na rynku pracy. Interwencja w tym obszarze będzie komplementarna względem działań podejmowanych w ramach PI 9iv, gdzie planowane jest poprawienie dostępu do różnych form opieki nad osobami zależnymi (innymi niż dzieci w wieku 0-3 lat). W celu poprawy mobilności zawodowej skutkującej większą zatrudnialnością niezbędne jest upowszechnienie rozwiązań ułatwiających godzenie życia zawodowego z prywatnym. Podstawowymi barierami w tym obszarze jest nadal niska świadomość zarówno po stronie pracodawców jak i pracobiorców. Upowszechnienie instrumentów ułatwiających godzenie życia zawodowego i prywatnego przyczyni się do lepszego zagospodarowania zasobów pracy poprzez ułatwienie powrotu na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	15	%	2013	15	SL2014	Roczna
2	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	88	%	2013	70	badanie ewaluacyjne	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie

3	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	50	%	2013	50	SL 2014	Roczna
4	Liczba osób opiekujących się osobami z niepełnosprawnościami, które podjęły pracę po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób opiekujących się osobami z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	0	%	2013	30	SL 2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Cel postawiony w *Umowie Partnerstwa*, jakim jest bardziej efektywne wykorzystanie zasobów pracy, nie jest możliwy do osiągnięcia bez interwencji w obszarze ułatwienia godzenia życia zawodowego z rodzinnym. Przewidziane jest objęcie wsparciem osób, które pełnią funkcje opiekuńcze i których integracja z rynkiem pracy jest z tego powodu utrudniona. Będzie ono miało charakter komplementarny do działań aktywizacyjnych przewidzianych do realizacji w ramach PI 8i.

W zakresie niniejszego priorytetu inwestycyjnego interwencja będzie przebiegać wielotorowo. Podjęte zostaną działania mające na celu likwidację barier uniemożliwiających pracę, polegające na udostępnieniu usług w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 poprzez stworzenie nowych miejsc opieki, zarówno w formach instytucjonalnych jak i pozainstytucjonalnych. Wsparcie skierowane będzie także na aktywizację zawodową rodziców (lub innych opiekunów prawnych i faktycznych) osób z niepełnosprawnościami. Ponadto zostaną podjęte działania zwiększające mobilność zawodową adresowane do wszystkich osób borykających się z problemem godzenia życia zawodowego i prywatnego. Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców w stosowaniu rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego z prywatnym będzie możliwe jedynie w ramach projektu, którego rezultatem będzie aktywizacja zawodowa bądź pomoc w utrzymaniu zatrudnienia osób opiekujących się dzieckiem do lat 3 lub nad osobami z niepełnosprawnościami.

Wspieranie usług opieki nad małymi dziećmi w wymiarze jakościowym i ilościowym, jest niezbędnym elementem dla tworzenia warunków do godzenia ról rodzinnych i zawodowych. Priorytetem będzie zapewnienie trwałości i stabilności utworzonych miejsc w placówkach opieki, adresatem wsparcia będą przede wszystkim osoby powracające na rynek pracy po urlopach macierzyńskich czy wychowawczych oraz osoby pozostające bez zatrudnienia.

Przedsięwzięcia związane z zapewnieniem wysokiej jakości miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 wymagają również poniesienia wydatków związanych z adaptacją, dostosowaniem budynków/pomieszczeń do potrzeb dzieci, jak również z zakupem i montażem wyposażenia. Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, w szczególności: NGO, podmioty działające na rzecz rozwoju zasobów ludzkich i upowszechniania dialogu oraz partnerstwa publiczno-społecznego na poziomie lokalnym i regionalnym, związki pracodawców, podmioty działające na rzecz osób pozostających bez pracy i poszukujących pracy. Natomiast w przypadku wsparcia opieki nad dziećmi do lat 3, żłobki i kluby dziecięce mogą być tworzone i prowadzone przez: gminy, osoby fizyczne oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Interwencja w tym zakresie będzie podejmowana na całym terytorium województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej w przypadku projektów gmin i ich jednostek organizacyjnych, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej, przy czym formy pozainstytucjonalne będą wybierane w procedurze konkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Elementem oceny projektu będzie analiza trwałości tworzonej miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	1 302	SL2014	Roczna
2	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	1 302	SL 2014	Roczna
3	Liczba osób opiekujących się osobami z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	95	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 2.3 WSPIERANIE POWSTAWANIA I ROZWOJU PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8iii

PRACA NA WŁASNY RACHUNEK, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I TWORZENIE PRZEDSIĘBIORSTW, W TYM INNOWACYJNYCH MIKRO, MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wzrost samozatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców

Zgodnie z założeniami *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (Polska 2030)* celem polityki rynku pracy nie powinno być tylko zachowanie już istniejących miejsc pracy, lecz utrzymanie wysokiego tempa powstawania nowych. Osiągnięcie tego celu nie jest możliwe bez wsparcia szeroko rozumianej przedsiębiorczości, włączając kreowanie postaw przedsiębiorczych i upowszechnianie wiedzy dotyczącej prowadzenia biznesu.

Rynek pracy województwa podlaskiego jest słabo rozwinięty. Wynika to, m.in. ze specyficznej gospodarki regionu, która wyróżnia się negatywnie pod względem struktury zatrudnienia poprzez wysoki udział osób zatrudnionych w rolnictwie. Na podstawie BAEL w 2012 r. w województwie podlaskim w rolnictwie zatrudnionych było ponad 30% ogółu pracujących, podczas gdy średnio w Polsce udział ten wynosił 12,6%, a przeciętnie w UE 27 zaledwie 5,0%. Dane świadczą o znacznych rezerwach pracy w tym sektorze gospodarki. Jednocześnie jednym z istotnych problemów rozwojowych województwa podlaskiego jest niski poziom przedsiębiorczości. W regionie wyraźnie mniej osób niż średnio w kraju decyduje się na

prowadzenie działalności gospodarczej. W 2012 r. w województwie podlaskim do rejestru REGON wpisanych było 790 podmiotów na 10 tys. ludności co dawało 14 miejsce w kraju, zaś osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym było 9,7 (13 miejsce). W latach 2004-2010 średniorocznie w regionie było rejestrowanych 65 nowych podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców, co dawało 15 podmiotów mniej niż średnio w kraju. Niska skłonność do podejmowania ryzyka i samoorganizacji w tym zakresie owocuje nie tylko odbiegającą od skali kraju liczbą inicjatyw gospodarczych, ale również wpływa na niskie oceny zasobów ludzkich przez przedsiębiorców. Szansą na wykorzystanie zasobów pracy jest zwiększenie dostępności do zatrudnienia (w tym samozatrudnienia) m.in. poprzez stworzenie warunków sprzyjających inicjatywom gospodarczym.

Działania ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie miejsc pracy, w szczególności dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, przyczynią się do powstawania nowych przedsiębiorstw, nowych miejsc pracy, a w konsekwencji do zwiększenia liczby osób pracujących.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	40	%	2013	40	badanie ewaluacyjne	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie
2	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	100	%	2013	100	SL2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia jest jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, a także stymulowania rozwoju ekonomicznego i społecznego. Wsparcie kierowane będzie głównie do osób bezrobotnych, biernych zawodowo, ale również pracujących, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób starszych w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach. Działania będą adresowane również do takich grup jak osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny, tzw. ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych, pracujący w ramach umów cywilno-prawnych oraz imigranci (w tym osoby polskiego pochodzenia) i reemigranci. Osoby do 29 roku życia będą objęte interwencją w ramach PO WER 2014-2020. Podstawowym rodzajem wsparcia będzie pomoc finansowa na rozpoczęcie działalności gospodarczej. W celu zapewnienia trwałości nowopowstających przedsiębiorstw, należy zapewnić kompleksowe, zarazem indywidualnie dostosowane wsparcie, obejmujące - poza wsparciem finansowym - usługi doradcze w zakresie zasad prowadzenia własnego biznesu i szkoleniowe, w tym szkolenia specjalistyczne w dziedzinie podejmowanej działalności gospodarczej. Fundamentem takiego wsparcia będzie usługa doradcza, która przede wszystkim zweryfikuje umiejętności oraz predyspozycje osoby, chcącej założyć działalność gospodarczą. Ponadto możliwe jest wsparcie pomostowe w początkowej fazie funkcjonowania przedsiębiorstwa.

Działania realizowane będą przez otwarty katalog beneficjentów zawierający wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych.

Interwencja w tym zakresie będzie podejmowana na całym terytorium województwa. Zgodnie z założeniami SRWP 2020 wspierane będą w szczególności zielone miejsca pracy, przyjazne środowisku naturalnemu i ograniczające presję na nie, które mogą powstać w jakimkolwiek dziale gospodarki (z wyłączeniem rolnictwa) z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej w ramach IF, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. W przypadku wyboru projektów wdrażanych w ramach IF zastosowanie znajdą odpowiednie przepisy prawa unijnego i krajowego. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Ważnym elementem oceny będzie dotychczasowe doświadczenie instytucji we wspieraniu osób zainteresowanych podjęciem działalności gospodarczej i mikroprzedsiębiorstw, z uwzględnieniem efektywności podejmowanych w tym obszarze i działań.

Kryteria uwzględniać będą postanowienia Komunikatu Inicjatywy w zakresie zielonego zatrudnienia. Priorytetowo traktowane będą projekty wspierające tworzenie miejsc pracy związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych, efektywnością energetyczną, gospodarowaniem odpadami i gospodarką wodną, ochroną powietrza, różnorodności biologicznej, zieloną infrastrukturą. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Osoby zaliczające się do grup takich jak: osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny, tzw. ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych, pracujący w ramach umów cywilno-prawnych oraz imigranci (w tym osoby polskiego pochodzenia) i reemigranci, nie będą stanowiły więcej niż 40% ogółu uczestników projektów realizowanych w ramach tego działania. Osoby bezrobotne nie mieszczące się w w/w grupach nie mogą stanowić więcej niż 20% ogółu bezrobotnych objętych wsparciem w realizowanych projektach.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W niniejszym PI nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	115	SL2014	Roczna
2	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	373	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 2.4 ADAPTACJA PRACOWNIKÓW, PRZEDSIĘBIORSTW I PRZEDSIĘBIORCÓW DO ZMIAN

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8v

PRZYSTOSOWANIE PRACOWNIKÓW, PRZEDSIĘBIORSTW I PRZEDSIĘBIORCÓW DO ZMIAN

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cele szczegółowe:

1) Dostosowanie kompetencji i kwalifikacji pracowników na rzecz podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw z sektora MŚP

We współczesnej gospodarce istotnym czynnikiem rozwoju i budowania przewagi konkurencyjnej jest zdolność przedsiębiorstw do zmian w zależności od wymagań rynku oraz umiejętność korzystania z nowych technologii. Tymczasem przedsiębiorstwa sektora MŚP, dominującego w strukturze sektora prywatnego w regionie, skoncentrowane są przede wszystkim na bieżącym funkcjonowaniu i doraźnym planowaniu działalności, pomijając kwestie zarządzania kompetencjami, zarządzania wiekiem, nie prowadzą działań prorozwojowych czy innowacyjnych. Przemiany gospodarcze zachodzące w regionie pod wpływem konkurencji globalnej wymuszają potrzebę procesów adaptacyjnych, a co za tym idzie elastycznego reagowania kadr zarządzających przedsiębiorstw. Profesjonalizacja kadr przedsiębiorstw z sektora MŚP, jest warunkiem podniesienia niedostatecznego poziomu adaptacyjności. Ułatwieniu procesów adaptacyjnych w przedsiębiorstwach służyć mogą inicjatywy związane z rozwojem i wzmacnianiem powiązań między sektorami: biznesem, nauką i administracją. Porozumienie międzysektorowe będzie istotne szczególnie w procesie realizacji strategii inteligentnych specjalizacji.

Postęp technologiczny wymusza także ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz umiejętności pracowników. Stymulowanie podnoszenia i aktualizacji umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza starsze i o niskich kwalifikacjach, jest kluczowe dla utrzymania zatrudnienia. Jak wskazują badania Bilans Kapitału Ludzkiego za 2012 r., wśród obecnie pracujących 28% nigdy nie uczestniczyło w kursach, szkoleniach, czy innych formach podnoszenia kwalifikacji. W przypadku kursów i szkoleń najczęściej spotykaną formą były kursy obowiązkowe takie jak BHP, przeciwpożarowe. Powodem niepodejmowania inicjatywy w zakresie kształcenia, wskazywanym przez samych pracujących, jest brak potrzeby podnoszenia swoich kompetencji dla celów zawodowych. Co prawda w województwie podlaskim odnotowano jeden z najniższych w kraju odsetków pracujących, którzy nigdy nie uczestniczyli w kursach lub szkoleniach (16%) oraz najwyższy odsetek pracujących o najwyższej aktywności szkoleniowej (40%), niemniej jednak w ocenie zasobów kapitału ludzkiego z perspektywy pracodawców i inwestorów region znalazł się na pierwszym miejscu wśród najslabiej ocenionych województw w kolejnej edycji badania *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013*. Wyraźnie wskazuje to na potrzebę inwestycji w kapitał ludzki w regionie, przy czym weryfikacji wymaga sposób organizacji i finansowania, zwłaszcza usług szkoleniowych.

Jednym ze zdiagnozowanych w toku prac nad programem *E-podlaskie* obszarów deficytowych są kompetencje cyfrowe osób dorosłych. Badania wskazały, że zarówno przedsiębiorcy jak i pracownicy w niedostatecznym stopniu potrafią posługiwać się narzędziami teleinformatycznymi w pracy zawodowej, przy czym nie odnosi się to do podstawowych umiejętności obsługi komputera (np. pakiet biurowy, przeglądarka), lecz do zastosowań dziedzinowych w odniesieniu do konkretnego zawodu i stanowiska pracy. Regionalne

przedsiębiorstwa są stosunkowo słabo z informatyzowane i nie oferują swoim pracownikom środowiska pracy, w którym mogłyby takie kompetencje nabyć i rozwinąć.

Wsparcie przedsiębiorstw w podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności osób pracujących oraz w przechodzeniu procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych będzie prowadziło do budowania przewagi konkurencyjnej.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	78	%	2013	78	SL 2014	Roczna
2	Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	86	%	2013	86	SL 2014	Roczna

2) Poprawa sytuacji na rynku pracy osób zwolnionych lub zagrożonych zwolnieniem z przyczyn zakładu pracy

Poza przedsiębiorstwami, które radzą sobie dobrze na rynku i są skłonne inwestować w rozwój kadr, funkcjonuje na rynku znaczna liczba podmiotów, które z uwagi na kryzys gospodarczy są zmuszone do redukcji etatów. Problem zwolnień, w tym zwolnień grupowych, jest od kilku lat zgłaszany przez podlaskich przedsiębiorców do urzędów pracy. Przykładowo, na przestrzeni lat 2012-2013 obserwowano ponad 120% przyrost liczby zakładów pracy zgłaszających zamiar dokonania zwolnień pracowników. Celem poprawy sytuacji na rynku pracy osób zwolnionych lub zagrożonych zwolnieniem konieczne jest wdrażanie programów ochrony tych osób w formie np. outplacementu. Warto podkreślić, że wszelkie działania podejmowane na rzecz osób zagrożonych zwolnieniem lub przewidzianych do zwolnienia są tym bardziej efektywne, im wcześniej zostaną podjęte.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	61	%	2013	61	SL 2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Wolny rynek wymaga od przedsiębiorstwa jako organizacji zdolności do bycia elastycznym i zdolnym do zmian w zależności od sytuacji na danym rynku. Organizacje posiadające powyższe umiejętności oraz kompetentną kadrę, zwiększają szanse na szybkie dostosowanie się do uwarunkowań rynkowych, jednocześnie zwiększają swoją konkurencyjność. Źródłem sukcesu w biznesie jest posiadanie przejrzystej wizji i strategii rozwoju. Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów gospodarczych, które zaprzestają działalności (w latach 2010-2012 na 10 tys. mieszkańców z rejestru REGON wyrejestrowały się 192 podmioty), widać, że niezbędne jest wsparcie, które podniesie kompetencje w zakresie tworzenia zorientowanej na konkurencyjność strategii rozwoju przedsiębiorstwa. Adresatem wsparcia będą mikro, małe i średnie

przedsiębiorstwa, w tym właściciele/kadra zarządzająca. Planowane są działania prowadzące do nabycia umiejętności planowania strategicznego oraz wdrażania nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem, podniesienia poziomu innowacyjności przedsiębiorstw, a także opracowania i implementacji planów adaptacyjnych i modernizacyjnych.

Sukces przedsiębiorstwa i jego konkurencyjność warunkuje również wysoko wykwalifikowana kadra. W związku z tym niezbędna będzie realizacja wysokiej jakości szkoleń i innych usług rozwojowych, skierowanych z jednej strony do kadry zarządzającej (w tym szkolenia z zakresu wykorzystania TIK oraz e-biznesu), z drugiej zaś do pracowników. Potrzebna jest przede wszystkim daleko idąca indywidualizacja i profesjonalizacja usług rozwojowych. Aby ułatwić pracodawcom inwestowanie w kapitał ludzki zgodnie z indywidualnymi potrzebami w tym zakresie, planuje się wsparcie przez podmiotowe finansowanie kształcenia. Należy podkreślić, że to właśnie przedsiębiorcy powinni kształtować popyt na usługi szkoleniowe, które są do nich skierowane. Tym samym przedsiębiorcy powinni korzystać z takich szkoleń, które są im faktycznie potrzebne, a nie z takich, które im oferuje rynek szkoleniowy. Zasadnym jest dołączenie do planowanej interwencji również fakultatywnego wsparcia, jakim jest diagnoza potrzeb rozwojowych przedsiębiorstwa.

Grupą wymagającą szczególnego podejścia są pracownicy w wieku 50 i więcej. Cechują się oni niższą mobilnością zawodową i otwartością na zmiany, co wymaga specjalnego instrumentarium w zakresie podnoszenia kompetencji oraz kwalifikacji niezbędnych do pracy na obecnym lub nowym stanowisku pracy.

Skuteczność działań w zakresie adaptacyjności przedsiębiorstw i ich pracowników uwarunkowana jest znajomością specyfiki rynku, dlatego też niezbędne jest wsparcie diagnozowania, ukierunkowane na przeprowadzenie badań i analiz, w połączeniu z elementami wdrożeniowymi, w zakresie zmian gospodarczych w regionie. Trafna diagnoza umożliwi zapobieganie oraz wczesne reagowanie na sytuacje kryzysowe w przedsiębiorstwach. W ramach priorytetu planowane jest zatem wsparcie inicjatyw podejmowanych na poziomie lokalnym i regionalnym przez związki pracodawców i związki zawodowe, w szczególności w zakresie: organizacji pracy, form świadczenia pracy, promocji podnoszenia kwalifikacji zawodowych, godzenia życia zawodowego i prywatnego, które mogą odegrać istotną rolę w procesie podnoszenia zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw w regionie. Dodatkowo planowana jest realizacja działań zdefiniowanych w ramach procesu identyfikowania specjalizacji regionalnych, stanowiących instrument wsparcia przedsiębiorstw w procesach dostosowawczych i związanych w szczególności z procesami wdrażania innowacji.

W celu złagodzenia skutków zmian restrukturyzacyjnych planowana jest interwencja skierowana do pracowników zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem. Optymalnym rozwiązaniem jest program *outplacementu* jako wsparcie skierowane do wyżej wymienionej grupy, w poszukiwaniu nowych możliwości rozwijania kariery zawodowej oraz kształtowanie umiejętności i kwalifikacji. Przedmiotowe wsparcie będzie realizowane poprzez szkolenia pracowników wszystkich szczebli, w tym specjalistyczne szkolenia zawodowe, doradztwo edukacyjno-zawodowe, pośrednictwo pracy oraz staże.

Przedsięwzięcia na rzecz adaptacji przedsiębiorstw, przedsiębiorców i pracowników do uwarunkowań rynkowych mogą być realizowane bezpośrednio przez przedsiębiorców, organizacje pracodawców i związki zawodowe, ale też przez podmioty niebędące przedsiębiorcami działające na rzecz zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich lub potencjału adaptacyjnego przedsiębiorców oraz jednostki naukowo-badawcze. Terytorialnym obszarem realizacji będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący.

Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiowały będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. W szczególności premiowane będą przedsiębiorstwa z obszarów określonych w regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji konkursu na operacje, rozumiane jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

W przypadku popytowego systemu finansowania usług rozwojowych funkcja operatora może zostać powierzona departamentowi UMWP lub Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Białymstoku jako beneficjentowi systemowemu.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie (CI)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	2 424	SL 2014	Roczna
2	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	130	SL 2014	Roczna
3	Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	484	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 2.5 AKTYWNE I ZDROWE STARZENIE SIĘ

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8vi

AKTYWNE I ZDROWE STARZENIE SIĘ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Przedłużenie wieku aktywności zawodowej

O procesie starzenia się społeczności województwa świadczy, m.in. wskaźnik obciążenia demograficznego, który notuje wartości znacznie wyższe od poziomu krajowego i od 2010 roku stale wzrasta. W 2002 r. wskaźnik o wartości powyżej 60 charakteryzował 4 powiaty województwa podlaskiego: sokólski, hajnowski, siemiatycki i bielski. Z kolei w 2009 r. wartość tę uzyskało już 10 powiatów. Można na tej podstawie stwierdzić, że zjawisko starzenia się społeczeństwa postępuje i rozprzestrzenia się. Występujące w regionie niekorzystne tendencje demograficzne, zarówno pod względem przyrostu naturalnego, który wynosił -0,4 na 1000 mieszkańców w 2011 r. (11 miejsce w kraju), jak i w saldzie migracji, które jest od wielu lat ujemne (-1,6 na 1000 mieszkańców w 2011 r., 12 miejsce w kraju) argumentują ukierunkowanie działań na poprawę jakości kapitału ludzkiego poprzez zdrowotne działania profilaktyczne

i wsparcie powrotu do pracy oraz przeciwdziałanie przerwaniu aktywności zawodowej, służące w konsekwencji przedłużeniu okresu aktywności zawodowej. Trendy demograficzne wymagają wykorzystania aktualnie istniejących rezerw pracy i przeciwdziałania ich utracie. Także podniesienie wieku emerytalnego niesie za sobą potrzebę wzmocnienia potencjału kapitału ludzkiego poprzez profilaktykę zdrowotną i umożliwienie przekwalifikowania się pracowników oraz przeciwdziałanie przerwaniu aktywności zawodowej osób starszych. Chcąc osiągnąć zwiększone zatrudnienie, zwłaszcza wśród osób starszych, niewątpliwie należy zapewnić profilaktykę, opiekę zdrowotną, rehabilitacyjną. Ponadto, stworzenie warunków pracy pozwalających na wykorzystanie potencjału osób starszych przez pracodawców przyczyni się do wydłużenia czasu aktywności zawodowej oraz ograniczy wyłączenie ich z rynku pracy z powodów zdrowotnych. Warto przypomnieć, iż choroba jest główną przyczyną bierności zawodowej. Działania ukierunkowane na utrzymanie dobrego stanu zdrowia potencjalnych zasobów pracy mają więc kluczowe znaczenie dla zapewnienia odpowiedniej liczby osób aktywnych zawodowo (zarówno w kontekście czynników produkcji, jak i m.in. obciążeń dla systemu zabezpieczeń społecznych). Ponadto działania te w pośredni sposób mogą przyczynić się do odwrócenia w dłuższej perspektywie czasowej negatywnych trendów demograficznych. Nowoczesna opieka zdrowotna ma służyć zapewnieniu utrzymania aktywności zawodowej zasobów pracy.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	30	%	2013	30	SL 2014	Roczna
2	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	61	%	2013	61	SL 2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Z uwagi na zachodzące procesy demograficzne wyzwaniem dla regionu jest wzmocnienie potencjału zasobów pracy. W celu wydłużenia wieku aktywności zawodowej realizowane będą programy zdrowotne, zarówno profilaktyczne jak i rehabilitacyjne. Z uwagi na niską świadomość zdrowotną społeczeństwa oraz wykrywanie chorób w zaawansowanych stadiach rozwojowych konieczna jest realizacja programów profilaktycznych, opracowywanych na poziomie krajowym, w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu szyjki macicy, piersi i jelita grubego. Ponadto w ramach RPOWP będą opracowywane i wdrażane programy w zakresie profilaktyki zdrowotnej (pierwotnej i wtórnej) dotyczące chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu.

Działania promocyjne, upowszechniające w zakresie profilaktyki zdrowotnej i wczesnej diagnostyki nie mogą być wyłącznym przedmiotem projektu.

Kolejnym typem działań warunkującym skuteczne przeciwdziałanie przerwaniu aktywności zawodowej będą programy rehabilitacji leczniczej ułatwiające powrót do pracy poprzez przywrócenie osobie objętej wsparciem pełnej lub maksymalnej możliwej do osiągnięcia sprawności fizycznej lub psychicznej.

Mając na względzie dążenie do wydłużenia wieku aktywności zawodowej, planowane są także programy dotyczące przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia. Zakłada się również wsparcie osób, które będą mogły kontynuować pracę na tym samym stanowisku pracy, jednak po podjęciu działań

modyfikujących stanowisko pracy w aspekcie negatywnego wpływu na zdrowie. Działania takie zapobiegają utracie pracy i wypadnięciu z rynku, a w konsekwencji wykluczeniu społecznemu. Oznacza to konieczność zbudowania systemu wspierającego takie osoby w decyzji o pozostaniu aktywnym społecznie i zawodowo, w tym poprzez umożliwienie przekwalifikowania pracownika i umożliwienia mu wykonywania pracy bez narażenia na czynniki zagrażające zdrowiu. Zatem dotyczy to również dostosowywania warunków pracy do wyzwań związanych ze starzeniem się społeczeństwa. Ponadto, przewiduje się programy ukierunkowane na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy.

Działania realizowane w ramach PI 8vi będą kierowane do osób w wieku aktywności zawodowej, a w szczególności osób najbardziej narażonych na działanie czynników ryzyka.

Planowana interwencja będzie zgodna z założeniami w powyższym zakresie wyrażonymi w Umowie Partnerstwa oraz Policy Paper dla ochrony zdrowia. Realizacja programów zdrowotnych musi wynikać z analizy epidemiologicznej i diagnozy potrzeb w tym zakresie oraz uwzględniać zaangażowanie podstawowego poziomu opieki zdrowotnej. Jednocześnie mechanizm z zakresu programowania i wdrażania polegający na koordynacji interwencji przez Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia w drodze uzgodnienia Planu działania w sektorze zdrowia zapewni komplementarność interwencji RPOWP z innymi programami operacyjnymi i funduszami krajowymi.

Beneficjentami powyższych przedsięwzięć mogą być w szczególności: publiczne i prywatne instytucje opieki medycznej, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, ich związki i stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy oraz podmioty ekonomii społecznej.

Obszarem realizacji działań w ramach priorytetu będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Kryteria wyboru projektów dla uzyskania efektu synergii i spójności interwencji oraz uwzględnienia długofalowych uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych, będą odnosić się do strategicznych kierunków i priorytetów w zakresie świadczeń opieki zdrowotnej oraz zdrowia publicznego określonych w *Policy paper dla ochrony zdrowia*.

Warunkiem dofinansowaniu realizacji programów zdrowotnych ze środków EFS będzie przedstawienie analizy epidemiologicznej terytorium i grup docelowych z uwzględnieniem odpowiednich dla danego programu elementów: skali zapadalności, czynników wykluczających z rynku pracy, wieku, płci oraz profilu zawodowego osób planowanych do objęcia programem zdrowotnym. W szczególności programy zdrowotne powinny być ukierunkowane na grupy docelowe najbardziej narażone na opuszczenie rynku pracy z powodu czynników zdrowotnych lub najbardziej bliskich powrotowi na rynek pracy w wyniku świadczeń rehabilitacyjnych.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	3 693	SL 2014	Roczna
2	Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	1	SL 2014	Roczna

Opis wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 wskazuje na konieczność szerokiego wsparcia przedsiębiorczości, co znajduje wyraz w podejściu do tej kwestii w Programie. W SRWP przedsiębiorczość jest rozumiana jako specyficzna zdolność społeczeństwa do wykorzystania swojego potencjału, oznacza zdolność do wcielania pomysłów w czyn. Obejmuje ona kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów. Przedsiębiorczość to kreowanie postaw społecznych, to „wzięcie spraw we własne ręce”, to „zaradność”, to „odwaga”, to „motywacja” do wyznaczania i „skuteczność” osiągania celów. Przedsiębiorczość w tym znaczeniu nie odnosi się tylko do przedsiębiorców, ale do całego społeczeństwa. Przedsiębiorczość to również skuteczniejsza i tańsza administracja publiczna, dzięki lepszemu zarządzaniu i prospołecznej aktywności. Bez przedsiębiorczości rozwój nie jest możliwy. Dlatego też budowa gospodarki opartej na wiedzy, która zdolna będzie do inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu, nie jest możliwa bez wsparcia postaw przedsiębiorczych w oparciu o możliwie najszerokie instrumentarium. Interwencja w ramach CT8 ukierunkowana na wsparcie aktywności i mobilności zawodowej, poprawę warunków godzenia życia zawodowego z rodzinnym oraz poprawę adaptacyjności przedsiębiorców i pracowników do zmian zachodzących w gospodarce, będzie uzupełniać działania realizowane w ramach I Osi priorytetowej Programu (CT1, 3). Wsparcie działań ukierunkowanych na zwiększenie zdolności zatrudnieniowej osób będących w wieku produkcyjnym, w tym osób odchodzących z rolnictwa, nie tylko umożliwi włączenie zasobów rynku pracy do gospodarki regionu, ale także stworzy zasoby niezbędne dla jej dalszego rozwoju. Uzupełnieniem działań aktywizujących zawodowo rezerwy zasobów regionalnego rynku pracy jest pobudzenie przedsiębiorczości poprzez wsparcie samozatrudnienia. W programie położony jest duży nacisk na wykorzystanie narzędzi TIK oraz budowanie kompetencji w tym zakresie zarówno u osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo, jak i pracujących. Kompetencje cyfrowe mogą być istotnym czynnikiem poprawiającym zdolność zatrudnieniową. Na realizację celów klimatycznych oraz związanych z ochroną środowiska i promocją gospodarki niskoemisyjnej (CT4 i 6) pośredni wpływ będzie miało tworzenie zielonych miejsc pracy i upowszechnianie tej idei wśród pracodawców w regionie.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych
II	Wskaźnik finansowy	12	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	13 653 467	98 927 839	SL 2014

II	Wskaźnik produktu	CO01	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie (CI)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	3 947	12 335	SL 2014
II	Wskaźnik produktu	25	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	416	1 302	SL 2014

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFS
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	102 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych i oddalonych od rynku pracy, m.in. poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia i wspieranie mobilności pracowników	37 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	104 Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	10 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	105 Równość kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym pod względem dostępu do zatrudnienia, rozwoju kariery zawodowej, godzenia życia zawodowego i prywatnego, a także promowanie równego wynagrodzenia za taką samą pracę	17 518 663
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	106 Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	10 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	107 Aktywne i zdrowe starzenie się	9 570 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	01 Dotacja bezzwrotna	84 088 663
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	02 Dotacja zwrotna	0
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne	0
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	06 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: dotacje na spłatę odsetek, dotacje na opłaty gwarancyjne, wsparcie techniczne lub środki równoważne	0

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	30 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	35 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	19 088 633

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	0
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	07 Nie dotyczy	84 088 663

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	01 Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i zasobooszczędną	5 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	03 Wzmacnianie konkurencyjności MSP	10 000 000

II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	04 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	5 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	05 Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych	10 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	06 Niedyskryminacja	84 088 663
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	07 Równość płci	84 088 663

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA III: KOMPETENCJE I KWALIFIKACJE

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 3.1 KSZTAŁCENIE I EDUKACJA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 10i

OGRANICZENIE I ZAPOBIEGANIE PRZEDWCZESNEMU KOŃCZENIU NAUKI SZKOLNEJ ORAZ ZAPEWNIANIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO DOBREJ JAKOŚCI WCZESNEJ EDUKACJI ELEMENTARNEJ ORAZ KSZTAŁCENIA PODSTAWOWEGO, GIMNAZJALNEGO I PONADGIMNAZJALNEGO Z UWZGLĘDNIENIEM FORMALNYCH, NIEFORMALNYCH I POZAFORMALNYCH ŚCIEŻEK KSZTAŁCENIA UMOŻLIWIAJĄCYCH PODJĘCIE KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cele szczegółowe:

- **Wzrost upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku przedszkolnym**

W 2012 r. województwo podlaskie w stosunku do innych województw znalazło się na 9 miejscu pod względem odsetka dzieci w wieku 3-4 objętych edukacją przedszkolną (podlaskie 56,7%, kraj 59,2%). Dodatkowo wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej w regionie jest zdecydowanie niższy na obszarach wiejskich i wynosi jedynie 30,8%. Odczuwalne są przy tym dysproporcje w jakości edukacji przedszkolnej, w szczególności między przedszkolami na terenach wiejskich w stosunku do obszarów miejskich. Z uwagi na ograniczenia budżetowe nie wszystkie gminy w ramach organizowanej edukacji przedszkolnej są w stanie zapewnić zajęcia wykraczające poza podstawę programową, podczas gdy polityka oświatowa nakłada obowiązek tworzenia warunków do wszechstronnego rozwoju dostosowanego do indywidualnych potrzeb dziecka. Wsparcie ukierunkowane zostanie na zwiększenie dostępności do różnych form wychowania przedszkolnego, co będzie miało wpływ na zwiększenie odsetka dzieci w wieku przedszkolnym korzystających z edukacji przedszkolnej w regionie. Zwiększenie stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej będzie miało dwuaspektowe korzyści: po pierwsze wyrównywanie szans edukacyjnych w szczególności dzieci pochodzących z obszarów wiejskich, a po drugie wpływ na aktywność zawodową rodzica/opiekuna sprawującego opiekę nad dziećmi w wieku przedszkolnym.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa(2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	82	%	2012	82	badanie ewaluacyjne	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie

→ **Podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**

Istotnym wyzwaniem dla województwa jest sprawna, atrakcyjna i wysokiej jakości edukacja. Stworzenie odpowiednich warunków w szkołach kształcenia ogólnego w dłuższym horyzoncie czasowym będzie przeciwdziałać negatywnemu zjawisku, jakim jest przedwczesne kończenie nauki. Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed systemem edukacji jest przygotowanie młodzieży do funkcjonowania na rynku pracy. Dlatego niezbędne jest promowanie współpracy szkół z pracodawcami, jak również rozpowszechnienie w szkołach systemu poradnictwa edukacyjno-zawodowego dla młodzieży. Ważnym elementem interwencji na wszystkich etapach edukacji będzie pobudzanie kreatywności, inicjatywności, innowacyjności oraz przedsiębiorczości, jak również podniesienie kompetencji kluczowych jako mocnej podstawy do kształcenia na wyższym poziomie.

Niezbędne są programy ukierunkowane na indywidualną pracę z uczniami uzdolnionymi oraz mechanizmy wyławiania i pielęgnowania talentów.

Biorąc pod uwagę istotne różnice w średnich wynikach ze sprawdzianów czy egzaminów osiągniętych przez uczniów, należy mieć na uwadze również dążenie do wyrównywania tych dysproporcji ze szczególnym położeniem nacisku na szkoły na obszarach wiejskich. Działania powinny doprowadzić zatem do zmniejszenia dysproporcji w poziomie jakości pracy szkół ze względu na ich lokalizację (miasto-wieś).

Warto podkreślić, że podniesienie jakości edukacji wpłynie na wzrost jej atrakcyjności, co przełoży się na zminimalizowanie ryzyka przedwczesnego przerywania nauki przez młodzież, jednocześnie zwiększając jej szanse na zatrudnienie.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	100	%	2013	100	SL2014	Roczna

2	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	67	%	2013	67	SL2014	Roczna
3	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	100	%	2013	100	SL2014	Roczna

→ **Uzupełnienie kompetencji kadry pedagogicznej na rzecz poprawy jakości kształcenia ogólnego**

W celu poprawy jakości edukacji niezbędne jest odpowiednie podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej, która musi sprostać wyzwaniom dynamicznie rozwijającego się społeczeństwa i gospodarki. Potrzeba doksztalcenia kadry dydaktycznej wynika również z celu postawionego w SRWP, jakim jest położenie nacisku na nauczanie postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych oraz kreatywności wśród uczniów. W świetle zdiagnozowanego w regionie problemu niskiego poziomu przedsiębiorczości konieczne jest podejmowanie działań związanych z propagowaniem postaw przedsiębiorczych na możliwie najwcześniejszych etapach edukacji.

Z drugiej zaś strony nadal są zauważalne braki nauczycieli w zakresie kompetencji cyfrowych, w szczególności dotyczące zastosowania nowoczesnych TIK w procesie nauczania. Zasoby w ramach technologii informatyczno-komputerowych w szkołach kształcenia ogólnego nadal są niewystarczające i nie zaspakajają w pełni faktycznych potrzeb uczniów.

Podejmowane działania doprowadzą do podniesienia kompetencji nauczycieli, co wpłynie na poprawę jakości kształcenia oraz zmniejszenie występujących dysproporcji ze względu na lokalizację szkół (miasto-wieś).

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa(2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS (long term)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	89	%	2013	89	badanie ewaluacyjne	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie
2	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	78	%	2013	78	SL2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Mając na celu szersze upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, uwagę należy skierować przede wszystkim na obszary, gdzie ta dostępność jest niewystarczająca. Priorytetowym działaniem będzie tworzenie miejsc w ramach edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie to upowszechnienie jest najmniejsze. W większych aglomeracjach miejskich dostępność edukacji przedszkolnej jest natomiast ograniczona brakiem wystarczającej liczby miejsc w istniejących placówkach. Stworzenie dodatkowych miejsc w przedszkolach czy innych formach edukacji przedszkolnej wpłynie pozytywnie na stworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dziecka.

Duże znaczenie będą miały działania adresowane do przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego, zwiększające jakość edukacji przedszkolnej oraz niwelujące występujące dysproporcje w tej jakości między obszarami miejskimi a wiejskimi. Działania powinny opierać się na budowaniu bogatej, dodatkowej oferty edukacyjnej, wykraczającej poza podstawę programową oraz będącej odpowiedzią na zdiagnozowane specjalne potrzeby dzieci. Działanie

takie powinno przyczyniać się do wszechstronnego rozwoju dziecka, jak również niwelować występujące u dzieci dysfunkcje i deficyty. Aby zapewnić dzieciom równy dostęp do wysokojakościowej oferty nauczania, niezbędne będą działania na rzecz przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu w edukacji przedszkolnej. Beneficjentami powyższego wsparcia mogą być wszystkie podmioty prowadzące lub planujące założyć przedszkola i inne placówki wychowania przedszkolnego, celem stworzenia dodatkowych miejsc przedszkolnych lub zakładające podniesienie jakości i atrakcyjności oferty w ramach prowadzonych placówek. Bezpośrednimi odbiorcami niniejszej interwencji będą dzieci uczęszczające do placówek wychowania przedszkolnego oraz ich rodzice.

Proces przygotowania wysoko wykwalifikowanych kadr regionu wymaga zmniejszenia dysproporcji w dostępności do wysokiej jakości kształcenia ogólnego na poszczególnych etapach edukacji szkolnej. Wzrostowi jakości kształcenia sprzyjać będzie tworzenie w szkołach odpowiednich warunków do nauki, których efektem będzie wzrost kompetencji uczniów a tym samym wzrost ich szans na przyszłym rynku pracy. W ramach kształcenia ogólnego interwencji wymagają trzy główne obszary, tj.: rozwój kompetencji niezbędnych z punktu widzenia przyszłej zatrudnialności, wsparcie uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych oraz wzmocnienie potencjału kadry pedagogicznej. Wsparcie będzie skupiało się na podnoszeniu kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych tzw. transversal skills niezbędnych na rynku pracy. Ich zakres będzie obejmował: umiejętności matematyczno-przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia (ang. literacy), kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy, które są fundamentem do dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności w ramach kształcenia się przez całe życie oraz do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy.

Zaplanowana interwencja będzie ukierunkowana na wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów. Preferowane będzie wsparcie uczniów o największych i specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym z niepełnosprawnościami, zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty oraz wybitnie uzdolnionych, aby jak najpełniej odpowiadało na ich indywidualne potrzeby edukacyjne.

Należy podkreślić, że realizowane przedsięwzięcia powinny mieć charakter kompleksowy, a zatem gdzie jest to niezbędne obejmować również wyposażenie szkół/pracowni przedmiotowych, w tym w szczególności pracowni naukowo-przyrodniczych w niezbędny sprzęt i pomoce dydaktyczne, poparte diagnozą oraz odzwierciedlające rzeczywiste deficyty. Tym samym wyposażenie pracowni przedmiotowych w ramach PI 10i będzie stanowiło jedynie element uzupełniający i komplementarny w stosunku do pozostałych działań skierowanych do szkoły oraz uczniów w ramach projektu.

Zmniejszeniu ryzyka przedwczesnego wypadnięcia z systemu edukacji, jak również ryzyka związanego z bezrobociem młodych, sprzyjać będzie zapewnienie opieki psychologiczno-pedagogicznej oraz poradnictwa edukacyjno-zawodowego. Wsparcie to powinno również dotyczyć osób, które przerwały naukę, ale mimo to deklarują chęć powrotu do systemu kształcenia.

Zwiększenie szans absolwentów na przyszłym rynku pracy wymaga nawiązywania i rozwoju współpracy między szkołami kształcenia ogólnego (w szczególności ponadgimnazjalnego) a pracodawcami/przedsiębiorcami (np. w formie staży), uczelniami i innymi jednostkami sektora B+R. Działania tego typu przyczynią się do uatrakcyjnienia oferty szkół i podniesienia jakości kształcenia.

Osiągnięcie celu, jakim jest podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych, nie jest możliwe bez zapewnienia wzrostu kompetencji i kwalifikacji kadry pedagogicznej. Doskonalenie nauczycieli powinno opierać się na podnoszeniu kompetencji w zakresie

wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji, przy jednoczesnym podnoszeniu wiedzy w zakresie efektywnego wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych. Ponadto istotne z punktu widzenia pracy nauczyciela z uczniem, w tym uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, jest zapewnienie nauczycielom narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej i metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia. Ważną rolę odgrywa również podnoszenie kompetencji interpersonalnych i społecznych kadry pedagogicznej.

Obecnie nieodzownym elementem procesu nauczania są nowoczesne technologie komputerowe. Szerokie wprowadzenie TIK do szkół wpłynie na wypracowanie u uczniów postaw kreatywnych, innowacyjnych oraz poprawi atrakcyjność samego procesu uczenia się. Dotychczas rządowym programem „Cyfrowa Szkoła” było objętych jedynie 13 szkół z województwa podlaskiego. W celu uatrakcyjnienia i unowocześnienia oferty kształcenia niezbędne jest zatem kontynuowanie tych działań w obszarze *e-nauczyciel* oraz *e-szkoła* i rozszerzenie skali przedsięwzięcia na szkoły, które w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych posiadają bazę niedostosowaną do potrzeb uczniów i nauczycieli. Przedsięwzięcia w zakresie doposażenia w niezbędny sprzęt informatyczny będą stanowiły jedynie element uzupełniający i komplementarny w stosunku do pozostałych działań skierowanych do nauczycieli oraz uczniów w ramach wsparcia w obszarze TIK, a także będą poparte diagnozą odzwierciedlającą rzeczywiste deficyty oraz potrzeby szkoły w tym obszarze.

Beneficjentami będą wszystkie podmioty, w szczególności organy prowadzące szkoły/placówki, instytucje naukowe, w tym uczelnie, które zaplanują interwencję skierowaną bezpośrednio do uczniów i powodującą wzrost ich umiejętności, kompetencji czy też kwalifikacji. Grupą docelową będą uczniowie i słuchacze szkół kształcenia ogólnego oraz młodzież, która zbyt wcześnie przerwała proces edukacji i z własnej inicjatywy chce wrócić na ścieżkę kształcenia i szkolenia. Ponadto grupę docelową stanowić będzie kadra pedagogiczna w szkołach. W związku z trwającą reformą edukacji, a co za tym idzie zmianami dotyczącymi szkół gimnazjalnych w przypadku nowych projektów finansowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego 10i skierowanych do szkół gimnazjalnych, które zostaną zlikwidowane w związku z reformą, wsparcie będzie skierowane jedynie do uczniów tych szkół.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia tam, gdzie jest to niezbędne i uzasadnione przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Terytorialnym obszarem realizacji priorytetu jest obszar województwa podlaskiego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Tryb pozakonkursowy może zostać zastosowany do projektów jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych w przypadku wsparcia z zakresu edukacji przedszkolnej na obszarach o najniższym stopniu jej upowszechnienia.

W przypadku projektów w obszarze edukacji przedszkolnej priorytetowo będą traktowane projekty, ukierunkowane na tworzenie miejsc opieki przedszkolnej na obszarach wiejskich, z uwagi na zdiagnozowane deficyty. Elementem oceny projektu będzie analiza trwałości nowopowstałych miejsc w edukacji przedszkolnej z uwzględnieniem aspektów demograficznych.

W obszarze kształcenia ogólnego preferowane będzie wsparcie na szkołach/osobach o specjalnych i największych potrzebach. W przypadku projektów zakładających wyposażenie lub doposażenie szkół weryfikacji podlegać będzie rzetelność diagnozy potrzeb w tym obszarze, uwzględniającej aspekty demograficzne, także w kontekście efektywnego wykorzystania inwestycji w przyszłości.

Inwestycje na rzecz doposażenia placówek wychowania przedszkolnego oraz szkół będą uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

Łączny limit wydatków związanych z zakupem sprzętu nie przekroczy 30% alokacji na cały Priorytet Inwestycyjny 10i (włączając cross-financing).

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	5 234	SL 2014	Roczna
2	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	1 755	SL 2014	Roczna
3	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	73	SL 2014	Roczna
4	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	1 355	SL 2014	Roczna
5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	511	SL 2014	Roczna
6	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	16 436	SL 2014	Roczna
7	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	165	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 3.2 KSZTAŁTOWANIE I ROZWÓJ KOMPETENCJI KADR REGIONU

PRIORYTET INWESTYCYJNY 10iii

WYRÓWNYWANIE DOSTĘPU DO UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE O CHARAKTERZE FORMALNYM, NIEFORMALNYM I POZAFORMALNYM WSZYSTKICH GRUP WIEKOWYCH, POSZERZANIE WIEDZY, PODNOSZENIE UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJI SIŁY ROBOCZEJ ORAZ PROMOWANIE ELASTYCZNYCH ŚCIEŻEK KSZTAŁCENIA, W TYM POPRZEZ DORADZTWO ZAWODOWE I POTWIERDZANIE NABYTYCH KOMPETENCJI

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Podniesienie kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych poprzez wzrost uczestnictwa w kształceniu ustawicznym

SRWP 2020 dostrzega, że przewagę konkurencyjną gospodarki w coraz większym stopniu determinuje poziom kapitału ludzkiego. Jednak pomimo stałego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców regionu, nadal jest zauważalny problem z niedostosowaniem oferty kształcenia ustawicznego do potrzeb rynku pracy. Potwierdza to również raport opracowany przez IBnGR w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej regionów Polski, z którego wynika, że województwo

podlaskie jest najmniej atrakcyjnym miejscem lokowania kapitału także pod kątem oceny zasobów pracy (zasoby pracy zostały ocenione jako niedostatecznie wykwalifikowane).

Badania wykazują, iż społeczeństwo polskie nie ma jeszcze wypracowanego nawyku podnoszenia swoich kwalifikacji, kompetencji i umiejętności w systemie ustawicznym, co powoduje, że są one nieadekwatne i niedostosowane do faktycznych potrzeb pracodawców. Konsekwencją dynamicznych zmian zachodzących w otoczeniu społeczno-gospodarczym jest konieczność budowania mobilnych zawodowo zasobów pracy, poprzez stałe dostosowywanie kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych. Z przeprowadzonego badania *Umiejętności Polaków – wyniki Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób dorosłych (PIAAC)* wynika, że wzrost umiejętności (głównie tych podstawowych) następuje w młodszych grupach wiekowych, a spadek w starszych grupach wiekowych. Jednocześnie osoby pracujące charakteryzują się wyższym poziomem kompetencji/umiejętności niż osoby bezrobotne czy bierne zawodowo.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat udział osób dorosłych (25-64 lata) uczestniczących w kształceniu i szkoleniu w województwie podlaskim utrzymuje się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej. Niepokojący jest spadek w kolejnych okresach: w roku 2010 wynosił on 5,1%, w 2011 r. 4,6%, w 2012 r. 4,1%. Z uwagi na cel *Strategii Rozwoju Kraju i Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego* oraz wartość wskaźnika odsetka osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu, który to został ustalony docelowo (2020 rok) na poziomie 10%-15%, niezbędna jest w pierwszej kolejności interwencja skierowana na upowszechnienie idei kształcenia przez całe życie. Wspierać realizację niniejszego celu będzie zwiększenie dostępności do atrakcyjnej i wysokiej jakości oferty edukacyjnej.

W zakresie kształcenia ustawicznego SRWP 2020 wskazuje na konieczność rozwoju kompetencji cyfrowych. Diagnoza *Programu Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego „E-podlaskie”* wskazała, że pracownicy z województwa podlaskiego w niedostatecznym stopniu potrafią posługiwać się narzędziami TIK w pracy zawodowej. Wobec czego istnieje realna potrzeba podnoszenia kompetencji osób dorosłych w zakresie technik informatycznych. W ramach badania PIAAC wyróżniono 4 poziomy umiejętności wykorzystania TIK, z których w Polsce 12% populacji ma umiejętności poniżej poziomu 1, 19% na poziomie 1, 15,4% poziom 2, 3,8% poziom 3. Najlepszymi umiejętnościami wykorzystania TIK cechują się osoby młode, wśród osób starszych w wieku 55-65 lat w ramach przeprowadzonego badania umiejętnościami z wykorzystania TIK wykazało się jedynie 3% osób w tej grupie wiekowej w Polsce, w stosunku do innych krajów OECD wynik ten wynosił na poziomie 11%. Dane te potwierdzają że niezbędne jest położenie nacisku na zwiększenie wśród osób dorosłych kompetencji i umiejętności w posługiwaniu się TIK.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	60	%	2013	60	SL 2014	Roczna
2	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	60	%	2013	60	SL 2014	Roczna
3	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	60	%	2013	60	SL 2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Na podniesienie kompetencji regionalnych zasobów ludzkich wpłynie poprawa dostępności do wysokiej jakości oferty kształcenia ustawicznego i szersze upowszechnienie idei uczenia się przez całe życie. Celem zwiększenia udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym podejmowane będą działania dotyczące podniesienia atrakcyjności szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego, placówek kształcenia praktycznego oraz innych tego typu placówek. Priorytetem będzie dostosowanie oferty powyższych placówek do zmieniającego się rynku pracy.

W ramach priorytetu 10iii realizowane będą działania wspierające osoby dorosłe w podnoszeniu kompetencji (w tym podstawowych i przekrojowych) i kwalifikacji z wykorzystaniem różnych form kształcenia, takich jak studia podyplomowe, kursy kompetencji ogólnych oraz inne kursy/szkolenia umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy. Takie formy kształcenia są istotne z punktu widzenia funkcjonowania osób dorosłych na rynku pracy. Dają one możliwość uzyskania lub uzupełnienia kwalifikacji i kompetencji w elastycznym systemie.

Wszystkie formy podnoszenia kwalifikacji, kompetencji obligatoryjnie kończyć się będą stosownym dokumentem potwierdzającym nabycie określonych umiejętności. Aby zapewnić powiązanie systemu edukacji oraz kształcenia ustawicznego z rynkiem pracy, wykorzystane zostaną narzędzia prognozowania potrzeb rynku pracy na określone zawody i wykształcenie w określonych branżach jak np. powstały z inicjatywy Komisji Europejskiej portal EU Skills Panorama, na którym znajdują się informacje ilościowe i jakościowe o zapotrzebowaniu na umiejętności w perspektywie krótko - i średnioterminowej, a także o umiejętnościach dostępnych na rynku pracy i o niedopasowaniu umiejętności. Wykorzystane zostaną również badania i analizy ogólnopolskie, a przede wszystkim prognozy regionalne sporządzane m.in. przez regionalne obserwatorium terytorialne oraz obserwatorium rynku pracy.

Z uwagi na występujące w województwie podlaskim braki w zakresie umiejętności wykorzystywania TIK, przewidziane są również działania w kierunku podnoszenia kompetencji osób dorosłych w powyższym zakresie. Wsparcie będzie koncentrowało się na osobach, które w obszarze stosowania TIK posiadają największe deficyty oraz niedostateczne umiejętności. Należy podkreślić, że umiejętności nabyte w obszarze TIK traktowane są narzędziowo i wykorzystywane w wielu dziedzinach życia prywatnego i zawodowego. Tym samym interwencja w tym obszarze jest traktowana uzupełniająco.

Interwencja adresowana będzie do osób dorosłych, które podejmują kształcenie z własnej inicjatywy.

W ślad za wdrażaniem Krajowego Systemu Kwalifikacji powinno iść upowszechnienie i realizacja działań umożliwiających osobom dorosłym formalne potwierdzenie kwalifikacji nabytych w sposób pozaformalny i nieformalny.

Wsparciu mobilności zawodowej i budowaniu w uczestnikach rynku pracy umiejętności dostosowania się do wyzwań, jakie stawia współczesna gospodarka, służyć będzie realizacja przedsięwzięć związanych z poradnictwem zawodowo-edukacyjnym. Brak inicjatywy ze strony osób dorosłych w podejmowaniu kształcenia i szkolenia często ma podłoże w braku umiejętności planowania własnej ścieżki rozwoju kariery. Dlatego też niezbędne są działania pro świadomościowe skupione na poradnictwie edukacyjno-zawodowym osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane uzyskaniem pomocy w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru i znalezienia odpowiedniej oferty edukacyjnej. Należy podkreślić, że działania takie powinny być skierowane do wszystkich osób na każdym etapie kształcenia i realizowane w formie dostosowanej do poziomu wykształcenia i posiadanych kwalifikacji. Jednocześnie są to nowe wyzwania dla doradców zawodowo-edukacyjnych, wobec czego niezbędne są działania doskonalące ich warsztat merytoryczny i dydaktyczny. Tego typu przedsięwzięcia przyczynią się zwiększeniu udziału osób dorosłych w kształceniu lub szkoleniu ustawicznym.

Beneficjentami powyższych przedsięwzięć mogą być wszystkie podmioty, w szczególności będą to podmioty prowadzące kształcenie i szkolenie osób dorosłych w systemie formalnym i pozaformalnym. Z kolei grupę docelową stanowią będą osoby dorosłe uczestniczące z własnej inicjatywy w kształceniu ustawicznym, w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach oraz osoby starsze (te grupy będą stanowiły co najmniej 80% osób objętych wsparciem).

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Działania w ramach PI 10iii realizowane będą na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej.

W obszarze kształcenia ustawicznego wsparcie będzie koncentrowało się na grupach, określonych na podstawie analizy potrzeb regionalnych w tym zakresie. Premiowany będzie udział w projekcie osób o niskich kwalifikacjach oraz starszych.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	3 063	SL 2014	Roczna
2	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	3 063	SL 2014	Roczna
3	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	7 656	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 3.3 SZKOLNICTWO ZAWODOWE NA RZECZ KONKURENCYJNOŚCI PODLASKIEJ GOSPODARKI

PRIORYTET INWESTYCYJNY 10iv

LEPSZE DOSTOSOWANIE SYSTEMÓW KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA DO POTRZEB RYNKU PRACY, UŁATWIENIE PRZECHODZENIA Z ETAPU KSZTAŁCENIA DO ETAPU ZATRUDNIENIA ORAZ WZMACNIANIE SYSTEMÓW KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ZAWODOWEGO I ICH JAKOŚCI, W TYM POPRZEC MECHANIZMY PROGNOZOWANIA UMIEJĘTNOŚCI, DOSTOSOWANIA PROGRAMÓW NAUCZANIA ORAZ TWORZENIA I ROZWOJU SYSTEMÓW UCZENIA SIĘ POPRZEC PRAKTYCZNĄ NAUKĘ ZAWODU REALIZOWANĄ W ŚCISŁEJ WSPÓŁPRACY Z PRACODAWCAMI

Cel szczegółowy: Podniesienie kompetencji uczniów szkół zawodowych zwiększających szanse na regionalnym rynku pracy

Zgodnie ze *Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* jednym z istotnych problemów w obszarze rozwoju kompetencji mieszkańców jest niedostosowanie oferty

kształcenia zawodowego do potrzeb regionalnego rynku pracy. Wysoka jakość edukacji zawodowej jest też jednym z priorytetowych działań polityki oświatowej państwa. Barię rozwoju szkolnictwa zawodowego jest między innymi stereotypowe podejście do kształcenia zawodowego na poziomie szkół średnich oraz niedocenywanie korzyści z niego płynących. Szkolnictwo zawodowe boryka się z szeregiem problemów, dotyczy to przede wszystkim niedostatecznego przygotowania absolwentów od strony praktycznej w ramach nauczanego zawodu. Istotnym problemem jest także baza dydaktyczna, która w większości przypadków nie odzwierciedla rzeczywistego środowiska pracy. Aby zniwelować niedostatki bazy materialnej i podnieść atrakcyjność kształcenia, konieczne jest zatem wspieranie współpracy szkół z pracodawcami. Celem wzmocnienia kompleksowości działań w obszarze kształcenia zawodowego, niezbędna jest również interwencja w zakresie doskonalenia umiejętności kadry dydaktycznej, w tym w szczególności nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu.

Efektami interwencji będzie m.in. wzrost umiejętności, kompetencji i kwalifikacji uczniów, w szczególności umiejętności praktycznych. Należy podkreślić, że wzrost jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego przyniesie wielopłaszczyznowe korzyści, z jednej strony zmniejszy się ryzyko przerywania nauki przez uczniów, z drugiej zwiększą się szanse na zatrudnienie w wyuczonym zawodzie.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	78	%	2013	78	SL 2014	Roczna
2	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje lub uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu [własny]	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	67	%	2013	67	SL 2014	Roczna
3	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	100	%	2013	100	SL 2014	Roczna
4	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki (long term)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	39	%	2013	39	badanie ewaluacyjne uwzględniające realizację programu oraz na jego	Roczna
5	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	31	%	2013	31	SL 2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Dużym wyzwaniem w kierunku kształcenia zawodowego będzie zapewne przełamanie stereotypowego podejścia do szkolnictwa zawodowego. Wobec czego niezbędne jest przede wszystkim podniesienie atrakcyjności szkół zawodowych poprzez zwiększenie współpracy szkół z pracodawcami, jak również współpracy z sektorem B+R. Na atrakcyjność szkół zawodowych wpłynie również lepsze dostosowanie ich oferty kształcenia do rzeczywistych

potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy. Obecne zmiany na rynku pracy oraz modernizacja kształcenia zawodowego wymagają poszerzenia współpracy szkół ze środowiskiem pracodawców. Współpraca w tym zakresie niesie obustronne korzyści. Priorytetowym obszarem wsparcia będą przedsięwzięcia nastawione na doskonalenie przez uczniów i słuchaczy umiejętności praktycznych w formie staży oraz praktyk zawodowych u pracodawców, a także kompleksowych programów kształcenia praktycznego organizowanych w miejscu pracy. Realizowane będą również projekty ukierunkowane na tworzenie w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne.

Na poprawę jakości edukacji zawodowej wpłynie również realizacja kompleksowych programów rozwojowych poprzedzonych diagnozą potrzeb konkretnej szkoły/placówki kształcenia zawodowego (w tym uwzględniając sytuację na regionalnym i lokalnych rynkach pracy) wraz z opracowaniem i wdrożeniem programu wsparcia. Istotne jest to, aby programy te uwzględniały indywidualne potrzeby uczniów i tym samym tworzyły odpowiednie warunki do ich rozwoju i wyrównywania szans edukacyjnych, minimalizując tym samym występujące dysproporcje między uczniami. Działaniem wspóltowarzyszącym będzie objęcie opieką pedagogiczno-psychologiczną uczniów wykazujących problemy w nauce lub z innych przyczyn zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu szkolnictwa.

Wsparciem będą mogły być objęte także działania realizowane przez centra kształcenia zawodowego i ustawicznego, oferujące różne formy kształcenia i poradnictwa zawodowego dla młodzieży, przy jednoczesnej współpracy z pracodawcami.

Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji ukierunkowane zostaną na kompleksowe wsparcie szkół zawodowych w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych oraz przygotowania zawodowego uczniów albo będą obejmowały wyłącznie poprawę jakości prowadzonego przez te szkoły kształcenia zawodowego, w tym zwłaszcza kształcenia w miejscu pracy.

W ramach kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych, tzw. transversal skills, niezbędnych na rynku pracy, ich zakres będzie obejmował: umiejętności matematyczno-przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia (ang. literacy), kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy, które są fundamentem do dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności w ramach kształcenia się przez całe życie oraz do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy.

Warunkiem sukcesu procesu modernizacji szkolnictwa zawodowego są działania ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej w obszarze kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji. Ponadto niezbędne jest również zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej oraz metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia. Doskonalenie nauczycieli, w tym nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu powinno bezpośrednio wynikać z rzeczywistych potrzeb szkoły i ucznia, a nowo nabyta wiedza powinna być w pełni wykorzystywana do pracy z uczniem. Efektywna współpraca szkoły/placówki z pracodawcami również wiąże się z koniecznością doskonalenia warsztatu pracy nauczycieli i dostosowania go do najnowszych trendów i technologii w danej branży.

Aby w szerszym zakresie przygotować absolwentów szkół do wejścia na rynek pracy, wspierane będą dodatkowo działania związane z rozwojem poradnictwa zawodowo-edukacyjnego. Uzupełniający charakter będą miały programy stypendialne adresowane do szczególnie

uzdolnionych uczniów, przy czym ocena uzdolnień będzie dotyczyła nie tylko aspektów teoretycznych, ale również praktycznej nauki zawodu.

Kompleksowe podejście oparte na wielotorowości działań skierowanych na udoskonalenie kształcenia zawodowego w ścisłej współpracy z przedsiębiorcami i pracodawcami, przyczyni się w sposób bezpośredni do zmniejszenia odsetka osób młodych przerywających i niekontynuujących nauki, zwiększając tym samym ich szanse na rynku pracy.

Wszystkie powyższe przedsięwzięcia zdecydowanie przyczynią się do podniesienia kompetencji w szczególności zawodowych u uczniów, co z kolei przełoży się na wzrost ich szans na przyszłe zatrudnienie. Ze względu na słabnącą popularność kształcenia zawodowego wśród uczniów, niezbędne są działania mające na celu szerokie rozpropagowanie wśród gimnazjalistów i ich rodziców zmian, jakie zachodzą w obszarze kształcenia zawodowego w województwie podlaskim pod kątem jego atrakcyjności i jakości. Realizacja działań związanych z popularyzacją kształcenia zawodowego wymaga wielosektorowej współpracy i powinna być realizowana w formie kompleksowych projektów partnerskich angażujących placówki systemu oświaty, pracodawców, podmioty specjalizujące się w poradnictwie edukacyjno-zawodowym, organizacje pozarządowe, przy wsparciu specjalistów w dziedzinie marketingu społecznego. Z uwagi na specyficzny przedmiot, ale też wymagającą grupę docelową działań upowszechniających, konieczne jest aby działania prowadzone były w sposób długofalowy, kompleksowy i zawierały spójny wewnętrznie przekaz, czego nie zapewnią elementy promocji ujęte w projektach poszczególnych placówek edukacyjnych. Interwencja w tym obszarze spowoduje wzrost zainteresowania przyszłych absolwentów gimnazjów kształceniem w szkołach zawodowych.

Interwencja obejmować będzie również wybrane pozaszkolne formy kształcenia dorosłych, m.in. kwalifikacyjne kursy zawodowe i kursy umiejętności zawodowych. Takie formy kształcenia są istotne z punktu widzenia funkcjonowania osób dorosłych na rynku pracy. Dają one możliwość uzyskania lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych w elastycznym systemie, który jest w stanie reagować na potrzeby lokalnego rynku. W przypadku oferty kursów zawodowych preferowana będzie realizacja tych przedsięwzięć w oparciu o współpracę z pracodawcami, np. w formie staży/praktyk zawodowych. Biorąc pod uwagę „Komunikat Inicjatywy w zakresie zielonego zatrudnienia” przyjęty przez Komisję w dniu 2 lipca 2014 r oraz mając na względzie potencjał województwa podlaskiego w zakresie rozwoju miejsc pracy w „zielonym sektorze”, wspierane będą również takie przedsięwzięcia, które spowodują wzrost kompetencji i kwalifikacji w tym obszarze.

Beneficjentami mogą być wszystkie podmioty, w szczególności organy prowadzące szkoły/placówki, w tym szkoły policealne dla dorosłych. Beneficjentami mogą być również jednostki naukowe, w tym uczelnie, które zaplanują interwencję skierowaną bezpośrednio do uczniów i powodującą wzrost ich umiejętności, kompetencji czy też kwalifikacji. Grupę docelową stanowią będą uczniowie i słuchacze szkół/placówek prowadzących kształcenie zawodowe, osoby dorosłe uczestniczące we wskazanych wyżej formach kształcenia ustawicznego, nauczyciele, w tym nauczyciele kształcenia zawodowego i instruktorzy praktycznej nauki zawodu oraz w zakresie działań upowszechniających – uczniowie gimnazjów/szkół podstawowych i ich rodzice. W związku z trwającą reformą edukacji, a co za tym idzie zmianami dotyczącymi Zasadniczych Szkół Zawodowych, w przypadku nowych projektów finansowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv skierowanych do Zasadniczych Szkół Zawodowych, wsparcie będzie skierowane jedynie do uczniów tych szkół.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia tam, gdzie jest to niezbędne i uzasadnione, przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Terytorialnym obszarem realizacji PI 10iv będzie obszar województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej.

Priorytetowo traktowane będą projekty zakładające współpracę z pracodawcami, w tym dotyczące realizacji staży lub praktyk zawodowych dla uczniów i nauczycieli, w tym nauczycieli kształcenia zawodowego oraz praktycznej nauki zawodu u pracodawcy.

Projekty z zakresu wyposażenia lub doposażenia warsztatów, pracowni powinny wynikać z analizy potrzeb oraz deficytów szkoły, w tym analizy demograficznej pod kątem przyszłego efektywnego wykorzystania zrealizowanych inwestycji. Projekty związane z zakupem sprzętu lub infrastruktury w szkołach i placówkach edukacyjnych będą finansowane wyłącznie jeżeli zostanie zagwarantowana trwałość inwestycji z EFS. Limit wydatków związanych z doposażeniem szkół i placówek kształcenia zawodowego w sprzęt niezbędny do realizacji kształcenia zawodowego nie przekroczy 30% całkowitej alokacji PI 10iv (włączając cross-financing). Wysokość limitu zostanie zweryfikowana w trakcie przeglądu śródkresowego programu. Inwestycje na rzecz doposażenia szkół będą uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	69	SL 2014	Roczna
2	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji i nabywania kwalifikacji w programie [własny]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	24 805	SL 2014	Roczna
3	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	17 320	SL 2014	Roczna
4	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	564	SL 2014	Roczna
5	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	1 914	SL 2014	Roczna

Opis wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Pomimo obserwowanego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców, w województwie podlaskim występuje niedostosowanie kompetencyjno-kwalifikacyjne zasobów pracy. Problemem jest także słabe powiązanie szkolnictwa ze sferą gospodarczą oraz zmniejszający się udział kształcenia zawodowego w systemie edukacyjnym województwa. W związku z tym budowanie kompetencji do pracy wymaga przede wszystkim podniesienia jakości edukacji i lepszego powiązania jej z potrzebami lokalnych rynków pracy. Potrzeby regionalnego

i lokalnych rynków pracy wymagają podniesienia atrakcyjności i jakości zarówno kształcenia zawodowego, jak i oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanego na rozwój kompetencji kluczowych oraz wzmocnienia zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. Jest to szczególnie ważne ze względu na konieczność powstrzymania odpływu wykwalifikowanej kadry z regionu. Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego, szczególnie na obszarach o ograniczonej dostępności do usług edukacyjnych, przyczyni się do zmniejszenia liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną. Lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy. Z uwagi na rosnące znaczenie kapitału ludzkiego w budowaniu przewagi konkurencyjnej gospodarki, działania będą ukierunkowane także na zwiększenie udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym. Najważniejsze jest jednak podniesienie atrakcyjności i jakości oferty kształcenia ustawicznego, która dodatkowo wymaga dużej elastyczności i stałego dostosowywania do potrzeb gospodarki. Odpowiednie kompetencje do pracy mieszkańców regionu to większa konkurencyjność istniejących przedsiębiorstw. Podnoszenie i dostosowywanie do potrzeb rynku pracy umiejętności i kwalifikacji, rozwijanie postaw kreatywnych i przedsiębiorczych w społeczeństwie oraz świadomości potrzeby uczenia się przez całe życie mają szczególne znaczenie dla rozwoju gospodarki, wzrostu jej konkurencyjności (CT3) i innowacyjności (CT1). W dobie społeczeństwa informacyjnego na szczególną uwagę zasługuje podnoszenie kompetencji cyfrowych. Wykorzystywane w procesie nauczania i uczenia się nowoczesne technologie wpłyną na ogólny poziom kompetencji cyfrowych społeczeństwa, wzmacniając tym samym rozwój społeczeństwa informacyjnego i szerokie wykorzystanie TIK (CT 2).

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych
III	Wskaźnik finansowy	12	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	21 080 483	152 741 177	SL 2014
III	Wskaźnik produktu	52	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	2 450	7 656	SL 2014
III	Wskaźnik produktu	59	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji i nabywania kwalifikacji w programie [własny]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	6 000	24 805	SL 2014

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFS
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	115 Ograniczanie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki, zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	40 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	117 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	30 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	118 Lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	59 830 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	01 Dotacja bezzwrotna	129 830 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	54 150 000
III Kompetencje i kwalifikacje	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	35 680 000
III Kompetencje i kwalifikacje	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	40 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	4 816 195
III Kompetencje i kwalifikacje	07 Nie dotyczy	125 013 805

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	01 Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i zasobooszczędną	5 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	03 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	5 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	04 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	5 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	05 Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych	10 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	06 Niedyskryminacja	129 830 000
III Kompetencje i kwalifikacje	07 Równość płci	129 830 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA IV: POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 4.1 MOBILNOŚĆ REGIONALNA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 7b

ZWIĘKSZANIE MOBILNOŚCI REGIONALNEJ POPRZEZ ŁĄCZENIE WĘZŁÓW DRUGORZĘDNYCH I TRZECIORZĘDNYCH Z INFRASTRUKTURĄ TEN-T, W TYM Z WĘZŁAMI MULTIMODALNYMI

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu drogowym

Z uwagi na peryferyjne położenie regionu celem inwestycji polegających na łączeniu węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T jest poprawa dostępności zewnętrznej i wewnętrznej. Przyczynią się one do poprawy atrakcyjności inwestycyjnej poprzez połączenie z krajowymi i międzynarodowymi ośrodkami wzrostu. Ze względu na usytuowanie na wschodniej granicy UE, dzięki rozbudowie sieci transportowej, w szczególności dróg o wysokiej przepustowości, województwo ma szansę stać się ważnym szlakiem komunikacyjnym o znaczeniu europejskim.

Działania zwiększające mobilność regionalną będą prowadziły do poprawy spójności przestrzennej w wymiarze międzyregionalnym, co jest szczególnie ważne z uwagi na znaczne dysproporcje w poziomie rozwoju pomiędzy województwem podlaskim a innymi regionami UE i słabe skomunikowanie ze stolicami sąsiednich województw oraz – z uwagi na brak portu lotniczego – innymi miastami europejskimi. Zwiększenie atrakcyjności regionu, m.in. z punktu widzenia potencjalnych inwestorów, wymaga poprawy jego dostępności zewnętrznej i wewnętrznej poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury transportowej o istotnym znaczeniu gospodarczym, niezbędnej do skomunikowania, np. z terenami inwestycyjnymi czy przejściami granicznymi. Realizowane inwestycje będą przyczyniały się do budowania gospodarki niskoemisyjnej i odpornej na zmiany klimatu dzięki odpowiedniemu planowaniu infrastruktury. Infrastruktura drogowa będzie budowana z poszanowaniem zasad ochrony środowiska, zaś eliminacja wąskich gardeł podlaskiego systemu transportowego zapewni oszczędność zasobów i redukcję emisji powodowanych przez transport.

Ze względu na najniższą w kraju gęstość zaludnienia oraz znaczne rozproszenie sieci osadniczej w wielu częściach regionu celem interwencji jest poprawa dostępności i spójności wewnątrzregionalnej oraz włączenie regionalnej infrastruktury transportowej obsługującej miasta i ośrodki lokalne do sieci TEN-T. Działania te wpłyną na poprawę międzygałęziowej dostępności transportowej.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	WDDT II Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej (syntetyczny)	-	Region słabiej rozwinięty	12,8479	2013	16,0364	Badanie zleczone przez MIR	Co 2-3 lata

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Zwiększenie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności terytorialnej oraz włączenie regionu do europejskiego zintegrowanego systemu transportowego, umożliwiającego sprawne przewozy towarów i ludności stanowi jedno z kluczowych wyzwań województwa.

Poprawie dostępności zewnętrznej służyć mają przede wszystkim inwestycje z zakresu budowy/przebudowy dróg wojewódzkich umożliwiających połączenie do sieci TEN-T oraz systemu dróg krajowych. Inwestycje te wpłyną pozytywnie na spójność przestrzenną poprzez umożliwienie lepszej komunikacji z sąsiednimi regionami, ośrodkiem wojewódzkim oraz subregionalnymi ośrodkami wzrostu. W konsekwencji podniesie to atrakcyjność województwa, stworzy korzystniejsze warunki wymiany ekonomicznej oraz podniesie jakość życia mieszkańców, m.in. dzięki zapewnieniu lepszej dostępności do usług publicznych i miejsc pracy. Poprawa dostępności wewnętrznej wymaga inwestycji w drogi lokalne (gminne i powiatowe). Będą one możliwe do realizacji w ramach CT7 jedynie wówczas gdy zapewnią konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, przejściami granicznymi, portami lotniczymi, terminalami towarowymi bądź centrami lub platformami logistycznymi lub gdy zapewnią konieczne bezpośrednie połączenia z istniejącymi lub nowymi terenami inwestycyjnymi (w ramach CT7). Wsparcie dróg lokalnych będzie realizowane również w ramach innych celów tematycznych (CT4, CT9) na warunkach określonych w UP. Inwestycje w drogi lokalne w ramach CT7 nie będą stanowiły więcej niż 15% alokacji programu przeznaczonej na PI 7b.

Inwestycje w drogi wojewódzkie i drogi lokalne możliwe są w ramach regionalnego programu, natomiast inwestycje w drogi krajowe - w ramach POIiŚ. W przypadku gdy droga lokalna lub wojewódzka łączy się z drogą krajową - cała inwestycja łącznie ze skrzyżowaniem może być finansowana w ramach regionalnego programu operacyjnego. W przypadku gdy droga lokalna łączy się z drogą wojewódzką lub krajową - cała inwestycja traktowana jest jako lokalna gdy inwestorem jest samorząd lokalny, a jako wojewódzka gdy inwestorem jest samorząd województwa. Właściwe w tym względzie są odpowiednie przepisy prawa krajowego (ustawa o drogach publicznych).

Realizowane inwestycje będą obejmować również działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na tych drogach, m.in. wdrażanie inteligentnych systemów transportowych (ITS), co jest istotne w świetle rosnącego natężenia ruchu pojazdów ciężarowych, wynikającego m.in. z tranzytowego położenia regionu. Interwencja w tym zakresie wpłynie pozytywnie na jakość życia mieszkańców oraz stan bezpieczeństwa na drogach. Projektowane inwestycje powinny uwzględniać takie warunki jak: zmniejszanie uciążliwości hałasowej, tworzenie pasów zieleni przy drogach o dużym natężeniu ruchu w pobliżu zabudowy mieszkaniowej. W uzasadnionych przypadkach wsparciem zostanie objęte dodatkowo wyposażenie inwestycji w specjalistyczne urządzenia służące do kontroli masy pojazdów ciężarowych. Integralnym elementem inwestycji z zakresu modernizacji dróg, które docierają do przejść granicznych, może być budowa/rozbudowa parkingów buforowych niwelujących spiętrzenie ruchu w pobliżu przejść granicznych.

Potencjalnymi beneficjentami będą jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

W zakresie PI 7b program przewiduje do realizacji inwestycje drogowe na terenie całego województwa z wyłączeniem miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego, gdzie inwestycje będą finansowane z PO Polska Wschodnia. Finansowanie z programu projektów zlokalizowanych w mieście wojewódzkim i jego obszarze funkcjonalnym dopuszczalne będzie z chwilą wyczerpania alokacji PI 7b w PO Polska Wschodnia.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Planuje się zastosować tryb

pozakonkursowy w stosunku do projektów dotyczących dróg wojewódzkich z uwagi na monopol kompetencyjny.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia oraz zasadami horyzontalnymi określonymi w programie. Aspekty związane z zapewnianiem bezpieczeństwa ruchu drogowego muszą być brane pod uwagę zarówno przy planowaniu, budowie, jak i utrzymywaniu wszelkiej infrastruktury drogowej objętej wsparciem w programie.

W procedurze wyboru premiowane będą projekty, które cechują się względnie najwyższą wartością społeczno-ekonomiczną ocenianą przez pryzmat takich kryteriów jak: rejestrowane natężenia ruchu, kontynuacja ciągu, funkcja drogi. Kryteria selekcji premiować będą w szczególności projekty, które w najwyższym stopniu przyczyniają się do połączenia węzłów drugorzędnych z infrastrukturą TEN-T oraz są najbardziej efektywne biorąc pod uwagę aspekty związane z ochroną środowiska i bezpieczeństwem ruchu drogowego, przyczyniają się do usuwania niedoborów w przepustowości sieci drogowej oraz promowania integracji systemów transportowych. Kryteria wyboru będą nadawać priorytet także projektom odpornym na zagrożenia klimatyczne w regionie (np. powodzie) i w ramach których zaplanowane zostaną działania zapobiegawcze i łagodzące w odniesieniu do wpływu infrastruktury na środowisko. Inwestycje w zakresie dróg powiatowych i gminnych będą mogły uzyskać wsparcie gdy zapewniają konieczne połączenie z siecią dróg ekspresowych, obszarami przeznaczonymi pod działalność przemysłowo-usługową bądź gdy uzupełniają luki w połączeniach transgranicznych.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	4	SL 2014	Roczna
2	Całkowita długość nowych dróg (CI)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	6	SL 2014	Roczna
3	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CI)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	132	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 4.2 INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 7d

ROZWÓJ I REHABILITACJA KOMPLEKSOWYCH, WYSOKIEJ JAKOŚCI I INTEROPERACYJNYCH SYSTEMÓW TRANSPORTU KOLEJOWEGO ORAZ PROPAGOWANIE DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ZMNIEJSZENIU HAŁASU

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu kolejowym

Województwo charakteryzuje słabo rozwinięta infrastruktura kolejowa, niska gęstość sieci kolejowej oraz brak pełnej sieci połączeń pomiędzy wszystkimi największymi ośrodkami regionu oraz Białymstokiem i stolicami sąsiednich województw. Z tego względu uzasadnione są inwestycje w zakresie budowy, modernizacji i rewitalizacji linii kolejowych celem osiągnięcia kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego. Poprzez wpływ na poprawę wewnętrznej dostępności transportowej przyczynią się one do wzmocnienia spójności terytorialnej.

Celem interwencji jest także zapewnienie efektywnego systemu transportu publicznego, łączącego ważne ośrodki wewnątrz województwa, m.in. poprzez modernizację transportu kolejowego. Problemem infrastruktury kolejowej w regionie jest przede wszystkim jej bardzo zły stan techniczny, który powoduje, że na znacznej części sieci prędkości maksymalne maleją a czas przejazdu ulega wydłużeniu. Sytuacja taka może prowadzić do niższej konkurencyjności kolei na rynku przewozowym. Z powodu środowiskowych uwarunkowań województwa, należy zwrócić szczególną uwagę na stan i rozwój tego środka transportu. Dzięki inwestycjom prowadzącym do jego unowocześnienia, ma on szansę odgrywać większą rolę szczególnie w przewozach towarowych. Z perspektywy powiązań międzynarodowych, z uwagi na położenie regionu istotna jest również poprawa jakości połączeń kolejowych z Białorusią, Litwą. Z uwagi na brak terminali przeładunkowych przystosowanych do obsługi transportu intermodalnego oraz zły stan i złą jakość istniejącej infrastruktury punktowej (terminalowej) w regionie planowana jest realizacja projektów polegających na budowie, przebudowie i modernizacji infrastruktury terminali przeładunkowych. Na bazie istniejącej infrastruktury region ma potencjał w zakresie węzłów bimodalnych (drogowo-kolejowych). Celowe jest stworzenie warunków do ułatwienia przejścia z drogowego transportu towarowego na inne rodzaje transportu, zwłaszcza transport kolejowy, za pomocą platform intermodalnych i inteligentnych systemów transportowych. Działania te przyczynią się do zmniejszenia natężenia drogowego transportu towarowego, a tym samym do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Powyższe interwencje będą miały wpływ na budowanie gospodarki niskoemisyjnej i odpornej na zmiany klimatu. Działania te przyczynią się również do poprawy międzygałęziowej dostępności transportowej.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	WKDT II Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej (syntetyczny)	-	Region słabiej rozwinięty	10,3396	2013	16,7487	Badanie zlecone przez MIR	Co 2-3 lata

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu wzmocnienia spójności terytorialnej poprzez wspieranie wewnętrznej dostępności transportowej oraz stworzenia efektywnego systemu transportu publicznego, w którym istotną rolę będzie odgrywał transport kolejowy, planowana jest realizacja projektów z zakresu budowy, modernizacji i rewitalizacji sieci kolejowej wraz z infrastrukturą dworcową poza siecią TEN-T. Tego rodzaju inwestycje przyczynią się do promowania transportu niskoemisyjnego i stworzenia lepszych warunków do połączeń multimodalnych, co pozytywnie wpłynie na środowisko naturalne i redukcję emisji zanieczyszczeń. Wpłyną one także na skrócenie czasu dojazdu pasażerów oraz transportu towarów. Z punktu widzenia rozwoju wymiany gospodarczej z państwami zza wschodniej granicy UE planowana jest realizacja projektów polegających na budowie i przebudowie terminali przeładunkowych nie należących do sieci TEN-T. Inwestycje w zakresie sieci i infrastruktury towarzyszącej, w tym na przejazdach kolejowych, znacznie poprawią bezpieczeństwo ruchu kolejowego. Dodatkowo elementem inwestycji mogą być systemy automatycznego sterowania ruchem kolejowym, uzupełniając infrastrukturę torową, pozwalając na znaczne podniesienie bezpieczeństwa ruchu umożliwiające

zwiększenie średniej prędkości pociągów oraz podnoszące bezpieczeństwo i zmniejszające awaryjność systemu. Integralnym elementem inwestycji dotyczących modernizacji linii kolejowych mogą być również inwestycje z zakresu przebudowy lub zmiany sposobu użytkowania budynków dworcowych, co wpływa na podniesienie atrakcyjności korzystania z infrastruktury i zwiększy rentowność systemu.

Dofinansowanie będą mogły uzyskać jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, podmioty wykonujące usługi na podstawie umowy zawartej z JST, w których większość udziałów/akcji ma jednostka samorządu, operatorzy infrastruktury kolejowej, zarządcy infrastruktury kolejowej i dworcowej, przedsiębiorstwa oraz inne podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

Działania w zakresie transportu kolejowego będą realizowane na całym obszarze województwa podlaskiego. W zakresie PI 7d interwencja programu będzie komplementarna do inwestycji o znaczeniu ponadregionalnym, finansowanych z PO Polska Wschodnia. W PO Polska Wschodnia przewidziane do realizacji projekty zostały ujęte w Dokumentie Implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku), zaś planowane inwestycje będą prowadzone na istniejących liniach kolejowych, których zarządcą jest PKP PLK S.A.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Z uwagi na monopol kompetencyjny planuje się zastosować tryb pozakonkursowy. Beneficjentem będzie PKP PLK S.A. oraz JST będące właścicielami linii kolejowych). Kierunkowymi kryteriami identyfikacji inwestycji w tym obszarze będzie komplementarność z istniejącą infrastrukturą transportową – łączenie transportu kolejowego z innymi rodzajami transportu oraz przyczynianie się do przenoszenia transportu towarów z dróg na linie kolejowe. Dofinansowanie uzyskać będą mogły wyłącznie linie, dla których długoterminowe prognozy ruchu towarowego lub pasażerskiego będą uzasadniały interwencję.

W przypadku projektów z zakresu budowy i przebudowy terminali przeładunkowych oraz przebudowy lub zmiany sposobu użytkowania budynków dworcowych zastosowany zostanie tryb konkursowy, zgodny z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria będą uwzględniać zasady horyzontalne określone w programie. Przewiduje się preferencje dla projektów realizowanych w formule PPP.

Priorytetowo traktowane będą projekty, które w najwyższym stopniu przyczyniają się do integracji systemu transportowego, poprawiają łączność z siecią TEN-T oraz zwiększają dostępność obszarów przemysłowych i centrów gospodarczych. Pierwszeństwo będą miały projekty przyczyniające się do usuwania niedoborów w przepustowości sieci oraz cechujące się względnie najwyższą wartością społeczno-ekonomiczną. Projekty wybierane do realizacji będą musiały uwzględniać kwestie odporności na zagrożenia klimatyczne oraz działania zapobiegawcze i łagodzące w odniesieniu do wpływu infrastruktury na środowisko.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	64	SL 2014	Roczna

	kolejowych [CI]						
2	Liczba wspartych osobowych przystanków kolejowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	2	SL 2014	Roczna

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych
IV	Wskaźnik finansowy	12	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	36 208 486	262 352 942	SL 2014
IV	Wskaźnik produktu	CO14	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	20	132	SL 2014

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Poprawa dostępności transportowej	026 Inne koleje	45 500 000
IV Poprawa dostępności transportowej	030 Drugorzędne połączenia drogowe z siecią drogową i węzłami TEN-T (nowo budowane)	14 500 000
IV Poprawa dostępności transportowej	034 Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	143 000 000
IV Poprawa dostępności transportowej	036 Transport multimodalny	15 000 000
IV Poprawa dostępności transportowej	044 Inteligentne systemy transportowe (w tym wprowadzenie zarządzania popytem, systemy poboru opłat, informatyczne systemy monitorowania, kontroli i informacji)	5 000 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Poprawa dostępności transportowej	01 Dotacja bezwrotna	223 000 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Poprawa dostępności transportowej	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	80 000 000
IV Poprawa dostępności transportowej	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	65 000 000
IV Poprawa dostępności transportowej	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	78 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Poprawa dostępności transportowej	07 Nie dotyczy	223 000 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

ÓŚ PRIORYTETOWA V: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 5.1 ENERGETYKA OPARTA NA ODNAWIALNYCH ŹRÓDŁACH ENERGII

PRIORYTET INWESTYCYJNY 4a

WSPIERANIE WYTWARZANIA I DYSTRYBUCJI ENERGII POCHODZĄCEJ ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększony udział rozproszonej produkcji energii ze źródeł odnawialnych

Niezwykle istotnym czynnikiem dla rozwoju gospodarczego regionu jest ograniczenie ryzyka niedoboru energii i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego. Współczesna gospodarka potrzebuje coraz większej ilości energii. Zużycie energii wzrasta także w gospodarstwach domowych. Niezbędne zatem są działania mające na celu efektywniejsze wykorzystanie energii oraz dywersyfikację źródeł (do tej pory opartych w większości na dostawach importowanych paliw i wydobywaniu krajowych złóż węgla) poprzez lokalną produkcję energii ze źródeł odnawialnych, zwłaszcza energii słonecznej, czy biogazu. Wyzwaniem przed jakim stoi w najbliższych latach województwo podlaskie jest rewolucja energetyczna, której efektem będzie nie tylko do wzrost udziału energii odnawialnej w konsumpcji, ale również fakt, iż właścicielami zdecentralizowanych źródeł energii będą podlascy mieszkańcy i przedsiębiorcy. Powyższy trend zmian będzie miał wymiar społeczny i gospodarczy. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury OZE będą generować nowe miejsca pracy, co przy zapewnieniu odpowiednich kwalifikacji zawodowych umożliwi dywersyfikację zatrudnienia, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Należy oczekiwać zwiększenia zatrudnienia szczególnie w przemyśle i usługach związanych z wytwarzaniem i obsługą urządzeń oraz instalacji energetycznych.

Produkcja energii ze źródeł odnawialnych może odbywać się w modelu rozproszonym – w małych zdecentralizowanych wytwórniach, które jednocześnie mogą być dodatkowym źródłem dochodów lokalnych społeczności (co jest możliwe w przypadku wytwórni zarządzanych przez osoby fizyczne lub podmioty prawne tworzone przez mieszkańców gminy i samorząd). Przy takich założeniach produkcja energii odnawialnej będzie przyczyniać się dodatkowo do wzrostu potencjału ekonomicznego regionów wiejskich.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do zwiększenia udziału energii odnawialnej w produkcji energii ogółem, ale też w zużyciu końcowym energii brutto. Efektem podjętych działań będzie redukcja emisji CO₂ i poprawa stanu środowiska, ale także wzrost potencjału ekonomicznego słabych strukturalnie obszarów wiejskich.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto	%	Region słabiej rozwinięty	15,5	2012	18,6	Obliczenia własne na podstawie GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu zmiany struktury wytwarzania energii i zwiększenia lokalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych niezbędne jest wsparcie inwestycji z zakresu wytwarzania energii pochodzącej z OZE, a także jej podłączenia do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. Przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca, wody oraz Ziemi (geotermia).

W przypadku energii cieplnej w ramach programu możliwe będzie wsparcie efektywnej dystrybucji ciepła z OZE.

Przewidywane jest dofinansowanie interwencji z zakresu rozwoju infrastruktury wytwórczej biokomponentów i biopaliw produkowanych w dużej mierze z surowców odpadowych i pozostałości z produkcji rolniczej oraz przemysłu rolno-spożywczego. Dopuszcza się wsparcie dla biopaliw rolniczych wytwarzanych m.in. z roślin oleistych uprawianych współrzędnie, pod warunkiem, że ich produkcja nie będzie prowadziła do konkurencji o rolniczą przestrzeń produkcyjną oraz będzie miała istotny wkład w zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, poprawę bezpieczeństwa energetycznego i polepszenie warunków ekonomicznych w regionie. Planowane przedsięwzięcia będą realizowane bezpośrednio przez producentów rolnych lub grupy producenckie, z przeznaczeniem wytworzonych biopaliw na własne potrzeby w gospodarstwach rolnych.

Z uwagi na fakt, że intensywne („przemysłowe”) pozyskiwanie lub produkcja biomasy nieuchronnie prowadzi do rosnącej konkurencji o rolniczą przestrzeń produkcyjną oraz negatywnie oddziałuje na różnorodność biologiczną, należy zapewnić, aby surowce energetyczne pochodzenia rolniczego były wytwarzane w warunkach oszczędnego gospodarowania zasobami, a ich produkcja nie może stanowić zagrożenia dla środowiska i przemysłu spożywczego. Inwestycje będą realizowane zgodnie z programami ochrony powietrza, z poszanowaniem wymogów dyrektywy 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy, jak również z nadrzędnym celem, dotyczącym zmniejszenia emisji.

Ewentualne projekty dotyczące małych elektrowni wodnych będą podlegać ocenie zgodności z dyrektywą 2000/60/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej oraz dokumentami strategicznymi. Inwestycje będą mogły być prowadzone wyłącznie na już istniejących budowlach piętrzących, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej.

Przedsięwzięcia z zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialnych mogą być realizowane zwłaszcza przez podlaskich rolników i przedsiębiorców, a także spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej), podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych, klastry energetyczne oraz podmioty wdrażające instrumenty finansowe (o ile zostanie to potwierdzone wynikami analizy *ex ante* w tym zakresie).

W kontekście omawianego celu potrzebne jest wsparcie przemysłu dostarczającego urządzenia niezbędne do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, co będzie miało miejsce w ramach realizacji CT 3, PI 3c.

Istotnym uzupełnieniem interwencji będzie budowa oraz modernizacja sieci umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej przy pomocy OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego. Powyższe projekty dotyczące sieci dystrybucyjnej o napięciu SN i nn będą realizowane przez operatorów systemu dystrybucyjnego (OSD). Wsparcie w zakresie przyłączy OZE uwzględniać będzie nie tylko same przyłączenie do sieci, ale również przebudowę lub rozbudowę sieci w zakresie prawidłowego funkcjonowania przyłącza.

Realizacja działania planowana jest na obszarze całego województwa podlaskiego, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Terytorialny wymiar interwencji będzie uwzględniał ograniczenia związane z lokalizacją instalacji OZE wynikające z planowania przestrzennego na poziomie krajowym, wojewódzkim i lokalnym oraz potencjalny wpływ projektów na środowisko (np. oddziaływanie na tereny cenne przyrodniczo i gatunki chronione).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. W przypadku wyboru projektów wdrażanych w ramach IF zastosowanie znajdą odpowiednie przepisy prawa unijnego i krajowego. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Preferowane będą inwestycje, które z jednej strony efektywnie przyczynią się do realizacji krajowego celu dotyczącego 15% udziału OZE w konsumpcji energii ogółem w 2020, a z drugiej strony będą zapewniać poszanowanie środowiska i ochronę krajobrazu (co jest możliwe zwłaszcza w przypadku zastosowania mikroinstalacji). W pozyskiwaniu OZE na terenach wiejskich należy zwracać uwagę na skumulowane efekty środowiskowe, których składowymi będą: bilans energetyczny, bilans CO₂, różnorodność biologiczna i krajobraz, a także na efekty społeczno-gospodarcze. Celem powinno być dofinansowanie możliwie jak największej liczby instalacji OZE, przy założeniu jednak, że w pierwszym rzędzie powinny być wspierane te inwestycje, które służą realizacji celów strategicznych: oprócz zmniejszenia emisji CO₂, będą przyczyniały się wydatnie do wzrostu zatrudnienia i akumulacji kapitałowej w regionie. W celu zachęcenia lokalnych społeczności do wdrażania rozwiązań z zastosowaniem OZE projekty przedkładane przez samorządy i lokalne społeczności będą traktowane priorytetowo. Preferowane będą mikroinstalacje służące do produkcji energii z biogazu, zagospodarowujące odpady pochodzące z rolnictwa i hodowli oraz instalacje wykorzystujące energię słoneczną. W przypadku instalacji, które będą wytwarzać energię elektryczną i ciepłą w kogeneracji z OZE, istotnym aspektem w ocenie inwestycji będzie kompleksowość koncepcji zagospodarowania ciepła. W trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt. Przy opracowywaniu kryteriów wyboru projektów dotyczących produkcji biomasy, będzie brany pod uwagę wpływ projektu na emisję zanieczyszczeń powietrza/emisję PM, w szczególności na obszarach, w których poziom PM₁₀ jest przekroczony. Ewentualne projekty dotyczące małych elektrowni wodnych będą podlegać ocenie zgodności z dyrektywą 2000/60/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej oraz dokumentami strategicznymi.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W niniejszym PI nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	69	SL 2014	Roczna
2	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	23	SL 2014	Roczna
3	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (CI)	MW	EFRR	Region słabiej rozwinięty	44	SL 2014	Roczna
4	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	48	SL 2014	Roczna
5	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)	tony równoważnika CO ₂	EFRR	Region słabiej rozwinięty	99 573	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 5.2 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA W PRZEDSIĘBIORSTWACH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 4b

PROMOWANIE EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ I KORZYSTANIA Z ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII W PRZEDSIĘBIORSTWACH

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawiona efektywność gospodarowania energią w sektorze MŚP

W świetle dyrektywy 2006/32/WE do 2016 roku w skali kraju należy osiągnąć oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001-2005 (tj. o 53 452 GWh). Rosnące zapotrzebowanie na energię wśród podlaskich przedsiębiorstw z jednej strony, a ulegająca zmianom sytuacja na rynku paliw oraz zły stan techniczny sieci energetycznych z drugiej wymuszają podjęcie działań na rzecz promowania efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach. Inwestycje w zakresie OZE w przedsiębiorstwach wspierane w ramach przyjaznego środowiska modelu zdecentralizowanego wytwarzania energii będą miały istotny wpływ na zmianę struktury i zwiększenia lokalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej przyczynią się do ograniczania presji na środowisko naturalne oraz pośrednio do poprawy bezpieczeństwa energetycznego regionu.

Rezultatem podjęcia kompleksowych działań prowadzących do racjonalizacji zużycia i ograniczenia strat energii i ciepła z zastosowaniem OZE będzie spadek zużycia energii pierwotnej w MŚP. Z kolei zmniejszenie zapotrzebowania na energię i ciepło wytwarzane w źródłach konwencjonalnych i pozyskiwanie ich za pomocą instalacji OZE przyczyni się do redukcji emisji CO₂. Stanowiąc to będzie efektywną realizację celów pakietu energetyczno-klimatycznego 3x20 (w przypadku Polski 2x20 i 1x15% w zakresie OZE), jak również przyniesienie wymierne korzyści ekonomiczne.

Interwencja w zakresie poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania OZE może przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw. Oszczędność energii i jej efektywne wykorzystanie przez MŚP obniży koszty ich funkcjonowania. Skutkiem tego powinno być mniejsze zużycie energii w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi. Efekt zachęty w postaci środków publicznych może być impulsem do szerokiego zastosowania przedsięwzięć środowiskowych o wysokiej efektywności ekologicznej i ekonomicznej.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB	GWh	Region słabiej rozwinięty	0,079	2011	0,064	Obliczenia własne na podstawie Strateg	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu podniesienia efektywności energetycznej sektora podlaskich MŚP promowane będą działania na rzecz zmniejszenia strat energii i ciepła. Zastosowanie konkretnych rozwiązań będzie efektem oceny ich opłacalności, a także wkładu na rzecz realizacji celów gospodarki niskoemisyjnej. Elementem koniecznym każdego z projektów będą audyty energetyczne (przemysłowe), które pozwolą na określenie możliwości oszczędności energii, przeliczalnej na zmniejszenie zużycia energii pierwotnej oraz wdrożenie najbardziej efektywnych energetycznie technologii. Audytom będą podlegały m.in. budynki, źródła energii elektrycznej, ciepła, i chłodu,

wewnętrzne sieci ciepłownicze, wewnętrzne sieci przemysłowe, procesy technologiczne, układy skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła.

Kierunek interwencji nie będzie ograniczać się jedynie do głębokiej termomodernizacji. Planowana jest realizacja przedsięwzięć w zakresie modernizacji i ulepszeń wprowadzających do zakładów nowe obiekty, systemy sterowania, instalacje i urządzenia techniczne, mające na celu poprawę efektywności energetycznej, a także zmierzające ku temu zmiany technologiczne w istniejących obiektach, instalacjach i urządzeniach technicznych. Wspierane projekty mogą przyczynić się do stworzenia systemu produkcji w przedsiębiorstwie uwzględniającego zasady zrównoważonego wykorzystywania zasobów.

Promowane będzie wsparcie budowy urządzeń do produkcji energii na własne potrzeby w oparciu o OZE. Wsparciem może zostać objęta budowa własnych instalacji OZE, jak również zmiana systemu wytwarzania lub wykorzystania paliw i energii. Instalacje OZE będą kwalifikowane wyłącznie wtedy, kiedy będą stanowiły integralną część systemu produkcji czy funkcjonowania przedsiębiorstwa, a konieczność ich instalacji będzie wynikała z przeprowadzonego audytu energetycznego. Umieszczenie infrastruktury OZE w przedsiębiorstwach w modelu rozproszonym pozwoli na odciążenie istniejących sieci przesyłowych i ograniczenie strat związanych z przesyłem energii ze względu na minimalizację odległości od jej źródła do miejsca zużycia. Tym samym realizowane będzie pożądane we współczesnej gospodarce podejście prosumenckie do energetyki, które zakłada, że energia jest produkowana w tym samym miejscu, w którym jest użytkowana.

Dodatkowo możliwe będzie dofinansowanie instalacji umożliwiających odzysk energii cieplnej powstającej w trakcie procesów przemysłowych lub podczas jej produkcji, który zapewni poprawę sprawności energetycznej układów technologicznych, oszczędność energii cieplnej oraz zdecydowanie przyczyni się do zmniejszania emisji CO₂ do atmosfery.

Zastosowanie urządzeń i technologii energooszczędnych oraz wdrażanie systemów zarządzania energią i jej jakością w sposób znaczący podniesie efektywność energetyczną MŚP. Beneficjentem wsparcia będą mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki. Beneficjentem będą również podmioty wdrażające instrumenty finansowe (o ile zostanie to potwierdzone wynikami analizy *ex ante* w tym zakresie). Dla wzmocnienia efektu podejmowanej interwencji planowane jest wsparcie działań upowszechniających efektywność energetyczną oraz jej wkładu w zielony rozwój, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz szeroko pojęta promocja usług energetycznych. Działania w tym zakresie adresowane będą do przedsiębiorców, a ich realizacja powierzona zostanie podmiotom dysponującym doświadczeniem w powyższym zakresie. Budowanie świadomości, przekonanie do pozytywnych także ekonomicznych i wizerunkowych efektów będzie w przyszłości owocowało większą otwartością na finansowanie tego typu działań w oparciu o środki własne.

Działanie będzie realizowane na obszarze województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. W przypadku wyboru projektów wdrażanych w ramach IF zastosowanie znajdą odpowiednie przepisy prawa unijnego i krajowego. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych

przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). W odniesieniu do projektów obejmujących swoim zakresem tylko i wyłącznie termomodernizację zastosowanie mają warunki określone w PI 4c.

Efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów, ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W niniejszym PI nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	37	SL 2014	Roczna
2	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	12	SL 2014	Roczna
3	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	14	SL 2014	Roczna
4	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)	tony równoważnika CO ₂	EFRR	Region słabiej rozwinięty	8 470	SL 2014	Roczna
5	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	63	SL 2014	Roczna
6	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (CI)	MW	EFRR	Region słabiej rozwinięty	2,89	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 5.3 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA W SEKTORZE MIESZKANIOWYM I BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

PRIORYTET INWESTYCYJNY 4c

WSPIERANIE EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ, INTELIGENTNEGO ZARZĄDZANIA ENERGIĄ I WYKORZYSTANIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII W INFRASTRUKTURZE PUBLICZNEJ, W TYM W BUDYNKACH PUBLICZNYCH, I W SEKTORZE MIESZKANIOWYM

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawiona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym

W świetle dyrektywy 2006/32/WE do 2016 roku w skali kraju należy osiągnąć oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001-2005 (tj. o 53 452 GWh). Duży potencjał oszczędności energii w sektorze budownictwa oraz fakt, że sektor ten odpowiada za 40% końcowego zużycia energii w Unii Europejskiej powoduje, że inwestycje w poprawę efektywności energetycznej w sektorze budownictwa są szczególnie efektywne.

Rezultatem podjęcia kompleksowych działań prowadzących do racjonalizacji zużycia i ograniczenia strat energii, ciepła i wody z zastosowaniem OZE będzie spadek zużycia energii pierwotnej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej. Z kolei zmniejszenie zapotrzebowania na energię i ciepło wytwarzane w źródłach konwencjonalnych i pozyskiwanie ich za pomocą instalacji OZE przyczyni się do redukcji emisji CO₂. Stanowić to będzie efektywną realizację celów pakietu energetyczno-klimatycznego 3x20 (w przypadku Polski 2x20 i 1x15% w zakresie OZE), jak również przyniesie wymierne korzyści ekonomiczne. Redukcja kosztów ogrzewania pozwoli na obniżenie kosztów funkcjonowania instytucji publicznych, a także przełoży się na stan budżetów gospodarstw domowych. Zmniejszenie nadmiernego zużycia energii przez budynki publiczne i sektor mieszkaniowy wzmocni spójność społeczną i pozwoli na ograniczenie ryzyka występowania zjawiska określonego mianem ubóstwa energetycznego. Efektem interwencji będzie podniesienie świadomości pracowników sektora publicznego w zakresie oszczędnego gospodarowania energią oraz realizacja funkcji pełnienia przez samorządy wzorcowej roli w zakresie zarządzania energią.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Sprzedaż energii ciepłej w ciągu roku – budynki mieszkalne	GJ	Region słabiej rozwinięty	5 197 506	2013	4 982 272	GUS	Roczna
2	Sprzedaż energii ciepłej w ciągu roku – urzędy i instytucje	GJ	Region słabiej rozwinięty	1 354 833	2013	1 212 357	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu podniesienia efektywności energetycznej niezbędna będzie kompleksowa (głęboka) modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej. Modernizacji energetycznej będą mogły podlegać przegrody zewnętrzne budynków (izolacja cieplna) wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne w zakresie związanym m.in. z wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia. Inwestycje będą uwzględniały przebudowę systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła (z wyłączeniem źródeł ciepła opalanych węglem), systemów wentylacji i klimatyzacji, systemów wodno-kanalizacyjnych. Wsparcie może zostać udzielone na inwestycje w kotły

spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. Preferowane będzie zastosowanie instrumentów finansowych, a możliwość ich użycia zostanie zweryfikowana w ramach oceny *ex ante* zgodnie z wymaganiami artykułu 37 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013. Projekty powinny również przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

Zgodnie z ideą energetyki prosumenckiej promowane będzie zastosowanie instalacji OZE w modernizowanych energetycznie budynkach. Będzie istniała możliwość dofinansowania instalacji systemów chłodzących, w tym również z OZE. Wykorzystanie instalacji OZE musi być w pełni uzasadnione potrzebami energetycznymi obiektu, a jedynie niewykorzystana część energii elektrycznej może być oddawana do sieci dystrybucyjnej.

Zastosowanie konkretnych rozwiązań będzie efektem oceny potrzeb i metod osiągnięcia oszczędności energii w sposób opłacalny, tak aby czynnikiem decydującym o wyborze takich inwestycji był najlepszy stosunek wykorzystania zasobów do osiągniętych rezultatów. Elementem każdego z projektów będą audyty energetyczne, które pozwolą na określenie możliwości oszczędności energii, przeliczalnej na zmniejszenie zużycia energii pierwotnej. Działania związane z modernizacją energetyczną budynków muszą być prowadzone w sposób kompleksowy (tzw. głęboka modernizacja wykraczająca poza minimalne wymagania dotyczące charakterystyki energetycznej oparta o system monitorowania i zarządzania energią). Inwestycje w tym zakresie powinny być zgodne z technicznymi wytycznymi KE dotyczącymi finansowania modernizacji energetycznej budynków ze środków polityki spójności. Projekty z zakresu modernizacji energetycznej budynków mieszkalnych będą obejmować swoim zakresem także instalację indywidualnych ciepłomierzy w budynkach wielorodzinnych podłączonych do sieci centralnego ogrzewania.

Przedsięwzięcia na rzecz podniesienia efektywności energetycznej w sektorze budownictwa mieszkaniowego będą podejmowane w szczególności przez spółdzielnie mieszkaniowe i ich związki, wspólnoty mieszkaniowe, stowarzyszenia budownictwa społecznego, podmioty sprawujące zarząd nieruchomościami mieszkalnymi. Natomiast projekty dotyczące budynków użyteczności publicznej realizowane będą m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia, podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych, a także jednostki naukowe, szkoły wyższe, kościoły i związki wyznaniowe. Beneficjentem będą również podmioty wdrażające instrumenty finansowe (o ile zostanie to potwierdzone wynikami analizy *ex ante* w tym zakresie).

Planowane jest dodatkowo wsparcie działań upowszechniających efektywność energetyczną oraz jej wkład w zielony rozwój i przeciwdziałanie zmianom klimatu, które będą realizowane w koordynacji z programami krajowymi. Realizacja powyższego działania będzie mogła być powierzona podmiotom dysponującym doświadczeniem w powyższym zakresie (w tym np. organizacjom pozarządowym).

Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. W przypadku wyboru projektów wdrażanych w ramach IF zastosowanie znajdą odpowiednie przepisy prawa unijnego i krajowego. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru

projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Inwestycje związane z kompleksową modernizacją budynków mieszkalnych będą uwzględniać wymogi związane z dyrektywą 2006/32/WE w zakresie zgodnym z wynikami przeprowadzonych audytów energetycznych. Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

Termomodernizacja szpitali będzie możliwa w przypadku zgodności z właściwymi mapami potrzeb zdrowotnych opracowanymi przez Ministerstwo Zdrowia.

Warunkiem wsparcia projektów dotyczących kompleksowej, głębokiej modernizacji energetycznej budynków będzie również konieczność zastosowania indywidualnych liczników ciepła, ciepłej wody oraz chłodu. Dodatkowo istnieje obowiązek instalacji termostatów i zaworów podpiłonowych, jeżeli będzie to wynikać z przeprowadzonego audytu energetycznego. Powyższe wydatki będą stanowić koszt kwalifikowany. Preferowane będą projekty zwiększające efektywność energetyczną powyżej 60%, natomiast projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej zwiększające efektywność energetyczną poniżej 25% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania.

W zakresie dotyczącym wymiany źródeł ciepła wsparte projekty muszą skutkować znaczną redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalane go paliwa). Inwestycje w tym zakresie muszą wykazać długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować się obowiązującym od końca 2020 r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią. Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Priorytetowo powinny być wspierane projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczających zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń. Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska. Preferowane powinno być wsparcie udzielane poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO) oraz instrumenty finansowe.

Efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów, ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

W przypadku projektów zidentyfikowanych w Strategii ZIT, zgodnie z zapisami UP, dopuszcza się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W niniejszym PI nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI)	kWh/rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	41 994 665	SL 2014	Roczna
2	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	570	SL 2014	Roczna
3	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)	tony równoważnik a CO ₂	EFRR	Region słabiej rozwinięty	14 278	SL 2014	Roczna
4	Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1160	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 5.4 STRATEGIE NISKOEMISYJNE

PRIORYTET INWESTYCYJNY 4e

PROMOWANIE STRATEGII NISKOEMISYJNYCH DLA WSZYSTKICH RODZAJÓW TERYTORIÓW, W SZCZEGÓLNOŚCI DLA OBSZARÓW MIEJSKICH, W TYM WSPIERANIE ZRÓWNOWAŻONEJ MULTIMODALNEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ I DZIAŁAŃ ADAPTACYJNYCH MAJĄCYCH ODDZIAŁYWANIE ŁAGODZĄCE NA ZMIANY KLIMATU

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Ograniczenie zanieczyszczenia powietrza poprzez realizację planów gospodarki niskoemisyjnej

W ramach gospodarki niskoemisyjnej wsparcie skierowane będzie do obszarów posiadających uprzednio przygotowane plany gospodarki niskoemisyjnej. Dokumentem takim może być każda lokalna strategia odnosząca się do kwestii związanej z zapewnieniem lokalnego bezpieczeństwa energetycznego, a także przyczyniająca się do osiągnięcia celów pakietu energetyczno-klimatycznego 3x20 (w przypadku Polski 2x20 i 1x15% w zakresie OZE).

Realizacja działań wynikających z ww. planów będzie obejmować takie zagadnienia jak: zaopatrzenie w energię i jej zużycie oraz zapewnienie bezpieczeństwa zasilania. Promowanie „czystego” transportu w miastach uwzględniającego rosnące potrzeby mobilności mieszkańców miast i ich obszarów funkcjonalnych będzie stanowiło efektywną realizację celów gospodarki niskoemisyjnej oraz będzie przyczyniało się do realizacji celu jakim jest przeciwdziałanie zmianom klimatu. Interwencja w ramach promocji gospodarki niskoemisyjnej będzie skutkować poprawą stanu środowiska, w tym przede wszystkim poprawą stanu jakości powietrza w skali lokalnej, dzięki ograniczeniu emisji zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla jakości życia ludzi, takich jak SO₂, czy PM10 i przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców. Dodatkowym efektem będzie zwiększenie świadomości społecznej w zakresie oszczędnego i efektywnego wykorzystania energii, co będzie skutkowało zmniejszeniem obciążeń finansowych mieszkańców.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Średnie roczne stężenia pyłu PM10 na stanowiskach pomiarowych (średnia dla: Białegostoku, Suwałk i Łomży)	µg/m ³	Region słabiej rozwinięty	25,93	2012	22,52	Obliczenia własne na podstawie WIOŚ	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W ramach celu dotyczącego promocji gospodarki niskoemisyjnej przewidywane jest wsparcie miast lub miast i ich obszarów funkcjonalnych: Białegostoku, miast subregionalnych, a także pozostałych miast regionu. Beneficjentami będą mogły być jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia, podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych, klastry energetyczne oraz podmioty wdrażające instrumenty finansowe (o ile zostanie to potwierdzone wynikami analizy *ex ante* w tym zakresie).

Interwencja w ramach działania będzie dotyczyła tylko inwestycji wskazanych w planie gospodarki niskoemisyjnej dla danego terytorium i jednocześnie nie kwalifikujących się do dofinansowania w ramach PI 4a, 4b czy 4c. Na rzecz promocji gospodarki niskoemisyjnej planowane są działania informacyjno-promocyjne (w koordynacji z programem krajowym), które przyczynią się do podniesienia wiedzy na temat oszczędności energii, ale również o osiągniętych efektach ekologicznych i ekonomicznych (ilości zaoszczędzonej energii, środków finansowych czy utworzonych miejscach pracy, itp.) oraz działania promujące budownictwo pasywne i zeroemisyjne.

Możliwe będzie wsparcie ekologicznego transportu publicznego w miastach i/lub obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie (z wyłączeniem Miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego w zakresie w jakim kwalifikuje się on do wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko). Zakres planów gospodarki niskoemisyjnej będzie uwzględniał szerokie podejście do zrównoważonej mobilności miejskiej, zgodnie z zapisami UP. Wśród podejmowanych interwencji będą inwestycje na rzecz poprawy warunków ruchu dla transportu publicznego (infrastruktura transportu publicznego, tabor) i niezmotoryzowanego oraz przedsięwzięcia nieinwestycyjne, przyczyniające się do ograniczenia CO₂, a także mające wpływ na ograniczenie zanieczyszczeń powietrza. Niezbędne jest podjęcie szeregu działań na rzecz integracji i komplementarności różnych rodzajów transportu. Przyczyni się do tego realizacja takich przedsięwzięć, jak: wdrażanie systemów zarządzania ruchem, systemów *park&ride*, systemów *bike&ride*, czy budowa centrów przesiadkowych. Kompleksowy charakter działań będzie skutkował zmianami mobilności miejskiej polegającymi, z jednej strony na rezygnacji z odbywania podróży samochodem, a z drugiej na wykorzystywaniu innych środków transportu (dzięki poprawie oferty transportu zbiorowego oraz warunków ruchu rowerowego i pieszego).

Działania informacyjne i edukacyjne promujące wśród mieszkańców regionu niskoemisyjny transport publiczny, w szczególności publiczny transport miejski, będą mogły być elementem kompleksowych projektów realizowanych w ramach przedmiotowego działania. Zastosowanie finansowania krzyżowego przyczyni się do efektywnego osiągnięcia celów związanych z przejściem na gospodarkę niskoemisyjną.

Efektywna realizacja celów gospodarki niskoemisyjnej, oprócz projektów związanych z mobilnością miejską, wymaga podjęcia dodatkowej interwencji w zakresie redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza. Przyczynią się do tego inwestycje w zakresie ciepłownictwa (pod warunkiem dopuszczenia tego typu interwencji w UP) polegające na budowie, rozbudowie lub modernizacji sieci ciepłowniczych i chłodniczych wraz z budową nowych niskoemisyjnych, bądź

modernizacją istniejących niskosprawnych źródeł ciepła (z wyłączeniem źródeł ciepła opalanych węglem). W ten sposób ograniczony zostanie problem emisji szkodliwych pyłów i gazów pochodzących z lokalnych kotłowni węglowych i domowych pieców grzewczych w ramach tzw. niskiej emisji. W przypadku inwestycji związanych z wymianą źródeł ciepła zastosowane zostaną warunki określone dla analogicznego zakresu PI 4c.

Inwestycje w ramach PI 4e w Programie będą komplementarne z inwestycjami realizowanymi w ramach właściwych krajowych programów operacyjnych. W przypadku Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego koordynację wsparcia zapewnia Strategia ZIT BOF, która określa całościową koncepcję rozwoju transportu miejskiego na terenie objętym ZIT, wskazuje kluczowe inwestycje w zakresie PI 4e finansowane z PO PW oraz uzupełniające przedsięwzięcia finansowane w ramach Programu.

W wymiarze terytorialnym interwencja będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego, obszarach funkcjonalnych miast subregionalnych, ośrodkach powiatowych oraz pozostałych miastach regionu.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. W przypadku projektów zidentyfikowanych w Strategii ZIT, zgodnie z zapisami UP, dopuszcza się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego. W przypadku wyboru projektów wdrażanych w ramach IF zastosowanie znajdują odpowiednie przepisy prawa unijnego i krajowego. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Ocenie podlegać będzie zgodność projektów z przygotowanymi wcześniej planami gospodarki niskoemisyjnej dla poszczególnych typów obszarów, a także planami na rzecz oszczędnego korzystania z zasobów. Promowane będą inwestycje wpisujące się w projekty założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwo gazowe, a także plany zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwo gazowe. W przypadku inwestycji związanych z wymianą źródeł ciepła zastosowane zostaną warunki określone dla analogicznego zakresu PI 4c. Ocena projektu będzie uwzględniać jego wkład w zmniejszanie emisji gazów cieplarnianych i poprawę stanu środowiska na obszarach miejskich. Modernizacja czy rozbudowa systemu transportu publicznego nie może być celem samym w sobie, ale musi przyczyniać się do zwiększania efektywności energetycznej systemu transportowego lub zmniejszania zatorów drogowych, poprawy dostępności i mobilności. Inwestycje w transport miejski muszą wynikać z przygotowanych przez samorządy planów, zawierających odniesienia do kwestii przechodzenia na bardziej ekologiczne i zrównoważone systemy transportowe w miastach. Funkcją takich dokumentów mogą pełnić plany dotyczące gospodarki niskoemisyjnej, Strategie ZIT lub plany mobilności miejskiej. Dokumenty te powinny określać lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji na danym obszarze i w zależności od zidentyfikowanych potrzeb zawierać odniesienia lub wskazywać adekwatne obowiązujące dokumenty zawierające odniesienia do takich kwestii jak np.: zbiorowy transport pasażerski, transport niezmotoryzowany, intermodalność, transport drogowy, zarządzanie mobilnością, wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych (ITS), logistyka miejska, bezpieczeństwo ruchu drogowego w miastach, wdrażanie nowych wzorców użytkowania czy promocja ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów (czyste paliwa i pojazdy). Finansowane będą projekty z zakresu transportu publicznego niskoemisyjnego i bezemisyjnego zasilanego paliwem alternatywnym w rozumieniu przedstawionym w

krajowych ramach polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych (dot. dyrektywy 2014/94/UE) w tym niezbędnej dla tego transportu infrastruktury. Preferencyjnie traktowane będą projekty związane z zakupem bezemisyjnych pojazdów transportu publicznego. Poprzez infrastrukturę rozumie się infrastrukturę ładowania pojazdów paliwem alternatywnym oraz infrastrukturę niezbędną do korzystania z komplementarnych form transportu (tj. transportu bezemisyjnego komplementarnego w stosunku do autobusowego transportu publicznego) np. bikesharing lub carsharingu opartego o samochody elektryczne. Pierwszeństwo będą miały inwestycje, które mają względnie najwyższą wartość społeczno-ekonomiczną i najniższy wkład UE. Zakupowi niskoemisyjnego taboru powinny towarzyszyć inwestycje w niezbędną dla właściwego funkcjonowania zrównoważonej mobilności infrastrukturę. Inwestycje w drogi lokalne lub regionalne mogą być finansowane jedynie, jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej. Samodzielne projekty dotyczące wyłącznie infrastruktury drogowej nie będą akceptowane w ramach PI 4e.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W niniejszym PI nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Pojemność zakupionego lub zmodernizowanego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	720	SL 2014	Roczna
2	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	12	SL 2014	Roczna
3	Długość wspartej infrastruktury rowerowej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	40	SL 2014	Roczna
4	Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź”	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	50	SL 2014	Roczna
5	Liczba stanowisk postojowych w wybudowanych obiektach „Bike&Ride”	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	180	SL 2014	Roczna
6	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	SL 2014	Roczna
7	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	SL 2014	Roczna
8	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)	tony równoważnika CO ₂	EFRR	Region słabiej rozwinięty	11 213	SL 2014	Roczna

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych
-----------------	-------------------	--------------------	--------------------------------------	---	---------	-------------------	----------------------	--------------------	---------------

V	Wskaźnik finansowy	12	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	30 936 335	224 152 942	SL 2014
V	Wskaźnik produktu	72	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	38	584	SL 2014
V	Wskaźnik produktu	69	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	14	106	SL 2014

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Gospodarka niskoemisyjna	005 Energia elektryczna (magazynowanie i przesył)	13 500 000
V Gospodarka niskoemisyjna	009 Energia odnawialna: wiatrowa	1 300 000
V Gospodarka niskoemisyjna	010 Energia odnawialna: słoneczna	34 500 000
V Gospodarka niskoemisyjna	011 Energia odnawialna: z biomasy	15 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	012 Pozostałe rodzaje energii odnawialnej (w tym hydroelektryczna, geotermalna i morska) oraz integracja energii odnawialnej (w tym magazynowanie, zamiana energii elektrycznej na gaz oraz infrastruktura wytwarzania energii odnawialnej z wodoru)	4 200 000
V Gospodarka niskoemisyjna	013 Renowacja infrastruktury publicznej dla celów efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i środki wsparcia	34 210 000
V Gospodarka niskoemisyjna	014 Renowacja istniejących budynków mieszkalnych dla celów efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i środki wsparcia	22 250 000
V Gospodarka niskoemisyjna	043 Infrastruktura na potrzeby czystego transportu miejskiego i jego promocja (w tym wyposażenie i tabor)	35 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	044 Inteligentne systemy transportowe (w tym wprowadzenie zarządzania popytem, systemy poboru opłat, informatyczne systemy monitorowania, kontroli i informacji)	2 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	068 Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w MŚP oraz środki wsparcia	13 977 000
V Gospodarka niskoemisyjna	083 Działania w zakresie jakości powietrza	6 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	090 Ścieżki rowerowe i piesze	5 040 000
V Gospodarka niskoemisyjna	101 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla przedsięwzięć typowych dla EFS, koniecznych dla zadowalającego wdrożenia części przedsięwzięć związanej bezpośrednio z EFRR)	3 553 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Gospodarka niskoemisyjna	01 Dotacja bezzwrotna	190 530 000
V Gospodarka niskoemisyjna	04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne	0

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Gospodarka niskoemisyjna	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	60 530 000
V Gospodarka niskoemisyjna	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	55 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	75 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
-----------------	-----	---------------

V Gospodarka niskoemisyjna	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	21 700 000
V Gospodarka niskoemisyjna	07 Nie dotyczy	168 830 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA VI: OCHRONA ŚRODOWISKA I RACJONALNE GOSPODAROWANIE JEGO ZASOBAMI

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 6.1 EFEKTYWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6a

INWESTOWANIE W SEKTOR GOSPODARKI ODPADAMI CELEM WYPEŁNIENIA ZOBOWIĄZAŃ OKREŚLONYCH W DOROBKU PRAWNYM UNII W ZAKRESIE ŚRODOWISKA ORAZ ZASPOKOJENIA WYKRACZAJĄCYCH POZA TE ZOBOWIĄZANIA POTRZEB INWESTYCYJNYCH OKREŚLONYCH PRZEZ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie

W działaniu przejawia się dążenie do zapobiegania oraz zmniejszenia niekorzystnego oddziaływania związanego z wytwarzaniem i gospodarowaniem odpadami także niebezpiecznymi, które przełoży się na poprawę środowiska naturalnego.

Zrealizowane operacje pozwolą zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami zminimalizować ilość wytwarzanych odpadów, przygotować je do ponownego użycia, odzyskać wybrane grupy materiałów oraz energię. Podejmowana interwencja będzie zgodna z wymogami ramowej dyrektywy o odpadach i dyrektywy w sprawie składowania odpadów. Zgodne z przepisami prawa operacje wpisują się będą w elastyczną, pięciostopniową hierarchię sposobów postępowania z odpadami: zapobieganie powstaniu odpadów, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku, np. odzysk energii, utylizacja. Odstąpienie od postępowania według ww. hierarchii jest możliwe, wyłącznie gdy jest to uzasadnione metodologią myślenia o cyklu życia, obejmującą całkowity wpływ związany z wytwarzaniem i gospodarowaniem takimi odpadami. Projekty zwiększą efektywność systemu gospodarowania odpadami poprzez szerokie spektrum interwencji zarówno w rozbudowę, remont istniejących zakładów, zwiększenia ich wyposażenia technicznego lub modernizacji parku maszynowego, jak i identyfikację konieczności powstania nowych zakładów. Sam system zostanie usprawniony poprzez inwestycje w stacje transportu odpadów i ich zbiórkę. W efekcie zwiększy się pula surowców wydzielonych i poddanych recyklingowi oraz zmniejszy objętość odpadów i ich toksyczność dzięki inwestycjom w instalacje i zakłady specjalizujące się w takich czynnościach.

Na skutek interwencji zmniejszy się liczba nieefektywnych, lokalnych składowisk, a wzrośnie liczba efektywnych technologii odzysku. Uzupełnienie braków w ramach istniejącego systemu gospodarki odpadami w oparciu o opracowany plan inwestycyjny sprzyjać będzie poprawie jego kompleksowości i integralności. Pozwoli to zwiększyć udział odpadów zebranych i zebranych selektywnie w stosunku do wytworzonych odpadów komunalnych. Jednocześnie rezultatem interwencji będzie wzrost liczby ludności objętej selektywną zbiórką odpadów.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	%	Region słabiej rozwinięty	5,3	2012	12,2	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W niniejszym priorytecie przewiduje się wsparcie kompleksowych i zintegrowanych inwestycji w zakresie rozwoju gospodarki odpadami komunalnymi. Projekty muszą być zgodne z hierarchią sposobów postępowania z odpadami i umożliwiać osiągnięcie celu dyrektywy 2008/98/UW oraz obejmować przynajmniej jeden z następujących elementów: selektywne zbieranie odpadów komunalnych w gospodarstwach domowych (w tym papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło oraz odpady ulegające biodegradacji i inne), transport, instalacje do odzysku i recyklingu odpadów (w tym kompostowanie dla odpadów organicznych) oraz instalacje do odzysku energii lub mechaniczno-biologiczne instalacje do przetwarzania zmieszanych (resztkowych) odpadów komunalnych. Wsparcie nie będzie udzielane na budowę nowych instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów lub na działania prowadzące do zwiększania mocy przerobowych istniejących instalacji w zakresie przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych. Projekty dotyczące mechaniczno-biologicznego przetwarzania z odzyskiem energii muszą stanowić część szerszego systemu gospodarki odpadami komunalnymi, zawierającego wspomniane elementy usytuowane najwyżej w hierarchii. W odniesieniu do odpadów komunalnych finansowane będą projekty, uwzględnione w utworzonym przez Zarząd Województwa i uzgodnionym przez ministra właściwego ds. środowiska planie inwestycyjnym dotyczącym gospodarki odpadami komunalnymi. Realizacja inwestycji umieszczonych w ww. planie inwestycyjnym przyczyni się do osiągnięcia do 2020 roku zgodności z unijnymi dyrektywami w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, w tym do wdrożenia hierarchii sposobów postępowania z odpadami, osiągnięcia wymaganych poziomów przygotowania do ponownego użycia, recyklingu i ograniczenia składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

Nacisk zostanie położony na łączenie wielu inwestycji lokalnych w ramach projektów zintegrowanych, tak aby osiągnąć znaczącą zmianę w regionie w zakresie gospodarki odpadami. Dlatego też przewiduje się realizację projektów nie tylko polegających na tworzeniu wymaganej infrastruktury do przetwarzania odpadów, ale także projektów przyczyniających się do zwiększenia odsetka selektywnie zbieranych odpadów w tym selekcji surowców odnawialnych w indywidualnych gospodarstwach domowych, ponownym wykorzystaniu i naprawie, transporcie, odzysku lub unieszkodliwienia odpadów resztkowych. Oznacza to, iż poprzez zintegrowaną infrastrukturę do zarządzania odpadami komunalnymi w zakresie selektywnej zbiórki i recyklingu w ramach pojedynczych operacji pojawiać się będą działania obejmujące takie elementy jak pojemniki na odpady, ciężarówki, urządzenia i obiekty do sortowania i przetwarzania odpadów: szkła, metalu, plastiku, papieru oraz pozostałych odpadów komunalnych, urządzenia do recyklingu, kompostowania i odzysku połączone z działaniami mającymi za cel podniesienie poziomu świadomości i informacji obywateli na temat systemu zbiórki i zagospodarowania odpadów. Ze względu na duży udział odpadów biodegradowalnych w ogólnej masie odpadów przewidziano realizację projektów obejmujących również selektywny odbiór takich odpadów, ich transport, organizację punktów zbiórki, promocję domowego

kompostowania oraz infrastrukturę do recyklingu bioodpadów, tj. kompostownie lub instalacje fermentacji metanowej. Kolejnymi grupami odpadów, dla których przewidziano działania, są odpady opakowaniowe oraz zużyty sprzęt elektroniczny i elektryczny, odpady niebezpieczne, odpady wielkogabarytowe, zużyte baterie i akumulatory.

Finansowane będą przede wszystkim działania zgodne z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawą o odpadach. Środki finansowe programu nie będą przeznaczane na dotowanie kosztów bieżących gospodarki odpadami, za którą odpowiedzialne są poszczególne jednostki samorządu terytorialnego.

W przypadku odpadów innych niż komunalne przewiduje się interwencję w projektach kompleksowo poprawiających gospodarkę odpadami poprzez zapobieganie powstaniu odpadów, promowanie ponownego ich użycia, wdrożenie technologii odzysku w tym recyklingu i utylizacji. Należy dążyć do zagospodarowania energetycznego wszystkich organicznych odpadów, w tym z przemysłu spożywczego. Interwencja będzie dotyczyć również odpadów niebezpiecznych, planowane są w szczególności działania dotyczące usuwania i unieszkodliwiania azbestu. Projekty polegające na tworzeniu infrastruktury dla gospodarki odpadami niebezpiecznymi będą obejmować specjalistyczną zbiórkę, transport, przechowywanie i przetwarzanie. Niezwykle ważnym elementem nowej polityki gospodarki odpadami jest zapobieganie powstawaniu odpadów, co może pomóc w zmniejszeniu presji na środowisko na każdym z etapów cyklu życia zasobów. W tym zakresie niezbędne są działania informacyjno-edukacyjne, upowszechniające.

Działania dotyczące podniesienia poziomu wiedzy i informacji związanej z realizowanymi projektami będą miały na celu pokazanie znaczenia selektywnego zbierania odpadów, zobrazowanie negatywnego wpływu na środowisko oraz zdrowie ludzi nielegalnych składowisk odpadów oraz nielegalnego ich spalania, tak aby wzrosło poczucie obowiązku wśród obywateli za wytwarzane przez nich odpady. Projekty mające na celu wymianę między organami administracji terytorialnej, sektorem przemysłu, stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi wiedzy w zakresie selektywnego zbierania odpadów i postępowania z odpadami, podwyższą poziom wiedzy i informacji w zakresie celów oraz logiki postępowania Unii Europejskiej w tym obszarze. Jednocześnie ze względu na specyfikę obszaru jakim jest gospodarka odpadami finansowanie inwestycji w tym obszarze przełoży się pośrednio na zwiększenie ilości utworzonych miejsc pracy w „zielonym sektorze”, a projekty z zakresu mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów przyczynią się do odzysku energii.

Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają jednostki samorządu terytorialnego, w tym ich związki i porozumienia, nadzorowane lub podległe im jednostki organizacyjne, administracja rządowa, jak również podmioty nie będące przedsiębiorcami świadczącymi usługi publiczne w ramach obowiązków własnych, przedsiębiorstwa, spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jst, jednostki sektora finansów publicznych, podmioty działające w ramach porozumień publiczno-prywatnych i organizacje pozarządowe. Beneficjentem będą również podmioty wdrażające instrumenty finansowe (o ile zostanie to potwierdzone wynikami analizy *ex ante* w tym zakresie). Działania upowszechniające w zakresie podniesienia poziomu wiedzy i informacji związanej z systemem gospodarki odpadami powierzone zostaną głównie organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność statutową w dziedzinie ochrony środowiska lub innym ww. podmiotom jeśli będzie to część projektu infrastrukturalnego. Grupą docelową są indywidualni użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym przede wszystkim mieszkańcy województwa. Działania będą realizowane na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. W przypadku wyboru projektów

wdrażanych w ramach IF zastosowanie znajdą odpowiednie przepisy prawa unijnego i krajowego. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia oraz zasadami horyzontalnymi określonymi w programie. W przypadku infrastruktury komunalnej, zostaną dofinansowane jedynie projekty uwzględnione w tworzonym przez Zarząd Województwa i uzgodnionym przez ministra właściwego ds. środowiska planie inwestycyjnym dotyczącym gospodarki odpadami komunalnymi. Projekty będą zaplanowane w oparciu o selektywne zbieranie odpadów u źródła.

Kluczowym kryterium podlegającym ocenie będzie zapewnienie zintegrowanego podejścia zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym z zobowiązań akcesyjnych, tj. dyrektywy ramowej o odpadach i dyrektywy w sprawie składowania odpadów, dlatego też projekty przewidujące działania związane z selektywnym zbieraniem odpadów i ich przygotowanie do recyklingu będą traktowane priorytetowo. Propagowane będą działania na rzecz centrów sortowania zmieszanych surowców wtórnych. Ocenie podlegać będzie efektywność ekologiczna i ekonomiczna różnych metod zagospodarowania odpadów. Zwiększenie efektywności systemów gospodarki odpadami nastąpić powinno poprzez, m. in. budowę lub modernizację/rozbudowę zakładów zagospodarowania odpadów. Na etapie opracowania planu inwestycyjnego uwzględnione zostanie to, czy przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów będzie dokonywane najbliżej w stosunku do miejsca powstania odpadów, a liczba i moc przerobowa zakładów zagospodarowania odpadów wynika z ilości odpadów wytworzonych na danym terenie. W związku z tym weryfikacji podlegać będzie dostosowanie zapotrzebowania regionu na dane instalacje przetwarzające odpady do ich ilości i rodzaju.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W niniejszym PI nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba rozbudowanych / zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	5	SL 2014	Roczna
2	Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	Mg	EFRR	Region słabiej rozwinięty	12 058	SL 2014	Roczna
3	Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	9	SL 2014	Roczna
4	Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów (CI)	Tony/rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	15 000	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 6.2 OCHRONA WODY I GLEB

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6b

INWESTOWANIE W SEKTOR GOSPODARKI WODNEJ CELEM WYPEŁNIENIA ZOBOWIĄZAŃ OKREŚLONYCH W DOROBKU PRAWNYM UNII W ZAKRESIE ŚRODOWISKA ORAZ ZASPOKOJENIA WYKRACZAJĄCYCH POZA TE ZOBOWIĄZANIA POTRZEB INWESTYCYJNYCH, OKREŚLONYCH PRZEZ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych

Inwestycje w sektorze gospodarki wodnej powinny połączyć potrzeby ochrony środowiska przyrodniczego z gospodarką tak, aby przy możliwie najniższym koszcie ekonomicznym korzyści w zakresie społeczeństwa i środowiska były jak największe. Problemem występującym w województwie jest niewystarczająca infrastruktura związana z gospodarką wodno-ściekową. Ważnym zadaniem jest także poprawa jakości wody pitnej. Inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową nabierają wyjątkowego znaczenia z uwagi na specyfikę gospodarczą regionu, z dużym udziałem rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego. Dobrej jakości woda jest niezbędna do utrzymania pozycji konkurencyjnej regionu w dziedzinie m. in. przetwórstwa mlecznego. Operacje z tego obszaru realizują obszar priorytetowy *biogeny* w ramach *Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego* poprzez przyczynienie się do redukcji zrzutów substancji biogenych do morza do akceptowalnego poziomu.

Poszczególne projekty będą wspierały rozwiązania zintegrowane, które łącząc pozytywne oddziaływanie na poszczególne ekosystemy stworzą warunki do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Efektem wsparcia będzie poprawa stanu środowiska naturalnego w szczególności wód i gleby poprzez ograniczenie wprowadzania nieczystości do środowiska m.in. na obszarze Natura 2000. Inwestycje w tym obszarze umożliwią wypełnienie zobowiązań wynikających z prawa unijnego określone m.in. w tzw. Ramowej Dyrektywie Wodnej.

Działania będą prowadzić do zwiększenia dostępu do linii wodociągowych, tak aby zmniejszyć zagrożenia związane z deficytem wody. Efektem zrealizowanych projektów będzie możliwość zdalnego i stałego monitorowania, diagnozowania problemów oraz zarządzanie i dystrybucja wody w istniejących sieciach, co w konsekwencji poprawi jakość wody pitnej, jakość świadczonych usług jak i zmniejszy koszty utrzymania sieci.

Do rozwiązania problemu małego skanalizowania prowadzić mają inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, w tym systemów odbioru ścieków komunalnych, budowy nowych oczyszczalni i poprawy parametrów już istniejących, jak również wspierania inwestycji z zakresu gospodarki osadami ściekowymi. Dla uzupełnienia wsparcia na terenach o zabudowie rozproszonej promowany będzie rozwój lokalnych lub indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.

Powyższe działania przełożą się na wzrost liczby ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków, poprawie ulegnie sama jakość ścieków, a jednocześnie zmniejszy się ilość wprowadzanych do środowiska ścieków nieoczyszczonych oraz strat wody. Maksymalizacja efektów zostanie osiągnięta przez połączenie w inwestycjach efektów ekologicznych, ekonomicznych oraz społecznych.

Wsparcie związane z uregulowaniem gospodarki wodno-ściekowej oraz wodociągowej zintegruje potrzeby społeczne i środowiska naturalnego dla ich wspólnej korzyści.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	Region słabiej rozwinięty	65,45	2012	73,58	Obliczenia własne na podstawie GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Wsparcie w obszarze gospodarki wodno-ściekowej stanowić będzie kontynuację dotychczas realizowanych działań mających na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz będzie zgodne z dyrektywą dotyczącą gospodarki wodno-ściekowej. Interwencja będzie dotyczyła kompleksowego wsparcia gospodarki wodno-ściekowej, z uwzględnieniem inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodociągowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych, budowę oczyszczalni lub poprawę funkcjonowania zakładów już istniejących. Projekty realizujące *Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)* na poziomie regionalnych aglomeracji między 2 tys. a 10 tys. RLM w największym stopniu przełożą się na zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i poprawy stanu chemicznego i ekologicznego wód, zgodnie z zaleceniami prawa krajowego i dyrektyw UE. W indywidualnych przypadkach będzie możliwość finansowania aglomeracji powyżej 10 tys. RLM, które nie otrzymały wsparcia w programie krajowym (PO IŚ).

W celu zapewnienia kompleksowości wsparcia, na obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie i ekologicznie nieuzasadniona, np. ze względu na rozproszenie zabudowy przewiduje się wsparcie systemów kanalizacji rozproszonej oraz indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.

Planowane jest objęcie wsparciem inwestycji dotyczących budowy i modernizacji linii wodociągowych, tj. systemów zaopatrzenia w wodę, ujęć i stacji uzdatniania wody, jak również zakup urządzeń i aparatury kontrolnej i pomiarowej oraz zakup lub remont urządzeń służących do gromadzenia, odprowadzania, uzdatniania i przesyłu wody w ramach kompleksowych projektów gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracji lub gdy na danym terenie zapewniona jest sieć kanalizacyjna. W obrębie PI 6b będzie możliwe zagospodarowanie lub przekształcenie termiczne osadów ściekowych oraz pozyskanie biogazu powstającego w procesie oczyszczania ścieków, które przyczynią się do efektywności energetycznej i kosztowej. W ramach PI 6b realizowany będzie pełny zakres działań w zakresie gospodarki osadami ściekowymi.

Działaniami uzupełniającymi będą przedsięwzięcia związane z zagospodarowaniem deszczówki z wykorzystaniem inżynierii ekologicznej. Realizacja inwestycji powinna zostać uzupełniona działaniami upowszechniającymi, proekologicznymi w zakresie zasad korzystania z wód oraz wytwarzania i odprowadzania ścieków. Realizacja działań upowszechniających w zakresie edukacji i promocji ochrony środowiska powierzona zostanie podmiotom posiadającym niezbędny potencjał i doświadczenie w tym zakresie, w tym organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność statutową w ochronie środowiska.

Potencjalnych beneficjentów nie będzie definiować się z punktu widzenia ich formy prawnej lub statusu, a ze względu na branżę oraz przedmiot działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej odpowiedzialne są za prowadzenie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, tj. jednostki samorządu terytorialnego, podmioty świadczące usługi z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz inne podmioty wykonujące usługi publiczne w tym obszarze, w tym przedsiębiorstwa.

Działania będą realizowane na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów będzie Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) wraz z opracowanym w toku aktualizacji KPOŚK Master Planem dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG zawierającym listę potrzeb inwestycyjnych w poszczególnych aglomeracjach. Ocenie podlegać będzie zapewnienie zgodności z wymogami zawartymi w załączniku do dyrektywy ściekowej, opisującym wymagania dotyczące jakości oczyszczonych ścieków z oczyszczalni ścieków w aglomeracji (biologiczne oczyszczanie ścieków). Niniejsze wymogi muszą też spełniać indywidualne systemy oczyszczania ścieków na terenach zabudowy rozproszonej w danej aglomeracji.

W trakcie weryfikacji projektu sprawdzeniu będzie podlegała kwestia uporządkowania gospodarki osadami ściekowymi z uwzględnieniem hierarchii postępowania z osadami ściekowymi (osady ściekowe są uznawane za odpady) oraz lokalnymi możliwościami przyrodniczego ustabilizowania osadów, wykorzystanie do produkcji biogazu lub zastosowanie innych metod. Wsparcie w zakresie budowy/rozbudowy sieci kanalizacyjnych powinno gwarantować odpowiedni poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi na obszarze danej aglomeracji.

Weryfikacji będzie podlegał rachunek ekonomiczny, wykonalność techniczna, zgodność inwestycji z wymogami dyrektywy ściekowej, a także przyczynienie się do realizacji celów niniejszej dyrektywy w przypadku inwestycji na obszarach zabudowy rozproszonej polegających na budowie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.

W przypadku projektów dotyczących budowy i modernizacji linii wodociągowej weryfikacji podlegać będzie to, czy inwestycja będzie wykonywana w ramach kompleksowych projektów gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach lub to, czy na danym terenie zapewniona jest sieć kanalizacyjna.

Dopuszcza się realizację projektów w ramach Strategii ZIT.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba rozbudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	2	SL 2014	Roczna
2	Długość wybudowanej, rozbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	29	SL 2014	Roczna
3	Długość wybudowanej, rozbudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągowej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	12	SL 2014	Roczna
4	Liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	380	SL 2014	Roczna
5	Liczba dodatkowych osób korzystających z	osoby	EFRR	Region słabiej	1 053	SL 2014	Roczna

	ulepszono zaopatrzenia w wodę (CI)			rozwinięty			
6	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszono oczyszczania ścieków (CI)	RLM	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1 595	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 6.3 OCHRONA ZASOBÓW BIO-I GEORÓZNOODNOŚCI ORAZ KRAJOBRAZU

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6d

OCHRONA I PRZYWRÓCENIE RÓZNOODNOŚCI BIOLOGICZNEJ, OCHRONA I REKULTYWACJA GLEBY ORAZ WSPIERANIE USŁUG EKOSYSTEMOWYCH, TAKŻE POPRZECZ PROGRAM „NATURA 2000” I ZIELONĄ INFRASTRUKTURĘ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zachowanie cennych zasobów przyrodniczych regionu

Województwo podlaskie cechuje duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego, które jest w stanie dostarczać szeregu dóbr i świadczeń ekosystemowych (korzyści, jakie społeczeństwo osiąga bezpośrednio lub pośrednio ze środowiska) oraz wynikające z tego korzystne warunki do rozwoju różnych form działalności gospodarczej, bezpośrednio lub pośrednio związanych ze środowiskiem. Dobry stan środowiska nie zwalnia jednak z troski o nie i z obowiązku stałego przeciwdziałania czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na różnorodność biologiczną, takim jak np. przekształcanie, degradacja i fragmentacja siedlisk flory i fauny, zmiana użytkowania terenu, nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych, zanieczyszczenie środowiska, rozprzestrzenianie się inwazyjnych gatunków obcych. Naruszenie stabilności układów przyrodniczych, w szczególności na obszarach wykorzystywanych gospodarczo, może bowiem w konsekwencji doprowadzić do negatywnych skutków dla gospodarki i społeczeństwa. Dlatego z uwagi na potrzebę ochrony potencjału endogenicznego, jakim jest duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego i wartości krajobrazu Polski północno-wschodniej, niezbędna jest w regionie realizacja działań ujętych w Priorytecie inwestycyjnym. Celem interwencji będzie powstrzymanie procesów, które mogą doprowadzić do utraty różnorodności biologicznej przy jednoczesnym doinwestowaniu działań, które wzmocnią potencjał regionalny przy udziale przyrody.

Celem interwencji będzie zahamowanie niekorzystnych przekształceń, degradacji i fragmentacji siedlisk flory i fauny, zmiany sposobu użytkowania terenu, nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych, w tym rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zanieczyszczeń środowiska i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych. Konieczne są działania pozwalające na unormowanie sposobu użytkowania środowiska naturalnego w regionie. Ze względu na wyróżniający się w skali kraju krajobraz województwa o zróżnicowanych ekosystemach, celowe z punktu widzenia potrzeb ruchu turystycznego i wypoczynkowego oraz pełnionej funkcji korytarzy ekologicznych są działania polegające na ochronie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, pomników przyrody, użytków ekologicznych, parków i rezerwatów przyrody oraz obszarów Natura 2000.

Za sukces zostanie uznane utrzymanie stabilności układów przyrodniczych oraz stworzenie i wdrożenie spójnego programu gospodarowania środowiskiem zapewniającego zachowanie różnorodności biologicznej i dobrego stanu środowiska przyrodniczego, które będzie w stanie dostarczać szeregu dóbr i świadczeń ekosystemowych. Konieczne są projekty nakierowane na inwentaryzację i oszacowanie zasobów przyrody jak również promocję i edukację. Rezultatem działania będzie wzrost wiedzy na temat potencjału przyrodniczego regionu oraz prac jakie należy prowadzić dla jego zachowania dla przyszłych pokoleń, jak również kontrola presji ruchu turystycznego i wypoczynkowego na obszarach cennych przyrodniczo. Projekty umożliwią

ochronę i przywrócenie różnorodności biologicznej poprzez zwiększenie znaczenia funkcji pozaprodukcyjnych na obszarach cennych przyrodniczo.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem	%	Region słabiej rozwinięty	32	2013	32	STRATEG	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Projekty będą dotyczyły inwentaryzacji zasobów przyrodniczych i określenia wartości świadczeń i usług ekosystemowych, opracowania planów zadań ochronnych, planów ochrony siedlisk i gatunków N2000 oraz planów restytucji gatunków i renaturyzacji zdegradowanych siedlisk przyrodniczych i struktur ekologicznych. Wsparcie będzie obejmowało również tworzenie dokumentacji na potrzeby opracowania miejscowych planów zagospodarowania na terenie obszarów chronionych. Na obszarach wykorzystywanych gospodarczo: rolnych i leśnych należy zwiększać znaczenie funkcji pozaprodukcyjnych (ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, ochrona gleb). Podejmowane będą również działania związane z ochroną dolin rzecznych i mokradeł będących obszarami naturalnej retencji wodnej oraz odbudową naturalnej powierzchniowej i podziemnej retencji wodnej, renaturyzacją rzek i dolin rzecznych.

Realizowane będą również projekty dotyczące budowy i odbudowy infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków. Wspierane będą jedynie trwałe inwestycje na rzecz systemu regionalnego ze szczególnym uwzględnieniem parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. Finansowane działania na obszarze NATURA 2000 będą zgodne z wymogami Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000 na Wieloletni Program Finansowania UE w latach 2014-2020 (PAF). Uzupełnieniem interwencji będą projekty polegające na utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o rodzime gatunki jak np. banki genowe, ogrody botaniczne, ekoparki. Operacje w niniejszym działaniu wspomagać mogą potencjał rozwojowy regionu w zakresie ekorozwoju (inżynieria ekologiczna, ekologiczne zarządzanie środowiskiem, ekoturystyka, badania nad bioróżnorodnością) oraz bramy na wschód (wspólne dziedzictwo przyrodnicze). Uwzględniając potencjał obszarów cennych przyrodniczo do rozwoju form turystyki przyjaznych dla środowiska niezbędne są inwestycje mające na celu ekonomiczne wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych takie jak tereny wypoczynkowe, ścieżki dydaktyczne, przy czym finansowanie infrastruktury tego typu będzie uzależnione od bezpośredniego i silnego związania niniejszej interwencji z promowaniem ochrony różnorodności biologicznej i przyrodniczej. Dodatkowo wspierane będą projekty polegające na doposażeniu i modernizacji ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej oraz kampanie informacyjno-edukacyjne. Mała świadomość ekologiczna społeczeństwa, niedobór wykwalifikowanej kadry odpowiedzialnej za gospodarowanie na obszarach chronionych oraz postrzeganie obszarów chronionych jako bariery rozwojowej to istotne kwestie, które mają konsekwencje dla skuteczności interwencji w obszarze ochrony różnorodności biologicznej. Działania edukacyjne i upowszechniające będą planowane jako komplementarne i uzupełniające względem działań krajowych (w ramach PO IS).

W zakresie potencjalnych beneficjentów z punktu widzenia konieczności osiągnięcia wyznaczonego celu Działania nie będzie miała znaczenia forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej odpowiedzialne są za ochronę różnorodności biologicznej, tj. jednostki samorządu terytorialnego, administracja rządowa, podmioty wykonujące usługi publiczne w tym obszarze, m.in. Lasy Państwowe, parki i rezerваты przyrody, ale również

przedsiębiorstwa i jednostki naukowe. Realizacja działań upowszechniających w zakresie edukacji i promocji ochrony środowiska powierzona zostanie podmiotom posiadającym niezbędny potencjał i doświadczenie w tym zakresie, w tym organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność statutową w ochronie środowiska. Działania będą realizowane na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej: w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej w przypadku projektów parków narodowych, które nie otrzymały wsparcia w programie krajowym (PO IŚ). Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie.

Kluczowymi kryteriami wyboru projektów będą: wpływ na obszary chronione w tym NATURA 2000, zakres obszarów chronionych, formy ochrony. Ocenie będzie podlegał wpływ poszczególnych inwestycji na rozwój „zielonych” miejsc pracy i kształtowanie postaw prośrodowiskowych we wszystkich aspektach związanych z ochroną oraz korzystaniem ze środowiska. Weryfikacji będzie podlegała trwałość finansowania. Projekty realizowane w niniejszym działaniu przyczyniać się będą w wielu przypadkach do adaptacji do zmian klimatu oraz podniesienia świadomości ekologicznej, zmian postaw i zachowań społeczeństwa na bardziej ekologiczne. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	30	SL 2014	Roczna
2	Liczba opracowanych dokumentów planistycznych z zakresu ochrony przyrody	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	5	SL 2014	Roczna
3	Długość utworzonych/ przebudowanych szlaków turystycznych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	8,5	SL 2014	Roczna
4	Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	7	SL 2014	Roczna
5	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych związanych z edukacją ekologiczną	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	SL 2014	Roczna
6	Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony (CI)	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	4	SL 2014	Roczna

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych
-----------------	-------------------	--------------------	--------------------------------------	---	---------	-------------------	----------------------	--------------------	---------------

VI	Wskaźnik finansowy	12	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	7 631 385	55 294 118	SL 2014
VI	Wskaźnik produktu	88	Długość wybudowanej, rozbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	5	29	SL 2014
VI	Wskaźnik produktu	92	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	5	30	SL 2014
VI	Wskaźnik produktu	83	Liczba rozbudowanych / zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	5	SL 2014

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	017 Gospodarowanie odpadami komunalnymi (w tym działania w zakresie: minimalizacji, segregacji, recyklingu)	2 700 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	018 Gospodarowanie odpadami komunalnymi (w tym działania w zakresie: mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, przetwarzania termicznego, przekształcania termicznego i składowania)	4 100 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	019 Gospodarowanie odpadami: komercyjnymi, przemysłowymi lub niebezpiecznymi	2 700 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	020 Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji)	3 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	021 Gospodarka wodna i ochrona wody pitnej (w tym gospodarowanie wodami w dorzeczu, dostarczanie wody, konkretne środki dostosowania do zmian klimatu, pomiary zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i u konsumentów, systemy naliczania opłat, ograniczanie wycieków)	3 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	022 Oczyszczanie ścieków	16 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	023 Środki ochrony środowiska służące ograniczeniu i / lub uniknięciu emisji gazów cieplarnianych (w tym obróbka i magazynowanie metanu oraz kompostowanie)	4 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	085 Ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej, ochrona przyrody i zielona infrastruktura	3 200 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	086 Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	3 200 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	089 Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	2 600 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	101 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla przedsięwzięć typowych dla EFS, koniecznych dla zadowalającego wdrożenia części przedsięwzięć związanej bezpośrednio z EFRR)	2 500 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	01 Dotacja bezzwrotna	47 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne	0

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)

VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	10 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	15 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	22 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	07 Nie dotyczy	47 000 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA VII: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 7.1 ROZWÓJ DZIAŁAŃ AKTYWNEJ INTEGRACJI

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9i

AKTYWNE WŁĄCZENIE, W TYM Z MYŚLĄ O PROMOWANIU RÓWNYCH SZANS ORAZ AKTYWNEGO UCZESTNICTWA I ZWIĘKSZANIU SZANS NA ZATRUDNIENIE

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększenie aktywizacji społecznej i zawodowej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rzecz poprawy i wzmocnienia ich zdolności do zatrudnienia

Poważną barierą rozwojową regionu jest niekorzystna sytuacja społeczna i zawodowa mieszkańców województwa prowadząca do ich wykluczenia społecznego. Zjawisko wykluczenia społecznego dotyczy najczęściej osób długotrwale bezrobotnych, oddalonych od rynku pracy, osób o niskich kompetencjach społecznych i kwalifikacjach zawodowych, osób żyjących w niekorzystnych warunkach ekonomicznych, osób dotkniętych niepełnosprawnością, uzależnieniami, bezdomnością. Czynniki wykluczenia społecznego niejednokrotnie nakładają się na siebie. Za główne bariery uniemożliwiające pełne uczestnictwo w życiu społecznym uznawane jest bezrobocie i ubóstwo. Wysoki odsetek osób bezrobotnych (w 2012 roku stopa bezrobocia w regionie wynosiła 14,7% i miała tendencję wzrostową, w Polsce 13,4%) utrwała wykluczenie społeczne i potęguje ubóstwo. W roku 2012 poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa żyło 11,3% mieszkańców województwa (w kraju 7,4%). W Podlaskim istnieje silna korelacja w występowaniu zjawiska bierności zawodowej i wykluczenia społecznego. W związku z tym rozdzielenie tych dwóch zjawisk jest bardzo trudne. Szczególnie trudna sytuacja

dotyczy rodzin czy gospodarstw domowych, w których występuje kumulacja bezrobocia, oznaczająca, iż więcej niż jedna osoba mogąca podjąć zatrudnienie, pozostaje poza rynkiem pracy. Jednostki te skazane są często na skrajne ubóstwo i trwałe wykluczenie. Negatywne zjawiska psychospołeczne, finansowo-materialne i kulturowe, dotyczące osób wykluczonych społecznie, wynikają w dużej mierze z braku zatrudnienia, a także w znacznym stopniu przyczyniają się do niepodjęcia wysiłków związanych z aktywnym poszukiwaniem legalnego zatrudnienia. Inną przyczyną wykluczenia społecznego obok bezrobocia i ubóstwa jest niepełnosprawność. Wśród ogółu osób z niepełnosprawnościami aż 84,5% stanowiły osoby utrzymujące się ze źródeł niezarobkowych, przede wszystkim ze świadczeń. Integracja społeczna i zawodowa osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem z powodu niepełnosprawności, jest podstawowym sposobem na poprawę ich sytuacji. Osoby wykluczone, bądź zagrożone wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny wymagają kompleksowego wsparcia i stworzenia niezbędnych warunków do integracji ze społeczeństwem. Wyzwaniem przed jakim stoi województwo jest eliminacja barier ograniczających aktywność społeczną i zawodową osób będących w niekorzystnej sytuacji. Podejmowane działania przyczynią się do ich usamodzielnienia, zmniejszenia zależności od instytucji pomocowych, a w rezultacie zwiększą szanse na zatrudnienie i trwałe utrzymanie się na rynku pracy. Efekty działań w zakresie włączenia społecznego będą możliwe do osiągnięcia jedynie przy równoczesnym podnoszeniu konkurencyjności podlaskiego przemysłu, co przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy. Efektem realizowanych działań będzie wzrost kompetencji społecznych, zawodowych oraz samodzielności i samoorganizacji tych osób, co w konsekwencji doprowadzi do obniżenia poziomu zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie. Rezultatem interwencji w ramach PI 9i będzie poszukiwanie pracy, uczestnictwo w kształceniu, zdobywanie kwalifikacji, podejmowanie pracy przez te osoby.

Podejmowane w ramach PI 9i działania będą realizować cele Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	31	%	2013	31	SL 2014	Roczna
2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	36	%	2013	36	SL 2014	Roczna
3	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	12	%	2013	12	SL 2014	Roczna

4	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (long term)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	23	%	2013	25	badanie ewaluacyjne	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie
5	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	40	%	2013	40	SL 2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W ramach priorytetu planowane są działania ukierunkowane przede wszystkim na aktywizację zawodową, tj. zwiększenie szans na znalezienie zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych kwalifikacji i doświadczenia zawodowego czy też innych czynników powodujących ograniczenie szans na rynku pracy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Skuteczność wsparcia uzależniona jest od włączenia obok aktywizacji zawodowej działań z zakresu aktywizacji społecznej, jak również zastosowania działań o charakterze środowiskowym. Niwelowanie barier napotykanych przez osoby wykluczone będzie możliwe dzięki zastosowaniu kompleksowych i zindywidualizowanych form wsparcia, opartych na indywidualnej diagnozie.

Działania w ramach reintegracji uwzględniają także przesłanki wykluczenia niezależne od sytuacji na rynku pracy i materialnych warunków życia, a które wymagają odrębnych instrumentów adresowanych do osób o niskich kwalifikacjach, osób dotkniętych niepełnosprawnościami, uzależnionych od alkoholu, narkotyków czy wchodzących w konflikt z prawem (z wyłączeniem więźniów). Podejmowane będą działania aktywizacyjne w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, działania środowiskowe, działania o charakterze prewencyjnym wobec zjawisk sprzyjających wykluczeniu społecznemu, realizowane przy wykorzystaniu instrumentów aktywnej integracji, zapewniających kompleksowe oraz zindywidualizowane wsparcie. Jako element uzupełniający, stanowiący integralną część szerszego programu możliwe będzie zapewnienie dostępu do poradnictwa prawnego i obywatelskiego. W ramach CT9 będzie możliwa realizacja programów aktywności lokalnej na obszarach miast Białystok, Łomża, Suwałki i Bielsk Podlaski.

Szczególną grupą wymagającą interwencji są osoby z niepełnosprawnościami, które spotykają się nie tylko z barierami na rynku pracy, ale też z brakiem akceptacji społecznej. Wsparcie skierowane do tej grupy obok kompleksowości wymaga włączenia do działań otoczenia tych osób, a w szczególności ich środowiska pracy. Aktywizacja społeczna i zawodowa tej grupy osób będzie się odbywała poprzez włączenie osób z niepełnosprawnościami w zajęcia warsztatów terapii zajęciowej, finansowanie programów zatrudnienia wspomaganego czy inne zajęcia związane z aktywną integracją.

Zwiększenie efektywności i kompleksowości wsparcia wymaga zindywidualizowanych i podmiotowych działań opartych o współpracę służb publicznych i organizacji z różnych sektorów. Jest to szczególnie istotne w przypadku integracji dzieci i młodzieży wymagających resocjalizacji, wsparcia gospodarstw domowych o niskiej intensywności pracy, w tym mających pod opieką osoby zależne.

Wsparcie będzie dotyczyć także osób najbardziej potrzebujących, objętych Programem Operacyjnym Pomoc Żywnościowa, w celu zapewnienia komplementarności interwencji w ramach FEAD i EFS.

Efektywność podejmowanej interwencji wymaga koordynacji i monitorowania na poziomie regionu dlatego istotne są działania umożliwiające analizę i weryfikację skuteczności wsparcia, komplementarne względem planowanych na poziomie krajowym. Pozwoli to na dostosowanie działań prowadzonych w ramach polityki społecznej do faktycznych potrzeb występujących w regionie.

Przedsięwzięcia na rzecz zwiększenia dostępu do rynku pracy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym mogą być realizowane bezpośrednio przez instytucje pomocy i integracji społecznej, podmioty ekonomii społecznej działające w obszarze i na rzecz aktywnej integracji, jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia, jednostki sektora finansów publicznych oraz instytucje publicznych służb zatrudnienia (w zakresie wspólnych działań partnerskich z instytucjami pomocy i integracji społecznej).

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia tam, gdzie jest to niezbędne i uzasadnione, przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Interwencja w ramach niniejszego priorytetu będzie podejmowana na terenie całego województwa. Adresatem wsparcia w CT9 będą osoby wykluczone oraz zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby bezrobotne, którym do aktywizacji zawodowej niezbędne jest w pierwszej kolejności udzielenie wsparcia w zakresie integracji społecznej, członkowie rodzin osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także społeczności lokalne.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Natomiast w przypadku projektów realizowanych na rzecz grupy docelowej ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie nabór projektów może następować zarówno w trybie pozakonkursowym, jak i konkursowym zgodnie ze schematem określonym w wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie włączenia społecznego. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria uwzględnią będą zasady horyzontalne określone w programie. Realizowane będą projekty zakładające efektywność społeczną i zatrudnieniową wsparcia oraz trwałość zaproponowanych rozwiązań. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	10 474	SL 2014	Roczna

2	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CI)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	315	SL 2014	Roczna
---	---	-------	-----	---------------------------	-----	---------	--------

DZIAŁANIE 7.2 ROZWÓJ USŁUG SPOŁECZNYCH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9iv

UŁATWIANIE DOSTĘPU DO PRZYSTĘPNYCH CENOWO, TRWAŁYCH ORAZ WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG, W TYM OPIEKI ZDROWOTNEJ I USŁUG SPOŁECZNYCH ŚWIADCZONYCH W INTERESIE OGÓLNYM

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cele szczegółowe:

→ **Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym**

Podlaskie charakteryzuje się słabym zaludnieniem i rozproszoną siecią osadniczą (13 miejsce w kraju), co ogranicza dostępność mieszkańców do wielu usług społecznych. Dochodzi do tego jeszcze postępujące zjawisko starzenia się społeczeństwa, a tym samym zwiększony popyt na usługi. Współczynnik obciążenia demograficznego, określający liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2012 r. wyniósł dla województwa podlaskiego 57,0 (w kraju: 56,6). Obserwowane są dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych, które koncentrują się w ośrodkach miejskich. Dotyczy to przede wszystkim osób z niepełnosprawnością, dla których problemy zaczynają się już na etapie szkolnictwa, w tym podstawowego. Bariery występującą na wsiach i w małych miejscowościach jest dowóz osób z niepełnosprawnością do szkół i opieka asystenta. Konieczne jest zatem zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, w tym usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, w czym pomocna powinna być ich deinstytucjonalizacja i wsparcie alternatywnych form opieki nad osobami zależnymi.

Polska należy do krajów, w których dzieci są najbardziej narażoną na ubóstwo kategorią społeczną, a jednocześnie transfery socjalne nie wpływają znacząco na zmniejszenie zagrożenia ubóstwem. System świadczeń rodzinnych skierowany jest głównie do rodzin ubogich – w Polsce 35% dzieci korzystających ze świadczeń rodzinnych to dzieci zaliczane do ubogich, podczas gdy średnio w UE-25 to tylko 18%. W 2012 r. w regionie nastąpił wzrost zagrożenia ubóstwem wśród rodzin z co najmniej 4 dziećmi oraz wśród rodzin niepełnych, a także w gospodarstwach domowych z dziećmi niepełnosprawnymi. Większe znaczenie dla rodzin mają świadczenia z pomocy społecznej niż system świadczeń rodzinnych. Ubóstwo i wykluczenie społeczne utrudniają dzieciom właściwy start w przyszłość i uzyskanie wyższej pozycji w społeczeństwie. Województwo podlaskie jest jednym z trzech województw, w których opieką całodobową objętych było najmniej wychowanków w wieku 0-17 lat na 1 tys. ludności i jednocześnie udział dzieci z placówek rodzinnych był niższy niż przeciętna, a wskaźnik objęcia opieką zastępczą wychowanków w wieku 0-17 lat na 1 tys. ludności był niższy niż średnia w kraju. Dlatego kluczowym elementem poprawy spójności społecznej będzie zwiększenie dostępu do różnego rodzaju usług społecznych adresowanych do rodzin z dziećmi zwłaszcza niepełnosprawnymi czy do rodzin zastępczych.

Efektom interwencji w ramach niniejszego priorytetu będzie zwiększenie dostępności usług dedykowanych osobom wykluczonym, bądź zagrożonym wykluczeniem społecznym, zwłaszcza osobom starszym, niepełnosprawnym i niesamodzielnym, jak również rodzinom zagrożonym dysfunkcją lub przeżywającym trudności. Podejmowane działania w zakresie usług społecznych będą sprzyjały wyrównywaniu szans w rozwoju dzieci i młodzieży, aktywizacji zawodowej osób opiekujących się osobą zależną oraz ułatwieniu godzenia obowiązków rodzinnych z pracą zawodową. Wśród rezultatów działań w zakresie wsparcia usług społecznych kierowanych do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym będzie ich aktywność polegająca na poszukiwaniu pracy, uczestniczeniu w kształceniu lub szkoleniu, zdobywaniu kwalifikacji,

podejmowaniu zatrudnienia. Wszystkie przewidziane działania służyć mają zwiększeniu jakości usług społecznych lub zdrowotnych i liczby miejsc ich świadczenia.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd	0	szt.	2013	534	SL 2014	Roczna

→ Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych

Słabo zaludniona i rozproszona sieć osadnicza regionu skutkuje ograniczoną dostępnością mieszkańców do usług zdrowotnych. Z uwagi na oddalenie od większych ośrodków miejskich utrudniony dostęp do placówek zdrowotnych i świadczonych przez nie usług mają zwłaszcza mieszkańcy wsi, co stanowi utrudnienie w codziennym funkcjonowaniu. Starzenie się społeczeństwa spowoduje wyraźny spadek ludności w przedziale wiekowym 18-44 lata. O ile w 2010 r. osoby w wieku mobilnym stanowiły 63,1% ogółu ludności w wieku produkcyjnym, to przewiduje się, iż w 2035 r. udział tej grupy wyniesie zaledwie 51,7%. W całym prognozowanym okresie przewiduje się pogłębianie szeregu niekorzystnych zmian demograficznych, tj.: starzenie się społeczeństwa, starzenie się zasobów siły roboczej, zmniejszanie się liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji ludności, wzrost współczynnika obciążenia demograficznego. W związku z powyższym już dzisiaj potrzebne są działania mające na celu poprawę stanu życia i zdrowia społeczeństwa. Negatywne tendencje demograficzne, związane ze starzeniem się społeczeństwa oraz wysoką zachorowalnością i umieralnością spowodowaną chorobami cywilizacyjnymi, niosą za sobą szereg wyzwań w obszarze ochrony zdrowia. Jednym z problemów w obszarze ochrony zdrowia w regionie jest zapewnienie powszechnego i równomiernego dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych. W wielu dziedzinach medycyny zabezpieczenie opieki zdrowotnej w części ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz w zakresie świadczeń stacjonarnych jest niewystarczające. Analiza SWOT ochrony zdrowia w regionie, zawarta w opracowaniu *Stan i kierunki rozwoju ochrony zdrowia w województwie podlaskim*, wśród słabych stron sektora wymienia także m.in. niewystarczające zabezpieczenie świadczeń opiekuńczych, pielęgnacyjnych, paliatywnych, hospicyjnych i świadczeń z zakresu opieki długoterminowej.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd	0	szt.	2013	71	SL 2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Ważnym czynnikiem uzyskania poprawy spójności społecznej regionu jest ułatwianie mieszkańcom województwa dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług.

Interwencja skupia się na wsparciu usług opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, także poprzez rozszerzenie pakietu dostępnych usług oraz ich deinstytucjonalizację. Będzie ona kierowana do szerokiej grupy osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnością, które spotykają dodatkowo bariery techniczne w dostępie do podstawowych usług społecznych, rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, dzieci ubogich i objętych pieczęcią zastępczą, ale również osób starszych i niesamodzielnych. Z punktu widzenia wzmocnienia opiekuńczych funkcji rodziny, należy podkreślić konieczność rozwoju instytucji wsparcia rodziny w regionie zwłaszcza pieczy zastępczej. Dodatkowo słabo rozwinięte są usługi w postaci mieszkań chronionych i wspomaganych, stanowiących istotne wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób usamodzielnianych opuszczających pieczęcią zastępczą czy osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Podejmowane interwencje w zakresie opieki zdrowotnej będą zgodne z założeniami w zakresie finansowania sektora ochrony zdrowia wyrażonymi w Umowie Partnerstwa. Realizowane działania uwzględniać będą sytuację demograficzną i epidemiologiczną w regionie, odpowiadać na zidentyfikowane uprzednio deficyty oraz zapotrzebowanie w ww. obszarze. Przyczynią się do realizacji priorytetu I *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży* oraz priorytetu IV *Bezpieczeństwo i aktywność osób starszych* Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Jednocześnie mechanizm z zakresu programowania i wdrażania polegający na koordynacji interwencji w sektorze ochrony zdrowia przez *Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia* w drodze uzgodnienia *Planu działania w sektorze zdrowia* zapewni komplementarność interwencji RPOWP wobec innych programów operacyjnych i funduszy krajowych.

W celu jak najwcześniejszej interwencji i przeciwdziałania chorobom, zaburzeniom rozwojowym i wadom wrodzonym przewiduje się wsparcie na opracowanie i wdrożenie projektów i programów zdrowotnych zgodnych z *Policy Paper dla ochrony zdrowia*.

W zakresie usług społecznych planowane są działania zwiększające dostępność osób starszych i ich rodzin do istniejących na rynku usług, jak również rozszerzenie katalogu usług w celu zabezpieczenia rosnących potrzeb tej grupy. Realizowane będą także działania związane z udostępnianiem opieki dziennej nad osobami zależnymi (niepełnosprawnymi, niesamodzielnymi), co jest szczególnie istotne z perspektywy wsparcia w powrocie na rynek pracy ich opiekunów. Wspierane będą przede wszystkim środowiskowe formy pomocy i samopomocy, rozwój placówek świadczących usługi na rzecz społeczności lokalnej. Podejmowane działania wpisują się będą w realizację *Założeń Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020*.

Wśród interwencji skierowanej do rodzin z dziećmi planowane jest wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych oraz wsparcie rozwoju pieczy zastępczej. Dostępność spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych skierowanych do rodzin będzie wzmocniana m.in. poprzez działania profilaktyczne adresowane do rodzin zagrożonych dysfunkcją, przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji funkcji społecznych rodzin zwłaszcza wielodzietnych oraz wzmocnienie i doskonalenie współpracy środowiska społecznego z rodziną. Adresatem wsparcia będą także osoby sprawujące pieczęcią zastępczą i dzieci w niej umieszczone. Planowane są również działania na rzecz wsparcia dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Uzupełnieniem działań jest rozwój usług skierowanych do osób kończących pobyt w jednostkach instytucjonalnych i rodzinnych pieczy zastępczej, opuszczających ośrodki socjoterapii, ośrodki wychowawcze i zakłady karne.

Ponadto, zapewnienie wysokiej jakości usług oraz rozszerzenie oferty usług wiąże się z koniecznością aktualizacji wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej, jednostek wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie udzielanego wsparcia. Działania będą komplementarne do interwencji realizowanej na poziomie krajowym.

Świadczenie usług społecznych i zdrowotnych powinno w coraz większym zakresie odbywać się w formach nieinstytucjonalnych. Warunkiem deinstytucjonalizacji jest wzmocnienie jakości współpracy finansowej i pozafinansowej administracji publicznej i organizacji pozarządowych, która prowadzić będzie do zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w świadczeniu usług publicznych.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia tam, gdzie jest to niezbędne i uzasadnione, przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym instytucje pomocy i integracji społecznej, publiczne i prywatne instytucje opieki medycznej, jednostki organizacyjne systemów wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, podmioty ekonomii społecznej oraz organizacje pozarządowe. Grupę docelową stanowią będą osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz dzieci. Obszarem realizacji działań w ramach priorytetu będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Preferowane będą projekty o wysokiej efektywności wsparcia i trwałości zaproponowanych rozwiązań oraz beneficjenci posiadający doświadczenie w działalności związanej z włączeniem społecznym.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	2 147	SL 2014	Roczna
2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	2 147	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 7.3 WZMOCNIENIE ROLI EKONOMII SPOŁECZNEJ W ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9v

WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ I INTEGRACJI ZAWODOWEJ W PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH ORAZ EKONOMII SPOŁECZNEJ I SOLIDARNEJ W CELU UŁATWIANIA DOSTĘPU DO ZATRUDNIENIA

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych

Przedsiębiorczość społeczna umożliwia podjęcie zatrudnienia osobom wykluczonych społecznie, oferuje ramy dla nowych form przedsiębiorczości i pracy, odgrywa bardzo ważną rolę w rozwoju lokalnym i spójności społecznej, wzmacnia kapitał społeczny i postawy obywatelskie. Wg badania organizacji pozarządowych SOF-1 GUS w 2010 w Podlaskim działało 2 300 aktywnych organizacji społecznych, stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji (wśród nich 700 stanowiły zarejestrowane OSP), co stanowi jedynie 3,1% tego typu organizacji zanotowanych w całej Polsce i jest to jedna z najniższych liczb w kraju (14 miejsce). Na terenie województwa istniały 4 kluby integracji społecznej (KIS) i 7 centrów integracji społecznej (CIS) oraz 23 warsztaty terapii zajęciowej. W 2012 roku na terenie województwa podlaskiego funkcjonowały 474 spółdzielnie, a ich liczba zmniejszyła się o 86 podmiotów w porównaniu do 2000 r. Większość z nich to spółdzielnie pracy. Na dzień 30 grudnia 2013 r. w Ogólnopolskim Związku Rewizyjnym Spółdzielni Socjalnych zarejestrowanych było w regionie 31 spółdzielni socjalnych, tj. 3,5% wszystkich spółdzielni w Polsce. Rola podmiotów ekonomii społecznej jest niezastąpiona w aktywnej integracji i aktywizacji osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym i przyczynia się do zwiększenia szans na odnalezienie się na rynku pracy. Podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne nie mają dogodnych warunków do rozwoju w regionie, na co wpływa m.in. niedostateczna wiedza na ten temat, brak zaufania społecznego i ugruntowanej pozycji na lokalnym rynku. Organizacje skupiające w województwie podmioty ekonomii społecznej nie mają jeszcze silnej reprezentacji, nie są też silnie wspierane przez otoczenie. Mając na uwadze rolę ekonomii społecznej w integracji społecznej, istotne jest tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi sektora ekonomii społecznej, która łącząc cele społeczne z ekonomicznymi, stanowi skuteczny instrument aktywizacji osób doświadczających trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. Rozwój sektora ekonomii społecznej przekładać się będzie na liczbę funkcjonujących przedsiębiorstw społecznych oraz liczbę miejsc pracy w nich utworzonych. Nie bez znaczenia będzie także rola ekonomii społecznej w zwiększaniu spójności społecznej i budowaniu kapitału społecznego w regionie.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	17	%	2013	17	SL 2014	Roczna

2	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd	10 5	szt.	2013	473	SL 2014	Roczna
3	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (long term)	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd	30	%	2013	30	badanie ewaluacyjne	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu poprawy skuteczności polityki publicznej w zakresie zwiększania zatrudnienia oraz zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa istotne znaczenie ma rozwój sektora ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorczości społecznej. Włączeniu społecznemu ukierunkowanemu na zatrudnienie służy tworzenie warunków do powstawania miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Podejmowane działania ukierunkowane będą na poprawę dostępności i jakości usług sprzyjających powstawaniu nowych podmiotów, m.in. poprzez usługi animacyjne oraz inkubacyjne, oraz rozwój i funkcjonowanie już istniejących przedsiębiorstw społecznych. Zakłada się kompleksowe wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych, obejmujące m. in. wsparcie doradczo-szkoleniowe, pomoc finansową, wsparcie pomostowe, mentoring w zakresie prowadzenia działalności. Przewiduje się również bezpośrednie wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw społecznych na rzecz ich ekonomizacji i poprawy pozycji rynkowej, poprzez np. zapewnienie dostępu do usług doradczych w zakresie prowadzenia biznesu, m.in. obsługi prawnej, księgowości, finansów, usług związanych z wdrażaniem innowacji i planów rozwojowych. Ponadto, konieczne jest wzmocnienie roli otoczenia podmiotów ekonomii społecznej w jej rozwoju poprzez tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw na rzecz ekonomii społecznej. O efektywności i trwałości planowanych działań decyduje również upowszechnianie wiedzy z zakresu ekonomii społecznej wśród potencjalnych partnerów oraz mieszkańców województwa. Działania upowszechniające mogą być jedynie częścią szerszego projektu.

Istotnym elementem niesienia efektywnej pomocy jest koordynacja i kompleksowe monitorowanie zjawisk zachodzących w sferze wykluczenia społecznego, usług społecznych użyteczności publicznej oraz ekonomii społecznej w regionie, a także analiza skuteczności działań w tym zakresie. Koordynacja sektora ekonomii społecznej w regionie będzie obejmować następujące działania: współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej, stosowania klauzul społecznych/społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecania zadań podmiotom ekonomii społecznej; zapewnienie funkcjonowania regionalnego komitetu ds. ekonomii społecznej, organizowanie jego prac i tworzenie możliwości współpracy kluczowych interesariuszy w zakresie kreowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie; wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja regionalnego wieloletniego planu rozwoju ekonomii społecznej oraz analiza i koordynacja jego wdrażania. Elementem koordynacji będzie monitoring kondycji sektora ekonomii społecznej prowadzony cyklicznie i udostępniany wszystkim zainteresowanym podmiotom. Wydatki na ww. działania będą stanowiły nie więcej niż 10% alokacji na PI 9v.

Powyższe działania mogą być realizowane przez szeroki, otwarty katalog beneficjentów, w tym: podmioty ekonomii społecznej, instytucje wspierające podmioty ekonomii społecznej, instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia tam, gdzie jest to niezbędne i uzasadnione, przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Działania adresowane będą do przedsiębiorstw społecznych, podmiotów i osób zainteresowanych tworzeniem przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych, osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz jednostek sektora finansów publicznych. Podmioty ekonomii społecznej definiowane będą zgodnie z *Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej*. Działania będą podejmowane na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie wdrożeniowej. W zakresie koordynacji ekonomii społecznej w regionie beneficjentem projektu pozakonkursowego będzie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Wszystkie wyłaniane do dofinansowania przedsięwzięcia mają służyć tworzeniu trwałych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Preferowane będą projekty o wysokiej efektywności wsparcia oraz trwałości zaproponowanych rozwiązań.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	5 886	SL 2014	Roczna
2	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szk.	EFS	Region słabiej rozwinięty	462	SL 2014	Roczna

Opis wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu jest nadrzędnym celem wynikającym wprost ze Strategii *Europa 2020*, który w RPOWP 2014-2020 realizowany ma być w szczególności poprzez interwencję w ramach CT 9. Działania podejmowane w sferze eliminacji zjawisk wykluczenia społecznego i ubóstwa są konsekwencją zdiagnozowanych negatywnych procesów toczących się w społeczeństwie. Interwencja ma służyć poprawie sytuacji osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, m. in. poprzez poprawę dostępu do usług publicznych. Działania te mają jednak jedynie uzupełniający charakter względem tworzenia miejsc pracy w realnej sferze gospodarki, a zatem uzupełniają działania podejmowane w ramach CT1 oraz CT3 w Programie, dotyczące bezpośrednio podniesienia poziomu innowacyjności i konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw.

Wsparcie ekonomii społecznej, a zwłaszcza przedsiębiorstw społecznych, realizowane w CT9, będzie dopełniało interwencję podejmowaną w CT3 w odniesieniu do podniesienia konkurencyjności sektora MŚP. Przedsiębiorstwo społeczne łączy w sobie zarówno atrybut przedsiębiorczości, czyli prowadzi działalność gospodarczą, jak i atrybut społeczny, czyli

generuje dodatkowe korzyści społeczne. Przedsiębiorstwo społeczne to nie tylko wytwarzanie określonych dóbr i usług, ale też mobilizacja kapitału społecznego, innowacyjność oraz poszerzanie rynku przez włączanie do uczestnictwa w nim osób dotychczas wykluczonych. Dodatkowo przedsiębiorstwa społeczne mogą uczestniczyć w działaniach na rzecz przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną (CT4), zasobooszczędną i sprzyjającą ochronie środowiska przyrodniczego i kulturowego (CT6). Komplementarność wewnętrzna pomiędzy interwencją EFS i EFRR była podstawą konstrukcji bliźniaczych osi priorytetowych w Programie: VII i VIII. Planowane w nich działania wzajemnie się uzupełniają, w niektórych przypadkach warunkują wzajemnie, a ich spójna czasowo i przestrzennie realizacja ma szansę przynieść dodatkową wartość dodaną w postaci efektu synergii.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych
VII	Wskaźnik finansowy	12	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	9 579 824	69 411 765	SL 2014
VII	Wskaźnik produktu	101	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	5 235	16 360	SL 2014

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFS
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Poprawa spójności społecznej	109 Aktywne włączenie, w tym w celu promowania równości szans i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie szans na zatrudnienie	40 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	112 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych	11 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	113 Promowanie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz gospodarki społecznej i gospodarki solidarności w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	8 000 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Poprawa spójności społecznej	01 Dotacja bezzwrotna	59 000 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Poprawa spójności społecznej	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	19 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	20 000 000

VII Poprawa spójności społecznej	03Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	20 000 000
----------------------------------	---	------------

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Poprawa spójności społecznej	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	3 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	07Nie dotyczy	56 000 000

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Poprawa spójności społecznej	06 Niedyskryminacja	59 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	07 Równość płci	59 000 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA VIII: INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

Uzasadnienie zastosowania osi wielofunduszowej, wielotematycznej i/lub obejmującej kilka kategorii regionów

KE podkreśla wagę usług użyteczności publicznej, stanowiących filar europejskiego modelu społeczeństwa, a także konieczność zapewnienia dostępu do wysokiej jakości i przystępnych cenowo usług wszystkim obywatelom i przedsiębiorstwom w UE. Na obszarze UE usługi użyteczności publicznej pozostają podstawowym czynnikiem zapewniającym społeczną i terytorialną spójność. Mając na uwadze rozwój Podlaskiego oraz poprawę jakości życia w regionie zgodnie z trzecim celem strategicznym SRWP 2020, niezbędne jest zapewnienie odpowiedniego poziomu infrastruktury społecznej i dostępności do niej, odpowiedniego poziomu rozwoju opieki przedszkolnej i jej infrastruktury, szkolnictwa zawodowego, opieki zdrowotnej, dobrego dostępu do usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną dla przedsiębiorstw i mieszkańców oraz zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego regionu. Konstrukcja osi wynika z diagnozy sytuacji ww. obszarów.

Celem zapewnienia komplementarności z działaniami podejmowanymi w ramach EFS zwłaszcza w zakresie PI 8vi i PI 9iv, konieczne będzie skoncentrowanie wsparcia infrastruktury społecznej (CT9) na inwestycjach odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby, uwzględniających zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa, sytuację epidemiologiczną i zapotrzebowanie na usługi medyczne. Działania w ramach osi będą wpisywały się w szerszy cel jakim jest stworzenie środowiska życia, nauki, pracy, spędzania wolnego czasu, które będą dostarczały mieszkańcom zasobów niezbędnych do kształtowania i pomnażania potencjału zdrowotnego oraz eliminowały czynniki ryzyka zagrażające zdrowiu. W celu poprawy atrakcyjności regionu jako miejsca zamieszkania i spędzania czasu wolnego niezbędne jest także wykorzystanie zasobów

regionalnego dziedzictwa kulturowego (CT6). Wsparcie będzie dotyczyło przede wszystkim konserwacji i renowacji obiektów objętych ochroną i jednocześnie wykazujących potencjał do wzmocnienia funkcji komercyjnych, w tym turystycznych. Uzupełnieniem ww. działań będzie wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich oraz inwestycji dokonywanych w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (CT9). Spójności społecznej poprzez wyrównywanie szans edukacyjnych służyć będzie interwencja w ramach CT10, polegająca na zapewnieniu odpowiedniego standardu infrastruktury edukacyjnej niezbędnej do poprawy jakości kształcenia i wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców regionu oraz polepszenia dostępu do edukacji.

W obszarze usług publicznych kluczowym wyzwaniem będzie transformacja cyfrowa (CT2). Popularyzacja technologii internetowych ma szansę radykalnie zmienić sposób funkcjonowania administracji, zdrowia, kultury, a zarazem pomóc w niwelowaniu różnic rozwojowych w skali kraju, pomiędzy miastami, a peryferiami w województwie. Rozwój usług świadczonych drogą elektroniczną umożliwiłby mieszkańcom lepszy dostęp do usług publicznych, szczególnie osobom z terenów wiejskich lub mniejszych miejscowości.

Konstrukcja osi warunkuje potrzebę podjęcia kompleksowych i zintegrowanych działań na rzecz grup docelowych wymagających wsparcia, jak również konieczność silnego, także w ujęciu przestrzennym powiązania powyższych kwestii z inwestycjami realizowanymi w ramach EFS. Ponadto zaproponowana konstrukcja osi przyczyni się do osiągnięcia założeń programu, w obszarach w których realizacja inwestycji jedynie przy wsparciu środków EFS nie byłaby wystarczająca.

DZIAŁANIE 8.1 ROZWÓJ USŁUG PUBLICZNYCH ŚWIADCZONYCH DROGĄ ELEKTRONICZNĄ

PRIORYTET 2 c

WZMOCNIENIE ZASTOSOWAŃ TIK DLA E-ADMINISTRACJI, E-UCZENIA SIĘ, E-WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO, E-KULTURY I E-ZDROWIA

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną

Niska gęstość zaludnienia i rozproszona sieć osadnicza województwa podlaskiego skutkuje relatywnie większymi problemami i kosztami budowy infrastruktury, ale również ogranicza dostępność mieszkańców do wielu usług publicznych, które świadczone są w ośrodkach wyższego rzędu (powiatowych lub wojewódzkim). Niezwykle istotne jest zatem zapewnienie dostępu do usług publicznych wszystkim mieszkańcom województwa, które będzie możliwe także dzięki rozwojowi usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną z zakresu administracji, zdrowia oraz ich upowszechnienie wśród mieszkańców województwa podlaskiego. Rozwój usług świadczonych drogą elektroniczną umożliwi mieszkańcom lepszy dostęp do tych usług, w szczególności np. osobom z terenów wiejskich lub mniejszych miejscowości, co w konsekwencji pomoże w niwelowaniu różnic rozwojowych pomiędzy miastami a peryferiami województwa. Popularyzacja technologii internetowych ma szansę radykalnie zmienić sposób funkcjonowania administracji, zdrowia, kultury oraz zaangażować obywateli w procesy demokratyczne. Odpowiednie wykorzystanie możliwości technologii informatycznych, np. w placówkach ochrony zdrowia, jest w stanie szybko zwiększyć efektywność systemu ochrony zdrowia, głównie poprzez obniżenie kosztów działalności oraz polepszenie jakości opieki nad pacjentem. Wykorzystanie TIK może mieć także ogromną rolę w zakresie profilaktyki i propagowania prozdrowotnych zachowań obywateli.

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy wiąże się z potrzebą zwiększenia dostępu do tradycyjnych zasobów, w tym kultury za pomocą nowych technologii.

W dziedzinie usług świadczonych drogą elektroniczną wyzwaniem jest zwiększenie skali ich stosowania oraz poprawa jakości oferowanych usług, w tym na poziomie administracja – biznes, administracja – klienci indywidualni. Rezultatem działań związanych z upowszechnieniem wykorzystania TIK będzie większa liczba osób korzystających z internetu np. w kontaktach z administracją publiczną. Celem interwencji jest zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, którego odzwierciedleniem będzie wzrost odsetka obywateli korzystających z e-administracji.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji	%	Region słabiej rozwinięty	22,4	2014	41,9	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Interwencja w ramach PI 2c będzie polegać na wsparciu projektów dotyczących rozwoju elektronicznych usług publicznych oraz rozwoju infrastruktury informatycznej, w tym dostępu do aplikacji i systemów bazodanowych służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechniania komunikacji elektronicznej w zakresie informatyzacji świadczenia usług; wdrażania usług elektronicznych, tworzenia oprogramowania dostępnego i dostosowanego do potrzeb społeczności mniejszościowych i osób z niepełnosprawnością. Wspierane będzie wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w zakresie digitalizacji zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych w celu zapewnienia powszechnego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej oraz ich ponownego wykorzystania związanego ze świadczeniem e-usług (z uwzględnieniem zapisów Dyrektywy nr 2013/37/UE). Priorytetowo traktowane będą działania w ramach e-usług adresowanych do przedsiębiorstw i mieszkańców województwa, których spodziewane korzyści ekonomiczne mogą być najwyższe. Interwencja w zakresie e-usług będzie koncentrować się na dostarczeniu najbardziej dojrzałych usług (o stopniu dojrzałości 4), dopuszczając jednocześnie usługi o stopniu dojrzałości 3.

Główną barierą rozwoju e-zdrowia jest wciąż brak odpowiedniej infrastruktury oraz narzędzi TIK. Wyzwaniem jest stworzenie infrastruktury oraz wdrożenie narzędzi TIK odpowiadających globalnym wymaganiom e-zdrowia oraz zgodnych z powszechnie uznanymi standardami. Ważne jest wdrożenie nowoczesnych i spójnych ze sobą (zasada wzajemnej interoperacyjności) rozwiązań informatycznych i telemedycznych. Wdrażanie projektów w ramach tego obszaru opierać się musi na analizie interoperacyjności systemów informatycznych i telemedycznych w podmiotach leczniczych, konieczna jest także stopniowa unifikacja sprzętu i oprogramowania w jednostkach wraz z jednolitymi procedurami oraz stworzenie bazy informatycznej umożliwiającej zbieranie danych z województwa, ich agregację i analizę.

W zakresie operacji związanych z informatyzacją świadczenia usług medycznych (e-zdrowie) wsparcie przeznaczone zostanie na integrację i zapewnienie interoperacyjności systemów teleinformatycznych w ochronie zdrowia; implementację standardów wymiany dokumentacji medycznej i wdrożenie systemów elektronicznej dokumentacji medycznej w placówkach ochrony zdrowia, co umożliwi m.in. wgląd w dokumentację medyczną pacjenta drogą elektroniczną, wymianę informacji i danych dotyczących zdarzeń medycznych.

Innym typem operacji może być wdrożenie rozwiązań telemedycznych w systemie ochrony zdrowia celem prowadzenia konsultacji medycznych, monitoringu stanu zdrowia pacjenta, rehabilitacji oraz opieki medycznej na odległość. Wsparcie zostanie przeznaczone na przykład na zwiększenie stopnia wykorzystania systemów elektronicznych repozytoriów wytycznych postępowania medycznego i ścieżek klinicznych oraz systemów wspomagania decyzji medycznych, wyposażenie placówek opieki medycznej w ww. systemy lub dostosowanie systemów placówek opieki medycznej do współpracy z ww. systemami oraz systemami

telemedycznymi, wdrożenie rozwiązań z zakresu telemonitoringu, wyposażenie podmiotów leczniczych w narzędzia niezbędne do stosowania telemedycyny.

Rozwój e-zdrowia doprowadzi do zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców regionu poprzez lepszą koordynację funkcjonowania jednostek opieki medycznej, dostęp do elektronicznej dokumentacji medycznej, czy możliwość skorzystania z nowoczesnych rozwiązań z zakresu telemedycyny i teleopieki w regionie. Tym samym zwiększy się wykorzystanie technologii TIK w opiece zdrowotnej oraz dostęp do usług publicznych. Powyższe działania wpisują się w realizację zakładanego w SRWP wzrostu efektywności działania podmiotów i służb bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa. Podstawowymi typami beneficjentów w zakresie e-zdrowia będą placówki ochrony zdrowia, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia.

W zakresie rozwoju usług elektronicznych w administracji (e-administracja) planuje się operacje dotyczące aktualizacji i integrowania katalogu świadczonych usług oraz promocji e-usług administracji publicznej. Innymi potencjalnymi rodzajami przedsięwzięć mogą być: rozwój infrastruktury informatycznej w administracji, w tym aplikacji i systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych; czy przedsięwzięcia umożliwiające udostępnianie zasobów rejestrów publicznych innym podmiotom publicznym oraz klientom administracji na drodze elektronicznej, w tym służące udostępnianiu e-usług publicznych w zakresie informacji przestrzennej i publicznych rejestrów geodezyjnych. Potencjalnymi beneficjentami w zakresie e-administracji mogą być: jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, a także administracja rządowa w przypadku realizacji projektów o zasięgu wyłącznie regionalnym.

Wsparcie rozwoju e-administracji w regionie przyczyni się do skrócenia czasu i usprawnienia obsługi klientów administracji, zmniejszenia obciążeń administracyjnych na linii obywatel-państwo, obniżenia kosztów funkcjonowania urzędów, co w konsekwencji doprowadzi do poprawy dostępu do usług mieszkańców województwa i przedsiębiorców. W zakresie digitalizacji zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych (w tym zasobów nauki, kultury i dziedzictwa kulturowego) mogą być ujęte przedsięwzięcia służące przetwarzaniu na treści cyfrowe ww. zasobów, przechowywaniu oraz udostępnianiu zasobów cyfrowych w sposób otwarty i zapewniający możliwość ich ponownego wykorzystania.

Z uwagi na specyfikę województwa: przygraniczne położenie i wielokulturowość promowane będą inicjatywy w zakresie oprogramowania dostępnego i dostosowanego do potrzeb nie tylko osób z niepełnosprawnością, ale też mniejszości narodowych, w tym wspieranie projektów dotyczących wielojęzycznych i odpowiednio dostosowanych aplikacji internetowych, czy innych narzędzi TIK ułatwiających dostęp i naukę osobom niepełnosprawnym. Potencjalni beneficjenci w obszarze digitalizacji zasobów, projektów dostosowujących oprogramowanie i aplikacje dla osób niepełnosprawnych i mniejszości narodowych to: szkoły wyższe, podmioty prowadzące działalność w zakresie oświaty i edukacji, jednostki naukowe, badawczo-rozwojowe, instytucje kultury, kościoły, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną podmioty wykonujące usługi użyteczności publicznej na podstawie umowy zawartej z JST.

Przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing) w odniesieniu do szkoleń i usług doradczych związanych z wdrożeniem e-usług jako część kompleksowego projektu w ramach PI 2c.

W zakresie e-usług publicznych działania dotyczące wsparcia projektów o zasięgu regionalnym/lokalnym będą wdrażane na poziomie regionalnym, natomiast przedsięwzięcia o zasięgu ogólnokrajowym będą realizowane z poziomu centralnego. Realizacja działań na poziomie regionalnym będzie koordynowana z działaniami realizowanymi na poziomie krajowym. Narzędziem koordynacji interwencji w sektorze e-zdrowia będzie Komitet Sterujący

ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia. Rolę koordynacyjną w zakresie przedsięwzięć dotyczących infrastruktury informacji przestrzennej zgodnie z ustawą o infrastrukturze informacji przestrzennej pełni minister właściwy do spraw administracji publicznej, który wykonuje zadania z tego zakresu przy pomocy Głównego Geodety Kraju (GGK). Celem zapewnienia interoperacyjności systemów teleinformatycznych Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji realizuje współpracę poprzez tzw. "Linie Współpracy rządu i samorządu", która daje możliwość konsultowania założeń projektów teleinformatycznych na wczesnym ich etapie.

Działania w zakresie PI 2c będą podejmowane na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Tryb pozakonkursowy może zostać zastosowany w stosunku do operacji w obszarze e-administracji oraz informacji przestrzennej i publicznych rejestrów geodezyjnych oraz e-zdrowia.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący zostaną oparte w miarę możliwości o rekomendacje Zespołu ds. koordynacji, powołanego przez Ministra administracji i cyfryzacji w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR oraz zasadami horyzontalnymi określonymi w programie.

W ramach PI 2c będą dofinansowane przedsięwzięcia, które są interoperacyjne z istniejącymi i planowanymi e-usługami oraz z różnymi komponentami e-administracji na poziomie krajowym lub regionalnym, w tym realizowanymi w ramach PO PC 2014-2020 lub PO WER 2014-2020. Projekty z zakresu informacji przestrzennej muszą być komplementarne względem działań GUGiK.

Na etapie wyboru projektów będą brane pod uwagę w szczególności następujące aspekty: pozytywny wpływ przedsięwzięcia na rozwój przedsiębiorczości i uproszczeń w administracji, stan zaawansowania procesu przygotowania projektu, efektywność kosztowa, wspólne zamówienia publiczne, pozytywne oddziaływanie na środowisko, komplementarność z inwestycjami z okresu 2007-2013 (tzn. uwzględnienie systemów tworzonych np. w RPOWP 2007-2013), zgodność z obowiązującymi krajowymi standardami oraz przepisami prawa.

W przypadku projektów dotyczących e-usług publicznych będą możliwe inwestycje w „twardą infrastrukturę”, o ile są one niezbędne do realizacji celów projektu oraz wynikają z analizy potwierdzającej niedostępność zasobów beneficjenta/partnera projektu (wyłącznie sprzęt i wyposażenie instalowane w istniejących obiektach wraz z niezbędnymi pracami instalacyjnymi zapewniającymi poprawne i bezpieczne funkcjonowanie zakupionego sprzętu).

Projekty polegające na dostosowaniu systemów informatycznych świadczeniodawców do wymiany z Systemem Informacji Medycznej będą weryfikowane pod kątem komplementarności oraz nie dublowania funkcjonalności przewidzianych w krajowych platformach (P1 i P2).

Projekty z obszaru e-zdrowia będą kwalifikowalne, jeśli będą zgodne z Planem działań w sektorze zdrowia, uzgodnionym przez Komitet Sterujący. Projekty będą wybierane zgodnie z kryteriami wyboru opartymi na rekomendacjach określonych w Planie Działań.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w podmiotach wykonujących zadania publiczne	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	9	SL 2014	Roczna
2	Liczba urzędów, które wdrożyły katalog rekomendacji dotyczących awansu cyfrowego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	88	SL 2014	Roczna
3	Liczba osób objętych szkoleniami / doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	3 085	SL 2014	Roczna
4	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	22	SL 2014	Roczna
5	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 4 - transakcja	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	40	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 8.2 UZUPEŁNIENIE DEFICYTÓW W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ I SZKOLENIOWEJ

PRIORYTET INWESTYCYJNY 10a

INWESTOWANIE W KSZTAŁCENIE, SZKOLENIE ORAZ SZKOLENIE ZAWODOWE NA RZECZ ZDOBYWANIA UMIEJĘTNOŚCI I UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE POPRZECZ ROZWÓJ INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ I SZKOLENIOWEJ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy:

Zwiększona dostępność do edukacji przedszkolnej

Podniesienie ogólnego poziomu wykształcenia społeczeństwa jest ściśle związane ze stworzeniem warunków powszechnego dostępu do edukacji już od najwcześniejszych etapów wychowania. Pierwsze lata życia dziecka decydują o jego rozwoju, ponieważ jest to okres kształtowania możliwości intelektualnych i rozwijania wrodzonych predyspozycji. Zgodnie z założeniami dokumentu *Education & Training 2020*, do roku 2020 co najmniej 95% dzieci w przedziale od czterech lat do wieku podjęcia obowiązku szkolnego powinno uczestniczyć w edukacji elementarnej. W Polsce w dalszym ciągu powszechny dostęp do usług wychowania przedszkolnego oraz usług wspierających uczestnictwo dzieci w tej formie edukacji, należy do najniższych wśród 27 krajów UE. W województwie podlaskim odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w roku 2012 wyniósł 56,7% (w kraju 59,2%), a na terenach wiejskich sytuacja kształtuje się znacznie gorzej, wskaźnik ten w 2012 roku wyniósł 30,8%. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci, szczególnie z obszarów wiejskich oraz zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej powinno być uzupełnione inwestycjami w infrastrukturę przedszkolną na obszarach miejskich i wiejskich, szczególnie na

obszarach, gdzie występuje słaby dostęp do tego typu usług. Dzięki zapewnieniu lepszemu dostępowi do placówek wychowania przedszkolnego świadczących wysokiej jakości usługi opieki przedszkolnej wzrośnie liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, co w konsekwencji powinno doprowadzić do wyrównania szans edukacyjnych dzieci na dalszym etapie kształcenia.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)	%	Region słabiej rozwinięty	56,7	2012	66,0	GUS	Roczna

→ Lepsze warunki kształcenia zawodowego i ustawicznego

Jednym z głównych wyzwań przed jakimi stoi region jest sprawny, wysokiej jakości system edukacji, w tym ustawicznej i szkoleń, dopasowanych do potrzeb gospodarczych i społecznych. Inwestycje powinny koncentrować się na podniesieniu atrakcyjności i elastyczności kształcenia i szkolenia zawodowego, a także powinny służyć upowszechnieniu szkoleń praktycznych. Zgodnie z reformą oświaty dla szkół ponadgimnazjalnych, w zasadniczej szkole zawodowej szczególny nacisk ma być położony na kształcenie praktyczne obejmujące ponad 60% całego czasu przeznaczanego na kształcenie zawodowe. W związku z powyższym niezbędne jest zwiększenie potencjału szkół zawodowych również poprzez inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego. Stan infrastruktury szkolnictwa zawodowego, w szczególności wyposażenia posiadanych pracowni/warsztatów do zajęć praktycznych w województwie podlaskim ocenia się jako najwyżej średni. Wyposażenie techniczno-dydaktyczne przesądza nie tylko o ofercie edukacyjnej, ale również determinuje sposób nauczania i wpływa na jakość kształcenia. Zmieniające się otoczenie technologiczne sprawia, że coraz bardziej wzrastają wymagania pracodawców względem absolwentów szkół kształcenia zawodowego. Wszystkie działania w zakresie poprawy dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy powinny przyczyniać się do tego, że pracodawcy będą mogli pozyskać specjalistów o kwalifikacjach odpowiadających ich wymaganiom. Zwiększy to szanse ludzi młodych, ale także pozostających bez pracy na odnalezienie się na rynku pracy, rozszerzy możliwości zatrudnienia i zminimalizuje problem bezrobocia. Ponadto zwiększy się atrakcyjność kształcenia zawodowego jako ścieżki edukacyjnej, co będzie pozytywnie wpływać na odsetek młodzieży przedwcześnie kończącej naukę.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zdawalność egzaminów zawodowych – zasadnicze szkoły zawodowe	%	Region słabiej rozwinięty	77,7	2014	85,9	OKE	Roczna
2	Zdawalność egzaminów zawodowych – technika	%	Region słabiej rozwinięty	63,6	2014	72,6	OKE	Roczna

→ Lepsze warunki do promocji nauki i innowacji wśród uczniów

Osiągnięcie celu Strategii Europa 2020, jakim jest rozwój inteligentny, wymaga inwestowania w kształcenie na każdym etapie. Oprócz działań ukierunkowanych na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, należy też podkreślić wagę działań skierowanych do uczniów zdolnych. W 2013 r. w województwie był zdecydowanie niewielki udział laureatów olimpiad do ogółu zdających, którzy na podstawie zaświadczenia stwierdzającego uzyskanie odpowiednio tytułu laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej zostali zwolnieni z egzaminu maturalnego z odpowiedniego przedmiotu (98 zdających). Najwięcej laureatów było z Olimpiady Języka polskiego oraz Języka Białoruskiego, odpowiednio 15 i 13. Niepokojąca jest natomiast liczba laureatów olimpiad z przedmiotów ścisłych, takich jak matematyka (1), fizyka (1), biologia (2) czy chemia (4). W związku z tym istnieje potrzeba wykorzystania w edukacji innowacyjnych rozwiązań, przyczyniających się nie tylko do kształtowania kompetencji kluczowych, w szczególności dzieci i młodzieży, ale również wzrostu zainteresowania naukami ścisłymi. Służyć temu będzie wspieranie rozwoju usług dydaktycznych świadczonych przez instytucje popularyzujące naukę i innowacje wśród osób uczących się.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek studiujących na kierunkach technicznych i przyrodniczych (bez cudzoziemców)	%	Region słabiej rozwinięty	24,3	2013	32,9	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Interwencja w zakresie EFRR w obszarze infrastruktury edukacyjnej koncentrować się będzie przede wszystkim na wsparciu infrastruktury szkolnictwa zawodowego oraz infrastruktury przedszkolnej. Działania podejmowane na rzecz poprawy dostępu do edukacji przedszkolnej będą obejmować tworzenie nowych i wsparcie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego w województwie podlaskim. Będą one związane z adaptacją, rozbudową i modernizacją obiektów, celem dostosowania ich do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym oraz przygotowania zaplecza socjalno-bytowego dla dzieci i nauczycieli, a także wyposażenia placówek wychowania przedszkolnego w nowoczesny sprzęt i pomoce optymalizujące proces kształcenia. Projekty muszą uwzględniać komplementarność wsparcia i być realizowane w powiązaniu z działaniami realizowanymi w ramach priorytetu inwestycyjnego 10i jako element ściśle uzupełniający interwencję EFS. Poprzez realizację ww. operacji zwiększy się dostępność infrastruktury przedszkolnej, co doprowadzi do wzrostu liczba dzieci włączonych do systemu edukacji przedszkolnej.

Inwestycje w infrastrukturę w obszarze kształcenia i szkoleń mają na celu dostosowanie infrastruktury kształcenia, w szczególności kształcenia zawodowego oraz infrastruktury wyższych szkół zawodowych, do aktualnych potrzeb rynku pracy oraz specjalizacji regionu, zgodnie ze strategią inteligentnych specjalizacji regionalnych. Realizacja zadań w tym zakresie będzie opierać się na modernizacji istniejącej infrastruktury kształcenia zawodowego, jej rozbudowie lub przebudowie oraz tworzeniu pracowni/ warsztatów do zajęć praktycznych w przypadku placówek kształcenia zawodowego, które ich nie posiadają, aby stworzyć w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunki zbliżone do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Wspierane będą również inwestycje polegające na wyposażeniu/doposażeniu szkół i placówek kształcenia zawodowego w niezbędny sprzęt, narzędzia, urządzenia, materiały, które sprawią, że ich oferta będzie dostosowana do potrzeb rynku pracy oraz kierunków rozwojowych województwa oraz zapewni wysoką jakość kształcenia i umożliwi realizację

podstawy programowej kształcenia w zawodach. Przykładami działań planowanych do wsparcia mogą być:

- rozbudowa, przebudowa i funkcjonalne dostosowanie bazy lokalowej i bazy techniczno-dydaktycznej placówek kształcenia zawodowego;
- tworzenie i modernizacja pracowni/warsztatów/laboratoriów do praktycznej nauki zawodu;
- inwestycje w infrastrukturę wyższych szkół zawodowych w odniesieniu do kierunków/działań wynikających ze specjalizacji regionalnych oraz z uwzględnieniem określonych deficytów w zakresie potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy;
- wyposażenie parku maszynowego i wyposażenie techniczno-dydaktyczne placówek kształcenia zawodowego;
- rozwój centrów kształcenia zawodowego i praktycznego;
- inwestycje w infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych i kształcenia ustawicznego celem jej przystosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy (jako uzupełnienie zasadniczej interwencji wskazanej powyżej).

Działania będą polegały na rozbudowie, przebudowie, dostosowaniu istniejącej infrastruktury, jak też wyposażeniu placówek edukacyjnych oraz szkoleniowych w infrastrukturę, sprzęt i urządzenia. Celem realizacji zasad zrównoważonego rozwoju zakupywany sprzęt powinien zawierać etykietowanie środowiskowe.

Z perspektywy skutecznej realizacji polityki wsparcia innowacyjności niezbędne jest zwiększenia podaży wyspecjalizowanych kadr głównie w obszarze inteligentnych specjalizacji, co nie jest możliwe bez modernizacji i uzupełnienia infrastruktury wyższych szkół zawodowych w regionie. Inwestycje w tym obszarze muszą być zgodne ze specjalizacjami regionalnymi oraz zostać poparte wnikliwą analizą wykonalności i trwałości finansowej uwzględniającej demografię i sytuację na regionalnym rynku pracy.

Z uwagi na fakt, iż wyposażenie i materiały dydaktyczne mogą być częścią kompleksowego projektu finansowanego z EFS, inwestycje infrastrukturalne w obszarze kształcenia ogólnego nie będą traktowane priorytetowo. Jednym z celów interwencji EFS jest rozwijanie i propagowanie metod aktywnego uczenia się, które wymaga aby dzieci, młodzież i osoby uczące się mogły mieć możliwość uzupełnienia wiedzy teoretycznej zdobytej podczas zajęć praktycznymi przykładami obrazującymi zastosowanie nauki i nowoczesnych technologii. W związku z tym planuje się wykorzystanie w edukacji innowacyjnych rozwiązań, przyczyniających się nie tylko do kształtowania kompetencji kluczowych, w szczególności dzieci i młodzieży, ale również wzrostu zainteresowania naukami ścisłymi. W celu stymulowania rozwoju kreatywności i inspirowania do uczestnictwa w procesie twórczym możliwa będzie realizacja projektów mających na celu tworzenie instytucji popularyzujących naukę i innowacje i rozwój usług dydaktycznych, przez nie świadczonych. Niniejsze przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności przekazywanych treści edukacyjnych, stymulowania innowacyjności, w szczególności dzieci i młodzieży oraz promocji innowacji i upowszechniania wiedzy o nauce. Tego typu interwencja przewidywana jest tylko i wyłącznie w zakresie ZIT i wymaga pogłębionej analizy zapotrzebowania na tego typu usługi oraz analizy trwałości uwzględniającej finansowanie funkcjonowania w przyszłości. Wsparcie będzie dotyczyło jedynie infrastruktury i sprzętu bezpośrednio związanych z usługami dydaktycznymi. Konieczne będzie przedstawienie kompleksowego planu wykorzystania infrastruktury edukacyjnej uwzględniającego współpracę ze szkołami, uczelniami oraz aktywne zaangażowanie uczniów.

Potencjalni beneficjenci działania to: szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe, szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki doksztalcania i doskonalenia zawodowego, osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego, państwowe wyższe szkoły zawodowe, osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, a także

jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie edukacji.

Terytorialnym obszarem realizacji działań w ramach PI 10a będzie całe województwo ze szczególnym uwzględnieniem ośrodka wojewódzkiego wraz z jego obszarem funkcjonalnym, ośrodków subregionalnych i powiatowych.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Dopuszcza się zastosowanie trybu pozakonkursowego w stosunku do operacji, które zostały zidentyfikowane w strategii ZIT (w zakresie kształcenia zawodowego oraz popularyzacji nauki). Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Realizowane projekty będą uwzględniać kwestię dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Budowa nowych obiektów będzie możliwa jedynie przy udokumentowaniu braku możliwości wykorzystania, adaptacji istniejących budynków.

Ponadto projekty muszą uwzględniać komplementarność wsparcia i być realizowane w powiązaniu z działaniami realizowanymi w ramach odpowiednich priorytetów inwestycyjnych 10i, 10ii, 10iii i 10iv, jako element uzupełniający interwencję EFS, prowadzący do osiągnięcia celów wynikających z CT10.

Przedsięwzięcia w obszarze infrastruktury edukacyjnej będą obligatoryjnie poprzedzone diagnozą rzeczywistych potrzeb oraz deficytów w tym obszarze. Ponadto niezbędna jest analiza pod kątem trendów demograficznych celem zapewnienia długoterminowej efektywności kosztowej zrealizowanych przedsięwzięć.

W zakresie wsparcia edukacji przedszkolnej preferowane będą projekty dotyczące wykorzystania istniejącej bazy lokalowej placówek oświatowych, np.: obiektów po likwidowanych szkołach lub części budynków szkół, w których zmniejszyła się liczba uczniów ze względu na zmiany demograficzne prowadzące do ich adaptacji na cele placówek wychowania przedszkolnego, czy tworzenia nowych miejsc przedszkolnych poprzez rozbudowę/modernizację istniejących budynków przedszkolnych bądź innych budynków gminnych.

W zakresie kształcenia zawodowego w wyborze projektów kluczowym kryterium będzie adekwatność do zdiagnozowanych potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy oraz specjalizacji regionalnych.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	9 000	SL 2014	Roczna

	w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI)						
2	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	27	SL 2014	Roczna
3	Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	40	SL 2014	Roczna
4	Liczba wspartych instytucji popularyzujących naukę i innowacje	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	SL 2014	Roczna
5	Liczba osób objętych działaniami instytucji popularyzujących naukę i innowacje	osoby/rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	20 000	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 8.3 OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6c

ZACHOWANIE, OCHRONA, PROMOWANIE I ROZWÓJ DZIEDZICTWA NATURALNEGO I KULTUROWEGO

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Efektywne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury

Dziedzictwo kulturowe stanowi nie tylko przedmiot ochrony, ale jest również zasobem, który winien być wykorzystywany dla obecnego i przyszłego rozwoju. Świadoma partycypacja społeczna w procesie interpretacji dziedzictwa kulturowego jest elementem budowy wspólnej tożsamości, a pośrednio więzi międzyludzkich i zaufania, które ułatwia interakcję oraz współdziałanie i jest kluczowym czynnikiem rozwoju kapitału społecznego. SRWP określa kapitał społeczny mianem katalizatora procesów rozwojowych. W kontekście rozwoju kapitału społecznego istotne jest efektywnie wykorzystanie potencjału kulturowego w celu wzmocnienia znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu. Odpowiednie wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu może przyczynić się do wzrostu zatrudnienia, jak również – poprzez dywersyfikację oferty turystycznej – bardziej zrównoważonego wykorzystania środowiska. Dla osiągnięcia tego stanu konieczna jest poprawa stanu zachowania dziedzictwa, jak również stworzenie możliwości jego bezpiecznej eksploatacji przez ogół społeczeństwa, w tym osoby niepełnosprawne.

Województwo podlaskie posiada walory kulturowe wynikające przede wszystkim z odrębności kulturowej, religijnej i narodowościowej oraz położenia transgranicznego. Rezultatem interwencji w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego będzie wzrost partycypacji społeczeństwa w kulturze odzwierciedlający się m.in. poprzez wskaźnik zwiedzających muzea i wystawy.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności	osoby	Region słabiej rozwinięty	321,8	2012	403,5	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Zachowanie bogactwa dziedzictwa kulturowego regionu i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego wymaga rozwoju zasobów kultury i instytucji zajmujących się kulturą, promowania kultury oraz ochrony obiektów zabytkowych. W zakresie ochrony zabytków możliwe do realizacji będą przedsięwzięcia dotyczące prac konserwatorskich, restauratorskich, odbudowy, przebudowy przy obiektach zabytkowych (obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków) wraz z towarzyszącą infrastrukturą techniczną, informacyjną oraz zagospodarowaniem terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego, dostosowanie tych obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnością, inwestycji związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych na wypadek zagrożeń; konserwacji muzealiów, starodruków, archiwaliów, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych wraz z dostosowaniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów i ich zabezpieczenia, dostosowania obiektów zabytkowych do działalności kulturalnej, przy ewentualnym połączeniu jej z działalnością komercyjną. W ramach programu nie zakłada się budowy od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej oraz wspierania przedsięwzięć mających na celu organizację imprez o charakterze kulturalnym, takich jak wystawy, festiwale ze względu na brak potencjału do tworzenia długotrwałych miejsc pracy i korzyści ze wzrostu. Rozwój zasobów kultury będzie realizowany poprzez zakup trwałego wyposażenia wpływającego na unowocześnienie obiektów kultury, w tym m.in. sprzętu wystawienniczego, magazynowego, technicznego i multimedialnego, przebudowie i wyposażeniu obiektów kultury w celu ułatwienia dostępu osobom niepełnosprawnym. Działania związane z wykorzystaniem i rozwojem aplikacji i usług TIK mogą być finansowane jedynie w przypadku, gdy stanowią uzupełniający i integralny element szerszego projektu.

Wsparcie w ramach PI 6c doprowadzi w rezultacie do zwiększenia i zróżnicowania oferty kulturalnej, lepszej ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego, a tym samym poprzez bardziej efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego regionu wzrośnie partycypacja mieszkańców regionu w kulturze w celu budowy kapitału społecznego województwa podlaskiego.

Potencjalne typy beneficjentów w ramach działania to: jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, organizacje pozarządowe prowadzące działalność statutową w obszarze kultury, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, instytucje kultury z sektora finansów publicznych, dla których organem założycielskim są jednostki administracji rządowej lub samorządowej, spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, porozumienia i towarzyszenia, jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (państwowe osoby prawne).

Terytorialnym obszarem realizacji PI 6 c będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie.

W przypadku projektów z PI 6c wymagane będzie przedstawienie analizy popytu (w tym szacunkowej liczby odwiedzających) celem wykazania stabilności finansowej przedsięwzięć (trwałości ich finansowania w okresie eksploatacyjnym, różnicowanie źródeł przychodów

włączając finansowanie prywatne). Wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia inwestycyjne wykazujące wymierny i trwały aspekt gospodarczy obejmujący wpływ na zatrudnienie oraz bezpośrednie otoczenie gospodarcze.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba zabytków nieruchomych / ruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	64	SL 2014	Roczna
2	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	12	SL 2014	Roczna
3	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CI)	szt./rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	11 380	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 8.4 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9a

INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ ZDROWOTNĄ I SPOŁECZNĄ, KTÓRE PRZYCZYNIAJĄ SIĘ DO ROZWOJU KRAJOWEGO, REGIONALNEGO I LOKALNEGO, ZMNIEJSZANIA NIERÓWNOŚCI W ZAKRESIE STANU ZDROWIA, PROMOWANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO POPRZEZ LEPSZY DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH, KULTURALNYCH I REKREACYJNYCH, ORAZ PRZEJŚCIA Z USŁUG INSTYTUCJONALNYCH NA USŁUGI NA POZIOMIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa dostępności i wystandaryzowanie usług społecznych w obszarze ochrony zdrowia i usług socjalnych

Negatywne tendencje demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa oraz wysoką zachorowalnością i umieralnością spowodowaną chorobami cywilizacyjnymi niosą szereg wyzwań w obszarze ochrony zdrowia. Jednym z nich jest zapobieganie długotrwałym schorzeniom przyczyniającym się do rezygnacji z aktywności zawodowej. Odpowiedzią na to wyzwanie jest podjęcie działań zmierzających do wzrostu dostępu do specjalistycznych i wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych. Jednym z głównych problemów w obszarze ochrony zdrowia w województwie podlaskim jest nadal zapewnienie powszechnego i równomiernego dostępu do wysokiej jakości specjalistycznych usług zdrowotnych. Istotną kwestią w województwie podlaskim jest ograniczony dostęp do sprzętu medycznego (szczególnie wysokospecjalistycznego), co wskazuje na potrzeby inwestycyjne w tym zakresie. W ocenie konsultantów wojewódzkich tylko w nielicznych ośrodkach zabezpieczenie w aparaturę i sprzęt medyczny jest dostateczne. W części placówek baza lokalowa oraz sprzęt medyczny są przestarzałe i wymagają pilnej modernizacji. Jednocześnie wsparcie w obszarze zdrowia przekłada się na wzrost jakości świadczenia usług, ich dostępność oraz wzrost kompetencji kadr medycznych.

Celem zapewnienia komplementarności względem działań podejmowanych w ramach CT 8 w zakresie ochrony zdrowia konieczne będzie skoncentrowanie wsparcia na inwestycjach

odpowiadających na zidentyfikowane na poziomie krajowym obszary deficytowe oraz specyficzne zdiagnozowane potrzeby regionalne.

Uzupełniający charakter będą miały inwestycje adresowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i powiązane z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług, przyczyniając się tym samym do walki z ubóstwem i wzmacniania procesu włączania społecznego. Obszarem wymagającym wsparcia jest np. mieszkalnictwo wspomagane, którego celem jest usamodzielnienie niepełnosprawnych intelektualnie poprzez rozwijanie umiejętności do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Deinstytucjonalizacja i przejście na usługi świadczone na poziomie lokalnym wymaga rozwoju infrastruktury tych usług możliwie blisko potrzebujących wsparcia.

Działania infrastruktury ochrony zdrowia uzupełnione o inicjatywy w zakresie kształtowania prozdrowotnego stylu życia przyczynią się do zmniejszenia zachorowalności i umieralności spowodowanej chorobami cywilizacyjnymi, co w konsekwencji będzie się wiązało ze zmniejszeniem zjawiska przerywania czy całkowitej rezygnacji z aktywności zawodowej.

Budowę obiektów ochrony zdrowia dopuszczać się będzie wyjątkowo, w sytuacji potrzeby wypełnienia luki w systemie usług zdrowotnych i braku innego rozwiązania problemu.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca	szt. / 1 mieszkańca	Region słabiej rozwinięty	7,2	2012	7,7	GUS	Roczna
2	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	%	Region słabiej rozwinięty	10,3	2013	9,5	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Mając na uwadze rozwój województwa podlaskiego oraz poprawę jakości życia w regionie, niezbędnym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu infrastruktury społecznej i dostępności do niej – w tym w zakresie opieki zdrowotnej. Celem zapewnienia kompletności względem działań podejmowanych w zakresie priorytetu inwestycyjnego 8vi aktywne i zdrowe starzenie się (EFS) w obszarze ochrony zdrowia konieczne będzie skoncentrowanie wsparcia na inwestycjach odpowiadających na zidentyfikowane na poziomie krajowym obszary deficytowe (choroby układu krążenia, nowotworowe, choroby układu kostno-stawowo-mięśniowego, choroby układu oddechowego, choroby psychiczne) oraz specyficzne zdiagnozowane potrzeby regionalne. W celu przeciwdziałania negatywnym trendom demograficznym interwencja może być podejmowana również w dziedzinach medycyny ukierunkowanych na opiekę nad matką i dzieckiem (położnictwo i ginekologia, neonatologia, pediatria, kardiologia i kardiochirurgia dziecięca, chirurgia dziecięca, neurologia dziecięca, psychiatria dziecięca, hematologia i onkologia dziecięca), jak również na osobach starszych (przede wszystkim w obszarze geriatrii). Działania wpisujące się będą w realizację *Założeń Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020*. Podejmowane będą wyłącznie inwestycje zweryfikowane zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną (odpowiednio identyfikowaną na poziomie województwa – w zależności od specyfiki podmiotu leczniczego i oferowanych przez niego usług) oraz faktycznym zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury ochrony zdrowia na danym obszarze z wykorzystaniem map zdrowotnych z zastrzeżeniem zasad opisanych w *Kierunkowych zasadach wyboru projektów*. Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w *Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020*.

Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną, które przyczyniają się do zmniejszania nierówności w zakresie ochrony zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych będą obejmować wyposażenie podmiotów leczniczych w nowoczesny sprzęt medyczny, poprawę dostępności do opieki paliatywnej, psychiatrycznej, opieki długoterminowej i rehabilitacji w szczególności neurologicznej, dostosowanie zasobów podstawowej i ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej do potrzeb zdrowotnych mieszkańców, w szczególności w dziedzinach deficytowych, wdrożenie działań umożliwiających uzyskanie lub utrzymanie akredytacji lub certyfikatu jakości. Innym typem operacji mogą być inwestycje dotyczące przebudowy, remontów czy rozbudowy obiektów związanych z ochroną zdrowia uzupełniające interwencję EFS w zakresie profilaktyki, wczesnej diagnostyki, leczenia chorób cywilizacyjnych oraz ograniczających aktywność zawodową. Realizacja inwestycji w poszczególnych podmiotach ochrony zdrowia przyczyni się do rozwoju całej branży medycznej, wymiany dobrych praktyk i zawiązania sieci współpracy na rzecz szeroko pojętej branży medycznej. Dokumentem stanowiącym krajowe ramy strategiczne dla wszystkich przedsięwzięć realizowanych w obszarze zdrowia w perspektywie finansowej 2014-2020 jest „Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020”. Natomiast głównym narzędziem koordynacji interwencji podejmowanych w sektorze zdrowia ze środków UE jest Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia działający pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia. W celu zapewnienia właściwego mechanizmu koordynacji, Komitet na bieżąco analizuje kwestie związane z ochroną zdrowia, w szczególności pod kątem zapewnienia skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji ze środków UE, osiągania oczekiwanych rezultatów oraz wpływu realizacji Planu działań na cele Policy Paper w zakresie ochrony zdrowia oraz cele Umowy Partnerstwa i Programów Operacyjnych.

Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji w sektorze zdrowia ze środków EFSI jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący Planem działań w sektorze zdrowia, który jest bezpośrednio powiązany z Umową Partnerstwa oraz uwzględnia inwestycje podejmowane ze środków krajowych (w tym w ramach konkursów na zadania finansowane ze środków publicznych oraz kontraktów na świadczone usługi) - zawiera m.in. listę potencjalnych projektów realizowanych na poziomie krajowym i regionalnym utworzoną po analizie pod kątem komplementarności i efektywności kosztowej propozycji przedstawionych przez IZ, zasady dotyczące trybów i kryteriów wyboru projektów w ramach naborów ogłaszanych w ramach programów centralnych i regionalnych. Inwestycje będą realizowane wyłącznie przez podmioty wykonujące działalność leczniczą (publiczne i prywatne) udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W przypadku poszerzenia działalności podmiotu wykonującego działalność leczniczą, wymagane będzie zobowiązanie do świadczenia usług najpóźniej w kolejnym okresie kontraktowania usług przez NFZ po zakończeniu realizacji projektu w ramach kontraktu (ze środków publicznych), a w przypadku jego braku ze środków własnych lub poprzez ich kontraktację w drodze umowy podpisanej z innym podmiotem posiadającym w danym okresie kontrakt z NFZ.

Na zasadach i w zakresie zgodnym z Policy Paper wspierane będą między innymi projekty polegające na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo-budowlanych, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także wyposażeniu w sprzęt medyczny oraz – jako element projektu – rozwiązaniach w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt). Z uwagi na charakter świadczeń realizowanych w POZ, inwestycje prowadzone w ramach tego typu projektu mogą być ukierunkowane na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci rozwiązywane w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, przy czym powinny one przyczyniać się do rozwoju opieki koordynowanej, z uwzględnieniem zintegrowanych form opieki środowiskowej. Komplementarnie w PO WER realizowane będą działania związane z doskonaleniem kompetencji lekarzy, w tym POZ. Zakres interwencji powinien wynikać z diagnozy lub danych ujętych w dostępnych rejestrach, wskazujących na określone potrzeby.

W przypadku projektów dotyczących wsparcia podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatry, opieki długoterminowej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej – beneficjentami mogą być podmioty wykonujące działalność leczniczą, udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne). W przypadku pozostałych projektów - podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych: samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, przedsiębiorcy, jednostki budżetowe oraz lekarze i pielęgniarki, którzy wykonują swój zawód w ramach działalności leczniczej i udzielają świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne oraz projektów w obszarze leczenia psychiatrycznego dzieci).

W przypadku infrastruktury usług społecznych wsparcie ukierunkowane będzie na inwestycje bezpośrednio adresowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i powiązane z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług, przyczyniając się tym samym do walki z ubóstwem i wzmacniania procesu włączania społecznego. Wsparcie będą mogły uzyskać inwestycje w infrastrukturę związaną z integracją społeczną takie jak np. warsztaty, kluby i centra integracji społecznej służące przygotowaniu do wejścia na rynek pracy. Wsparcie będą mogły uzyskać obiekty takie jak świetlice, centra aktywności lokalnej dla dzieci i młodzieży, świadczące usługi z zakresu aktywizacji dzieci i młodzieży ze środowisk najuboższych zagrożonych dziedziczeniem ubóstwa. Dofinansowane zostaną również inwestycje w infrastrukturę związaną z opieką nad osobami zależnymi, tj. dziećmi do lat 3, osobami starszymi, niepełnosprawnymi, chorymi psychicznie, takimi jak np. domy pomocy społecznej, placówki opieki dziennej itd. Dzięki temu wsparciu poprawi się dostępność i jakość usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych, które sprzyjają aktywizacji zawodowej opiekunów. Dopełnieniem interwencji w zakresie infrastruktury społecznej będą inwestycje dotyczące mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz dotyczące infrastruktury pieczy zastępczej, np.: ośrodka preadopcyjnego, placówek opiekuńczo-wychowawczych, placówki wsparcia dziennego, itd. Uzasadnieniem podjętego działania są potrzeby w zakresie mieszkań wspomaganym, chronionym i socjalnym. Wsparcie uzyskają inwestycje polegające na przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione. Możliwa będzie interwencja wykraczająca poza części wspólne budynków mieszkalnych. Kluczowym efektem wsparcia będzie usamodzielnienie się ekonomiczne i społeczne osób objętych komplementarnym wsparciem z EFS. W przypadku wyżej wymienionych projektów dotyczących usług opiekuńczych dotacja nie będzie mogła obejmować budowy nowych obiektów. Potencjalni beneficjenci w powyższym zakresie to instytucje pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej oraz opieki zdrowotnej, podmioty lecznicze, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną.

Terytorialnym obszarem realizacji PI 9a w zakresie usług zdrowotnych będzie całe województwo, natomiast w zakresie usług społecznych obszar realizacji ZIT ośrodka wojewódzkiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Tryb pozakonkursowy może zostać zastosowany w stosunku

do operacji w obszarze leczenia psychiatrycznego dzieci. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Projekty będą kwalifikowalne jeśli będą zgodne z Planem działań w sektorze zdrowia (Plan działań), uzgodnionym przez Komitet Sterujący i jeśli zasadność ich realizacji wynikać będzie z map potrzeb. Projekty będą wybierane zgodnie z kryteriami wyboru opartymi na rekomendacjach określonych w Planie Działania.

Wydatki ponoszone w ramach projektów dotyczących infrastruktury w zakresie opieki szpitalnej (w tym przygotowanie i ponoszenie w ich ramach wydatków) mogą być certyfikowane po wprowadzeniu map potrzeb w dziedzinie medycyny oraz rodzaju świadczeń zbieżnym tematycznie z zakresem danego projektu. W drodze wyjątku od warunku dotyczącego map potrzeb, inwestycje dotyczące infrastruktury w kontekście opieki koordynowanej mającej na celu wzmocnienie podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz środowiskowych form opieki (zarówno w kontekście deinstytucjonalizacji oraz tworzenia środowiskowych form opieki) mogą być współfinansowane od razu po przyjęciu przez Komitet Sterujący Planu działań, pod warunkiem, że diagnoza lub dane w dostępnych rejestrach umożliwiają weryfikację zasadności ich realizacji. Preferencyjnie traktowane będą projekty wspierające przeniesienie akcentów z usług wymagających hospitalizacji na rzecz POZ i AOS, jak również wspierające rozwój opieki koordynowanej, z uwzględnieniem środowiskowych form opieki.

Inwestycje polegające na dostosowaniu istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów są niekwalifikowalne, chyba że ich realizacja jest uzasadniona z punktu widzenia poprawy efektywności (w tym kosztowej) i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej.

Promowane będą projekty: efektywne kosztowo i realizowane przez podmioty, które wykazują największą efektywność finansową, przewidujące działania konsolidacyjne i inne formy współpracy podmiotów leczniczych, a także działania w zakresie reorganizacji i restrukturyzacji wewnątrz podmiotów leczniczych, w celu maksymalizacji wykorzystania infrastruktury, w tym sąsiadującej, oraz stopnia jej dostosowania do istniejących deficytów.

Zastosowane zostaną preferencje dla projektów w zakresie powstania i rozwoju środowiskowych form opieki nad dziećmi, osobami niepełnosprawnymi, osobami mającymi problemy ze zdrowiem psychicznym, osobami starszymi, wykluczonymi bądź zagrożonymi wykluczeniem społecznym, jak również w stosunku do usług zdrowotnych i społecznych świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej. Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, w których przewiduje się budowę lub modernizację budynków musi uwzględniać aspekty związane z podnoszeniem efektywności energetycznej oraz uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnością i starszych. Inwestycje EFRR nie powinny być ukierunkowane na duże instytucje o charakterze opiekuńczo-pobytowym, zdefiniowane zgodnie z polskim prawodawstwem, świadczące usługi długoterminowej pomocy dla osób niepełnosprawnych, dzieci, osób starszych oraz psychicznie chorych.

W przypadku projektów dotyczących infrastruktury społecznej weryfikacji będzie podlegał związek inwestycji z realizacją celów odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (komplementarność względem interwencji EFS). Dodatkowo projekty muszą odzwierciedlać specyficzne zdiagnozowane potrzeby regionalne. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	54	SL 2014	Roczna
2	Liczba wybudowanych/ przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	10	SL 2014	Roczna
3	Nakłady inwestycyjne na zakup aparatury medycznej	PLN	EFRR	Region słabiej rozwinięty	102 500 000	SL 2014	Roczna
4	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	64	SL 2014	Roczna
5	Ludność objęta ulepszonymi usługami zdrowotnymi (CI)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	84 130	SL 2014	Roczna

DZIAŁANIE 8.5 REWITALIZACJA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9b

WSPIERANIE REWITALIZACJI FIZYCZNEJ, GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ UBOGICH SPOŁECZNOŚCI NA OBSZARACH MIEJSKICH I WIEJSKICH

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Rewitalizacja fizyczna, gospodarcza i społeczna obszarów zmarginalizowanych

Województwo podlaskie charakteryzuje niska gęstość zaludnienia, rozproszona sieć osadnicza, zróżnicowanie przestrzenne np. biorąc pod uwagę poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, szczególnie pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi. Towarzyszy temu utrata funkcji społeczno-gospodarczych małych i średnich miast w wyniku silnej konkurencji zewnętrznej czy procesu ich wyludnienia oraz następuje koncentracja ludności w większych ośrodkach, w tym w szczególności w obszarze funkcjonalnym Białegostoku.

Wskazywane w opisie Osi II i VII problemy społeczne, w tym wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych, ubóstwo w powiązaniu z bezrobociem i zjawiskami patologicznymi obejmują w wyniku przekształceń ekonomicznych i społecznych całe grupy społeczne, odsuwając je i potęgując wykluczenie. Negatywne zjawiska społeczne jak niska aktywność gospodarcza i zawodowa, bezrobocie, natężenie zjawisk patologicznych, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych koncentrują się w szczególności w zaniedbanych częściach miast, charakteryzujących się zniszczoną zabudową, dekapitalizacją infrastruktury technicznej oraz na terenach blokowisk, które często pozbawione są funkcjonalnych przestrzeni publicznych, skupiających aktywność społeczną.

Miasta województwa podlaskiego borykają się z wieloma wyzwaniem rozwojowymi. Na części ich obszarów doszło do kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych, w tym do degradacji technicznej i funkcjonalnej infrastruktury, jak i zabudowy, erozji stosunków społecznych i powstania licznych problemów gospodarczych. W kontekście wzmacniania spójności społecznej i terytorialnej obszarów problemowych miast istotne jest podejmowanie kompleksowych działań mających na celu dokonanie przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, aby doprowadzić do nadania tym obszarom nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do ich rozwoju, w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa* (2023)**	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych	%	Region słabiej rozwinięty	16,5	2011	15,5	GUS	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W niniejszym priorytecie przewiduje się wsparcie inwestycji dotyczących rewitalizacji w aspekcie społecznym, gospodarczym, przestrzennym, infrastrukturalnym. Działania rewitalizacyjne muszą mieć charakter kompleksowy oraz wynikać z krajowych, regionalnych i lokalnych programów/planów lub dokumentów równoważnych w zakresie rewitalizacji. Obszary podlegające rewitalizacji określone będą na podstawie przestrzennych, ekonomicznych i społecznych kryteriów, ze szczególnym uwzględnieniem stopnia nasilenia problemów społecznych danej jednostki terytorialnej. Dodatkowo obszary deficytowe identyfikowane będą z uwzględnieniem wykluczenia społecznego, stanu zdrowia, poziomu edukacji lub innych lokalnych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego danego obszaru problemowego. Programy rewitalizacji powinny opierać się na diagnozie problemów społecznych i wskazywać kierunki przemian celem poprawy spójności społecznej i terytorialnej danego obszaru. Programy rewitalizacji powinny zmierzać do nadania odnowionym przestrzeniom nowych funkcji społeczno-gospodarczych. Poszczególne przedsięwzięcia realizowane w ramach programu powinny być wobec siebie komplementarne i stanowić zintegrowaną całość. Rewitalizacja może dotyczyć uporządkowania i zagospodarowania przestrzeni publicznej, a także tworzenia systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego, czy zagospodarowania zdegradowanych przestrzeni w tkance urbanistycznej na cele publiczne/gospodarcze/społeczne. Realizowane będą projekty dotyczące przebudowy i adaptacji zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji, np. kulturalnych, społecznych, gospodarczych, edukacyjnych. Rewitalizacja będzie również dotyczyć ulepszenia estetyki oraz nadania walorów funkcjonalnych przestrzeni oraz udostępnienia terenów dla mieszkańców. Podejmowane operacje przyczyniać się powinny do poprawy jakości życia mieszkańców, ożywienia gospodarczego i społecznego na danym obszarze.

Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, w których przewiduje się modernizację budynków powinna uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz podnosić efektywność energetyczną, przy czym działania związane z modernizacją energetyczną budynków zostaną objęte interwencją tylko w sytuacji gdy stanowiąc będą element szerszego kompleksowego przedsięwzięcia w ramach rewitalizacji danego obszaru.

Przedsięwzięcia infrastrukturalne podporządkowane zostaną realizacji celów społecznych zgodnych z celami działań Europejskiego Funduszu Społecznego, w szczególności przyjętymi dla osi priorytetowych II, III, VII i IX. Interwencja w obszarze dotyczącym kompleksowej rewitalizacji będzie koncentrować się zatem nie tylko na rewitalizacji przestrzeni, procesie przebudowy lub adaptacji wybranych obszarów, ale przede wszystkim na działaniach o charakterze społecznym na rzecz aktywizacji i integracji społeczno-gospodarczej, ograniczenia koncentracji ubóstwa, sprzyjających włączeniu społecznemu, podniesienia jakości życia lokalnych społeczności, poprawy dostępu do usług publicznych, a w aspekcie gospodarczym na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspierania gospodarki społecznej, itd. Planowane działania powinny uwzględniać zachodzące w społeczeństwie procesy demograficzne, a przestrzeń publiczna powinna być przekształcana w szczególności z uwzględnieniem potrzeb osób starszych. Zakres inwestycji związanych z rewitalizacją podobnie jak grono beneficjentów w tym obszarze będzie determinowane przez lokalne plany rewitalizacji. Zakłada się, że będą to następujące typy beneficjentów: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość

prawną, organizacje pozarządowe, podmioty działające w oparciu o ustawę o partnerstwie publiczno-prywatnym, spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, kościoły i inne związki wyznaniowe, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, podmioty ekonomii społecznej, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego.

Terytorialnym obszarem koncentracji działań związanych z rewitalizacją będzie obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego, ośrodki subregionalne i powiatowe.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej zgodnie z regułami określonymi w ustawie wdrożeniowej. Tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji, tryb pozakonkursowy dopuszcza się jedynie w stosunku do operacji zidentyfikowanych w strategii ZIT.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Warunkiem koniecznym jest komplementarność względem działań z zakresu rewitalizacji społecznej (której cele są zgodne z celami EFS). W przypadku rewitalizacji fizycznej weryfikacji podlegać będzie, czy projektowane rozwiązania umożliwiają pełne korzystanie z przekształconej powierzchni publicznej przez osoby niepełnosprawne i starsze, oraz tam gdzie zasadne wpływ na poprawę efektywności energetycznej. Projekty muszą wynikać z lokalnych planów/ programów rewitalizacji, które będą konstruowane w oparciu o kompleksową diagnozę potrzeb społecznych i gospodarczych. W przypadku gdy projekt obejmuje swoim zakresem rodzaj inwestycji właściwy dla innych priorytetów inwestycyjnych zastosowanie mają wszystkie reguły właściwe dla danego rodzaju inwestycji wynikające z UP.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	51	SL 2014	Roczna
2	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	51	SL 2014	Roczna
3	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (CI)	m2	EFRR	Region słabiej rozwinięty	255 000	SL 2014	Roczna
4	Ludność mieszkająca na obszarach objętych zintegrowanymi strategiami rozwoju obszarów miejskich (CI)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	411 531	SL2014	Roczna

DZIAŁANIE 8.6 INWESTYCJE NA RZECZ ROZWOJU LOKALNEGO

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9d

INWESTYCJE DOKONYWANE W KONTEKŚCIE STRATEGII NA RZECZ ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Niwelowanie różnic w dostępie do usług społecznych i zatrudnienia poprzez realizację Lokalnych Strategii Działania

Komitet Regionów wskazał na konieczność „zwiększenia wsparcia dla rozwoju lokalnego, nie tylko po to, by obywatele mogli bardziej utożsamiać się z celami wyznaczonymi w Strategii *Europa 2020* i ułatwić jej realizację, ale też by ułatwić ożywienie gospodarcze i tworzenie miejsc pracy w strefach szczególnie dotkniętych obecnym kryzysem gospodarczym i finansowym oraz dostarczyć w tym celu nowych bodźców”. SRWP 2020 jako jedno z wyzwań wskazuje pobudzenie rozwoju lokalnego, szczególnie poprzez motywowanie do wykorzystania endogenicznych potencjałów różnych terytoriów na rzecz zrównoważonego i trwałego rozwoju oraz wzmocnienia spójności społecznej. Istotne korzyści mogą wynikać w tym aspekcie z umożliwienia realizacji podejścia oddolnego.

Wsparcie w ramach PI 9d realizowane będzie poprzez instrument terytorialny RLKS, który ułatwi społecznościom lokalnym inicjowanie i realizację działań rozwojowych w formule partycypacyjnej, przy współudziale lokalnych partnerów publicznych, społeczno-gospodarczych i mieszkańców danego obszaru. Pozwoli to uzyskać bardziej skoncentrowane i trwałe efekty, dzięki współodpowiedzialności lokalnych społeczności.

Podstawą narzędzia RLKS jest możliwość realizacji zintegrowanych i wielosektorowych strategii rozwoju lokalnego, zaprojektowanych z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjału. Takie podejście ma przynieść efekty w szczególności w postaci większego upodmiotowienia lokalnych społeczności, lepszego dopasowania usług do potrzeb mieszkańców, zwiększenia zaangażowania podmiotów niepublicznych w świadczenie usług publicznych, wykorzystanie lokalnych zasobów itd. Realizacja RLKS pozwoli na wykorzystanie możliwości oferowanych przez wszystkie zaangażowane fundusze, a tym samym umożliwi opracowanie LSR w szerszym zakresie obejmujących najistotniejsze zdiagnozowane na obszarze jej realizacji potrzeby i grupy docelowe.

Realizacja priorytetu będzie wzmocniała realizację celu postawionego w Osi IX, a wspólnym efektem skoordynowanych działań z obu funduszy: EFS i EFRR będzie konwergencja poziomu rozwoju społecznego wyrażona w zmniejszeniu wewnątrzregionalnych dysproporcji LHDI. Niwelowanie różnic w dostępie do usług społecznych i zatrudnienia poprzez realizację Lokalnych Strategii Działania wpisuje się w realizację celu Strategii *Europa 2020*, jakim jest rozwój sprzyjający włączeniu. Zastosowanie instrumentu RLKS daje szansę na zidentyfikowanie potrzeb mieszkańców regionu na możliwie najniższym poziomie i precyzyjny dobór interwencji w celu najbardziej efektywnego rozwiązywania problemów.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zróznicowanie LHDI (współczynnik zmienności)	%	Region słabiej rozwinięty	25,37	2010	23,43	Opracowanie własne na podstawie metodologii UNDP	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W ramach priorytetu realizowane będą działania uzupełniające interwencję planowaną w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w osi IX. Wartością dodaną realizacji RLKS jest to, iż na poziomie LSR znacznie łatwiej będzie określić i zaplanować działania komplementarne pomiędzy EFRR i EFS w ramach poszczególnych przedsięwzięć niż na poziomie regionalnym. Zastosowanie instrumentu RLKS zapewnia kompleksowe i zintegrowane podejście do rozwoju obszarów wiejskich poprzez koordynację na poziomie LSR wsparcia z trzech funduszy: EFRR i EFS (w ramach RPOWP 2014-2020) oraz EFRROW (w ramach PROW 2014-2020). Wspólnym mianownikiem interwencji podejmowanych w obu programach będzie stymulowanie aktywności społeczności lokalnych. Kierunki interwencji będą miały indywidualny charakter, bowiem każdorazowo zostaną określone w LSR w oparciu o zidentyfikowane na poziomie lokalnym problemy i potencjały. To także w Lokalnej Strategii Rozwoju zostaną szczegółowo określone typy operacji do realizacji z poszczególnych funduszy wraz z planowanymi do osiągnięcia rezultatami oraz środkami niezbędnymi do ich osiągnięcia. Dzięki koordynacji na poziomie LSR interwencji właściwej dla każdego z funduszy, zapewniony zostanie mechanizm gwarantujący niepowielanie wsparcia. Aby zapewnić, iż stosowanie oddolnego podejścia jest skuteczne i oferuje maksimum wartości dodanej, kryteria wyboru Lokalnych Strategii Rozwoju skupiać się będą przede wszystkim na jakości proponowanej strategii i partnerstwa biorącego udział w jej budowaniu (w tym na zgodności celów i priorytetów wyznaczonych na poziomie lokalnym, tak aby były spójne z celami polityki programów, które będą one realizować, a jednocześnie odpowiadały na lokalne potrzeby), doświadczeniu LGD i spójności obszaru objętego jej działaniem.

Realizacja RLKS może się przyczyniać do realizacji różnych celów tematycznych, w zależności od zakresu poszczególnych Lokalnych Strategii Rozwoju. Działania przewidziane w Lokalnych Strategiach Rozwoju mogą dotyczyć zakresów wszystkich Priorytetów Inwestycyjnych, muszą przyczyniać się do realizacji celów szczegółowych i rezultatów w nich przewidzianych, a także wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb obszaru wskazanych w LSR. Jednocześnie projekty realizowane w ramach RLKS będą służyć osiągnięciu celów i wskaźników przyjętych w poszczególnych programach. Interwencja skorelowana będzie z uwarunkowaniami terytorialnymi i specyficznymi problemami znajdującymi potwierdzenie w odpowiednich wskaźnikach LSR.

Beneficjentami działania będą Lokalne Grupy Działania oraz inne podmioty z obszaru realizacji LSR. Adresatami wsparcia będą społeczności lokalne, objęte obszarem LSR.

Interwencja realizowana będzie na terenie całego województwa zgodnie z zasadami określonymi w sekcji 4.1 programu. Nie dopuszcza realizacji LSR obejmujących tylko jedną gminę.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór LSR do ich realizacji przez LGD zostanie dokonany zgodnie z zapisami art. 33 ust.2-5 Rozporządzenia ramowego.

Zgodnie z zasadą zawartą w Rozporządzeniu ramowym i Umowie Partnerstwa, projekty realizowane w ramach LSR muszą być jednofunduszowe.

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej.

Wybór projektów do dofinansowania w ramach realizacji LSR nastąpi na podstawie stopnia spełnienia lokalnych kryteriów wyboru, które określone zostaną w poszczególnych LSR zgodnie ze zdiagnozowanymi na jej obszarze potrzebami oraz celami RPOWP. Kryteria te będą podlegały ocenie przez komitet odpowiedzialny za wybór LSR. Ocenie podlegać będzie ich adekwatność do założonych celów strategii, zgodność z wymogami realizowanych przez LSR programów, obiektywność, przejrzystość i mierzalność. Premiowane będą kryteria wyboru uwzględniające potrzeby osób będących w niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Wsparcie dotyczące

osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie realizowane poprzez obligatoryjne wskazanie w LSR grup defaworyzowanych zdiagnozowanych na ich obszarach wraz z opisem stosowanego podejścia mającego na celu przeciwdziałanie ich wykluczeniu. Zmiana lokalnych kryteriów wyboru będzie podlegała każdorazowo takiej samej analizie jak podczas oceny LSR w ramach konkursu na wybór, a także wymagała zgody samorządu województwa. Zasady dokonywania takich zmian zostaną określone w poszczególnych strategiach. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników LSR. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba zrealizowanych Lokalnych Strategii Rozwoju	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	10	SL 2014	Roczna
2	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	30	SL 2014	Roczna

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych
VIII	Wskaźnik finansowy	12	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	29 116 169	210 964 706	SL 2014
VIII	Wskaźnik produktu	CO35	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1 350	9 000	SL 2014
VIII	Wskaźnik produktu	126	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	54	SL 2014
VIII	Wskaźnik produktu	112	Liczba urzędów, które usprawniły funkcjonowanie dzięki awansowi cyfrowemu	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	13	88	SL 2014

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	034 Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	5 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	049 Infrastruktura edukacyjna na potrzeby szkolnictwa wyższego	1 800 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	050 Infrastruktura edukacyjna na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia osób dorosłych	21 200 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	051 Infrastruktura edukacyjna na potrzeby edukacji szkolnej (na poziomie podstawowym i średnim ogólnokształcącym)	4 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	052 Infrastruktura na potrzeby wczesnej edukacji elementarnej i opieki nad dzieckiem	5 760 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	053 Infrastruktura zdrowia	43 220 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	055 Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do rozwoju regionalnego i lokalnego	20 700 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	078 Usługi i aplikacje w zakresie e-administracji (w tym elektronicznych zamówień publicznych, informatycznych środków wsparcia reformy administracji publicznej, bezpieczeństwa cybernetycznego, środków na rzecz zaufania i ochrony prywatności, e-sprawiedliwości i demokracji elektronicznej)	9 500 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	079 Dostęp do informacji sektora publicznego (w tym otwartych danych w zakresie e-kultury, bibliotek cyfrowych, zasobów cyfrowych i turystyki elektronicznej)	16 100 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	081 Rozwiązania informatyczne na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia się oraz usługi i aplikacje w zakresie e-zdrowia (w tym e-opieka i nowoczesne technologie w służbie osobom starszym)	5 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	094 Ochrona, rozwój i promowanie dóbr publicznych w dziedzinie kultury i dziedzictwa	9 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	097 Inicjatywy w zakresie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na obszarach miejskich i wiejskich	30 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	101 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla przedsięwzięć typowych dla EFS, koniecznych dla zadowalającego wdrożenia części przedsięwzięć związanej bezpośrednio z EFRR)	8 040 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	01 Dotacja bezzwrotna	179 320 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	80 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	55 700 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	43 620 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	29 983 805
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	06 Inicjatywy na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	30 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	07 Nie dotyczy	119 336 195

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA IX: ROZWÓJ LOKALNY

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	TAK
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 9.1 REWITALIZACJA SPOŁECZNA I KSZTAŁTOWANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9vi
STRATEGIE ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANE PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wzrost partycypacji społecznej w realizacji lokalnych strategii rozwoju.

Zidentyfikowane obszary problemowe natury społecznej w województwie podlaskim, idące w parze z niską dostępnością i jakością usług publicznych oraz rozproszoną siecią osadniczą, wymagają znacznej partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju regionu. Głównym wyzwaniem dla regionu jest zatem aktywizacja społeczności lokalnych do podejmowania działań sprzyjających rewitalizacji społecznej oraz kształtowaniu kapitału społecznego poprzez ich inicjowanie i realizację w formule partycypacyjnej. Pozwoli to uzyskać bardziej skoncentrowane i trwałe efekty, dzięki współodpowiedzialności lokalnych społeczności. Jednym z istotnych celów rewitalizacji społecznej jest odbudowywanie i wzmacnianie więzi społecznych, np. sąsiedzkich, w celu wzmocnienia tożsamości lokalnej oraz wzrostu społecznego zaufania.

Problemy społeczne, których następstwem jest wykluczenie społeczne mają bardzo wyraźny wymiar przestrzenny, toteż następować będzie koncentracja przestrzenna działań (konkretne gminy czy powiaty) na zdegradowanych fizycznie, społecznie i gospodarczo obszarach miast oraz obszarach wiejskich zagrożonych marginalizacją. Dlatego niezbędne jest umożliwienie realizowania działań wynikających z inicjatyw oddolnych.

Wsparcie w ramach PI realizowane będzie poprzez instrument terytorialny RLKS, który ułatwi społecznościom lokalnym podejmowanie działań rozwojowych przy współudziale lokalnych partnerów publicznych, społeczno-gospodarczych i mieszkańców danego obszaru. Zaangażowanie społeczności lokalnych wpłynie na rozwój społeczno-gospodarczy poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów, odkrywanie i wyzwalamie lokalnego potencjału, współpracę samorządu z organizacjami pozarządowymi i firmami, realizację projektów odpowiadających na bezpośrednie potrzeby ludzi, wspólne pokonywanie barier związanych z oddaleniem od centrów rozwoju i niskiego poziomu jakości życia.

Podstawą narzędzia RLKS jest możliwość realizacji zintegrowanych i wielosektorowych strategii rozwoju lokalnego, zaprojektowanych z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjału. Takie podejście ma przynieść efekty w szczególności w postaci większego upodmiotowienia lokalnych

społeczności, lepszego dopasowania usług do potrzeb mieszkańców, zwiększenia zaangażowania podmiotów niepublicznych w świadczenie usług publicznych, wykorzystanie lokalnych zasobów itd. Realizacja RLKS pozwoli na wykorzystanie możliwości oferowanych przez wszystkie zaangażowane fundusze, a tym samym umożliwi opracowanie LSR w szerszym zakresie obejmujących wszystkie zdiagnozowane na obszarze jej realizacji potrzeby i grupy docelowe. Takie podejście warunkuje lepszą mobilizację potencjału na szczeblu lokalnym, wzmocnienie i ułatwienie rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność z uwzględnieniem lokalnych potrzeb oraz zawiera cechy innowacyjne w kontekście lokalnym, a także zakłada sieciowanie i współpracę.

Realizacja priorytetu będzie wzmocniała realizację celu postawionego w Osi VIII, PI 9d, a wspólnym efektem skoordynowanych działań z obu funduszy: EFS i EFRR będzie integracja lokalnych społeczności, w tym osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, redukcja ubóstwa i dysproporcji w dostępie do usług publicznych i zatrudnienia, a tym samym rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba zrealizowanych Lokalnych Strategii Rozwoju do 2023 roku	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	100	%	2014	100	sprawozdania z realizacji LSR	Roczna
2	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, sześć miesięcy po opuszczeniu programu [C]	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	%	2014	35	badanie ewaluacyjne	dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie
3	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	%	2014	40	SL 2014	Roczna

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Zastosowanie instrumentu RLKS zapewnia kompleksowe i zintegrowane podejście do rozwoju obszarów wiejskich poprzez koordynację na poziomie LSR wsparcia z trzech funduszy: EFRR i EFS (w ramach RPOWP 2014-2020) oraz EFRRROW (w ramach PROW 2014-2020). Realizacja RLKS może się przyczyniać do realizacji różnych celów tematycznych, w zależności od zakresu poszczególnych Lokalnych Strategii Rozwoju. Działania przewidziane w Lokalnych Strategiach Rozwoju mogą dotyczyć zakresów wszystkich Priorytetów Inwestycyjnych, muszą przyczyniać się do realizacji celów szczegółowych i rezultatów w nich przewidzianych, a także wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb obszaru wskazanych w LSR. Jednocześnie projekty realizowane w ramach RLKS będą służyć osiągnięciu celów i wskaźników przyjętych w poszczególnych programach. Interwencja skorelowana będzie z uwarunkowaniami terytorialnymi i specyficznymi problemami znajdującymi potwierdzenie w odpowiednich wskaźnikach LSR.

Wspólnym mianownikiem interwencji będzie stymulowanie aktywności społeczności lokalnych. Kierunki interwencji będą miały indywidualny charakter, bowiem każdorazowo zostaną określone w LSR w oparciu o zidentyfikowane na poziomie lokalnym problemy i potencjały. To

także w Lokalnej Strategii Rozwoju zostaną szczegółowo określone typy operacji do realizacji z poszczególnych funduszy wraz z planowanymi do osiągnięcia rezultatami oraz środkami niezbędnymi do ich osiągnięcia. Dzięki koordynacji na poziomie LSR interwencji właściwej dla każdego z funduszy, zapewniony zostanie mechanizm gwarantujący niepowielanie wsparcia. Aby zapewnić, iż stosowanie oddolnego podejścia jest skuteczne i oferuje maksimum wartości dodanej, kryteria wyboru Lokalnych Strategii Rozwoju skupiać się będą przede wszystkim na jakości proponowanej strategii i partnerstwa biorącego udział w jej budowaniu (w tym na zgodności celów i priorytetów wyznaczonych na poziomie lokalnym, tak aby były spójne z celami polityki programów, które będą one realizować, a jednocześnie odpowiadały na lokalne potrzeby), doświadczeniu LGD i spójności obszaru objętego jej działaniem.

SRWP 2020 wskazuje na konieczność poszukiwania indywidualnych ścieżek rozwojowych poszczególnych terytoriów: jednostek terytorialnych (poszczególnych powiatów i gmin), ale też obszarów nie zawsze pokrywających się z granicami administracyjnymi. Lokalne Strategie Rozwoju powinny być budowane w oparciu o endogeniczne potencjały danego obszaru oraz muszą spełniać warunek zgodności z SRWP 2020. Nie dopuszcza realizacji LSR obejmujących tylko jedną gminę.

Działania na rzecz rewitalizacji społecznej i wzmocnienia kapitału społecznego realizować mogą Lokalne Grupy Działania i inne podmioty z obszaru LSR. Adresatami wsparcia będzie społeczność lokalna zamieszkująca obszary objęte realizacją Lokalnej Strategii Rozwoju. Interwencja realizowana będzie na obszarze objętym interwencją PROW 2014-2020 oraz OSI „Miasta powiatowe” zgodnie z zasadami określonymi w sekcji 4.1 programu.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór LSR do ich realizacji przez LGD zostanie dokonany zgodnie z zapisami art. 33 ust.2-5 Rozporządzenia ramowego.

Zgodnie z zasadą zawartą w Rozporządzeniu ramowym i Umowie Partnerstwa, projekty realizowane w ramach LSR muszą być jednofunduszowe.

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej.

Wybór projektu do dofinansowania w ramach realizacji LSR nastąpi na podstawie stopnia spełnienia lokalnych kryteriów wyboru, które określone zostaną w poszczególnych LSR zgodnie ze zdiagnozowanymi na jej obszarze potrzebami oraz celami RPOWP. Kryteria te będą podlegały ocenie przez komitet odpowiedzialny za wybór LSR. Ocenie podlegać będzie ich adekwatność do założonych celów strategii, zgodność z wymogami realizowanych przez LSR programów obiektywność, przejrzystość i mierzalność. Premiowane będą kryteria wyboru uwzględniające potrzeby osób będących w niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Wsparcie dotyczące osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym będzie realizowane poprzez obowiązkowe wskazanie w LSR grup defaworyzowanych zdiagnozowanych na ich obszarach wraz z opisem stosowanego podejścia mającego na celu przeciwdziałanie ich wykluczeniu. Zmiana lokalnych kryteriów wyboru będzie podlegała każdorazowo takiej samej analizie jak podczas oceny LSR w ramach konkursu na wybór, a także wymagała zgody samorządu województwa. Zasady dokonywania takich zmian zostaną określone w poszczególnych strategiach. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników LSR. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFS. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wybranych do realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju do 2017 roku	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	10	SL 2014	Roczna
2	Udział projektów w pełni lub częściowo realizowanych przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe w ramach realizacji LSR	%	EFS	Region słabiej rozwinięty	50	SL 2014	Roczna
3	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	5 360	SL 2014	Roczna

Opis wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Działania na rzecz lokalnych społeczności i kapitału społecznego są ważnym obszarem wsparcia w ramach EFS. W Strategii *Europa 2020* inwestycje w kapitał społeczny zostały uznane za jeden z kluczowych czynników przyczyniających się do osiągnięcia większej spójności społecznej i budowy społeczeństwa opartego na wiedzy. Uruchomienie mechanizmów o charakterze społecznym, takich jak zaufanie społeczne, odwaga i otwartość na nowatorskie rozwiązania, podobnie jak system edukacyjny wspierający kreatywność i przedsiębiorczość, jest niezbędne do zbudowania gospodarki opartej na wiedzy (CT1, 2, 3). Zarówno z perspektywy relacji gospodarczych jak i społecznych istotne jest wzmacnianie społecznych i obywatelskich kompetencji mieszkańców regionu oraz wspieranie dialogu społecznego. Z perspektywy zaufania, stanowiącego jeden z wyznaczników kapitału społecznego, istotna jest także poprawa jakości działania instytucji publicznych, szczególnie w sferze komunikacji z obywatelem. Realizacja PI 9vi będzie uzupełniała interwencję podejmowaną w ramach PI 8b adresowaną do jednego z OSI wskazanych w SRWP 2020 jakim są gminy, których rozwój warunkowany jest siecią Natura 2000. Wsparcie rozwoju lokalnego będzie też istotnym wzmocnieniem interwencji adresowanej do obszarów wiejskich w ramach CT 3, CT 4, CT 6, CT 7 i CT9.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych
IX	Wskaźnik produktu	138	Udział projektów w pełni lub częściowo realizowanych przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe w ramach realizacji LSR	%	EFS	Region słabiej rozwinięty	35	50	SL 2014
IX	Wskaźnik finansowy	12	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	3 905 237	28 295 864	SL 2014

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFS
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	114 Strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	26 881 070

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	01 Dotacja bezzwrotna	26 881 070

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	8 960 000
IX Rozwój lokalny	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	20 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	06 Inicjatywy na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	26 881 070

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	06 Niedyskryminacja	26 881 070
IX Rozwój lokalny	07 Równość płci	26 881 070
IX Rozwój lokalny	01 Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i zasobooszczędną	2 000 000
IX Rozwój lokalny	03 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	4 000 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

Sekcja 2.B. Opis osi priorytetowej dla pomocy technicznej ze wskazaniem realizowanych priorytetów inwestycyjnych oraz wyznaczonych celów szczegółowych¹⁴

ÓŚ PRIORYTETOWA X: POMOC TECHNICZNA

Cele szczegółowe osi priorytetowej oraz oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1: Zapewnienie niezbędnych zasobów ludzkich oraz warunków zapewniających sprawne działanie instytucji

Oczekiwany rezultat 1: Odpowiedni potencjał instytucjonalny oraz sprawne funkcjonowanie systemu wdrażania RPOWP na lata 2014-2020.

Warunkiem osiągnięcia sprawnego i efektywnego systemu zarządzania programem operacyjnym będzie odpowiednie przygotowanie potencjału organizacyjnego, instytucjonalnego i kadrowego wszystkich jednostek zaangażowanych w realizację RPOWP na lata 2014-2020. Dotychczasowe doświadczenia związane z zarządzaniem i wdrażaniem funduszy europejskich wskazują na to, iż priorytetowe znaczenie w tym okresie programowania będzie miała jakość zasobów ludzkich. W związku z tym niezbędne wsparcie w ramach RPOWP na lata 2014-2020 zostanie skierowane właśnie na utrzymanie i wzmocnienie kadry administracji samorządowej, zaangażowanej w zarządzanie i wdrażanie Programu m. in. poprzez finansowanie kosztów zatrudnienia oraz systematycznego podnoszenia ich kwalifikacji zawodowych poprzez udział w różnego rodzaju szkoleniach, warsztatach i innych formach doskonalenia zawodowego. Wsparcie będzie również adresowane do pracowników instytucji pośredniczących/wdrażających program (z wyłączeniem władz miejskich ZIT BOF, co finansowane jest ze środków programu krajowego). Powyższe działania będą realizowane zgodnie z *Planem działań na rzecz zapewnienia potencjału administracyjnego jednostek zaangażowanych w realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020*, którego zadaniem będzie wzmocnienie kompetencji pracowników oraz stworzenie im możliwości rozwoju zawodowego, przy jednoczesnym ograniczaniu fluktuacji wysoko wykwalifikowanej i doświadczonej kadry pracowników.

Kolejnym działaniem wpływającym na sprawne funkcjonowanie instytucji będzie także zapewnienie odpowiedniego środowiska pracy, które umożliwi pracownikom prawidłowe i sprawne wykonywanie powierzonych zadań. Niezbędne do tego będzie zabezpieczenie zaplecza technicznego w szczególności poprzez zapewnienie powierzchni biurowej wraz z kosztami eksploatacji, wyposażenie stanowisk pracy w niezbędny sprzęt biurowy. IZ RPOWP do realizacji powyższego celu będzie wykorzystywała dotychczas wypracowaną, w trakcie realizacji RPOWP na lata 2007-2013, bazę materialną i organizacyjną.

Realizacja Celu 1 monitorowana będzie przy pomocy następujących wskaźników produktu:

- nr 1 – Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej;
- nr 2 – Liczba zakupionych urządzeń oraz elementów wyposażenia stanowisk pracy;
- nr 3 – Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji.

Tabela nr 13 (a). Wskaźniki rezultatu dla EFS (w podziale na cele szczegółowe)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa* (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach	%	3,97%	2013	2%	SL 2014	Roczna

¹⁴ Art. 96.2.c rozporządzenia ramowego

	zaangażowanych w politykę spójności						
2	Srednioroczna liczba szkoleń na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE	liczba	3,55	2013	6	SL 2014	Roczna

Cel szczegółowy 2: Sprawny system wdrażania RPOWP na lata 2014-2020

Oczekiwany rezultat 2: *Sprawna realizacja procesu oceny, wyboru, kontroli, certyfikacji, monitorowania oraz zarządzania finansowego w ramach wdrażania RPOWP na lata 2014-2020.*

Ważnym aspektem w budowaniu sprawnego systemu wdrażania RPOWP na lata 2014-2020 będzie wspieranie działań związanych z procesem naboru, oceny i wyboru projektów jak również weryfikacji płatności, monitoringu, certyfikacji, audytu i kontroli projektów dofinansowanych w ramach Programu. Konieczne będzie również wsparcie funkcjonowania Komitetu Monitorującego RPOWP, Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego i innych podmiotów opiniodawczo-doradczych niezbędnych w procesie realizacji Programu. W ramach przedmiotowego celu planowane jest także finansowane różnego rodzaju opracowań, badań, ewaluacji, specjalistycznych analiz i ekspertyz, itp. W ramach PT finansowane będą zadania związane z monitoringiem, ewaluacją i aktualizacją regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji, obejmujące proces przedsiębiorczego odkrywania, angażujący regionalne instytucje zarządzającą i pośredniczące, oraz zainteresowane podmioty takie, jak uniwersytety, inne instytucje szkolnictwa wyższego, przedsiębiorców i partnerów społecznych oraz monitoring wspólnego dla wszystkich regionów wskaźnika o metodologii uzgodnionej z KE. Ponadto planowane jest wsparcie projektów i beneficjentów w zakresie opracowania niezbędnej dokumentacji projektowej, która przyczyni się do realizacji kluczowych i priorytetowych dla regionu inwestycji.

Realizacja Celu 2 monitorowana będzie przy pomocy następujących wskaźników produktu:

- 1) nr 4 - Liczba przeprowadzonych ewaluacji;
- 2) nr 5 - Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów;
- 3) nr 6 - Liczba opracowanych ekspertyz;
- 4) nr 7 - Liczba projektów objętych wsparciem.

Tabela nr 13 (b). Wskaźniki rezultatu dla EFS (w podziale na cele szczegółowe)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa* (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek wdrożonych rekomendacji operacyjnych	%	65,75%	2014	66,00%	System wdrażania rekomendacji	Roczna
2	Średni czas zatwierdzania projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy)	dni	236,56	2013	200	SL 2014	Roczna

Cel szczegółowy 3: Rozwój potencjału beneficjentów oraz zapewnienie informacji o możliwościach wsparcia z RPOWP na lata 2014-2020

Oczekiwany rezultat 3: *Wzmocnienie kompetencji beneficjentów i potencjalnych beneficjentów oraz zapewnienie dopasowanego do potrzeb odbiorców przekazu w zakresie celów i korzyści z wdrażania RPOWP na lata 2014-2020.*

Działania prowadzone w ramach realizacji celu dotyczą zapewnienia informacji o możliwościach wsparcia z RPOWP na lata 2014-2020 będą ukierunkowane na zapewnienie dostępu do szeroko popularyzowanej tematyki dotyczącej Programu i efektów jego wdrażania oraz będą koncentrowały się na działalności komunikacyjnej dostosowanej do konkretnych potrzeb odbiorców lub działań w ramach RPOWP na lata 2014-2020, w tym np. działań dotyczących wydajności energetycznej, klimatu czy energii odnawialnej. Wskutek realizacji działań w tym zakresie przewiduje się utworzenie systemu informacji i promocji RPOWP 2014-2020, który – poprzez dostosowanie komunikatów w zakresie realizacji Programu do potrzeb informacyjnych i sposobu odbioru informacji przez poszczególne grupy docelowe – będzie z jednej strony wpływał na zainteresowanie opinii publicznej programem operacyjnym i korzyściami płynącymi z jego wdrażania, z drugiej natomiast inspirował do zaangażowania podmiotów społeczno-gospodarczych działających na obszarze województwa w realizację celów programu na poziomie gwarantującym rozwój województwa.

Realizacja Celu 3 monitorowana będzie przy pomocy następujących wskaźników produktu:

- nr 8 – Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów;
- nr 9 – Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu;
- nr 10 – Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego.

Tabela nr 13(c). Wskaźniki rezultatu dla EFS (w podziale na cele szczegółowe)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa* (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów	skala 1-5	4,4	2013	4,5	Badanie ankietowe	Roczna

Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych w podziale na poszczególne osie priorytetowe

Realizacja celów osi priorytetowej X Pomoc Techniczna jest kluczowym elementem **skutecznej i efektywnej realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020**. W tym celu niezbędne jest więc finansowanie kosztów zatrudnienia doświadczonej i wykwalifikowanej kadry, szkolenie pracowników, wyposażenie instytucji w odpowiedni sprzęt biurowy, organizacja i obsługa posiedzeń komitetów, komisji i innych ciał pomocniczych oraz prowadzenie działań informacyjno – promocyjnych.

Prowadzone działania w ramach Osi Priorytetowej X zapewnią kontynuowanie mechanizmów, stosowanych już w perspektywie 2007-2013, nakierowanych na zapobieganie, wykrywanie i przeciwdziałanie nadużyciom finansowym, w tym korupcji, poprzez m.in. zwiększenie przejrzystości, zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, organizacje nadzorujące, działania zapobiegawcze, ocenę ryzyka, działania edukacyjne, stosownie do potrzeb IZ.

1) Do realizacji **celu szczegółowego 1** przyczynią się następujące działania :

- 1) Finansowanie kosztów wynagrodzeń kadry zaangażowanej w zarządzanie i wdrażanie programu operacyjnego oraz pracowników innych instytucji wykonujących zadania z zakresu wdrażania RPOWP na lata 2014-2020;
- 2) Organizowanie i finansowanie udziału w szkoleniach, warsztatach, konferencjach, studiach podyplomowych, wizytach studyjnych i innych formach podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników zaangażowanych w realizację RPOWP na lata 2014-2020;

- 3) Finansowanie wydatków administracyjnych oraz zakup sprzętu komputerowego, telekomunikacyjnego, audiowizualnego, niezbędnego wyposażenia biurowego i meblowego, publikacji książkowych i innych materiałów wydawniczych;

2) Realizacja **celu szczegółowego 2** będzie skoncentrowana na następujących działaniach:

- III. Organizacja i obsługa prac Komitetu Monitorującego (KM), Komisji Oceny Projektów (KOP) oraz Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego (ROT), w tym m.in. koszty wynagrodzenia ekspertów uczestniczących w procesie wyboru i selekcji projektów, koszty szkolenia członków KM, KOP;
- III. Zakup specjalistycznych usług eksperckich, w tym koszty ewaluacji, badań, ekspertyz i analiz wynikających z potrzeb informacyjnych władz regionu w obszarze prowadzonych polityk regionalnych;
- IV. Zawijazywanie partnerstw na rzecz wdrażania programu operacyjnego, które realizowane będzie m.in. poprzez: ustanowienie sieci tematycznych, angażowanie zainteresowanych stron w prace dot. wdrażania programu operacyjnego, wsparcie organizacyjne i finansowe działania sieci (posiedzenia sieci, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał dialogu angażujących partnerów), stworzenie mechanizmów wymiany dobrych praktyk i wiedzy specjalistycznej pomiędzy stronami tworzącymi sieć tematyczną, szkolenie osób zaangażowanych w prace sieci tematycznych z zakresu zasad partnerstwa w procesie wdrażania funduszy, wsparcie ich udziału w spotkaniach na poziomie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Dodatkowo wsparcie będzie obejmowało proces identyfikacji, aktualizacji oraz monitorowania inteligentnych specjalizacji na poziomie regionalnym;
- VI. Budowa, wdrożenie i utrzymanie lokalnego systemu informatycznego obsługującego procesy zarządzania, wdrażania, monitorowania, kontroli i oceny RPOWP na lata 2014-2020 oraz innych specjalistycznych systemów informatycznych wspomagających wdrażanie Programu;
- VII. Wsparcie procesu przygotowania i wdrażania projektów realizowanych w ramach RPOWP na lata 2014-2020 w zakresie opracowania niezbędnej dokumentacji projektowej;
- VIII. Finansowanie zadań związanych z zamykaniem perspektywy na lata 2007-2013 w zakresie RPOWP oraz komponentu regionalnego POKL oraz programowaniem kolejnej perspektywy finansowej na lata 2021-2027.

1) W ramach realizacji **celu szczegółowego 3** przewidziane są takie działania jak:

- 1) Współpraca z mediami oraz partnerami społeczno-gospodarczymi na rzecz realizacji działań z zakresu informacji i promocji;
- 2) Prowadzenie kampanii informacyjnych i promocyjnych w mediach, organizacja imprez, konkursów i działań promujących RPOWP na lata 2014-2020 (z wykorzystaniem narzędzi komunikacji elektronicznej), w tym prowadzenie kampanii dostosowanych do konkretnych potrzeb odbiorców lub działań w ramach RPOWP na lata 2014-2020;
- 3) Przygotowanie, produkcja i dystrybucja materiałów informacyjnych i promocyjnych;
- 4) Organizacja konferencji, warsztatów, wykładów, seminariów, szkoleń i innych działań edukacyjno – informacyjnych;
- 5) Utworzenie, administrowanie oraz rozwój stron internetowych poświęconych RPOWP na lata 2014-2020;
- 6) Udział w krajowych i zagranicznych imprezach popularyzujących Program oraz nowoczesne techniki informacji i promocji;

7) Utworzenie i utrzymanie sieci współpracy w celu wymiany dobrych praktyk.

Osiągnięcie powyższych celów możliwe będzie dzięki zapewnieniu odpowiednich środków finansowych oraz sprawnej realizacji przewidzianych do realizacji działań.

Jednym z oczekiwanych efektów realizacji działań w ramach Osi Priorytetowej X będzie płynne przejście z okresu 2007-2013 w kolejny okres programowania na lata 2014-2020 oraz przygotowanie kolejnej perspektywy finansowej po 2020 r. jak również wzmocnienie potencjału instytucjonalnego jednostek zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie RPOWP na lata 2014-2020.

Wskaźniki produktu oraz ich powiązanie z rezultatami

Tabela nr 13. Wskaźniki produktu dla EFRR, EFS i FS

Lp	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa ¹⁵ (2023)	Źródło danych
1	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	sztuka	0	2014	21 000	SL 2014
2	Liczba zakupionych urządzeń oraz elementów wyposażenia stanowisk pracy	sztuka	0	2014	1 000	SL 2014
3	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoby	0	2014	5 000	SL 2014
4	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	sztuka	0	2014	30	SL 2014
5	Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów	sztuka	0	2014	30	SL 2014
6	Liczba opracowanych ekspertyz	sztuka	0	2014	50	SL 2014
7	Liczba projektów objętych wsparciem	sztuka	0	2014	8	SL 2014
8	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoby	0	2014	10 000	SL 2014
9	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	sztuka	0	2014	7	SL 2014
10	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	sztuka	0	2014	4 000 000	SL 2014

Kategorie interwencji osi priorytetowej

Tabele nr 14-16. Kategorie interwencji

Tabela nr 14. Kategoria interwencji		Tabela nr 15. Forma finansowania		Tabela nr 16. Terytorium	
Kod	Kwota w euro	Kod	Kwota w euro	Kod	Kwota w euro
121 przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	37 578 930	01 (pomoc bezzwrotna)	41 578 930	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	41 578 930
122 Ewaluacja i badania	1 500 000				
123 Informacja i komunikacja	2 500 000				

¹⁵ Wartości docelowe mogą być wyrażone jakościowo lub ilościowo. Wartość docelową można przedstawić łącznie (mężczyźni + kobiety) lub w podziale na płeć, przy czym wartości bazowe mogą zostać odpowiednio dostosowane. „M” = mężczyźni, „K” = kobiety, „O” = ogółem.

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY PROGRAMU OPERACYJNEGO¹⁶

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa podlaskiego. Województwo jest zaliczane do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z *Umową Partnerstwa* alokacja środków unijnych na Program wynosi 872 217 214 euro EFRR i 341 378 663 euro EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych – szacowanie na podstawie art. 120 rozporządzenia ramowego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% (z wyłączeniem osi wdrażanej w całości za pomocą RLKS, gdzie poziom dofinansowania określono jako 95%) – wynosi w momencie programowania 210 577 605 euro. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu.

Podstawa certyfikacji

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach RPOWP stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategoria regionu

RPOWP jest realizowany na obszarze województwa podlaskiego zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania

W RPOWP wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% całkowitej alokacji UE (72 815 753 EUR), w tym 6% środków EFRR (52 333 033 EUR) oraz 6% alokacji EFS (20 482 720 EUR). Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS i został przedstawiony w tabeli 17.

Rezerwa wykonania ustanowiona została dla każdej osi priorytetowej RPOWP, z wyjątkiem Osi. Pomoc techniczna (finansowanej z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy. Udział rezerwy wykonania w poszczególnych osiach RPOWP został przedstawiony w tabeli poniżej.

Koncentracja tematyczna

Założone w RPOWP poziomy koncentracji pozwalają zachować wymagane poziomy koncentracji przez rozporządzenia unijne.

¹⁶ art. 96.2.d rozporządzenia ramowego

3.1 Tabele przedstawiające – zgodnie z przepisami dot. wyznaczania i modulowania stopy współfinansowania¹⁷ – całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów¹⁸

Tabela nr 17. Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów (EUR)

Fundusz	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Łącznie	
		Podstawowa alokacja [1]	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania
EFRR	regiony słabiej rozwinięte	99 793 208	6 369 780	105 648 318	6 743 509	111 753 405	7 133 196	117 323 482	7 488 734	122 902 922	7 844 867	128 468 210	8 200 098	133 994 637	8 552 848	819 884 182	52 333 032
	łącznie	99 793 208	6 369 780	105 648 318	6 743 509	111 753 405	7 133 196	117 323 482	7 488 734	122 902 922	7 844 867	128 468 210	8 200 098	133 994 637	8 552 848	819 884 182	52 333 032
EFS[2]	regiony słabiej rozwinięte	39 058 244	2 493 079	41 349 884	2 639 355	43 739 366	2 791 875	45 919 449	2 931 028	48 103 195	3 070 417	50 281 403	3 209 452	52 444 401	3 347 515	320 895 942	20 482 721
	łącznie	39 058 244	2 493 079	41 349 884	2 639 355	43 739 366	2 791 875	45 919 449	2 931 028	48 103 195	3 070 417	50 281 403	3 209 452	52 444 401	3 347 515	320 895 942	20 482 721
Łącznie		138 851 452	8 862 859	146 998 202	9 382 864	155 492 771	9 925 071	163 242 931	10 419 762	171 006 117	10 915 284	178 749 613	11 409 550	186 439 038	11 900 363	1 140 780 124	72 815 753

[1] Łączna alokacja (wsparcie UE) po odjęciu rezerwy wykonania

[2] Łączna alokacja EFS uwzględniająca YEI

3.2 Plan finansowy określający całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu oraz współfinansowanie krajowe, dla całego okresu programowania i każdej osi priorytetowej¹⁹

Tabela nr 18 a. Plan finansowy programu operacyjnego

	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia unijnego	Wkład UE (a)	Wkład krajowy (b) = (c) + (d)	Indykatorywny podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)	Stoпа współfinansowania (f) = (a) / (e) (%)	Dodatkowe informacje	Główna alokacja		Rezerwa wykonania		Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE na osi priorytetową (l) = (j) / (a) * 100 (%)
						Krajowe środki publiczne (c)	Krajowe środki prywatne (d)				Wkład UE (h) = (a) - (j)	Wkład krajowy (l) = (b) - (k)	Wkład UE (j)	Wkład krajowy (k) = (b) - ((j)/(a))	
Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	232 367 214	41 005 979	6 083 529	34 922 450	273 373 193	84,9999999817	0	218 425 182	38 545 620	13 942 032	2 460 359	6,00
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	84 088 663	14 839 176	11 869 176	2 970 000	98 927 839	84,9999998484	0	78 202 457	13 800 434	5 886 206	1 038 742	7,00
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	129 830 000	22 911 177	18 445 617	4 465 560	152 741 177	84,9999997054	0	120 976 349	21 348 768	8 853 651	1 562 409	6,82
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	223 000 000	39 352 942	39 352 942	0	262 352 942	84,9999997332	0	209 620 000	36 991 765	13 380 000	2 361 177	6,00

¹⁷ Art. 60, 120, 121 rozporządzenia ramowego¹⁸ Art. 96.d.i rozporządzenia ramowego¹⁹ Art. 96.d.ii rozporządzenia ramowego

Oś V Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	190 530 000	33 622 942	6 812 813	26 810 129	224 152 942	84,9999996877	0	179 098 200	31 605 565	11 431 800	2 017 377	6,00
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	47 000 000	8 294 118	4 594 118	3 700 000	55 294 118	84,9999994574	0	44 180 000	7 796 471	2 820 000	497 647	6,00
Oś VII Poprawa spójności społecznej	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	59 000 000	10 411 765	9 370 588	1 041 177	69 411 765	84,9999996398	0	54 870 000	9 682 941	4 130 000	728 824	7,00
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	179 320 000	31 644 706	24 989 008	6 655 698	210 964 706	84,9999999526	0	168 560 800	29 746 024	10 759 200	1 898 682	6,00
Oś IX Rozwój lokalny	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	26 881 070	1 414 794	707 398	707 396	28 295 864	94,9999971727	0	25 268 206	1 329 906	1 612 864	84 888	6,00
Oś X Pomoc techniczna	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	41 578 930	7 337 459	7 337 459	0	48 916 389	84,9999986712	0	41 578 930	7 337 459			
Wartość całkowita	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	872 217 214	153 920 687	81 832 410	72 088 277	1 026 137 901	84,9999998197		819 884 182	144 685 445	52 333 032	9 235 242	6,00
Wartość całkowita	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	341 378 663	56 914 371	47 730 238	9 184 133	398 293 034	85,7104277149		320 895 942	53 499 508	20 482 721	3 414 863	6,00
RAZEM				1 213 595 877	210 835 058	129 562 648	81 272 410	1 424 430 935	85,1986465037	0	1 140 780 124	198 184 953	72 815 753	12 650 105	

Tabela nr 18 c. Podział alokacji programu między osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne dla EFRR, EFS i FS (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie unijne	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu, w tym:	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 1, 3, 8	232 367 214	41 005 979	273 373 1932
CT 1	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 1	85 567 214	15 100 097	100 667 311
CT 3	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 3	132 800 000	23 435 294	156 235 294
CT 8	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 8	14 000 000	2 470 588	16 470 588
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	EFS	Słabiej rozwinięte	CT 8	84 088 663	14 839 176	98 927 839
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	EFS	Słabiej rozwinięte	CT 10	129 830 000	22 911 177	152 741 177
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 7	223 000 000	39 352 942	262 352 942
Oś V Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 4	190 530 000	33 622 942	224 152 942
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 6	47 000 000	8 294 118	55 294 118
Oś VII Poprawa spójności społecznej	EFS	Słabiej rozwinięte	CT 9	59 000 000	10 411 765	69 411 765
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej, w tym:	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 2, 6, 9, 10	179 320 000	31 644 706	210 964 706
CT 2	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 2	34 000 000	7 058 824	41 058 824
CT 6	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 6	10 000 000	1 764 706	11 764 706
CT 9	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 9	98 920 000	16 397 647	115 317 647
CT 10	EFRR	Słabiej rozwinięte	CT 10	36 400 000	6 423 529	42 823 529
Oś IX Rozwój lokalny	EFS	Słabiej rozwinięte	CT 9	26 881 070	1 414 794	28 295 864
Oś X Pomoc techniczna	EFS	Słabiej rozwinięte		41 578 930	7 337 459	48 916 389
RAZEM				1 213 595 877	210 835 058	1 424 430 935

Tabela nr 19: Szacunkowa kwota wsparcia celów związanych ze zmianami klimatu (EUR) ²⁰

Oś priorytetowa	Indykatywna alokacja, która być wykorzystywana do realizacji celów dotyczących zmian klimatu (EUR)	Udział w całkowitej alokacji programu operacyjnego (%)
Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	13 500 000	1,11
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	5 000 000	0,41
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	5 000 000	0,41
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	26 200 000	2,16
Oś V Gospodarka niskoemisyjna	147 677 000	12,17
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	7 760 000	0,64
Oś VII Poprawa spójności społecznej	0	0,00
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	0	0,00
Oś IX Rozwój lokalny	2 000 000	0,16
Oś X Pomoc techniczna	0	0,00
RAZEM	207 137 000	17,07

SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO²¹

Podejście terytorialne zakłada odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz ich indywidualnych potencjałów, barier i wzajemnych zależności. W SRWP 2020 wskazane zostały tzw. obszary strategicznej interwencji tj.:

- **Białystok i jego obszar funkcjonalny** – SRWP wskazuje na dalszy rozwój funkcji metropolitalnych stolicy województwa, w tym funkcji o charakterze gospodarczym, naukowym, społecznym oraz dotyczących dostępu do usług publicznych wyższego rzędu. Do tego obszaru wsparcia skierowany jest głównie instrument ZIT.
- **Subregionalne ośrodki wzrostu** – zgodnie z SRWP interwencja ma dotyczyć głównie pobudzenia przedsiębiorczości i wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej. Z uwagi na pełnione funkcje ponadlokalne miasta te powinny być wspierane w rozwoju usług publicznych, które w sytuacji ograniczonej dostępności wewnętrznej mają szansę poprawić standard życia mieszkańców nie tylko w ramach ośrodków subregionalnych i ich obszarów funkcjonalnych, ale także dalszego otoczenia.
- **Miasta powiatowe** – do tego obszaru skierowane zostaną m.in. instrumenty hamujące problem wyludnienia, wysokiego poziomu ubóstwa, wysokiej zachorowalności, niskiego poziomu edukacji. Miasta powiatowe stanowią swoistego rodzaju ośrodki wzrostu w stosunku do gmin sąsiednich. Wyzwaniem dla tych obszarów jest włączenie cyfrowe i rozwój przedsiębiorczości.
- **Obszary wiejskie** – do tych obszarów adresowane będą instrumenty podnoszące jakość kapitału ludzkiego, wzrostu przedsiębiorczości i umiejętności konkurowania na rynkach pracy. Z uwagi na przyjęty w regionie model energetyki rozproszonej, obszary wiejskie to główne miejsce lokalizacji inwestycji dotyczących produkcji energii opartej na OZE. Wspierane będą inicjatywy lokalne głównie poprzez realizację instrumentu RLKS.
- **Obszar przygraniczny** – w tym obszarze uwidacznia się wsparcie na rzecz specjalizacji regionu, poprzez budowanie relacji z sąsiadami w obszarze przede wszystkim biznesu ale także nauki, edukacji i kultury.
- **Gminy, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000** – kluczowe jest wsparcie inwestycji mających na celu zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności, przy jednoczesnym poszanowaniu wymogów ochrony środowiska oraz utrzymaniu jego

²⁰ Art. 27.6 rozporządzenia ramowego

²¹ Art. 96.3 rozporządzenia ramowego

dobrego stanu. Podejmowane będą też działania dotyczące poprawy jakości środowiska i zapewnieniu trwałej ochrony zasobów przyrodniczych.

Oprócz mechanizmów takich jak Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) oraz Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), opisanych w rozdz. 4.1 i 4.2, zastosowane zostaną także instrumenty kierunkujące wsparcie na ww. obszary jak projekty zintegrowane (operacje stanowiące wiązki projektów komplementarnych, wzmacniających realizację celów, a jednocześnie przynoszących efekt synergii). Zastosowane zostaną dodatkowo odpowiednie kryteria wyboru projektu oraz ukierunkowana dokumentacja konkursowa i mechanizm komplementarności w zakresie sprzężenia harmonogramów naborów projektów w ramach różnych instrumentów wsparcia tak, aby interwencja w zakresie obszarów strategicznych była jak najbardziej skoordynowana i tworzyła spójne, zintegrowane podejście terytorialne.

4.1 Ramy realizacji RLKS²²

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) jest jednym z instrumentów wspierających rozwój terytorialny w perspektywie finansowej 2014-2020, umożliwiającym lokalnym społecznościom inicjowanie i realizację w sposób partycypacyjny działań rozwojowych odpowiadających na wyzwania społeczne, środowiskowe i gospodarcze danego obszaru.

Dzięki zastosowaniu podejścia RLKS możliwy będzie nie tylko zrównoważony rozwój na poziomie lokalnym, który jest szczególnie ważnym elementem niezbędnym dla efektywnego i pełnego wykorzystania zasobów oraz potencjału regionu, ale też w rezultacie przyczyni się do zwiększenia aktywności obywatelskiej i rozwoju społeczno-gospodarczego.

W RPOWP 2014-2020 realizacja instrumentu RLKS będzie odbywała się w formule bezpośredniej, zgodnie z którą przewiduje się realizację jedno lub wielofunduszowych LSR na całym obszarze województwa, zgodnie z zasadami wskazanymi w UP. Po dokonaniu przeglądu śródkresowego IZ może podjąć decyzję o rozszerzeniu formuły wdrażania instrumentu o elementy formuły pośredniej. Instrumentowi RLKS została dedykowana jednofunduszowa oś priorytetowa, w ramach której przewidziano realizację priorytetu inwestycyjnego 9vi *Strategie rozwoju lokalnego realizowane przez społeczność* finansowanego z EFS. Dodatkowo w formule RLKS wdrażany będzie priorytet inwestycyjny 9d *Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* finansowany z EFRR w ramach Osi priorytetowej VIII. Pomimo zaprogramowania RLKS w ramach CT9, instrument będzie mógł realizować zakres wsparcia również innych celów tematycznych, w zależności od zdiagnozowanych lokalnych problemów i potrzeb.

Celem RLKS jest wzrost aktywności społeczności lokalnych oraz wspieranie oddolnych inicjatyw na rzecz rozwoju lokalnego. Instrument RLKS będzie realizowany przez Lokalne Grupy Działania (LGD) tworzone przy udziale zarówno instytucji publicznych, społecznych, gospodarczych, jak i prywatnych, przy czym na poziomie decyzyjnym żadna z grup interesu nie będzie posiadała więcej niż 49% praw głosu. Szczegółowy zakres zadań Lokalnych Grup Działania, w tym wymogi dotyczące zdolności administracyjnej i finansowej oraz przejrzyste procedury wyboru projektów, wskazano w art. 34 ust. 3 Rozporządzenia ramowego.

Każda LGD jest zobligowana do przygotowania i realizacji zintegrowanej i wielosektorowej lokalnej strategii rozwoju (LSR), zaprojektowanej przy udziale wszystkich partnerów z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjału obszaru objętego jej działaniem. Strategia ma służyć realizacji celów i priorytetów, które mimo iż wyznaczone zostaną na poziomie lokalnym tak, aby odpowiadać na lokalne potrzeby, muszą być spójne z celami programów, w ramach których strategia będzie realizowana. LSR musi być zgodna ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 oraz realizować cele w niej określone. Ponadto LSR musi wykazać wkład w realizację wskaźników rezultatu właściwej osi/działania, a preferowane będą LSR w których ten wkład będzie największy. Nie dopuszcza realizacji LSR obejmujących tylko jedną

²² Art. 96.3.a rozporządzenia ramowego

gminę. Elementy, które powinna zawierać LSR określono w art. 33 ust 1 Rozporządzenia ramowego.

W celu prawidłowej realizacji RLKS, sposób oraz warunki wdrażania w ramach EFSI oraz EFRROW/EFMR zostaną uszczegółowione w przepisach prawa, tj. *ustawie o realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 oraz rozwoju lokalnym kierowanym przez społeczność*, wspólnym rozporządzeniu wydanym przez ministra właściwego ds. rolnictwa, rozwoju wsi i rybołówstwa oraz ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz w odpowiednich wytycznych.

Dzięki możliwości opracowania wielofunduszowych LSR, działania realizowane poprzez RLKS w województwie podlaskim mogą być finansowane z czterech funduszy (EFRR, EFS, EFRROW, EFMR), każdorazowo z zachowaniem zasad właściwych dla danego funduszu.

Podstawową rolę koordynacyjną na obszarze województwa będzie pełnił Zarząd Województwa Podlaskiego, pełniąc funkcję IZ RPO oraz podmiotu wdrażającego PROW i PO RYBY w zakresie podejścia RLKS. Wybór Lokalnych Grup Działania do realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju zostanie dokonany w oparciu o wspólne kryteria wyboru przez wspólny komitet wybierający na poziomie regionalnym, w skład którego wchodzić będą przedstawiciele IZ RPOWP 2014-2020, instytucji wdrażających programy PROW 2014-2020 i PO RYBY 2014-2020, (w ramach których realizowany będzie RLKS) oraz przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego. Do składu komitetu mogą wejść także przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz ministra właściwego ds. rolnictwa, rozwoju wsi i rybołówstwa. Wsparcie w ocenie strategii zostanie zapewnione poprzez zaangażowanie ekspertów. Komitet będzie mógł pełnić również inne zadania w zakresie koordynacji wdrażania RLKS w regionie. Główne zasady wyboru, zatwierdzania i finansowania LSR będą zgodne w art. 33 ust. 2-5 Rozporządzenia ramowego.

W ramach umowy o realizacji LSR zostanie określone zaangażowanie każdego funduszu. Pomimo dopuszczalnej wielofunduszowości Lokalnych Strategii Rozwoju, projekty realizowane w ramach LSR muszą mieć zawsze charakter jednofunduszowy. Sposoby realizacji projektów w ramach LSR zgodne będą z zapisami rozdz. 3.3.1 UP.

Zgodnie z regulacjami zawartymi w Rozporządzeniu ramowym koszty wsparcia RLKS oprócz dofinansowania projektów realizowanych w ramach LSR obejmować będą:

- I. koszty wsparcia przygotowawczego,
- II. koszty bieżące związane z zarządzaniem wdrażania LSR oraz działania animacyjne.

W finansowanie kosztów przygotowawczych oraz kosztów bieżących i animacji nie będzie zaangażowany EFRR.

Koszty wsparcia przygotowawczego oraz koszty bieżące i animacji będą ponoszone z wybranego funduszu wiodącego (EFS, EFRROW, EFMR) zgodnie z decyzją Zarządu Województwa Podlaskiego, biorąc pod uwagę zaangażowanie poszczególnych funduszy w ramach LSR.

W RPOWP 2014-2020 na realizację instrumentu RLKS przewidziano alokację: 30 mln euro z EFRR oraz 28,96 mln euro ze środków EFS.

4.2 Ramy realizacji przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w tym ZIT), szacunkowa kwota wsparcia z EFRR oraz szacunkowa alokacja EFS²³

Zgodnie z rozporządzeniem ramowym, ZIT należy wykorzystywać tam, gdzie realizacja strategii rozwoju wymaga zintegrowanego podejścia, obejmującego inwestycje łączące wsparcie z różnych priorytetów jednego lub kilku programów operacyjnych. Ramowe zasady zastosowania ZIT zostały określone w UP.

ZIT wspierając rozwój terytorialny ma przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji celów Programu poprzez: sprzyjanie integracji i współpracy na rzecz wspólnego rozwoju potencjałów i rozwiązywania problemów, realizację zintegrowanych projektów

²³ Art. 96.3.b rozporządzenia ramowego oraz art. 7.2 i 7.3 rozporządzenia EFRR

odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy obszaru funkcjonalnego, zwiększanie udziału jednostek samorządu terytorialnego w zarządzaniu RPOWP 2014-2020.

ZIT będzie realizowany na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF). Białystok jako stolica regionu stanowi najsilniejszy biegun wzrostu, gdzie występują najsilniej procesy suburbanizacyjne wymagające współdziałania władz sąsiadujących gmin. Zgodnie z rekomendacjami Podlaskiego Biura Planowania Przestrzennego do BOF należy 10 gmin: Białystok, Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków i Zabłudów, w których mieszka 1/3 ludności regionu. ZIT BOF przyjął formę stowarzyszenia, którego członkami są ww. gminy.

Podstawą wsparcia działań realizowanych w formule ZIT w ramach RPOWP 2014-2020 będzie Strategia ZIT, uzgodniona z IZ oraz zaopiniowana przez MIR. Tworzenie i realizacja Strategii ZIT powinny być oparte o zasadę partnerstwa i angażować w te procesy partnerów społeczno-gospodarczych. Projekty realizowane w ramach ZIT powinny mieć zintegrowany charakter. Zakres powierzenia władzom miejskim zadań związanych z realizacją programu w ramach ZIT określa pisemne porozumienie pomiędzy władzami miejskimi i IZ RPO. Zgodnie z art. 123 ust. 6 rozporządzenia 1303/2013 władze miejskie realizują zadania związane przynajmniej z wyborem projektów do dofinansowania. Minimalny zakres powierzenia zadań oznacza, że władze miejskie przedkładają IZ RPO listy projektów wyłonionych w konkursie bądź - w przypadku trybu pozakonkursowego - zidentyfikowanych w ramach Strategii ZIT, spriorytetowanych w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM RPO dotyczące stopnia zgodności z celami Strategii ZIT. IZ RPO dokonuje ostatecznego sprawdzenia kwalifikowalności projektów do dofinansowania, zgodnie z art. 7 ust 5 rozporządzenia 1301/2013, chyba że porozumienie przewiduje inaczej. Techniczna organizacja naboru i pełna ocena projektów pod względem formalnym i merytorycznym może być dokonywana przez władze miejskie lub IZ RPO, z udziałem w stosownych przypadkach ekspertów zewnętrznych, zgodnie z postanowieniami porozumienia.

Wybór projektów, w tym także własnych Stowarzyszenia BOF, będzie dokonywany zgodnie z regułami określonymi w UP oraz wytycznymi dotyczącymi trybów wyboru projektów. Wszystkie projekty powinny spełniać kryteria wyboru projektów przyjęte przez KM.

Nie przewiduje się wydzielenia odrębnej osi priorytetowej dedykowanej podejściu ZIT. W ramach wybranych PI w RPOWP 2014-2020 zostaną przeznaczone środki na realizację Strategii ZIT.

Zakłada się, iż realizacja ZIT w ramach RPOWP 2014-2020 będzie finansowana z EFRR oraz EFS, a koszty operacyjne funkcjonowania ZIT będą finansowane z PO PT 2014-2020.

Tabela nr 20. Szacunkowa kwota wsparcia z EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

Fundusz	Indykatorywna alokacja EFRR na rzecz zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich realizująca zapisy artykułu 7.2 Rozporządzenia (UE) ws. EFRR, a także indykatorywna alokacja EFS na zintegrowane przedsięwzięcia (EUR)	Udział alokacji z kolumny 2 w całości alokacji Funduszu na PO
RAZEM EFRR	67 183 805	7,70%
RAZEM EFS	8 816 195	2,58%
RAZEM EFRR+EFS	76 000 000	6,26%

Tabela 20a: Tabelaiczny opis realizacji poszczególnego ZIT w programie

Fundusz	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja (EUR)
EFRR	I	CT 3	3a	12 146 051
EFS	II	CT 10	10i	1 554 888
EFS	III	CT 10	10iv	4 271 357

EFRR	V	CT 4	4e	27 972 269
EFRR	IV	CT 7	7b	1 570 183
EFS	VII	CT 9	9iv	2 989 950
EFRR	VIII	CT 9	9a	2 776 382
EFRR	VIII	CT 10	10a	22 718 920
Razem EFRR + EFS				76 000 000

4.3 Ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz szacunkowa alokacja z poszczególnych osi priorytetowych²⁴

nie dotyczy

4.4 Mechanizmy zapewniające koordynację przedsięwzięć opartych na współpracy, strategii makroregionalnych i strategii dla basenów morskich

Ramy realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych, w ramach programu, którego co najmniej jeden beneficjent jest zlokalizowany w innym państwie członkowskim²⁵

W ramach Programu dopuszcza się realizację projektów współpracy na podstawie art. 70.2.a-d rozporządzenia ogólnego.

Ramy realizacji przedsięwzięć powiązanych ze strategiami makroregionalnymi i strategiami dla basenów morskich²⁶

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (SRPW) identyfikuje potrzeby i cele rozwojowe makroregionu Polska Wschodnia, obejmującego regiony (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie), o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce i jedne z najsłabszych w UE. RPOWP 2014-2020 będzie przyczyniać się do realizacji kierunków działań obszarów strategicznych SRPW:

I. INNOWACYJNOŚĆ

- 1) budowa i wzmocnianie przewag konkurencyjnych w oparciu o wiodące endogeniczne ponadregionalne specjalizacje gospodarcze,
- 2) wzmocnianie potencjału sektora nauki i badań,

II. ZASOBY PRACY i JAKOŚĆ KAPITAŁU LUDZKIEGO

- 3) wzmocnianie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy,
- 4) przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy,

III. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I ELEKTROENERGETYCZNA

- 5) przełamywanie barier związanych z peryferyjnym położeniem,
- 6) wzmocnienie spójności wewnętrznej Polski Wschodniej,
- 7) wzmocnienie bezpieczeństwa elektroenergetycznego Polski Wschodniej.

Działania RPOWP 2014-2020 na rzecz wzmocnienia potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu (CT1, 3) są zgodne z kierunkami działań obszaru I SRPW. Interwencje programu ukierunkowane na zwiększenie przedsiębiorczości i aktywności zawodowej (CT8), podnoszenie kompetencji i kwalifikacji (CT 10), czy poprawę spójności społecznej (CT9) są spójne z celami obszaru II SRPW.

²⁴ Art. 96.3.c rozporządzenia ramowego

²⁵ Art. 96.3.d rozporządzenia ramowego

²⁶ Art. 96.3.e rozporządzenia ramowego

Inwestycje RPOWP 2014-2020 dotyczące infrastruktury transportowej (kolejowej, drogowej i transportu publicznego), zwiększenia zastosowania TIK oraz rozwoju gospodarki niskoemisyjnej (CT7, 2, 4) są zbieżne z kierunkami działań obszaru III SRPW.

Podlaskie nie jest regionem leżącym bezpośrednio nad Morzem Bałtyckim, jednak w SRWP 2020 podkreślono, że jest elementem przestrzeni bałtyckiej, co może stanowić istotny impuls rozwojowy. Przy formułowaniu RPOWP 2014-2020 zostały uwzględnione cele ogólne i obszary priorytetowe **SUERMB**, a wiele kierunków interwencji programu może przyczynić się pośrednio do realizacji celów i wskaźników **SUERMB**.

W cel **zwiększenie dobrobytu** wpisują się interwencje na rzecz wzmocnienia potencjału i konkurencyjności gospodarki (CT1, 3), wzrostu zatrudnienia (CT8), poprawy spójności społecznej (CT9), poprawy dostępu do wysokiej jakości edukacji i kształcenia (CT10), rozwoju e-usług publicznych (CT2), ochrony dziedzictwa kulturowego (CT 6).

Ze względu na peryferyjne położenie Podlaskiego na wschodniej granicy UE, ważne są interwencje na rzecz: poprawy dostępności transportowej, poprawy bezpieczeństwa energetycznego, w tym zwiększenie wykorzystania OZE (CT7, 4), które wpisują się w cel **rozwój połączeń w regionie**. Do realizacji celu **ocalenie morza** pośrednio przyczynić się będą działania na rzecz różnorodność biologicznej i dobrego stanu środowiska przyrodniczego regionu. W tym kontekście istotne jest racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska oraz upowszechnianie gospodarki niskoemisyjnej na rzecz poprawy bilansu energetycznego, inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej (CT6, 4 i 3).

Działania w ramach RPOWP uwzględniają w szczególności takie obszary priorytetowe i działania horyzontalne **SUERMB** i jej Planu Działania, jak: Bio, Energy, Transport, Education, Market, Innovation, Health, SME, Culture oraz HA Sustainable development and bioeconomy, HA Neighbours i HA Involve. Identyfikacja projektów przyczyniających się do realizacji **SUERMB** będzie odbywała się zgodnie z zasadami określonymi w Umowie Partnerstwa.

SEKCJA 5. UKIERUNKOWANIE WSPARCIA NA ZJAWISKA UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO²⁷

5.1 Wykaz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją

Problem ubóstwa w Polsce ma w większym stopniu wymiar społeczny niż terytorialny. Dotyka ono przede wszystkim rodzin wielodzietnych, dzieci i młodzieży, osób w wieku produkcyjnym (bezrobotnych i pracujących z niskimi dochodami), osób starszych. W wymiarze terytorialnym działania w sferze ubóstwa dotyczą głównie obszarów wiejskich, gdzie istnieje największe zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Z Europejskiego Badania Dochodów i Warunków Życia EU SILC za 2011 r. również wynika, że w ujęciu przekrojowym grupami najbardziej zagrożonymi ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w Polsce są gospodarstwa rencistów (64,0%) oraz rodziny wielodzietne (64,7%) i samotni rodzice z dziećmi na utrzymaniu (45,9%). W ujęciu terytorialnym najgorszą sytuację pod tym względem zanotowano na wsi (33,7% zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem) oraz w województwach wschodniej Polski (32,7%).

Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce są bardzo ściśle związane z pozostawaniem bez pracy i niskim poziomem aktywności zawodowej, zaś bezrobocie jest jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. Według danych statystycznych z końca 2012 roku stopa bezrobocia w województwie podlaskim wynosiła 14,7% i miała tendencję wzrostową, przewyższała uśrednioną stopę bezrobocia w Polsce (13,4%) oraz w UE (10,7%). Dlatego też kluczowym zadaniem w długim horyzoncie czasu jest podnoszenie konkurencyjności gospodarki regionu, co w konsekwencji doprowadzi do powstania większej liczby miejsc pracy.

²⁷ Art. 96.4.a rozporządzenia ramowego

Zdecydowanie najbardziej zagrożone ubóstwem są gospodarstwa domowe osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł. W tego typu gospodarstwach relatywnie częściej niż w pozostałych występuje problem bezrobocia, który w sytuacji długotrwałego braku możliwości zapewnienia własną pracą utrzymania może prowadzić do powstania innych problemów w takich rodzinach, a w konsekwencji do wykluczenia z życia społecznego. Dlatego tak ważne jest zapewnienie komplementarnego wsparcia w obu obszarach oraz tworzenie warunków do szerszego dostępu do zatrudnienia i uzyskiwania dochodu przez osoby funkcjonujące w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Grupą szczególnie zagrożoną wykluczeniem społecznym są więc osoby bezrobotne, w szczególności długotrwale bezrobotne, które posiadają jednocześnie niskie wykształcenie i kwalifikacje zawodowe. Charakterystycznym elementem podlaskiego rynku pracy jest utrzymywanie się wysokiego odsetka osób długotrwale bezrobotnych na poziomie przekraczającym 50% ogółu bezrobotnych (a w 2011 r. nawet 55%) – grupy ewidentnie zagrożonej wykluczeniem społecznym, która bez wsparcia publicznego nie jest w stanie samodzielnie poprawić swojej sytuacji zawodowej. Długotrwałe pozostawanie bez pracy zmniejsza szanse na zatrudnienie i przyczynia się do postępującego procesu ubożenia ludności, patologii a nawet może prowadzić do wykluczenia społecznego dużych grup społeczeństwa. Biorąc pod uwagę fakt, iż zdecydowana większość z tych osób nie jest uprawniona do pobierania zasiłku dla bezrobotnych, a liczba świadczeń możliwych do otrzymania z pomocy społecznej jest ograniczona, jednostki te skazane są często na skrajne ubóstwo i trwałe wykluczenie.

W grupach szczególnego ryzyka jest również bezrobotna młodzież do 25 lat, stanowiąca ponad 22% ogółu bezrobotnych (2011), grupa, która w obliczu zmniejszającej się na podlaskim rynku pracy liczby miejsc pracy, ma problemy z podjęciem pierwszej pracy i nierzadko decyduje się na wyjazd poza granice województwa. W podobnej sytuacji są także osoby starsze, wyodrębniona ustawowo grupa powyżej 50 roku życia, stanowiące 23% zarejestrowanych bezrobotnych. Dlatego tak ważne jest zapewnienie komplementarnego wsparcia oraz tworzenie warunków do szerszego dostępu do zatrudnienia i uzyskiwania dochodu przez osoby funkcjonujące w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy rodzin czy gospodarstw domowych, w których występuje kumulacja bezrobocia, oznaczająca, iż więcej niż jedna osoba mogąca podjąć zatrudnienie, pozostaje poza rynkiem pracy.

Specyficzną sytuacją odróżniającą nasz kraj od większości państw członkowskich Unii Europejskiej jest to, że skrajnym ubóstwem, a co za tym idzie, społecznym wykluczeniem zagrożone są także osoby zatrudnione, ale wykonujące niskopłatną pracę, osoby w wieku emerytalnym i niepełnosprawni. Wysokość wynagrodzeń dla robotników i pracowników najemnych, w niektórych przedsiębiorstwach, a także niskie świadczenia emerytalno-rentowe powodują, iż zjawisko wykluczenia dotyczy znacznej liczby ludzi i ich rodzin. Zagrożone wykluczeniem są również osoby młode – dzieci i młodzież – głównie z rodzin wielodzietnych i niepełnych, w tym także wiejskich, które z braku możliwości finansowych i innych barier o charakterze strukturalnym nie mają równego dostępu do wykształcenia, a co za tym idzie do zajmowania wyższych pozycji społeczno-zawodowych, czy często jakiegokolwiek zatrudnienia. Badania nad ruchliwością społeczną pokazują, iż dziedziczenie statusu społecznego w ramach relacji międzypokoleniowych w dużym stopniu skorelowane jest z poziomem wykształcenia.

5.2 Wkład strategii określonej w programie na rzecz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją przyczyni się do rozwiązania ich szczególnych problemów

Istotną przyczyną wykluczenia społecznego jest ubóstwo, które staje się udziałem coraz większej liczby Polaków. Ubóstwo ma wiele znaczeń, jest pojęciem ekonomicznym, jak również socjologicznym. Dotyczy sytuacji, w której brakuje środków materialnych na zaspokojenie podstawowych potrzeb jednostki.

Podlaskie wg kryterium wartości PKB na 1 mieszkańca należy do najsłabiej rozwiniętych regionów UE (w 2009 r. zajmowało 255 miejsce na 271 regionów UE, 13 miejsce na 16

województw Polski). W 2012 r. wg badań GUS w województwie odsetek osób zagrożonych ubóstwem relatywnym wyniósł 22,7% i był znacznie wyższy niż w kraju (16%). Poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa żyło 10,6% mieszkańców regionu, a więc znacznie więcej niż średnio w kraju (7,0%). Również procent osób w gospodarstwach domowych, które przekroczyły granicę ubóstwa skrajnego w Podlaskim jest wyższy niż w kraju (odpowiednio: 10,8% i 6,7%). Również z badań prowadzonych m.in. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku wynika, że sytuacja materialna i życiowa mieszkańców regionu jest trudna. W ramach ww. badania wykorzystano syntetyczny miernik stopnia zagrożenia ubóstwem i wartość tego wskaźnika dla województwa zarówno w 2010 r. jak i w 2011 r. wskazuje na wysoki stopień zagrożenia ubóstwem (w skali 5-stopniowej: od bardzo niski do bardzo wysoki). Podlaskie odznacza się przy tym wysokim wskaźnikiem ubóstwa dochodowego – dochody budżetów województw na 1 mieszkańca (w 2011 r. na siódmym miejscu w Polsce pod względem analizowanej zmiennej).

W Podlaskim wg stanu na 31.12.2012 r. zamieszkiwały ogółem 1 198 690 osoby (tj. 3,1% ogółu ludności Polski), co plasowało województwo na 14 miejscu w kraju. Słabo zaludniona i rozproszona sieć osadnicza skutkuje nasileniem wykluczenia społecznego, na co wpływa także ograniczona dostępność mieszkańców do usług publicznych. Dochodzi do tego jeszcze postępujące zjawisko starzenia się społeczeństwa.

Jedną z przyczyn wykluczenia społecznego jest niepełnosprawność. Integracja społeczna i zawodowa osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem, którego źródłem jest niepełnosprawność, jest podstawowym sposobem na poprawę ich sytuacji. Spójność społeczna powinna wspierać zatrudnienie tych osób oraz stworzyć system zapewniający każdemu obywatelowi dostęp do usług, które pozwolą zmniejszyć deficyty uniemożliwiające życie w społeczeństwie i podjęcie pracy.

Kolejną istotną przyczyną wykluczenia społecznego w Podlaskim są uzależnienia, w tym uzależnienie od alkoholu. W stosunku do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem spowodowanym uzależnieniem niezbędne są działania zapewniające integrację ze społeczeństwem, profilaktykę skierowaną do rodzin, ale też udostępnienie wysokiej jakości usług publicznych.

Osoby zaliczone do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym wymagają kompleksowego wsparcia i stworzenia niezbędnych warunków do integracji ze społeczeństwem. Możliwe jest to m.in. poprzez działania zmierzające do kształcenia umiejętności w zakresie pełnienia ról społecznych, wspierania samodzielności oraz zdobywania i aktualizacji kwalifikacji zawodowych. Wsparciem dla przemian na rynku pracy powinny być skuteczne i nowoczesne usługi, świadczone przez instytucje pomocy i integracji społecznej. Niezbędny w tym celu jest rozwój form i narzędzi aktywnej integracji zarówno w jej wymiarze zawodowym, społecznym jak i edukacyjnym czy zdrowotnym.

Dla poprawy spójności społecznej i terytorialnej tworzyć należy warunki do rozprzestrzeniania procesów rozwojowych oraz włączania w procesy rozwojowe tych, którzy pozostawali dotychczas tylko biernymi odbiorcami zachodzących zmian. I tak np. na obszarach wiejskich o najgorszych wskaźnikach rozwojowych istotnym elementem interwencji wyrównawczej w zakresie jakości życia oraz szans rozwojowych będzie poprawa dostępności i jakości podstawowych usług publicznych. Integracja społeczna, zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych oraz wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracji przestrzennej dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, wpisuje się w Europejski Program walki z ubóstwem oraz Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia. Ograniczeniu zjawiska wykluczenia społecznego sprzyjają działania z zakresu aktywizacji społecznej osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem oraz koncentracja na działaniach aktywizujących zawodowo. Istotne będą przede wszystkim programy integracji społecznej oraz rozwój inicjatyw ekonomii społecznej poprzez wsparcie tworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej. Celem wzmocnienia rozwoju sektora ekonomii społecznej tam, gdzie to adekwatne, preferowane będą projekty, w których stosuje się klauzule społeczne. Kluczowym elementem będzie zwiększenie dostępu do różnego rodzaju usług społecznych, w tym związanych z opieką zdrowotną, co sprzyjać będzie

ograniczaniu pogłębiania się sfery ubóstwa. Nowym rodzajem wsparcia będzie profilaktyka skierowana do dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności. Podejmowane działania umożliwią obniżenie wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Działania na rzecz ograniczania wykluczenia społecznego mają wyraźny wymiar przestrzenny – następować będzie koncentracja przestrzenna działań na terenie (konkretne gminy czy powiaty) zdegradowanych fizycznie, społecznie i gospodarczo obszarów miast oraz obszarów wiejskich zagrożonych marginalizacją. Ww. zjawiska występują z różnym nasileniem we wszystkich powiatach i gminach województwa, dlatego niezbędne jest umożliwienie realizowania działań w zakresie inicjatyw oddolnych.

Wyzwaniem jest doprowadzenie do większego uczestnictwa społeczności mniejszości narodowych w życiu społecznym i zniwelowanie różnic dzielących te grupy od reszty społeczeństwa. W ramach interwencji EFS podejmowane będą działania na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji na tle rasowym, etnicznym, narodowościowym, religijnym. Szczególnie w zakresie działań związanych z włączeniem społecznym oraz edukacją, gdzie nacisk położony zostanie na kształtowanie otwartości mieszkańców na mniejszości.

Z uwagi na przygraniczne położenie na wschodniej granicy UE w regionie występują pewne zjawiska charakterystyczne dla obszarów styku różnych narodowości, kultur. W regionie występują relatywnie liczne mniejszości narodowe (białoruska, litewska, ukraińska, rosyjska, niemiecka i żydowska), etniczne (Tatarzy i Romowie), religijno-wyznaniowe (prawosławnych, muzułmanów, protestantów, staroobrzędowców). Niestety wielokulturowości i różnorodności towarzyszy zagrożenie występowania negatywnych zjawisk jak dyskryminacja, ksenofobia, nietolerancja.

Sposób ukierunkowania na wsparcie powyższych grup docelowych wynikać będzie z głównych zasad dotyczących wyboru projektów/operacji.

Do grup zagrożonych zmarginalizowaniem skierowana zostanie kompleksowa interwencja, zarówno z EFS jak i z EFRR.

Tabela 22: Zarys wkładu programu w rozwiązanie konkretnych potrzeb obszarów geograficznych / grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem²⁸

Grupa docelowa / obszar	Główne typy planowanych przedsięwzięć stanowiących część zintegrowanego podejścia	Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Kategoria regionu	Fundusze
Osoby zamieszkujące obszary o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego (obszar strategicznej interwencji, jakim są gminy, których rozwój jest uwarunkowany siecią Natura 2000)	1. wsparcie inwestycji mających na celu zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności, przy jednoczesnym poszanowaniu wymogów ochrony środowiska oraz utrzymaniu jego dobrego stanu	Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	8b Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	Region słabiej rozwinięty	EFRR
Osoby bezrobotne, poszukujące pracy i nieaktywne zawodowo, od 30 r.ż., zwłaszcza znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby	2. aktywizacja zawodowa, w tym: przedsięwzięcia obejmujące instrumenty i usługi rynku pracy, w tym przede wszystkim wskazane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy – dobór instrumentów oparty na	Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku	Region słabiej rozwinięty	EFS

²⁸ Jeżeli PO obejmuje kilka kategorii regionów, informacje w tabeli należy przedstawić w podziale na kategorie regionów.

po 50 roku życia, kobiety, osoby z niepełnosprawnością, długotrwale bezrobotne, niskowyzkwalifikowane	<p>indywidualnej diagnozie potrzeb wspieranej osoby</p> <p>3. wspieranie mobilności zawodowej, poprzez działania ułatwiające podjęcia zatrudnienia poza miejscem zamieszkania, stworzenie warunków rozwoju zawodowego oraz zwiększenie dostępności do informacji o ofertach pracy</p> <p>4. poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, wsparcie psychologiczno-doradcze osób wchodzących i powracających na rynek pracy oraz na początkowym etapie zatrudnienia, warsztaty oraz szkolenia z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania, pomoc w zdobywaniu doświadczenia zawodowego oraz nabyciu umiejętności adaptacji w miejscu pracy, m.in. przez subsydiowanie zatrudnienia, staże, praktyki zawodowe</p>		pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników		
Osoby bezrobotne, poszukujące pracy i nieaktywne zawodowo, od 30 r.ż., zwłaszcza znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby po 50 roku życia, kobiety, osoby z niepełnosprawnością, długotrwale bezrobotne, niskowyzkwalifikowane	5. kompleksowe wsparcie dla osób chcących podjąć działalność gospodarczą (wsparcie szkoleniowo-doradcze i finansowe w zakresie uruchomienia i samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej, wsparcie pomostowe w początkowej fazie funkcjonowania przedsiębiorstwa)	Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	Region słabiej rozwinięty	EFS
Osoby doświadczające trudności związanych z wejściem/powrotem i utrzymaniem się na rynku pracy, ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3	<p>6. udostępnienie usług w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 poprzez stworzenie nowych miejsc opieki, zarówno w formach instytucjonalnych jak i pozainstytucjonalnych</p> <p>7. działania na rzecz godzenia życia zawodowego z prywatnym, prowadzące do aktywizacji zawodowej bądź pomocy w utrzymaniu zatrudnienia osób opiekujących się dzieckiem do lat 3</p>	Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Region słabiej rozwinięty	EFS
Osoby w wieku aktywności zawodowej zagrożone wykluczeniem z rynku pracy	<p>8. programy zdrowotne, zarówno profilaktyczne jak i rehabilitacyjne, prowadzące do skutecznego przeciwdziałania przerywaniu aktywności zawodowej</p> <p>9. programy dotyczące przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, działania modyfikujące stanowisko pracy w aspekcie negatywnego wpływu na zdrowie</p>	Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	8vi Aktywne i zdrowe starzenie się	Region słabiej rozwinięty	EFS
Osoby zagrożone ubóstwem lub	10. działania ukierunkowane na aktywizację zawodową, tj.	Oś VII Poprawa spójności	9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o	Region słabiej	EFS

<p>wykluczeniem społecznym, w tym osoby bezrobotne, które znajdują się w grupie tzw. oddalonych od rynku pracy oraz członkowie rodzin osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym</p>	<p>zwiększenie szans na znalezienie zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych kwalifikacji i doświadczenia zawodowego czy też innych czynników powodujących ograniczenie szans na rynku pracy, wraz z działaniami z zakresu aktywizacji społecznej, i działaniami o charakterze środowiskowym (w tym kompleksowość oraz indywidualizacja wsparcia),</p> <p>11.działania w ramach reintegracji uwzględniające przesłanki wykluczenia niezależne od sytuacji na rynku pracy i materialnych warunków życia – działania aktywizacyjne w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, działania środowiskowe, działania o charakterze prewencyjnym wobec zjawisk sprzyjających wykluczeniu społecznemu, realizowane przy wykorzystaniu instrumentów aktywnej integracji; uzupełniająco – zapewnienie dostępu do poradnictwa prawnego i obywatelskiego</p> <p>12.działania skierowane do osób z niepełnosprawnościami – kompleksowe wsparcie oraz włączenie do działań otoczenia tych osób, w szczególności ich środowiska pracy.</p> <p>13.indywidualizowane i podmiotowe działania oparte o współpracę służb publicznych i organizacji z różnych sektorów – szczególnie istotne w przypadku integracji dzieci i młodzieży wymagających resocjalizacji, wsparcia gospodarstw domowych o niskiej intensywności pracy, w tym mających pod opieką osoby zależne</p>	<p>społecznej</p>	<p>promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</p>	<p>rozwinęty</p>	
<p>Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym: rodziny z dziećmi, osoby starsze, niesamodzielne, z niepełnosprawnością i ich rodziny/opiekunowie, dzieci</p>	<p>14.wsparcie usług opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym,</p> <p>15.działania zwiększające dostępność osób starszych i ich rodzin do istniejących na rynku usług, jak również rozszerzenie katalogu usług</p> <p>16.działania związane z udostępnieniem opieki dziennej nad osobami zależnymi (niepełnosprawnymi niesamodzielnymi), co jest szczególnie istotne z perspektywy wsparcia w powrocie na rynek pracy ich opiekunów;</p> <p>17.środowiskowe formy pomocy i samopomocy, rozwój placówek</p>	<p>Oś VII Poprawa spójności społecznej</p>	<p>9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</p>	<p>Region słabiej rozwinięty</p>	<p>EFS</p>

	<p>świadczących usługi na rzecz społeczności lokalnej</p> <p>18.wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych oraz wsparcie rozwoju pieczy zastępczej (zwiększenie dostępności spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych kierowanych do rodzin z dziećmi; działania profilaktyczne adresowane do rodzin zagrożonych dysfunkcją; przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji funkcji społecznych rodzin zwłaszcza wielodzietnych oraz wzmacnianie i doskonalenie współpracy środowiska społecznego z rodziną)</p> <p>19.usługi mieszkalnictwa chronionego (wspomagane, treningowe) dla osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, w tym dzieci opuszczających pieczę zastępczą czy osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi</p> <p>20.działania na rzecz wsparcia dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym</p> <p>21.rozwój usług skierowanych do osób kończących pobyt w jednostkach instytucjonalnych i rodzinnych pieczy zastępczej, opuszczających ośrodki socjoterapii, ośrodki wychowawcze i zakłady karne</p>				
Osoby doświadczające trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy	<p>22.rozwój sektora ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorczości społecznej w celu poprawy skuteczności polityki publicznej w zakresie zwiększania zatrudnienia oraz zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa</p> <p>23.tworzenie warunków do powstawania miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych.</p>	Oś VII Poprawa spójności społecznej	9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	Region słabiej rozwinięty	EFS
Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - grupy defaworyzowane zdiagnozowane na obszarach objętych realizacją LSR	<p>24.działania wynikające z inicjatyw oddolnych, na rzecz rewitalizacji społecznej i wzmocnienia kapitału społecznego na obszarach objętych realizacją LSR.</p> <p>25.skoordynowane działania z obu funduszy: EFS i EFRR stymulujące aktywizację i integrację lokalnych społeczności, w tym osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, przyczyniające się do redukcji ubóstwa i dysproporcji w dostępie do usług publicznych i zatrudnienia, a tym samym rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.</p>	Oś IX Rozwój lokalny	9vi Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność oraz uzupełniający w zakresie EFRR PI 9d	Region słabiej rozwinięty	EFS raz EFRR w ramach PI 9d
Osoby zagrożone ubóstwem lub	26. inwestycje w infrastrukturę społeczną, bezpośrednio	Oś VIII Infrastruktura dla	9a Inwestycje w infrastrukturę	Region słabiej	EFRR

wykluczeniem społecznym Osoby zamieszkujące obszary o specyficznych zdiagnozowanych potrzebach regionalnych oraz wymagające poprawy dostępu do infrastruktury ochrony zdrowia	adresowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i powiązane z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług, przyczyniające się w ten sposób do walki z ubóstwem i wzmacniania procesu włączania społecznego. 27. inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia, przyczyniające się do zmniejszania nierówności w zakresie ochrony zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych.	usług użyteczności publicznej	zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	rozwinęty	
Osoby zamieszkujące zmarginalizowane obszary miejskie i wiejskie	28. wsparcie zintegrowanych inwestycji dotyczących rewitalizacji w aspekcie fizycznym, gospodarczym i społecznym zmarginalizowanych obszarów miejskich i wiejskich.	Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Region słabiej rozwinięty	EFRR
Dzieci i młodzież Osoby sprawujące opiekę nad dziećmi w wieku 3-4 lat, doświadczające trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy	29. poprawa dostępu do stabilnej i wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, zwłaszcza na obszarach wiejskich z uwagi na zdiagnozowane deficyty 30. poprawa dostępu do wysokiej jakości edukacji ogólnej. Interwencja będzie ukierunkowana na wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów. Wsparcie będzie koncentrowało się na uczniach o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym z niepełnosprawnościami, zagrożonych wypadnięciem z systemu oświaty oraz wybitnie uzdolnionych 31. poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne oraz doradztwo edukacyjno-zawodowe, w tym kierowane do osób, które przedwcześnie opuściły system oświaty	Oś III Kompetencje i kwalifikacje	10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	Region słabiej rozwinięty	EFS
Dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem Osoby opiekujące się dziećmi, wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, doświadczające trudności związanych z wejściem/powrotem i utrzymaniem się na rynku pracy	32. tworzenie nowych i wsparcie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego w województwie podlaskim, zwłaszcza na obszarach gdzie występuje słaby dostęp do tego typu usług	Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Region słabiej rozwinięty	EFRR
Mniejszości narodowe etniczne, religijno-wyznaniowe	33. działania ukierunkowane na rewitalizację społeczną, w tym na zaktywizowanie społeczności lokalnych i rozwój lokalny, ze szczególnym uwzględnieniem społeczności marginalizowanych, w szczególności na obszary biedy, obszary rewitalizowane,	Oś IX Rozwój lokalny	9vi Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność oraz uzupełniający w zakresie EFRR PI 9d	Region słabiej rozwinięty	EFS oraz EFRR w ramach PI 9d

	obszary wiejskie 34. działania wspierające dialog miedzypokoleniowy i miedzykulturowy				
--	--	--	--	--	--

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW DOTKNIĘTYCH POWAŻNYMI I TRWALE NIEKORZYSTNYMI WARUNKAMI NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI²⁹

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK) wskazuje, że w perspektywie 2030 roku Polskę czekają dwa istotne zjawiska: proces depopulacji oraz wyraźne zmiany w sferze struktury ludności – starzenie się populacji oraz zmniejszanie zasobów pracy. Problemy te podnosi także *Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju* (SRK) oraz strategię zintegrowane, w szczególności *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego* (SRKL).

Problemy demograficzne, takie jak spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, presja migracyjna, dysproporcje w rozmieszczeniu siły roboczej, wskazywane są jako kluczowe wyzwania polityki społeczno-gospodarczej nie tylko na poziomie europejskim, krajowym, ale także regionalnym. W odniesieniu do województwa podlaskiego niewątpliwie jednym z głównych problemów jest ujemne saldo migracji oraz prognozowany dalszy spadek liczby ludności. W świetle powyższych zagrożeń nieuniknione jest podjęcie działań mających na celu neutralizowanie efektów zmian demograficznych, w tym podtrzymanie aktywności zawodowej i społecznej, w szczególności osób starszych, rozwój usług opiekuńczych i opieki długookresowej nad osobami zależnymi, rozwój infrastruktury związanej z czasem wolnym z uwzględnieniem potrzeb osób starszych. Istotnym obszarem działania będzie tworzenie warunków sprzyjających godzeniu ról rodzinnych i zawodowych, w tym poprzez rozwój systemu opieki nad dziećmi. Należy poprawić dostępność oraz jakość edukacji przedszkolnej. Przy stale zmniejszającej się liczbie osób w wieku edukacji szkolnej sektor edukacji formalnej będzie musiał się dostosować do zapewnienia usług i poprawy jakości kształcenia ustawicznego. Metodą łagodzenia skutków niżu demograficznego jest także zwiększanie uczestnictwa w rynku pracy, tworzenie elastycznych warunków pracy, w tym zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin bądź telepracy oraz pomoc pracownikom, zwłaszcza starszym, w nabyciu i podtrzymaniu umiejętności i kwalifikacji niezbędnych do pracy. *Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych* jest jednym z 15 celów operacyjnych *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*.

Szczególny wkład w przewyżczenie problemów demograficznych wniosą następujące osie priorytetowe RPOWP:

- 1) Oś priorytetowa I: *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu*, która w największym stopniu będzie oddziaływała na konkurencyjność przedsiębiorstw co w długim okresie czasu powinno skutkować większą ilością miejsc pracy w województwie. Jednocześnie w ramach PI 8b planowane priorytetowe traktowanie tworzenia miejsc pracy na obszarach cennych przyrodniczo.
- 2) Oś priorytetowa II: *Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa* koncentrująca się wokół wsparcia przedsiębiorczości, w tym samozatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo i poszukujących pracy. Działania te będą uwzględniać indywidualną charakterystykę społeczno-gospodarczą każdego obszaru obejmowanego wsparciem.
- 3) Oś priorytetowa III: *Kompetencje i kwalifikacje*, której wyzwaniem jest ściślejsze dopasowanie kierunków kształcenia do wymogów lokalnych rynków pracy.
- 4) Oś priorytetowa VII: *Poprawa spójności społecznej*, w której działania dotyczyć będą zwiększania aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,

²⁹ Art. 96.4.b rozporządzenia ramowego

zmniejszeniu ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych, zapewnieniu dostępu do usług publicznych.

- 5) Oś priorytetowa VIII: *Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej*, w której skoncentrują się działania mające na celu na poprawę jakości życia oraz podniesieniu konkurencyjności regionu poprzez inwestycje infrastrukturalne wspomagające w szczególności system edukacji, opieki nad osobami zależnymi oraz przyczyniające się do poprawy ochrony zdrowia mieszkańców województwa. Poprawie jakości życia służyć mają dodatkowo inwestycje w zakresie dziedzictw kulturowego regionu.

W układzie terytorialnym, szczególne nasilenie problemów demograficznych występuje w obszarach strategicznej interwencji określonych w SRWP takich jak: ośrodki subregionalne, miasta powiatowe oraz obszary wiejskie. Analiza aktualnej sytuacji oraz prognoz demograficznych będą stanowić ważny element w procesie podejmowania decyzji odnośnie lokalizacji i zakresu inwestycji infrastrukturalnych na poszczególnych terytoriach.

Województwo podlaskie jest regionem o najniższej w kraju gęstości zaludnienia, która w 2012 r. wyniosła 59 osób na km², przy średniej w skali kraju wynoszącej 123 os./km². To determinuje relatywnie wysokie koszty liniowych inwestycji infrastrukturalnych takich jak inwestycje w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, a często wręcz brak ekonomicznego uzasadnienia ich realizacji. Z tego względu w przypadku szczególnie obszarów wiejskich o najniższej gęstości zaludnienia i rozproszonej zabudowie niezbędne jest poszukiwanie alternatywnych rozwiązań w powyższym zakresie, m. in poprzez wsparcie systemów kanalizacji rozproszonej i indywidualnej.

SEKCJA 7. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

7.1 Identyfikacja instytucji zaangażowanych w realizację programu³⁰

Tabela nr 23. Dane kontaktowe właściwych organów i jednostek

Institucja/podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu/wydziału (gdzie jest to stosowne)	Dyrektor instytucji/podmiotu (stanowisko)
Podmiot udzielający desygnacji	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju ul. Wspólna 2/4 00-926 Warszawa	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego
Institucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Podlaskiego ul. Wyszyńskiego 1 15-888 Białystok	Marszałek Województwa
Institucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa Podlaskiego ul. Wyszyńskiego 1 15-888 Białystok	Marszałek Województwa
Institucja Audytowa	Ministerstwo Finansów Departament Ochrony Interesów Finansowych Unii Europejskiej ul. Świętokrzyska 12 00-916 Warszawa	Minister właściwy ds. finansów publicznych
Institucja odpowiedzialna za otrzymanie płatności z KE	Ministerstwo Finansów Departament Instytucji Płatniczej ul. Świętokrzyska 12 00-916 Warszawa	Minister właściwy ds. finansów publicznych

System instytucjonalny w ramach programu jest zgodny z systemem instytucjonalnym dla PS opisanym w UP.

Funkcję Instytucji koordynującej realizację UP pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Funkcję IZ pełni zarząd województwa. Instytucja zarządzająca pełni równocześnie funkcje instytucji certyfikującej. Przewiduje się powierzenie części zadań instytucjom

³⁰ Art. 96.5.a-b rozporządzenia ramowego

pośredniczącym, których rola i funkcje określone są w stosownych porozumieniach międzyinstytucjonalnych. Nie wyklucza się również powołania w razie potrzeby instytucji wdrażających. Delegowanie zadań będzie miało miejsce jedynie wtedy, gdy będzie prowadzić do poprawy skuteczności i efektywności wdrażania programu.

Podmiot udzielający desygnacji

Podmiotem udzielającym desygnacji jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, jako koordynator realizacji Umowy Partnerstwa i koordynator polityki spójności w Polsce, pełniący jednocześnie funkcję państwa członkowskiego w rozumieniu rozporządzenia ramowego. Przez desygnację należy rozumieć decyzję ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, potwierdzającą spełnienie przez daną instytucję warunków zapewniających prawidłową realizację programu operacyjnego. Warunkiem uzyskania desygnacji jest spełnienie kryteriów określonych w załączniku XIII do rozporządzenia ramowego, w tym opracowanie i wdrożenie procedur dotyczących systemu zarządzania i kontroli oraz zawarcie właściwych umów albo porozumień międzyinstytucjonalnych.

Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego jest wspomagany przez Komitet ds. Desygnacji, w skład którego wchodzi przedstawiciele ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego oraz przedstawiciele ministra właściwego do spraw finansów publicznych, przedstawiciel Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oraz przedstawiciel Centralnego Biura Antykorupcyjnego.

Desygnacja warunkuje rozpoczęcie procesu certyfikacji w ramach programu operacyjnego rozumianego jako wystąpienie z pierwszym wnioskiem o płatność do Komisji Europejskiej. Desygnacja jest procesem ciągłym, tzn. spełnianie kryteriów desygnacji będzie weryfikowane podczas całego okresu realizacji RPOWP poprzez kontrole systemowe, jak również wyniki prac instytucji audytowej oraz wyniki kontroli przeprowadzone przez inne upoważnione podmioty. Udzielona desygnacja zostanie zawieszona w przypadku zaprzestania spełniania przez instytucję kryteriów desygnacji albo wycofana w przypadku niezrealizowania przez desygnowaną instytucję działań naprawczych, mających na celu ponowne spełnienie kryteriów desygnacji. Zawieszenie lub wycofanie desygnacji skutkuje częściowym lub całkowitym wstrzymaniem certyfikacji wydatków do Komisji Europejskiej. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego informuje Komisję Europejską o każdym przypadku zawieszenia i wycofania desygnacji.

Instytucja Zarządzająca

Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego 2014-2020 (IZ RPOWP) zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, jest Zarząd Województwa Podlaskiego. IZ RPOWP, na podstawie przepisów art. 125 rozporządzenia ramowego odpowiada za zarządzanie programem operacyjnym zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami.

Instytucja Zarządzająca odpowiada m.in. za współpracę z Komitetem Monitorującym, wybór projektów, zapewnienie prawidłowego wdrażania programu operacyjnego, przygotowanie sprawozdań rocznych i końcowego, zarządzanie finansowe i kontrolę. W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań związanych z wdrażaniem programu IZ RPOWP przygotowuje i wydaje m.in. dokumenty: *Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020* i *Opis systemu zarządzania i kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020*. Regulują one szczegółowo zasady wdrażania programu, a także określają kompetencje instytucji zaangażowanych w realizację programu oraz wzajemne relacje między nimi. IZ RPOWP może też wydawać wytyczne programowe regulujące kwestie szczegółowe dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 oraz inne dokumenty.

IZ RPOWP pełni jednocześnie funkcję Instytucji Certyfikującej RPOWP 2014-2020 przy zapewnieniu rozdzielenia realizacji zadań zarządczo-kontrolnych od certyfikacji.

Instytucja Audytowa

Rolę instytucji audytowej dla RPOWP 2014-2020 pełni Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej, który sprawuje swoją funkcję przy pomocy jednej z komórek organizacyjnych (departamentów) w Ministerstwie Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej.

Zadania instytucji audytowej są następujące:

1. zapewnienie prowadzenia audytów systemów zarządzania i kontroli, na podstawie stosownej próby działań oraz rocznego sprawozdania finansowego,
2. w przypadku audytów przeprowadzanych przez podmiot inny niż instytucja audytowa, zapewnienie takim podmiotom niezbędnej niezależności funkcjonalnej,
3. dbanie o to, aby czynności audytowe uwzględniały uznane w skali międzynarodowej standardy audytu.

Instytucja audytowa w ciągu ośmiu miesięcy od przyjęcia RPOWP 2014-2020 przygotowuje strategię audytu dla przeprowadzania audytów, określającą metodykę kontroli, metodę doboru próby w przypadku audytów operacji oraz plan audytów w odniesieniu do bieżącego roku obrachunkowego i dwóch następnych lat obrachunkowych. Strategia audytu jest Roczna uaktualniana począwszy od 2016 r. do 2022 r. włącznie.

Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności z KE jest minister właściwy do spraw finansów publicznych. Środki przekazywane przez Komisję Europejską jako zaliczki oraz płatności okresowe i płatność końcowa zostaną włączone do budżetu państwa jako jego dochody. Z kolei z budżetu państwa będą przekazywane środki na finansowanie projektów.

Instytucje pośredniczące

Podstawowym warunkiem decydującym o przekazaniu zadań w zakresie wdrażania RPOWP 2014-2020 będzie zdolność administracyjna, doświadczenie potencjalnego podmiotu oraz efektywność kosztowa przyjętego rozwiązania. Delegowanie zadań odbędzie się na drodze porozumienia określającego zakres zadań i obowiązków zawieranego pomiędzy IZ RPOWP a instytucją pośredniczącą. W chwili obecnej identyfikuje się możliwość powierzenia części zadań w zakresie wdrażania Osi II EFS Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Białymstoku obejmujących w szczególności:

- a) przyjmowanie wniosków o dofinansowanie, ocenę i wybór projektów,
- b) zawieranie umów i rozliczanie projektów,
- c) prowadzenie wyodrębnionej ewidencji księgowej,
- d) kontrolę i audyt projektów,
- e) sprawozdawczość w zakresie powierzonych zadań,
- f) prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych w zakresie swoich kompetencji,
- g) obsługa systemów informatycznych przekazanych do użytkowania, w zakresie wykonywanych zadań.

IZ RPOWP ponosi odpowiedzialność za prawidłową realizację zadań powierzonych instytucji pośredniczącej.

Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu zarządzania, kontroli, monitoringu, ewaluacji, informacji i promocji, systemu IT przyjęte w programie wynikają z UP i właściwych przepisów rozporządzeń.

a) System monitorowania i sprawozdawczości

Monitorowanie to proces systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych opisujących postęp i efekty programu (wskaźniki).

Monitorowanie postępów realizacji programu, oparte będzie na zasadach określonych w rozporządzeniu ramowym, rozporządzeniu dotyczącym EFRR oraz rozporządzeniu

dotyczącym EFS. Uwzględnione zostaną wytyczne KE, a także wytyczne MIR, które na poziomie krajowym regulują kwestie horyzontalne związane ze sprawozdawczością.

System monitorowania będzie obejmował realizację założonych celów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020, jak również wypełniania warunków koncentracji tematycznej oraz zachowania minimalnego poziomu alokacji na zatrudnienie, wykluczenie społeczne i edukację i kwot alokowanych w zakresie celu dotyczącego zmian klimatu.

System monitorowania i sprawozdawczości będzie realizowany systematycznie na wszystkich poziomach instytucjonalnych wdrażania RPOWP oraz przez wszystkich beneficjentów programu operacyjnego przy zachowaniu m.in. procedur i zasad zbierania danych osobowych uczestników projektów. Niemniej jednak odpowiedzialność za prawidłowy przebieg procesu sprawozdawczości będzie ponosić IZ RPOWP. IZ RPOWP określi także szczegółowe zasady sprawozdawczości w ramach RPOWP 2014-2020.

W celu monitorowania realizacji programu w terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia RP o decyzji dotyczącej przyjęcia programu ustanowiony zostanie Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020. W skład Komitetu wejdą przedstawiciele IZ RPOWP, wszelkich instytucji pośredniczących i przedstawiciele partnerów. W składzie Komitetu Monitorującego co najmniej jedną trzecią będą stanowić łącznie przedstawiciele organizacji pracowników i organizacji pracodawców, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego. Każdy członek komitetu monitorującego ma prawo głosu.

Komitet Monitorujący RPOWP 2014-2020 będzie zbierać się co najmniej raz w roku i dokonywać przeglądu realizacji programu i postępów w osiąganiu jego celów. Będzie przy tym brał pod uwagę dane finansowe, wskaźniki ogólne i specyficzne dla programu, w tym zmiany we wskaźnikach rezultatu i postępy w osiąganiu wartości docelowych ujętych ilościowo oraz celów pośrednich określonych w podstawie oceny wykonania.

Sprawozdawczość w ramach RPOWP 2014-2020 będzie zróżnicowana ze względu na zawartość i częstotliwość przekazywanych danych. Trzy razy do roku: do dnia 31 stycznia, 31 lipca i 31 października elektronicznie będą przekazywane dane dotyczące wydatków kwalifikowalnych w programie:

→ łączne koszty kwalifikowalne i publiczne koszty kwalifikowalne operacji oraz liczba operacji wybranych do udzielenia wsparcia;

→ łączne wydatki kwalifikowalne zadeklarowane przez beneficjentów instytucji zarządzającej. Przy czym, dane przekazywane do dnia 31 stycznia będą przekazywane w podziale na kategorie interwencji. Natomiast informacjom przekazywanym do dnia 31 stycznia i 31 lipca będzie towarzyszyć prognoza dotycząca certyfikacji wydatków do KE na bieżący i kolejny rok budżetowy.

Od 2016 r. do 2023 r. zgodnie z terminami określonymi w art. 111 rozporządzenia ramowego, IZ RPOWP będzie przedstawiać KE sprawozdania roczne a do 30 września 2023 r. przedstawi końcowe sprawozdanie z realizacji programu.

Roczne sprawozdania będą zawierać informacje na temat realizacji programu i jego priorytetów w odniesieniu do danych finansowych, wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników oraz wartości docelowych ujętych ilościowo, w tym zmian wartości wskaźników rezultatu i celach pośrednich określonych w ramach wykonania. Przekazane dane będą odnosić się do wartości wskaźników dla w pełni zrealizowanych operacji, a także dla wybranych operacji (w przypadku gdy jest to możliwe). W sprawozdaniach tych przedstawione zostaną wszelkie kwestie, które wpływają na wykonanie programu oraz podjęte działania, a także synteza wyników ewaluacji dostępnych dla poprzedniego roku budżetowego.

Od sprawozdania rocznego przedkładanego do KE w 2017 (za rok 2016) monitorowany będzie stopień osiągania wyznaczonych wcześniej kamieni milowych (wartości pośrednich wskaźników) w celu ustalenia i oceny postępów poczynionych na drodze do osiągnięcia celów programu. Sprawozdanie to będzie obejmować również ocenę realizacji działań mających na celu uwzględnienie zasad dotyczących promowania równości kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminowania, a także zrównoważonego rozwoju i roli partnerów. Ponadto będzie

zawierać informacje na temat wsparcia wykorzystanego do realizacji celów dotyczących zmiany klimatu.

W 2019 zakłada się dokonanie oceny wykonania RPOWP, która polegać będzie na sprawdzeniu stopnia osiągnięcia kamieni milowych na poziomie poszczególnych osi priorytetowych. Podstawę dla tego procesu stanowią będą w szczególności wskaźniki produktu i wskaźniki finansowe. Stąd konieczność wyznaczenia wartości pośrednich (dla roku 2018) dla wskaźników, które zostaną włączone w proces przeglądu programu.

Zestaw diagnostyczny uzgodniony z Komisją Europejską w zakresie interwencji EFS nie stanowi przedmiotu sprawozdawczości w rozumieniu właściwych przepisów dotyczących sprawozdawczości rocznej.

Zakres regionalnego programu operacyjnego jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, określone dla regionu w głównych dokumentach strategicznych i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. W tym kontekście, analiza społeczno-ekonomiczna – uaktualniana i przedstawiana Komisji Europejskiej – uwzględniająca uaktualnianą rocznie listę elementów zestawu diagnostycznego uzgodnionego z Komisją Europejską (w zależności od dostępności danych), zostanie wzięta pod uwagę.

b) System ewaluacji

Obowiązki dla systemu ewaluacji są regulowane poprzez zapisy rozporządzenia ramowego, rozporządzeń w sprawie EFRR i EFS oraz wytyczne KE. Z kolei szczegółowe rozstrzygnięcia i zasady ewaluacji w Polsce zostaną zawarte w odpowiednich wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Ewaluacje RPOWP 2014-2020 przeprowadzane będą w celu poprawy jakości projektowania i realizacji programu, jak również w celu analizy jego efektywności, skuteczności oraz wpływu. Wpływ programu jest oceniany w odniesieniu do celów unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, jak również w stosownych przypadkach w odniesieniu do PKB oraz poziomu bezrobocia.

IZ RPOWP utworzy we własnej strukturze organizacyjnej jednostkę ewaluacyjną (JE) do przeprowadzania procesu ewaluacji, odpowiedzialną m.in. za sporządzenie planu ewaluacji, monitorowanie jego realizacji, współpracę z KM w zakresie ewaluacji. JE posiadać będzie odpowiednie zasoby, w tym w szczególności odpowiedni potencjał kadrowy dla zapewnienia prawidłowości procesu ewaluacji programu.

Badania ewaluacyjne przeprowadzane będą przez ekspertów wewnętrznych lub zewnętrznych, którzy są funkcjonalnie niezależni od instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie programów.

Istotną funkcję w realizacji procesu ewaluacji będzie pełnił także Komitet Monitorujący (KM). Rolą KM będzie akceptacja planu ewaluacji (oraz ewentualnych zmian), a także analiza postępu jego realizacji. Przedmiotem działania KM będzie także dyskusja dot. wyników ewaluacji i ich wykorzystania oraz monitorowanie realizacji zasady partnerstwa w procesie ewaluacji.

Proces ewaluacji RPOWP 2014-2020 realizowany będzie w oparciu o plan ewaluacji sporządzany przez Jednostkę Ewaluacyjną RPOWP. Plan ewaluacji zostanie przedstawiony Komitetowi Monitorującemu RPOWP nie później niż rok od przyjęcia programu (zgodnie z art. 114 rozporządzenia ramowego).

W okresie programowania 2014-2020 będą przeprowadzane następujące typy badań ewaluacyjnych: ewaluacja *ex ante*, ewaluacje bieżące, ewaluacje *ex post*.

Ewaluacje bieżące oceniające trafność, skuteczność oraz efektywność danej interwencji będą realizowane zgodnie z przyjętymi planami ewaluacji. Co najmniej raz podczas okresu programowania ocena będzie obejmować analizę sposobu, w jaki wsparcie z funduszy przyczyniło się do osiągnięcia celów w odniesieniu do każdej osi priorytetowej. Ewaluacja *ex post* zostanie przeprowadzona nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu programowania (zgodnie z art. 57 rozporządzenia ramowego do 31 grudnia 2024) i obejmie skuteczność i efektywność interwencji, jak też jej wkład w realizację Strategii *Europa 2020*.

Wszystkie ewaluacje są podawane do wiadomości publicznej.

c) System kontroli

Za sprawne i efektywne funkcjonowanie systemu kontroli programu odpowiedzialna jest IZ RPOWP, która w celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań związanych z wdrażaniem RPOWP 2014-2020 przygotowuje i wydaje opis systemu zarządzania i kontroli. Kontrole przeprowadzane w ramach powyższego systemu obejmują:

- 11 kontrole systemowe – służące sprawdzeniu prawidłowości realizacji zadań przez instytucje, którym IZ RPOWP powierzyła zadania związane z realizacją programu,
- 12 weryfikacje wydatków – służące sprawdzeniu prawidłowości i kwalifikowalności poniesionych przez beneficjenta wydatków poprzez:
 - kontrolę składanych przez beneficjentów wniosków o płatność,
 - kontrolę projektu przeprowadzaną w miejscu jego realizacji,
 - kontrole krzyżowe służące zapewnieniu, że pojedynczy wydatek ujęty we wniosku o płatność nie jest podwójnie finansowany,
- 13 kontrole na zakończenie realizacji projektu – służące zweryfikowaniu kompletności dokumentów potwierdzających właściwą ścieżkę audytu,
- 14 kontrole trwałości. o której mowa w art. 71 rozporządzenia ramowego.

d) System informatyczny

Zgodnie z UP, minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. System ten tworzony jest w celu spełnienia wymogów rozporządzenia ramowego w zakresie:

- obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu, w tym danych osobowych uczestników projektów na potrzeby monitorowania i ewaluacji projektów współfinansowanych z EFS (art. 1254 ust. 2 rozporządzenia ramowego);
- zapewnienia systemu komputerowego służącego prowadzeniu księgowości, przechowywaniu i przekazywaniu danych finansowych i danych na temat wskaźników, dla celów monitorowania i sprawozdawczości (art. 72 rozporządzenia ramowego);
- zapewnienia funkcjonowania systemu informatycznego, za pomocą którego pełna komunikacja pomiędzy beneficjentem a właściwymi instytucjami odbywać się będzie wyłącznie drogą elektroniczną (art. 122 ust. 3 rozporządzenia ramowego).

System informatyczny SL 2014 służy w szczególności do wspierania procesów związanych z:

- obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
- ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
- obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Dostęp do danych gromadzonych w SL 2014 mają:

- wszystkie instytucje uczestniczące w realizacji programów operacyjnych, tj. między innymi instytucja zarządzająca, instytucje pośredniczące, instytucje wdrażające, instytucja audytowa, w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania swoich zadań;
- beneficjenci, w zakresie danych dotyczących realizowanych przez nich projektów.

Instytucje oraz beneficjenci korzystają z funkcjonalności udostępnionych za pośrednictwem centralnego systemu informatycznego SL 2014, w zakresie obsługi projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu.

System informatyczny SL 2014 umożliwia tworzenie określonych raportów, między innymi:

- informacji o poziomie wydatkowania środków UE;
- prognoz wydatków;
- informacji o stanie wdrażania funduszy strukturalnych;

- informacji na temat przeprowadzonych kontroli.

Wymiana informacji pomiędzy Komisją Europejską a IZ RPOWP odbywać się będzie poprzez system SFC 2014.

e) System informacji i promocji

IZ RPOWP jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego. W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych – zgodnie z założeniami UP – prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, opracowuje horyzontalny dokument – wspólną strategię komunikacji polityki spójności. W oparciu o wspólną strategię komunikacji IZ RPOWP, zgodnie z art. 116 rozporządzenia ramowego, opracowuje dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla tego programu. IZ RPOWP przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Działania informacyjne i promocyjne wspierają realizację regionalnego programu. Wsparcie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnianie wśród mieszkańców województwa roli oraz osiągnięć polityki spójności i funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP.

Kluczowe jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie programowej 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi. Wyzwaniem leżącym u podstaw skutecznej komunikacji, będzie opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka. W okresie 2014-2020 należy położyć większy nacisk na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego samych beneficjentów. Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób z niepełnosprawnościami, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

f) Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność. Instytucja może upoważnić pisemnie inny podmiot będący państwową jednostką budżetową, realizujący projekt finansowany z udziałem środków europejskich, do wystawiania zleceń płatności.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji. W oparciu o zweryfikowane wnioski o płatność instytucja pośrednicząca/wdrażająca sporządza zestawienia wydatków zawierające zagregowane wartości i dane z poszczególnych projektów, które następnie

przekazuje do instytucji zarządzającej, która w oparciu o otrzymane dokumenty, sporządza, a następnie przesyła do KE, deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową. W odniesieniu do zakresu wdrażanego bezpośrednio przez IZ RPOWP, wnioski o płatność, stanowiące podstawę deklaracji i zestawienia wydatków, podlegają weryfikacji w samej instytucji zarządzającej.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 130 ust. 2 rozporządzenia ramowego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

7.2 Działania angażujące stosownych partnerów³¹ w proces przygotowania programu oraz rola partnerów zaangażowanych we wdrażanie, monitorowanie, ewaluację programu³²

7.2.1 Rola partnerów zaangażowanych w przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluację programu operacyjnego

Za koordynację przygotowania RPOWP 2014-2020, w tym za współpracę ze środowiskiem partnerów odpowiedzialny jest Zarząd Województwa Podlaskiego. Bezpośrednio zadania z tego zakresu wykonuje Departament Zarządzania RPO w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego (od 1 stycznia 2014 r. Departament Rozwoju Regionalnego).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 przewiduje zaangażowanie różnego rodzaju partnerów w poszczególnych obszarach współpracy na różnych etapach przygotowania i wdrażania programu. Realizacja zasady partnerstwa odbywa się z zastosowaniem podejścia opartego na wielopoziomowym sprawowaniu rządów, zgodnie z treścią rozporządzenia ramowego i opiera się o wytyczne horyzontalne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego przygotowane we współpracy z partnerami.

Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa regionalny program operacyjny, o którym mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa. Z uwagi na równoległy przebieg procesów opracowania aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa do roku 2020* oraz programu operacyjnego na perspektywę finansową 2014-2020, strategiczna dyskusja dotycząca kierunków rozwoju regionu oraz ścieżki dojścia do postawionych w SRWP celów rozwojowych toczyła się na wszystkich poziomach struktury zorganizowanej na potrzeby aktualizacji SRWP. Były to odpowiednio: Komitet Sterujący SRWP, Zespół ds. programowania perspektywy finansowej 2014-2020, tematyczne grupy robocze, wydzielony w strukturze organizacyjnej Departamentu Zarządzania RPO Referat programowania perspektywy 2014-2020.

W ramach prac nad aktualizacją SRWP powołanych zostało 5 grup roboczych, w pracach których uczestniczyli zarówno teoretycy – eksperci jak i praktycy. Zadaniem grup było opracowanie wychodząc od analizy SWOT dla danego obszaru, propozycji potencjałów i wyzwań rozwojowych, a w dalszej części szczegółowego opisu logiki interwencji: celów strategicznych i operacyjnych z uwzględnieniem wymiaru terytorialnego, narzędzi realizacji oraz określenie rezultatów interwencji.

Schemat podziału na grupy tematyczne do prac nad Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego

Grupa GOSPODARCZA	Grupa INFRASTRUKTURY i ŚRODOWISKA	Grupa KAPITAŁU LUDZKIEGO I SPOŁECZNEGO
-------------------	-----------------------------------	--

³¹ Art. 5 rozporządzenia ramowego

³² Art. 96.5.c rozporządzenia ramowego

1. Rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności	1. Rozwój sieci dróg	1. Demografia
2. Regionalne potencjały wzrostu	2. Transport kolejowy	2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
3. Rozwój instytucji otoczenia biznesu	3. Infrastruktura telekomunikacyjna oraz sieci szerokopasmowe	3. Polityka społeczna i ochrony zdrowia
4. Rozwój turystyki	4. Energetyka, w tym sieci energetyczne i gazowe oraz OZE	4. Rynek pracy
5. Rozwój rolnictwa	5. Zrównoważony rozwój	5. Edukacja
6. Uzbrojenie terenów pod inwestycje	6. Obszary chronione	6. Ekonomia i edukacja społeczna
7. Rozwój sektorów odpowiadających zmianom demograficznym i społecznym w kraju i regionie (srebrna gospodarka, przemysł czasu wolnego)	7. Gospodarka wodno-ściekowa	7. Kształtowanie postaw prospołecznych
8. Zielone innowacje	8. Gospodarka odpadami	8. Komunikacja społeczna
	9. Edukacja ekologiczna społeczeństwa	9. Społeczna odpowiedzialność biznesu
		10. Rozwój potencjału kulturowego i kreatywnego
		11. Kultura i dziedzictwo
Grupa SPÓJNOŚĆ MIEJSKA		Grupa TERYTORIALNA I ROZWÓJ LOKALNY, w tym OBSZARY WIEJSKIE I PRZYGRANICZNE
1. Spójność terytorialna i społeczna obszarów miejskich	1. Spójność terytorialna i przestrzenna obszarów wiejskich	
2. Rozwój obszarów metropolitalnych	2. Funkcjonalny rozwój wsi i obszarów wiejskich	
3. Infrastruktura komunalna	3. Przeciwdziałanie marginalizacji wsi	
4. Obszary podmiejskie	4. Aktywizacja ludności wiejskiej	
5. Rozwój społeczny	5. Problemy obszarów przygranicznych: aktywizacja ludności, współpraca jednostek naukowych i NGO, współpraca handlowa	
6. Aspekty środowiskowe rozwoju miast: gospodarka niskoemisyjna, zrównoważony transport	6. Transgraniczna polityka: przestrzenna, środowiskowa	
7. Mieszkalnictwo	7. Bezpieczeństwo publiczne	

Efekty prac tych grup stanowiły punkt wyjścia do dalszych pogłębionych analiz na potrzeby opracowania programu operacyjnego.

Jedną z podstawowych zasad założeń procesu aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa do roku 2020* była współpraca partnerska. Partnerstwo rozumiane jest jako współdziałanie, współdecydowanie i współodpowiedzialność podmiotów publicznych i niepublicznych w realizacji wspólnych przedsięwzięć przyczyniających się do osiągnięcia założonych celów Strategii, a także w monitorowaniu i ewaluacji podejmowanych działań interwencyjnych. We współuczestniczeniu, współdecydowaniu muszą brać udział podmioty publiczne i prywatne, których decyzje mają największy wpływ na przebieg procesów rozwojowych w regionie. Partnerzy społeczni i gospodarczy włączani są od samego początku i na każdym etapie na równorzędnych prawach. W odniesieniu do procesu prac nad regionalnym programem operacyjnym zasada partnerstwa oznacza stałą współpracę pomiędzy administracją rządową, samorządem terytorialnym, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia aktywnego udziału wskazanych podmiotów i postrzegane jest ścisłym powiązaniu z zasadami wielopoziomowego sprawowania rządów, pomocniczości i proporcjonalności, służąc tworzeniu i realizowaniu polityki Unii Europejskiej. Zasada partnerstwa jest jednym z najważniejszych elementów programowania funduszy UE objętych zakresem wspólnych ram strategicznych.

Na poziomie europejskim ramy realizacji zasady partnerstwa zostały określone w następujących dokumentach:

- rozporządzenie ramowe;
- dokument roboczy Służb Komisji *Zasady partnerstwa w procesie wdrażania funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych – elementy europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa*;
- *draft template and guidelines for the content of the operational programme*.

Dialog z partnerami społecznymi jest jednym z filarów europejskiego modelu społecznego. Został on zdefiniowany w art. 152 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), a wytyczne KE w tym zakresie ugruntowane są na mocy art. 5 rozporządzenia ramowego. Nakłada on na Instytucje Zarządzające (IZ) obowiązek zorganizowania współpracy z:

- właściwymi władzami regionalnymi, lokalnymi, miejskimi i innymi władzami publicznymi;
- partnerami gospodarczymi i społecznymi;
- podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym z partnerami działającymi na rzecz ochrony środowiska, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości i niedyskryminacji.

Niezwykle istotne jest głębokie zaangażowanie stowarzyszeń przedsiębiorstw, (szczególnie reprezentujących MŚP), izb handlowych, uniwersytetów i instytucji badawczych, jako kluczowych partnerów w obszarach rozwoju, innowacji i konkurencyjności. Ich interakcja w procesie realizacji funduszy, objętych zakresem wspólnych ram strategicznych, będzie mieć ogromne znaczenie dla osiągnięcia inteligentnego, trwałego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu gospodarczego.

Ścisła współpraca między administracją a partnerami społeczno-gospodarczymi sprzyja bardziej spójnemu i zintegrowanemu podejściu do prac w obszarze funduszy UE i tym samym posiada zasadnicze znaczenie dla realizacji Strategii *Europa 2020* poprzez osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Uchwałą z dnia 19 kwietnia 2013 r. Komitet Sterujący SRWP powołał Grupę roboczą ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, w której skład weszli przedstawiciele KS SRWP, Zespołu ds. programowania perspektywy 2014-2020 oraz ministerstw określonych w *Założeniach Umowy Partnerstwa*.

W okresie od kwietnia 2013 r. do kwietnia 2014 r. odbyło się 25 posiedzeń tematycznych (w układzie poszczególnych celów tematycznych lub/i osi programu) i plenarnych zgodnie z uzgodnioną przez członków Grupy formułą.

Rola partnerów na etapie programowania programu:

1. Następujące grupy partnerów:

- przedstawiciele administracji rządowej,
- samorzady lokalne,
- partnerzy społeczni i gospodarczy, w tym organizacje pozarządowe, środowiska akademickie, organizacje pracodawców,
- podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji

biorą udział w pracach Grupy roboczej ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, a także mają zapewniony dostęp do aktualnych informacji, analiz i ekspertyz tematycznych. Głównymi zadaniami grupy są:

- omawianie, analizowanie i konsultowanie projektu regionalnego programu operacyjnego z uwzględnieniem komplementarności i spójności pomiędzy programem regionalnym a programami krajowymi,
- omawianie, analizowanie i rekomendowanie Komitetowi Sterującemu SRWP oraz samorządowi województwa działań niezbędnych do podjęcia dla skutecznej koordynacji i spójności funduszy strukturalnych UE,
- opiniowanie, analizowanie i omawianie wniosków płynących z dokumentów związanych z przeprowadzeniem ewaluacji *ex ante* i SOOŚ,
- monitorowanie postępów w wypełnianiu warunkowości *ex ante*,
- opiniowanie kierunków prac oraz materiałów i opracowań powstających w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego (UMWP), bądź na jego zlecenie.

2. W odniesieniu do interwencji EFS zadaniem:

- przedstawiciele organizacji pracowników i organizacji pracodawców,
- organizacji pozarządowych,

- przedstawiciela środowiska akademicko-naukowego,
- przedstawiciela Regionalnych Ośrodków EFS

jest wypracowanie w ramach Regionalnej Sieci Tematycznej rekomendacji w zakresie wykorzystania na etapie wdrażania programu wypracowanych i pozytywnie zwalidowanych produktów finalnych w ramach realizowanych projektów innowacyjnych.

3. Następujące grupy partnerów:

- przedstawiciele administracji rządowej,
- przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego,
- partnerzy społeczni i gospodarczy,
- przedstawiciele Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych oraz Rady Działalności Pożytku Publicznego,
- mieszkańcy województwa,
- podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowych oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie równości i niedyskryminacji

miały zapewnić udział w konsultacjach społecznych projektu regionalnego programu operacyjnego oraz uczestniczyły w nieformalnych spotkaniach, debatach poświęconych kształtowi programu regionalnego. Uwagi zgłoszone do projektu programu pochodziły w większości od powyższych grup partnerów i dotyczyły w szczególności obszaru dostępności transportowej, alokacji poszczególnych działań, mechanizmu RLKS, ekonomii społecznej, edukacji ekologicznej i ochrony wód.

4. Przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych zostali zaangażowani w proces ewaluacji *ex ante* programu, np. poprzez udział w Zespole sterującym ds. ewaluacji *ex ante* programu operacyjnego.
5. Jednostki administracyjne wchodzące w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego, a także partnerzy społeczno-gospodarczy z obszaru funkcjonalnego biorą udział w kształtowaniu miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz określaniu działań na rzecz tego obszaru proponowanych do wsparcia w ramach regionalnego programu operacyjnego (opracowanie strategii obszaru funkcjonalnego, w tym strategii ZIT), jak również wyborze formy organizacyjno-prawnej ZIT.
6. Przewidywane jest zaangażowanie w działania informacyjne i promocyjne przedstawicieli strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych.

Rola partnerów na etapie wdrażania:

1. Jednostki administracyjne wchodzące w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego biorą udział w realizacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego.
2. Przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych uczestniczą w pracach Komitetu Monitorującego, w tym w analizowaniu i zatwierdzaniu kryteriów wyboru projektów finansowanych w ramach regionalnego programu operacyjnego oraz zatwierdzaniu ewentualnych zmian tych kryteriów.
3. W ramach instrumentu RLKS (CLLD) przedstawiciele społeczności lokalnych – przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego zostaną zaangażowani, m.in. w opracowywanie i realizację strategii rozwoju lokalnego.
4. Przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych zostaną zaangażowani w działania informacyjne i promocyjne.
5. Przewidywana jest realizacja projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, jak i publiczno-społecznego.
6. Realizacja projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, jak i publiczno-społecznego będzie odbywać się przy udziale przedstawicieli strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych.

Na etapie monitorowania:

Przedstawiciele strony rządowej, samorządowej partnerów społecznych i gospodarczych będą brać udział w pracach Komitetu Monitorującego. Za pośrednictwem Komitetu Monitorującego partnerzy zostaną aktywnie włączeni w przygotowanie rocznych sprawozdań z realizacji programów, oraz sprawozdań z postępów w 2017 i 2019 r.

Na etapie ewaluacji:

Zakładany jest udział przedstawicieli strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych m.in. poprzez zaangażowanie w prace Komitetu Monitorującego oraz Grupy Sterującej Ewaluacją.

Działania, które zostaną podjęte na rzecz partnerów lub we współpracy z partnerami w ramach RPO województwa podlaskiego:

- działania informacyjno-promocyjne,
- konferencje, warsztaty, spotkania konsultacyjne, debaty, szkolenia, wizyty studyjne,
- działania na rzecz wzmacniania zdolności administracyjnej kluczowych beneficjentów oraz partnerów społeczno-gospodarczych, np. *project pipeline*,
- wsparcie, np. szkoleniowe i doradcze dla partnerów,
- przygotowanie ekspertyz,
- strona internetowa, mapa projektów, *newsletter*.

7.2.2 Granty globalne EFS dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania programu³³

W ramach programu nie przewiduje się skierowania interwencji w postaci grantów globalnych dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania programu.

7.2.3 Earmarking środków EFS na wzmacnianie zdolności instytucjonalnych partnerów społecznych oraz na budowanie potencjału organizacji pozarządowych³⁴

W programie przewiduje się, że partnerzy społeczni oraz organizacje pozarządowe będą zaangażowani w realizację projektów w ramach określonych działań. Zakłada się, że wsparcie mające wpływ na realizację zasady partnerstwa i przyczyniające się, m.in. do budowania potencjału tych podmiotów i wzmacnianie ich zdolności instytucjonalnych będzie mogło być realizowane w ramach osi priorytetowych: II, III i VII, w szczególności w priorytetach inwestycyjnych:

- 9iv Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym – poprzez umożliwianie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych, podnoszenie kompetencji pracowników i wolontariuszy podmiotów świadczących takie usługi;
- 9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia – poprzez działania wzmacniające potencjał podmiotów ekonomii społecznej (np. wspieranie profesjonalizacji instytucji wspierających rozwój ekonomii społecznej, usługi animacji lokalnej, itp.);
- 8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników – poprzez m.in. działania aktywizujące, np. wsparcie psychologiczno-doradcze, działania na rzecz dostosowania kwalifikacji zawodowych;
- 8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz

³³ Art. 6.1 rozporządzenia EFS

³⁴ Art. 6.2 oraz 6.3 rozporządzenia EFS

- promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę – poprzez wsparcie w zakresie usług opieki nad dziećmi do lat 3;
- 9vi Strategii rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność – poprzez działania na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego i działania aktywizujące społeczność; głównym wyznacznikiem wsparcia w powyższym zakresie będzie rola jaką partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe pełnią w świadczeniu konkretnych usług na rzecz indywidualnych osób czy instytucji objętych interwencją EFS w programie;
- 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia – poprzez działania w zakresie usług edukacji przedszkolnej i szkolnej.

Przewiduje się również realizację działań skierowanych na wzmocnienie potencjału partnerów społecznych oraz organizacji pozarządowych w ramach Osi priorytetowej X Pomoc Techniczna.

SEKCJA 8. SYSTEM KOORDYNACJI³⁵

Skuteczna koordynacja między różnymi funduszami jest niezbędna do zapewnienia komplementarności interwencji między różnymi instrumentami wsparcia, w tym pomiędzy instrumentami krajowymi a politykami i instrumentami UE. Właściwe mechanizmy koordynacyjne prowadzą do osiągnięcia większej skuteczności i maksymalnej efektywności interwencji podejmowanej w ramach RPOWP 2014-2020, synergii realizowanych przedsięwzięć, a także do osiągania celów i związanych z nimi wskaźników.

Zgodnie z *Umową Partnerstwa* za zapewnienie mechanizmu koordynacyjnego na poziomie krajowym odpowiedzialny jest Minister ds. rozwoju regionalnego, który aby zapewnić spójność i komplementarność interwencji wydaje m.in. wytyczne dotyczące m.in. kwestii związanych z wyborem projektów, kwalifikowalnością wydatków, kontrolą, certyfikacją i ewaluacją.

W celu umożliwienia realizacji komplementarnych działań, których wdrożenie ma przynieść największą wartość dodaną dla regionu i przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w *Umowie Partnerstwa* i regionalnym programie operacyjnym, który jest jednym z instrumentów jej realizacji, w RPOWP 2014-2020 przewidziano mechanizmy koordynacji wsparcia dotyczące poziomu programowania oraz zarządzania i wdrażania.

Podmiotem odpowiedzialnym za zapewnienie właściwych mechanizmów koordynacyjnych Programu będzie Instytucja Zarządzająca RPOWP przy znaczącym udziale Komitetu Monitorującego RPOWP 2014-2020.

Istotną rolę na poziomie programowania spełniają następujące mechanizmy koordynacji pozwalające na identyfikację obszarów komplementarności w zakresie m.in. identyfikacji wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych, osi.:

1. *Umowa Partnerstwa* – określająca obszary interwencji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności (FS), Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR) oraz mechanizmy koordynacji działań pomiędzy ww. funduszami, ale również instrumentami krajowymi i innymi instrumentami UE.
2. kontrakt terytorialny – stanowiący umowę zawartą między rządem a samorządem terytorialnym, w której zostaną uzgodnione cele rozwoju dotyczące danego terytorium, zasady realizacji interwencji, konkretne przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne

³⁵ Art. 96.6.a rozporządzenia ramowego

- znaczenie dla rozwoju określonego w niej terytorium oraz sposób ich koordynacji. Realizacja w ramach kontraktu terytorialnego inwestycji kluczowych dla rozwoju regionu, których wdrożenie nie jest możliwe w ramach regionalnego programu operacyjnego będzie jednym z mechanizmów zapewniających komplementarność przedsięwzięć.
3. podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny – linia demarkacyjna stanowiąca pomocnicze narzędzie do identyfikacji komplementarnych osi priorytetowych/ obszarów możliwej komplementarności. Jednocześnie jest stosowana w celu wyeliminowania ewentualnego nakładania się interwencji RPOWP 2014-2020 z innymi programami operacyjnymi współfinansowanymi z funduszy Wspólnych Ram Strategicznych.
 4. Komitet Sterujący SRWP (KS SRWP) oraz powołana przez KS SRWP Grupa robocza ds. wsparcia przygotowania RPOWP na lata 2014-2020, w której prace włączeni są przedstawiciele przyszłych instytucji wdrażających programy krajowe oraz regionalny komponent PROW i PO RYBY. Zapisy RPOWP 2014-2020 są dyskutowane i konsultowane z członkami Grupy Roboczej ds. przygotowania RPOWP na lata 2014-2020, a następnie prezentowane na forum KS SRWP, dzięki czemu następuje wymiana informacji w zakresie interwencji planowanych na poziomie regionalnym, jak również ułatwia to określenie obszarów komplementarnych realizowanych na poziomie krajowym.
 5. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) – prowadzony na podstawie zintegrowanych i wielosektorowych lokalnych strategii rozwoju pozwalających na skoordynowanie i uzyskanie spójności pomiędzy interwencją w ramach różnych funduszy oraz uzyskać dodatkowe korzyści dla danego terytorium wynikające z efektu synergii.

Istotną rolę na poziomie zarządzania i wdrażania pełnią następujące mechanizmy koordynacji:

- wsparcie komplementarnych operacji – pozwoli na wybór komplementarnych wobec siebie projektów/grup projektów, które przyczyniają się do realizacji celów różnych osi/priorytetów i są finansowane z różnych funduszy (EFRR, EFS) dając efekt synergii,
- zynchronizowanie procesów naboru i oceny projektów - mechanizm, który będzie miał duże znaczenie w kwestii zapewnienia koordynacji wewnętrznej pomiędzy PI finansowanymi z EFS i EFRR,
- mechanizm finansowania krzyżowego (cross-financing) – pozwala na poziomie projektu uzyskać lepsze efekty poprzez uzupełnienie interwencji z danego funduszu działaniami charakterystycznymi dla drugiego,
- kryteria wyboru projektów/operacji dot. komplementarności – umożliwiające zidentyfikowanie i ocenę komplementarności na etapie wyboru projektów; może być stosowane po zatwierdzeniu przez Komitet Monitorujący RPOWP 2014-2020,
- Komitet monitorujący (KM) – zostanie powołany przez IZ w ciągu 3 miesięcy od daty powiadomienia państwa członkowskiego o decyzji zatwierdzającej RPO. Jego zadaniem jest m.in. dokonywanie przeglądu wdrażania programu i postępów w osiąganiu jego celów oraz zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów. Zasady powoływania KM, zasady jego funkcjonowania, zakres zadań będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w tym zakresie. W ramach KM mogą być tworzone podkomitety i grupy robocze dedykowane kwestiom będącym przedmiotem obrad KM;
- współpraca pomiędzy departamentami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego (UMWP), jego jednostkami organizacyjnymi i innymi instytucjami zaangażowanymi w realizację programów operacyjnych na poziomie IZ, IP i instytucji wdrożeniowych w regionie w ramach Komitetu Sterującego SRWP (docelowo Podlaskiego Forum Terytorialnego), który ma za zadanie m.in. kontrolę procesu wdrażania programów operacyjnych, w tym zapoznawanie się z wynikami prac monitoringowych;
- Grupy robocze dot. wdrażania krajowych programów operacyjnych oraz programów EIS i EWT - udział w nich przedstawicieli IZ RPOWP i UMWP pozwoli na przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie ww. programów;

- wspólne działania informacyjno-promocyjne – realizowane m.in. poprzez wspólne punkty informacyjne o funduszach oraz wspólną stronę internetową;
- „mapy” projektów identyfikujące punkty styczne między projektami oraz możliwości ich integracji w szersze wiązki projektów;
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – służące zintensyfikowaniu zintegrowanego podejścia terytorialnego, poprzez lepsze dostosowanie operacji wspieranej środkami EFRR i EFS do potrzeb i potencjałów określonych typów terytoriów oraz wsparciu rozwoju lokalnego, ale również integrowaniu działań realizowanych na poziomie regionalnym i krajowym. Działania wdrażane za pośrednictwem ZIT przyczynią się do realizacji celów odpowiednich osi priorytetowych powiązanych programów operacyjnych, a także do realizacji celów rozwojowych strategii terytorialnej, co zapewni również większą komplementarność realizowanych działań/operacji w wymiarze geograficznym;
- Rozwój lokalny kierowany przez społeczność – służący zapewnieniu większej komplementarności działań na obszarach wiejskich, miejsko-wiejskich, miejskich oraz zależnych od rybactwa ściśle związanych z realizacją inicjatyw na poziomie lokalnym, aktywizujących lokalne społeczności na podstawie strategii rozwoju lokalnego. Ponadto mechanizm ten zapewni komplementarność wsparcia finansowanego z EFS i EFRR ze wsparciem oferowanym na rzecz społeczności lokalnych przez Wspólną Politykę Rolną.

Koordinacja pomiędzy RPOWP 2014-2020 a Programami Operacyjnymi EWT (Litwa-Polska 2014-2020) oraz Programami Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (EIS) (Polska-Rosja 2014-2020 oraz Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020) realizowanymi na terenie województwa podlaskiego, będzie zapewniona na etapie programowania poprzez udział przedstawiciela Marszałka Województwa Podlaskiego w pracach poszczególnych grup roboczych ds. przygotowania ww. programów. Natomiast na etapie realizacji ww. programów przedstawiciel Marszałka Województwa Podlaskiego będzie uczestniczył w pracach Komitetów Monitorujących Programu Litwa-Polska 2014-2020, Programu Polska-Rosja 2014-2020 i Programu Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 odpowiadających m.in. za zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów. Uczestnictwo w pracach Komitetów Monitorujących ww. programów pozwoli na identyfikację komplementarnych obszarów wsparcia i zapewnienie koordynacji działań finansowanych w ramach RPOWP 2014-2020 z instrumentami realizowanymi w tym samym obszarze geograficznym wdrażanymi w ramach EWT i EIS.

Innym mechanizmem jest także kontrakt terytorialny, który zapewnia synergię i komplementarność interwencji, tak aby działania realizowane w ramach Programów EWT oraz EIS były skoordynowane również na szczeblu regionalnym.

Gwarancja na rzecz młodych wraz z uzupełniającą ją *Inicjatywą na rzecz zatrudniania ludzi młodych* (YEI) skierowana jest do osób w wieku 15-29 lat, które nie pracują, nie uczą się i nie uczestniczą w szkoleniu i będzie wdrażana w Polsce w ramach PO WER. Wiek grupy docelowej będzie stanowił podstawę podziału interwencji w tym obszarze pomiędzy PO WER i RPOWP. Koordinacja działań planowanych w ramach RPOWP finansowanych ze środków EFS, komplementarnych do działań w zakresie wsparcia ludzi młodych w PO WER zostanie zapewniona poprzez udział m.in. w Międzyresortowym Zespole ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, który jest narzędziem koordynacji na poziomie UP, a także poprzez stosowanie odpowiednich wytycznych horyzontalnych.

Interwencje w ramach RPO podlegają szczególnej koordynacji z działaniami podejmowanymi ze środków PO PW, a także - ze względu na wskazanie Polski Wschodniej jako OSI państwa - innych właściwych programów krajowych.

Głównym narzędziem koordynacji interwencji podejmowanych na obszarze Polski Wschodniej ze środków UE jest Grupa Sterująca ds. koordynacji interwencji w Polsce Wschodniej funkcjonująca w ramach Międzyresortowego Zespołu ds. programowania i wdrażania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE. Zadaniem Grupy jest zapewnienie koordynacji i komplementarności wsparcia działań realizowanych w ramach programów operacyjnych na obszarze makroregionu. Zakres prac Grupy obejmuje planowanie, wdrażanie i monitorowanie efektów interwencji. Za organizację i przewodnictwo pracom Grupy odpowiada przedstawiciel

ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. W pracach Grupy uczestniczą przedstawiciele IZ PO PW, IZ RPO województw Polski Wschodniej oraz właściwych krajowych programów operacyjnych. Rekomendacje i instrumenty uzgodnione przez Grupę są wykorzystywane odpowiednio w zakresie właściwym dla poszczególnych programów.

Kwestie związane z rozwojem makroregionu Polski Wschodniej, z uwzględnieniem efektów prac Grupy są przedstawiane Komitetowi Koordynacyjnemu UP.

W zależności od identyfikowanych potrzeb Grupa w szczególności koncentrować się będzie na wypracowaniu rekomendacji odnośnie do najważniejszych propozycji kryteriów wyboru projektów, zasad finansowania w podobnych typach interwencji poszczególnych programów, koordynacji zagadnień dotyczących monitoringu i ewaluacji efektów realizacji programów, etc.

Ponadto, spotkania Grupy będą stanowić forum wymiany opinii, informacji oraz doświadczeń partnerów zaangażowanych w realizację poszczególnych PO na obszarze Polski Wschodniej.

Dla wzmocnienia koordynacji oraz zapewnienia odpowiedniego przepływu informacji zapewniony zostanie wzajemny udział w Komitetach Monitorujących przedstawicieli IZ RPOWP oraz IZ PO PW.

Dwufunduszowość, tj. programowanie i wdrażanie programu regionalnego łączącego EFRR i EFS, daje możliwość kompleksowej realizacji celów rozwojowych, a nie wyłącznie z punktu widzenia poszczególnych funduszy UE, co przyczynia się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji oraz ściślejszego strategicznego powiązania ze sobą projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich i osiągnięcia efektu synergii. Efekt ten jest szczególnie widoczny i istotny w obszarze edukacji, pobudzania przedsiębiorczości oraz spójności społecznej. Komplementarność wewnętrzna była na przykład podstawą konstrukcji bliźniaczych osi priorytetowych w programie: VII i VIII, w których planowane działania wzajemnie się uzupełniają, w niektórych przypadkach warunkują wzajemnie, a dodatkowo ich spójna czasowo i przestrzennie realizacja daje szansę na uzyskanie wartości dodanej. Szczegółowy opis komplementarności pomiędzy działaniami realizowanymi ze środków EFS i EFRR jest zawarty w opisach osi priorytetowych II, III, VII i IX.

Koordynacja wewnętrzna (pomiędzy działaniami finansowanymi z EFS i EFRR) zostanie zapewniona poprzez Komitet Monitorujący, który m.in. będzie zatwierdzał kryteria wyboru projektów (w tym tych dotyczących komplementarności działań), poprzez mechanizm RLKS, poprzez który będą realizowane wielofunduszowe strategie lokalne, a także poprzez finansowanie komplementarnych operacji/projektów zintegrowanych w ramach programu.

RPOWP jest komplementarny w wielu obszarach z programami krajowymi, szczególnie PO Polska Wschodnia, a także z inicjatywami i programami unijnymi. W przypadku inicjatyw unijnych, takich jak Horyzont 2020, Europejska Przestrzeń Badawcza (ERA), Fundusz im. Marii Skłodowskiej-Curie, ERA-NET, inicjatyw UE z art. 185 i art. 187 TFUE komplementarność z nimi działań RPOWP (szczególnie w dziedzinie B+R+I) będzie zapewniana poprzez informowanie beneficjentów z woj. podlaskiego o możliwości uczestnictwa w tworzeniu partnerstw (w tym publiczno-prywatnych), łączeniu potencjałów finansowych i naukowych, upowszechnianiu wyników badań, wspólnym planowaniu w ramach tych inicjatyw.

Zidentyfikowane obszary komplementarności z innymi programami/inicjatywami (unijnymi i krajowymi) oraz rozwiązania na rzecz koordynacji zostały zaprezentowane w załączniku do niniejszego Programu.

SEKCJA 9. WARUNKOWOŚĆ EX ANTE³⁶

Zgodnie z rozporządzeniem ramowym uruchomienie funduszy polityki spójności będzie uzależnione od spełnienia wymogów warunkowości *ex ante*, czyli zapewnienia określonych

³⁶ Art. 96.6.b rozporządzenia ramowego

warunków wyjściowych umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Zgodnie z Załącznikiem XI do rozporządzenia ramowego, warunki te wiążą się m.in. z koniecznością zapewnienia:

- odpowiednich ram strategicznych dla wybranych obszarów tematycznych (np. walka z ubóstwem, uczenie się przez całe życie, adaptacja do zmian klimatu);
- przedstawieniem odpowiednio uzasadnionej, wybranej w oparciu o obiektywne kryteria listy projektów do realizacji wraz z realistycznym harmonogramem ich wdrożenia (transport);
- transpozycją i wdrożeniem określonych wymogów prawa UE (np. w sektorze energetyki, budownictwa czy gospodarki odpadami, jak również w odniesieniu do zagadnień horyzontalnych takich jak zamówienia publiczne, pomoc publiczna, oceny oddziaływania na środowisko).

W odniesieniu do warunków *ex ante*, które nie zostaną spełnione przed przekazaniem do Komisji Europejskiej projektu *Umowy Partnerstwa*, konieczne jest przedstawienie w Umowie harmonogramu działań na rzecz ich spełnienia oraz podmiotów za nie odpowiedzialnych. Brak ostatecznego wypełnienia warunków do końca 2016 roku wiązał się będzie z ryzykiem zawieszenia płatności przez Komisję Europejską dla tych priorytetów, których dotyczą niespełnione warunki, a co za tym idzie, z ryzykiem utraty tych środków przez Polskę. Co więcej, Komisja Europejska może zawiesić płatności od razu po przyjęciu programu operacyjnego jeżeli stwierdzi, że niespełnienie warunków *ex ante* w szczególnie istotny sposób odbije się na efektywności przewidzianych interwencji.

Warunki *ex ante* podzielono na ogólne (dotyczące kwestii horyzontalnych takich jak zamówienia publiczne czy ocena oddziaływania na środowisko) odnoszące się do całokształtu interwencji w ramach funduszy WRS, tematyczne (przypisane do poszczególnych celów tematycznych) oraz specyficzne dla Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR). W prace na rzecz spełnienia warunkowości *ex ante* zaangażowane są nie tylko liczne resorty i inne instytucje szczebla centralnego, ale również – w ograniczonym stopniu – samorządy wojewódzkie.

Szczegółowe informacje co do identyfikacji warunków *ex ante* dla Programu oraz ocena ich spełnienia, a także opis podejmowanych działań dotyczących warunków niespełnionych lub spełnionych częściowo, zostały przedstawione w załączniku do niniejszego Programu.

9.1 Identyfikacja warunków *ex ante* dla programu oraz ocena ich spełnienia

Informacje dotyczące ogólnych i tematycznych warunków *ex ante* obowiązujących Program wraz z oceną ich spełnienia zostały przedstawione w załączniku do niniejszego Programu.

9.2 Opis działań zmierzających do spełnienia warunków *ex ante*, wykaz instytucji odpowiedzialnych oraz harmonogram

Informacje dotyczące opisu działań zmierzających do spełnienia warunków *ex ante*, które nie zostały spełnione lub zostały spełnione częściowo, zostały przedstawione w załączniku do niniejszego Programu.

SEKCJA 10. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW³⁷

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE, zgodnie z sekcją 2.6 UP. Uproszczenia te polegają nie tylko na wprowadzeniu

³⁷ Art. 87.6.c rozporządzenia ramowego

uproszczeń wynikających z rozporządzeń unijnych lub będących ich konsekwencją, ale także w obszarach podlegających uregulowaniom na poziomie krajowym. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- 1) większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem. W porównaniu do okresu 2007-2013 samorządom województw powierzone zostanie także częściowe zarządzanie EFS – w ramach dwufunduszowych programów),
- 2) wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- 3) elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- 4) zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- 5) zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem wspólnej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ramowe, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- a) w zakresie projektów generujących dochód – możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,

- b) możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Istotne uproszczenie wynikające z art. 122 ust. 3 rozporządzenia ramowego stanowić będzie zapewnienie możliwości wymiany informacji pomiędzy beneficjentem a właściwą instytucją za pomocą systemów elektronicznej wymiany danych. Zgodnie z deklaracją zawartą w Umowie Partnerstwa do 31 grudnia 2015 roku stworzony zostanie centralny system informatyczny, za którego przygotowanie odpowiedzialny jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. System ten będzie służyć w szczególności do wspierania procesów związanych z obsługą cyklu życia projektu (w tym obsługą wniosków o płatność), ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych czy też obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały przewidziane już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem minionych perspektyw finansowych).

Bazując na wynikach ewaluacji, raportów kontroli oraz działań monitoringowych postanowiono kontynuować działania prowadzone w latach 2007-2013 i sukcesywnie eliminować źródła obciążeń administracyjnych. Jednym z przykładów niniejszych działań jest „badanie statusu beneficjenta”, gdzie nie widzi się konieczności nakładania na beneficjentów obowiązku każdorazowego przedstawienia dokumentów finansowych i dotyczących zatrudnienia w stosunku do przedsiębiorstw powiązanych oraz partnerskich i dopuszcza się złożenie stosownego oświadczenia. Sprawdzanie sprawozdań finansowych oraz dokumentów potwierdzających stan zatrudnienia w przypadku firm powiązanych, dokonywane powinno być w uzasadnionych przypadkach ze względu na pułapy zatrudnienia czy osiągnięte przychody.

Etap oceny projektów jest w miarę rozstrzygania kolejnych konkursów (ZPORR, RPOWP 2007-2013 oraz RPOWP 2014-2020) nieustannie usprawniany, tak aby ograniczyć czas weryfikacji do niezbędnego minimum przy zachowaniu wysokiej jakości. W perspektywie 2014-2020 będą kontynuowane dobre praktyki, takie jak przygotowywanie szczegółowych przewodników po kryteriach wyboru projektów/operacji, obligowanie wnioskodawców do przedstawienia ostatecznej decyzji zezwalającej na realizację inwestycji dopiero na etapie podpisywania umowy, co de facto oznacza, iż termin postępowania administracyjnego nie koliduje z terminem

zakończenia konkursu, ograniczanie do niezbędnego minimum dołączanych przez beneficjenta pism/decyzji/uchwał/wypisów korzystając przy weryfikacji ze wszystkich dostępnych rejestrów elektronicznych w tym Biuletynu Informacji Publicznej, centralnej ewidencji danych oraz stron internetowych poszczególnych jednostek terytorialnych i organów.

Badania ewaluacyjne wykazały, iż konieczne jest wprowadzenie polityki upraszczania procedur formalnych oraz kompleksowego informowania o procedurach i zasadach wyboru projektów. Nieodzowne jest wdrożenie lokalnego systemu informatycznego, który pozwoli na wprowadzenie elektronicznego obiegu dokumentów. System będzie stanowił kompatybilny mechanizm do wdrożonej elektronicznej komunikacji bezpośredniej w ramach SL2014 w odniesieniu do składanych wniosków o płatność.

Jednocześnie zostanie zapewniony nieograniczony dostęp do poradników, podręczników, dobrych praktyk, a nawet przykładowych szczegółowych opisów przedmiotu zamówienia i katalogu najczęściej popełnianych błędów. Dopełnieniem komunikacji elektronicznej (w tym poprzez stronę internetową, newslettery) oraz w formie tradycyjnej – papierowej jest kontakt osobisty zarówno z pracownikami opiekunami projektów na każdym z etapów realizacji jak i pracownikami punktu informacji oraz udział w szkoleniach lub konferencjach.

SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE³⁸

11.1 Zrównoważony rozwój

Zrównoważony rozwój to wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. To osiągnięcie wzrostu społeczno-gospodarczego przy jednoczesnej ochronie i poprawie jakości środowiska naturalnego.

W programowaniu i wdrażaniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego została uwzględniona zasada zrównoważonego rozwoju, której horyzontalny charakter przejawia się we wszystkich celach Programu. Ma ona odzwierciedlenie w wyborze inwestycji minimalizujących wpływ człowieka na środowisko, w tym nakierowanych na spełnienie *acquis* w obszarze środowiska. Niedozwolone jest współfinansowanie projektów, które będą wywierać negatywny wpływ na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000, z wyjątkiem projektów, dla których, zgodnie z art. 81 ustawy OOŚ, zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju w ramach RPOWP 2014-2020 jest spójna z zapisami *Umowy Partnerstwa* w tym zakresie (sekcja 1.5.3). Przedmiotowa zasada horyzontalna będzie realizowana w zgodzie z zapisami Europejskiego Kodeksu Postępowania w dziedzinie Partnerstwa. Zasada zrównoważonego rozwoju przejawia się w planowanych obszarach interwencji Programu dotyczących:

- 1) wzmocnienia potencjału i konkurencyjności regionu, w szczególności poprzez wspieranie sektora MŚP i działalności B+R,
- 2) wspierania aktywności zawodowej i postaw przedsiębiorczych,
- 3) podniesienia kompetencji poprzez edukację,
- 4) poprawy dostępności komunikacyjnej regionu – inwestycje w zakresie transportu,
- 5) promowania działań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, w tym OZE,
- 6) ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania zasobami,
- 7) włączenia społecznego,
- 8) rozwoju infrastruktury społecznej.

Przy wyborze operacji w ramach tych poszczególnych obszarów zostaną wprowadzone kryteria weryfikujące spełnianie wymogów ochrony środowiska, wydajności zasobów, dostosowania do zmiany klimatu i łagodzenia jego skutków, odporności na klęski żywiołowe oraz zapobieganiu ryzyku i zarządzania ryzykiem. Ponadto w odniesieniu do inwestycji infrastrukturalnych, współfinansowanych ze środków EFRR, na etapie wdrażania preferowane będą inwestycje

³⁸ Art. 96.7 rozporządzenia ramowego

ograniczające energo- i materiałochłonność. Przy wyborze projektów do dofinansowania nie będą brane pod uwagę wyłącznie koszty budowy/modernizacji infrastruktury, ale koszt związany z całym cyklem życia inwestycji. Konieczne jest promowanie wyboru rozwiązań, które będą minimalizować koszty eksploatacji inwestycji w perspektywie długookresowej (wybór wariantu inwestycji efektywnego energetycznie, minimalizującego koszty niezbędne do utrzymania powstałej infrastruktury). Zastosowanie będzie miała zasada „zanieczyszczający płaci”, która oznacza, że pełne koszty działań mających na celu likwidację zanieczyszczenia powinien ponosić zanieczyszczający (sprawca, który spowodował szkodę w środowisku lub zagrożenie powstania szkody). Dotyczy to głównie inwestycji w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej, transportu i energetyki. W przypadku inwestycji w zakresie budynków zwłaszcza publicznych preferowane będą rozwiązania typu *brownfield*.

Natomiast w odniesieniu do działań w Programie współfinansowanych z EFS, zasada zrównoważonego rozwoju będzie realizowana poprzez włączenie zagadnień z nią związanych do projektów dotyczących kształcenia i szkoleń. Na etapie monitorowania i sprawozdawczości zapewnione zostały wskaźniki monitorujące zgodność działań podejmowanych w ramach Programu z zasadą zrównoważonego rozwoju.

11.2 Równość szans i zapobieganie dyskryminacji

W ramach Programu wdrażana jest zasada równości szans i niedyskryminacji, która gwarantuje poszanowanie praw jednostki niezależnie od pochodzenia etnicznego lub narodowego, religii lub bezwyznaniowości, niepełnosprawności, wieku, płci, orientacji seksualnej, rasy czy statusu społeczno-ekonomicznego. Oznacza to w praktyce równy i sprawiedliwy dostęp do dóbr i usług, zapewnienie wszystkim takim samym możliwości rozwoju oraz zakaz dyskryminacji i jej przeciwdziałanie.

Program proponuje wiele przedsięwzięć mających na celu zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie rasowe lub etniczne, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną ale także stan ubóstwa. Zaplanowane interwencje uwzględniają zdefiniowane potrzeby poszczególnych grup docelowych narażonych na taką dyskryminację. Będą one realizowane w odniesieniu do osób dyskryminowanych, w tym osób z niepełnosprawnością jako grupy znajdującej się w szczególnej sytuacji na rynku pracy poprzez m.in.:

- zwiększanie zdolności zatrudnieniowych;
- wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji, m.in. poprzez ułatwianie dostępu do dobrej jakości edukacji;
- aktywną integrację, w tym ułatwienie dostępu do usług społecznych.

Planowanie działań oparte zostało o diagnozę społeczno-gospodarczą regionu, według której zdefiniowano grupy docelowe i dotyczące je kwestie problemowe. Określone zostały poszczególne grupy docelowe, które mogą mieć ograniczony dostęp do wsparcia lub są narażone na dyskryminację oraz wskazane środki dla złagodzenia tych zagrożeń.

Promowanie równości wyraża się w konkretnym zakresie: promowania włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa przez zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Wsparcie uzyskają ponadto interwencje ograniczające nierówności w zakresie dostępu do niedrogich i wysokiej jakości usług. Ponadto, przewiduje się, iż instrumentem przyczyniającym się do wyrównania szans tej grupy beneficjentów wsparcia będzie mechanizm *cross-financing*, ukierunkowany między innymi na dostosowywanie pomieszczeń i miejsc pracy do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Również infrastruktura powstająca w ramach projektów finansowanych z EFRR, w ramach wszystkich działań RPOWP 2014-2020, powinna być dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych, tj. tworzona zgodnie z zasadą uniwersalnego projektowania. Poprzez eliminację zdefiniowanych barier fizycznych, finansowych, socjalnych czy psychologicznych, utrudniających lub zniechęcających do brania pełnego udziału w życiu społeczeństwa należy dążyć do umożliwienia wszystkim osobom czynnego uczestnictwa w rynku pracy i integracji z otoczeniem.

Realizacja projektów w ramach RPOWP 2014-2020 będzie więc przyczyniać się do wypełnienia zapisów Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnością oraz *Europejskiej Strategii w Sprawie Niepełnosprawności 2010-2020*. Szerszy opis zastosowania zasady równości szans i niedyskryminacji zostanie ujęty w dokumentach wdrożeniowych (np. SzOOP, kryteria wyboru projektów itp.). Zasada równości szans będzie przestrzegana na każdym etapie realizacji Programu. Służy temu planowanie przedsięwzięć mających na celu równość szans na poziomie operacyjnym, w tym inicjatywy mające na celu włączanie tej zasady przy wyborze i wdrażaniu projektów. Przedsięwzięcia te odnoszą się zarówno do etapów przygotowywania jak i realizacji programu. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną odpowiednie kryteria wyboru projektów, które uwzględnią potrzeby defaworyzowanych grup społecznych, w tym osób z niepełnosprawnością oraz uniemożliwią wybór projektów wykazujących negatywny wpływ na równość szans i zapobieganie dyskryminacji, tak aby niekorzystne zjawiska społeczne nie były pogłębiane przy użyciu instrumentów finansowych UE. Monitorowanie i ewaluacja przewidzianych przedsięwzięć posłużą zapewnieniu kontynuacji realizacji przedmiotowej zasady. Dane dotyczące wskaźników będą obrazowały pomoc udzieloną różnym grupom społecznym w zakresie równych szans i niedyskryminacji w podziale na płeć, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnością. Analiza zebranych danych stanowić będzie podstawę do modyfikacji kryteriów wyboru projektów, tak aby Program mógł zareagować na nowe, obecnie nie ujawnione przypadki dyskryminacji lub efektywniej reagował na istniejące niesprawiedliwości i segregację społeczną. Podejście do polityki równości szans i zapobiegania dyskryminacji również w ramach samego Programu ulegać będzie przeobrażeniom i przekształceniom w miarę zmieniających się potrzeb i wymogów społeczno-gospodarczych. W myśl zasady partnerstwa Program zakłada zobowiązanie do stałej, zinstytucjonalizowanej współpracy między administracją rządową, samorządami województw i lokalnymi, partnerami społecznymi i gospodarczymi, organizacjami pozarządowymi, zwłaszcza działającymi w obszarach promowania równości szans oraz przeciwdziałania dyskryminacji, jak również ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Ważnym aspektem w polityce na rzecz zwalczania dyskryminacji na rynku pracy jest edukacja, dlatego niezbędne są działania na rzecz wysokiej jakości edukacji antydyskryminacyjnej i standardów edukacji w tym zakresie, a także działania edukacyjne silnie ukierunkowane na przeciwdziałanie poszczególnym rodzajom dyskryminacji, która utrudnia lub uniemożliwia podejmowanie zatrudnienia. Działania w zakresie edukacji antydyskryminacyjnej będą uzupełniane działaniami świadomościowymi na temat różnych form dyskryminacji na rynku pracy.

W ramach wszystkich CT wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

11.3 Równość płci

Perspektywa równościowa jest elementem niezbędnym w tworzeniu polityk i realizacji działań w myśl wartości demokratycznych i sprawiedliwości społecznej. Zasada równości kobiet i mężczyzn jest jedną z zasad horyzontalnych polityk Unii Europejskiej zgodnie z zapisami Traktatu Amsterdamskiego (art. 2 i 3).

Zarówno w województwie podlaskim, jak i w skali całego kraju, pomimo zmian obserwowanych na przestrzeni ostatnich lat sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy nadal jest różna – istnieją duże dysproporcje w zakresie dostępu do zatrudnienia i możliwości rozwoju zawodowego

(zjawisko „szklanego sufitu”) czy wysokości wynagrodzenia za taką samą pracę. Wciąż aktywne stereotypy związane z płcią kulturowo-społeczną – zwłaszcza w kwestii postrzegania przez pracodawców kobiet jako mniej dyspozycyjnych i produktywnych pracowników (w związku z potencjalnym lub faktycznym macierzyństwem) – oraz relatywnie niska partycypacja mężczyzn w dzieleniu obowiązków domowych (pomimo wprowadzenia nowych rozwiązań legislacyjnych, np. urlop ojcowski), zwiększają ryzyko występowania nierówności w pozycji kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Z drugiej strony mężczyźni również doświadczają stereotypowych zachowań i postaw związanych z postrzeganiem ich jako osób, od których wymaga się większej mobilności i dyspozycyjności, co często utrudnia godzenie życia zawodowego z prywatnym. Jak pokazują badania, zainteresowanie pracodawców wprowadzaniem rozwiązań z zakresu godzenia życia zawodowego z prywatnym jest wciąż niewielkie – tylko nieliczni widzą wymierny efekt ekonomiczny tego typu działań. Niwelowanie nierówności w pozycji kobiet i mężczyzn na rynku pracy przebiegać będzie w Programie łącznie z niwelowaniem nierówności między płciami we wszystkich pozostałych obszarach życia społecznego.

Na etapie programowania uwzględniono odmienną sytuację kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Opierając się na diagnozie społeczno-gospodarczej regionu zaplanowano działania przyczyniające się do:

- zwiększenia trwałego udziału kobiet w zatrudnieniu, ograniczenia segregacji na rynku pracy oraz propagowania rozwiązań z zakresu godzenia pracy i życia prywatnego kobiet i mężczyzn, poprzez podniesienie poziomu aktywności zawodowej i mobilności oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia, w tym w szczególności osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka (oraz z opieką nad osobą zależną), przeciwdziałanie przerwaniu aktywności zawodowej i wzmocnienie potencjału zdrowia poprzez działania profilaktyczne, w tym dotyczące profilaktyki chorób nowotworowych piersi i szyjki macicy;
- do rozwoju kariery kobiet i zwalczania stereotypów związanych z płcią, również w dziedzinie kształcenia i szkolenia, poprzez wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji, m.in. przez ułatwianie równego dostępu do dobrej jakości edukacji i promowanie w procesie nauczania postaw niedyskryminacji, a także poprzez upowszechnianie wśród przedsiębiorców oraz osób zarządzających zasobami ludzkimi idei równych szans kobiet i mężczyzn;
- promowania włączenia społecznego i zmniejszania ubóstwa przez zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć i aktywną integrację, w tym ułatwienie dostępu do usług społecznych, w szczególności dotyczących opieki nad osobą zależną oraz szeroko rozumianych usług publicznych poprzez m.in. projekty uwzględniające działania infrastrukturalne w zakresie udogodnień komunikacyjnych dla rodziców z dziećmi.

Ocena merytoryczna wszystkich wniosków o dofinansowanie w ramach RPOWP 2014-2020 będzie uwzględniała ocenę wpływu projektu na realizację zasady równości płci. W przypadku działań realizowanych z EFS ocena projektów będzie prowadzona w oparciu o tzw. standard minimum, tj. zestaw pytań/punktów, które określają minimalne warunki jakie powinien spełniać projekt w ramach niniejszej zasady. Dodatkowo kryteria wyboru projektów uwzględniać będą potrzeby różnych grup społecznych w danych obszarach, stosując zasadę preferowania grup defaworyzowanych. Pozwoli to na wyrównywanie szans społecznych i zawodowych tych grup.

Na etapie monitorowania i sprawozdawczości system wskaźników zawartych w Programie umożliwić będzie gromadzenie i zbieranie danych statystycznych w podziale na płeć. Monitorowanie wskaźników według płci będzie obligatoryjne w przypadku wskaźników wymaganych załącznikiem nr 1 do rozporządzenia w sprawie EFS. W przypadku projektów współfinansowanych z EFRR monitorowanie w podziale na płeć będzie uwzględniane w stosownych przypadkach, tam gdzie jest to możliwe. Ponadto w sprawozdaniach rocznych z realizacji Programu składanych w roku 2017 i 2019 zawarte zostaną odpowiednio informacje określone w art. 111, ust.4 lit e rozporządzenia ramowego, w tym konkretne przedsięwzięcia mające na celu promowanie równouprawnienia płci oraz zapobieganie dyskryminacji, w tym

dostępność dla osób z niepełnosprawnością i uzgodnienia wdrożone, aby zapewnić włączenie perspektywy płci do realizowanych w ramach RPOWP projektów.

Na etapie ewaluacji badane będzie oddziaływanie Programu na realizację zasady równych szans kobiet i mężczyzn. Dane o uczestnikach projektów pochodzące z systemu informatycznego pozwolą na prowadzenie systematycznych i kompleksowych badań ewaluacyjnych pod kątem wsparcia udzielanego w podziale na płeć. Rekomendacje oraz wnioski płynące z przeprowadzonych badań posłużą do wprowadzenia stosownych zmian w celu poprawy skuteczności wdrażania zasady równości płci w ramach RPOWP 2014-2020.

11.4 Przeciwdziałanie zmianom klimatu i ład przestrzenny

Wiele wyzwań społecznych i środowiskowych, przed którymi stoją regiony UE przekracza granice administracyjne i granice krajowe. Jedną z nich jest kwestia adaptacyjności do zmian klimatu. Dlatego też kwestie klimatyczne są traktowane w RPOWP 2014-2020 jako horyzontalne, a działania realizujące cele klimatyczne będą adresowane do poszczególnych rodzajów inwestycji wspieranych w ramach poszczególnych celów tematycznych. Przykładem może być zastosowanie kryteriów środowiskowych podczas zakupów urządzeń, technologii, wykorzystanie technologii oszczędzających w eksploatacji energię, wodę, surowce. Działania podejmowane w poszczególnych osiach programu będą bezpośrednio lub pośrednio przyczyniały się do przejścia na niskoemisyjną/niskowęglową i odporną na zmianę klimatu gospodarkę oraz wspierały lepsze zarządzanie w zakresie klimatu i środowiska. Z przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym łączy się zasada horyzontalna poszanowania i ochrony krajobrazu. Niekontrolowane przekształcanie przez człowieka krajobrazu powoduje zachwianie migracji gatunków, „niedrożność ekologiczną”, brak ciągłości ekologicznej formacji roślinnych, niedrożność korytarzy ekologicznych tak rzecznych jak i leśnych, niskie nasycenie krajobrazu elementami przyrodniczymi, mogącymi stanowić „wyspy środowiskowe” dla poszczególnych gatunków takie jak torfowiska, mokradła.

W związku z tym wszelka interwencja o charakterze infrastrukturalnym w ramach RPOWP 2014-2020 powinna w sposób pośredni lub bezpośredni zapewniać stan równowagi ekologicznej różnych ekosystemów na danym obszarze. Operacje powinny być dostosowane do rodzaju ekosystemu, w którym będą usytuowane i na który będą miały wpływ. Przy czym wpływ interwencji będzie różny w zależności od tego, czy będzie ona umiejscowiona w ekosystemie naturalnym, półnaturalnym, rolniczym, czy sztucznym. W ramach Programu aspekt ekologiczny interwencji będzie ujęty w sposób przekrojowy, tak aby chronić wodę, glebę, powietrze i bioróżnorodność oraz inne walory krajobrazu nie tylko naturalnego, ale również przemysłowego i miejskiego. Program nie zakłada bezpośredniej interwencji w ramach CT5 nie mniej jednak ewentualne inwestycje obejmujące zakres interwencji CT5 np. w ramach RLKS spełniać będą warunki właściwe dla tego obszaru tj.: współfinansowane będą tylko projekty niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, które znajdują się na listach nr 1 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły. Współfinansowanie projektów, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód i które mogą być zrealizowane tylko po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, znajdujących się na listach nr 2 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły, nie będzie dozwolone do czasu przedstawienia wystarczających dowodów na spełnienie warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej w drugim cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach. Wypełnienie warunku będzie uzależnione od potwierdzenia zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną drugiego cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach przez Komisję Europejską. Warunek obowiązuje również dla projektów z zakresu energetyki wodnej w ramach CT4. W przypadku ewentualnych projektów z zakresu małej retencji rozumie się ją jako wszelkie działania techniczne i nietechniczne zmierzające do poprawy struktury bilansu wodnego zlewni poprzez zwiększenie ich zdolności retencyjnych. Realizowane mogą być tylko działania wykorzystujące kompleksowe zabiegi łączące przyjazne środowisku metody przyrodnicze i

techniczne oraz inne najlepsze praktyki przedstawione w Wytycznych do realizacji obiektów małej retencji w Nadleśnictwach.

Z uwagi na kluczowe znaczenie dostosowania do zmiany klimatu i łagodzenia jego skutków w Strategii *Europa 2020*, Instytucja Zarządzająca Programem zapewni monitorowanie i raportowanie wydatków związanych z realizacją tego celu, przy wykorzystaniu systemu kategorii interwencji przygotowanego przez KE oraz systemu *Rio markers*.

Interwencja w ramach RPOWP będzie podporządkowana osiągnięciu celów przestrzennych wynikających z krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych: KPZK 2030, KSRR 2010-2020, SRK 2020, SRWP oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa. W celu zapewnienia przestrzegania zasad kształtowania przestrzeni wynikających z ww. dokumentów stosowane będą stosowne kryteria wyboru projektów w ramach poszczególnych działań. Będzie to w praktyce oznaczać np. dodatkowe promowanie projektów w szczególności sposób przyczyniających się do przywrócenia ładu przestrzennego, preferencje dla wyłaniania projektów w drodze konkursów architektonicznych lub urbanistycznych, promowanie projektów synergicznych i komplementarnych itp. Szczególnie traktowane będą tu kwestie powstrzymywania żywiołowego rozlewania się miast, zapobieganie rozpraszaniu zabudowy i pogłębianiu chaosu przestrzennego, kształtowania w maksymalnym możliwym zakresie przestrzeni publicznych przyjaznych dla mieszkańców i sprzyjających zachowaniom niskoemisyjnym, preferowanie ponownego wykorzystania terenu i wypełniania zabudowy zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (priorytet *brown-field* ponad *green-field*), troska o estetykę poszczególnych przedsięwzięć i ich dopasowania do otoczenia z poszanowaniem kontekstu przyrodniczego, kulturowego i społecznego, zapewnienie szerokiej partycypacji społecznej w procesach planowania przestrzennego i przygotowania inwestycji.

a. Współpraca

Współpraca i partnerstwo to dwie wartości zakorzenione w *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, które z uwagi na ich znaczenie w systemie realizacji SRWP zostały wskazane jako zasady horyzontalne dla RPOWP 2014-2020. Partnerstwo rozumiane jest jako współdziałanie, współdecydowanie i współodpowiedzialność podmiotów publicznych i niepublicznych w realizacji wspólnych przedsięwzięć przyczyniających się do osiągnięcia założonych celów Strategii, a także w monitorowaniu i ewaluacji podejmowanych działań interwencyjnych. We współuczestniczeniu, współdecydowaniu muszą brać udział podmioty publiczne, prywatne i społeczne, których decyzje mają największy wpływ na przebieg procesów rozwojowych w regionie. Partnerzy społeczni i gospodarczy włączani są od samego początku i na każdym etapie na równorzędnych prawach.

Szczególnością wartością pielęgnowaną w realizacji wszystkich celów SRWP jest współpraca, zgodnie z jej zasadą SRWP ma przyczyniać się do powstawania w regionie kultury współpracy opartej na zaufaniu różnorodnych podmiotów i instytucji, włączających się w realizację celów rozwojowych regionu. Z punktu widzenia rozwoju regionu ważne jest przy tym rozwijanie wszelkich form współpracy i powiązań sieciowych w układach zewnętrznych, poprzez ciągłe komunikowanie się, wymianę informacji, wiedzy, dobrych praktyk oraz tworzenie mniej czy bardziej sformalizowanych powiązań. Dlatego w ramach RPOWP 2014-2020 wszędzie gdzie to tylko możliwe wspierane będą wszelkie formy współpracy, co znajdzie wyraz np. w dopuszczeniu tam gdzie to możliwe możliwości realizacji projektów partnerskich oraz premiowanie inicjatyw wspólnych, w szczególności partnerstw międzysektorowych.

SEKCJA 12. ELEMENTY DODATKOWE

12.1 Wykaz dużych projektów zaplanowanych do realizacji w okresie 2014-2020³⁹

W ramach RPOWP 2014-2020 nie zidentyfikowano dużych projektów

Tabela nr 27. Lista dużych projektów

Tytuł	Planowany termin notyfikacji/złożenia wniosku dużego projektu do Komisji (rok, kwartał)	Planowany termin rozpoczęcia realizacji projektu (rok, kwartał)	Planowany termin zakończenia wdrażania projektu (rok, kwartał)	Priorytet inwestycyjny	Oś priorytetowa

12.2 Ramy wykonania programu⁴⁰

Tabela nr 28. Ramy wykonania programu, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Poniższa tabela jest generowana automatycznie przez system SFC

Oś priorytetowa (w podziale na fundusze i kategorie regionu)	Etap wdrażania, wskaźnik finansowy, produktu lub rezultatu	Jednostka miary	Cele pośrednie dla 2018 r.	Cele końcowe dla 2023 r.

12.3 Lista partnerów zaangażowanych w przygotowanie programu

Komitet Sterujący SRWP (Zespół do spraw aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020):

1. Przedstawiciele instytucji reprezentujących administrację rządową:
 - Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział Białystok,
 - Kuratorium Oświaty w Białymstoku,
 - Podlaski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
 - Podlaski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia,
 - Podlaski Urząd Wojewódzki,
 - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku,
 - Urząd Statystyczny w Białymstoku,
2. Przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych, w tym organizacje pozarządowe, środowiska akademickie, organizacje pracodawców:
 1. Agencja Rozwoju Regionalnego „ARES” S. A. w Suwałkach,
 2. Agencja Rozwoju Regionalnego S. A. w Łomży,
 3. Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr,
 4. Łoża Białostocka Business Centre Club,
 5. Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży,
 6. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach,
 7. Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego,
 8. Podlaska Izba Rolnicza,
 9. Podlaska Rada Działalności Pożytku Publicznego,
 10. Podlaska Sieć Lokalnych Grup Działania,

³⁹ Art. 96.2.e rozporządzenia ramowego

⁴⁰ Wymóg ustanowienia ram wykonania dla PT jest w trakcie negocjacji.

11. Podlaskie Forum Gospodarcze,
12. Politechnika Białostocka,
13. Stowarzyszenie „Euroregion Niemen”,
14. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku,
15. Uniwersytet w Białymstoku,
16. WWF Polska,

III. Przedstawiciele strony samorządowej:

1. Konwent Powiatów Województwa Podlaskiego,
2. Miasto Białystok,
3. Miasto Bielsk Podlaski,
4. Miasto Łomża,
5. Miasto Suwałki,
6. Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego,
7. Sekretarz Województwa Podlaskiego,
8. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku,
9. Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku,
10. Zarząd Województwa Podlaskiego,
11. Związek Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego.

Grupa ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020:

1. Przedstawiciele instytucji reprezentujących administrację rządową:

- I. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział Białystok,
- II. Kuratorium Oświaty w Białymstoku,
- III. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji,
- IV. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
- V. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- VI. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego/Infrastruktury i Rozwoju,
- VII. Ministerstwo Sportu i Turystyki,
- VIII. Ministerstwo Środowiska,
- IX. Podlaski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- X. Podlaski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia,
- XI. Podlaski Urząd Wojewódzki,
- XII. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku,
- XIII. Urząd Statystyczny w Białymstoku,

2. Przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych, w tym organizacje pozarządowe, środowiska akademickie, organizacje pracodawców:

1. Agencja Rozwoju Regionalnego „ARES” S. A. w Suwałkach,
2. Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Łomży,
3. Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr,
4. Białostocki Park Naukowo-Technologiczny,
5. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku,
6. Izba Przemysłowo-Handlowa w Białymstoku,
7. Łoża Białostocka Business Centre Club,
8. Łomżyńska Izba Przemysłowo-Handlowa,
9. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków,
10. Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży,
11. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach,
12. Park Przemysłowy Łomża Sp. z o.o.,
13. Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego,
14. Podlaska Izba Rolnicza,

15. Podlaska Rada Działalności Pożytku Publicznego,
 16. Podlaska Sieć Lokalnych Grup Działania,
 17. Podlaski Klub Biznesu,
 18. Podlaski Związek Pracodawców,
 19. Podlaskie Forum Gospodarcze,
 20. Podlaskie Stowarzyszenie Właścicielek Firm – KLUB KOBIET BIZNESU,
 21. Politechnika Białostocka,
 22. Stowarzyszenie „Euroregion Niemen”,
 23. Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw NASZA NATURA,
 24. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku,
 25. Uniwersytet w Białymstoku,
 26. WWF Polska,
 27. Związek Pracodawców i Przedsiębiorców Ziemi Sokólskiej,
3. Przedstawiciele strony samorządowej:
12. Konwent Powiatów Województwa Podlaskiego,
 13. Miasto Białystok,
 14. Miasto Bielsk Podlaski,
 15. Miasto Łomża,
 16. Miasto Suwałki,
 17. Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego,
 18. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku,
 19. Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku,
 20. Związek Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego.

Załączniki do programu wprowadzane do systemu SFC2014

- Raport z ewaluacji *ex ante* wraz ze streszczeniem⁴¹
- Dokumentacja w sprawie oceny zasadności stosowania i spełnienia warunków *ex ante*
- Opinia krajowych organów ds. równości ws. zasady równości szans, zapobiegania dyskryminacji oraz zasady równości płci⁴² (fakultatywnie)
- [Obywatelskie] podsumowanie programu (fakultatywnie)
Państwo członkowskie nie jest zobowiązane do przedstawienia KE 'Obywatelskiego podsumowania programu'. Dokument ten nie jest objęty decyzją KE zatwierdzającą program.
Dla potrzeb konsultacji społecznych i promocji, dokument ten może być wykorzystany do przedstawienia – w formie wybranej przez państwo członkowskie – celów oraz treści programu, w tym logiki interwencji.

Wersją stanowiącą podstawę do decyzji KE są dane wprowadzone do systemu SFC2014.

Wykaz stosowanych skrótów

B+R	badania i rozwój
B+R+I	badania, rozwój, innowacje
B2B	relacje między przedsiębiorstwami (ang. <i>Business-to-Business</i>)
B2C	relacje między przedsiębiorstwami i konsumentami (ang. <i>Business-to-Customer</i>)
B2G	relacje między przedsiębiorstwami a organami administracji państwowej (ang. <i>Business-to-Government</i>)
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BAT	najlepsze dostępne techniki (ang. <i>best available technology</i>)
BIEC	Biuro inwestycji i cykli ekonomicznych
CI	wspólne wskaźniki Unii Europejskiej (ang. <i>common indicators</i>)
CIS	centrum integracji społecznej
COSME	Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (ang. <i>Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises</i>)
CSR	Społeczna Odpowiedzialności Biznesu (ang. <i>Corporate Social Responsibility</i>)
CT	cel tematyczny
Dyrektywa CAFE	Dyrektywa 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jakości powietrza i czystszyego powietrza dla Europy
Dyrektywa IDE	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFSI	Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (ang. <i>European Structural and Investment Funds</i>)
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
EPC	ekwiwalent pełnego czasu pracy

⁴¹ Art. 56.3 rozporządzenia ramowego

⁴² Art. 96.7.c rozporządzenia ramowego

ETS	System Handlu Emisjami (ang. <i>Emissions Trading System</i>)
EUR	euro
EURES	Europejskie Służby Zatrudnienia (ang. <i>European Employment Services</i>)
Europa 2020	Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
Eurostat	Europejski Urząd Statystyczny
EU-SILC	Europejskie badanie dochodów i warunków życia (ang. <i>European Union Statistics on Income and Living Conditions</i>)
FS	Fundusz Spójności
GUS	Główny Urząd Statystyczny
Horyzont 2020	Program Ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji (2014-2020)
IBnGR	Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową
ICT / TIK	technologie informacyjno-komunikacyjne (ang. <i>Information and Communication Technologies</i>)
IOB	Instytucje otoczenia biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
ITS	Inteligentne Systemy Transportowe (ang. <i>Intelligent Transport Systems</i>)
IZ	Instytucja Zarządzająca
JE	Jednostka ewaluacyjna
JST	jednostki samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KEW	kluczowe etapy wdrażania (ang. <i>key implementation steps</i>)
KIS	klub integracji społecznej
KJE	Krajowa Jednostka Ewaluacji
KM	Komitet Monitorujący
KOBIZE	Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPZK / KPZK 2030	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KS	Komitet Sterujący
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego
KT	Kontrakt Terytorialny
LGD	Lokalne Grupy Działania
LHDI	Lokalny Wskaźnik Rozwoju Społecznego (Local Human Development Index) – nowatorska metodologia pomiaru rozwoju społecznego opracowana przez ekspertów Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) w partnerstwie z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego oraz Głównym Urzędem Statystycznym oraz we współpracy z ekspertami i ekspertkami z wiodących ośrodków akademickich w Polsce
LIFE+	Instrument Finansowy na rzecz środowiska
MNiSW	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
MP	Monitor Polski
MPZP	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MIR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
Mtoe	mln ton równoważnika energetycznego ropy naftowej
N2000	Natura 2000
NGO	Organizacja Pozarządowa (ang. <i>Non-Governmental Organization</i>)
NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych
NUTS	Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (ang. <i>Nomenclature of Units for Territorial Statistics</i>)
O/ K/ M	ogółem / kobiety / mężczyźni

OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
OZE	odnawialne źródła energii
PGL Lasy Państwowe	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
PI	priorytet inwestycyjny
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PLK	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
PM10	pył o średnicy aerodynamicznej do 10 µm
PM2,5	pył o średnicy aerodynamicznej do 2,5 µm
PNT	park naukowo-technologiczny
Position Paper	Stanowisko Komisji w sprawie Umowy Partnerskiej oraz programów w Polsce na lata 2014-2020 (ang. <i>Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in POLAND for the period 2014-2020</i>)
POWER	Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020
PPS	standard siły nabywczej (ang. <i>purchasing power standard</i>)
PSCI	Program na rzecz Przemian i Innowacji Społecznych (ang. <i>Programme for Social Change and Innovation</i>)
REGON	Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RLKS / CLLD	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (ang. <i>Community-led local development</i>)
RLM	Równoważna Liczba Mieszkańców
RM	Rada Ministrów
RPOWP	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego
rozporządzenie ramowe	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMR oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS, FS i EFMR oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006
SFC 2014	elektroniczny system ewidencji projektów i komunikacji w okresie 2014-2020 (ang. <i>System for Fund Management in the European Community</i>)
SL 2014	krajowy system informatyczny monitoringu i kontroli finansowej funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie 2014-2020
SOF-1	Sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych
SOOŚ	Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko
SRKL	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
SRPW	Strategia Rozwoju Polski Wschodniej
SRWP/ SRWP 2020	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020
SUERMB	Strategia UE dla Morza Bałtyckiego
SWOT	analiza SWOT – mocne strony, słabe strony, szanse, zagrożenia (ang. <i>strengths, weaknesses, opportunities, threats</i>)
TEN-T	Transeuropejska Sieć Transportowa (ang. <i>Trans European Transport Network</i>)
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
UE	Unia Europejska
UKE	Urząd Komunikacji Elektronicznej
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
UP	Umowa Partnerstwa
ustawa wdrożeniowa	Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz. U. poz. 1146)

WB	wartość bazowa
WD	wartość docelowa
WLWK	Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych
WMDT	wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej
WRS	Wspólne Ramy Strategiczne
YEI	Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (ang. <i>Young Entrepreneurs Initiative</i>)
ZAZ	zakład aktywności zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZPORR	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006